

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ BİLİM DALI

ÇANKIRI'DA DUYGU GAZETESİ'NE GÖRE (1930-1938) ÇANKIRI'DA
SİYASAL YAŞAM

HAZIRLAYAN
Uğur CENGİZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Dr. Öğretim Üyesi Osman SÖNMEZ

Konya 2019

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ BİLİM DALI**

**ÇANKIRI'DA DUYGU GAZETESİ'NE GÖRE (1930 – 1938) ÇANKIRI'DA
SİYASAL YAŞAM**

**HAZIRLAYAN
Uğur CENGİZ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
Dr. Öğretim Üyesi Osman SÖNMEZ**

Konya 2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Uğur CENGİZ		
	Numarası	084202052005		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih Anabilim Dalı/ Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐	
	Tezin Adı	Çankırı'da Duygu Gazetesi'ne Göre (1930 – 1938) Çankırı'da Siyasal Yaşam		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

 Öğrencinin imzası
 (İmza)

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı	Uğur CENGİZ		
	Numarası	084202052005		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih Anabilim Dalı/ Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Bilim Dalı		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tez Danışmanı	Dr. Öğretim Üyesi Osman SÖNMEZ		
	Tezin Adı	Çankırı'da Duygu Gazetesi'ne Göre (1930 – 1938) Çankırı'da Siyasal Yaşam		

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan Çankırı'da Duygu Gazetesi'ne Göre (1930 – 1938) Çankırı'da Siyasal Yaşam başlıklı bu çalışma 27/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr. Cemal GÜVEN	Dr. Öğr. Üyesi: Osman Sönmez	
Dr. Öğr. Üyesi - Mustafa Kemal		
Adilkan		

ÖN SÖZ

“*Çankırı’da Duygu Gazetesi’ne Göre (1930-1938) Çankırı’da Siyasal Yaşam*” başlıklı tezimizde, belirtilen dönemde söz konusu gazeteye yansımış siyasal nitelikli olay ve gelişmeler ele alınmıştır.

Tezimiz, gazetenin çıkış tarihi olan 9 Ekim 1930 tarihinden başlayarak son sayının yayımlandığı 19 Kasım 1938 tarihine kadar olan dönemi kapsamaktadır. Söz konusu dönemde yayımlanmış *Çankırı’da Duygu* gazetesi nüshalarının içerik taraması yapılmak suretiyle elde edilen bulgular, tasnif edilerek tezimizin ilgili bölümlerinde yer bulmuştur. Elimizde, gazetenin 199-202, 217, 294-296, 311,317, 389 ve 391. sayıları yoktur; gazetenin bu nüshaları eksiktir. Gazete, 1. sayısından 202. sayıya değin “*Çankırı’da Duygu*” adıyla yayın hayatını sürdürmüştür; 203. sayıdan son sayısına kadar da “*Duygu*” adıyla çıkmıştır. “*Ahmet Talat Onay*” kitabının müellifi Cemal Kurnaz, söz konusu kitapta, bu hususta, “1937 yılından itibaren sadece ‘*Duygu*’ adıyla çıkmıştır”¹ dese de bu bilgi yanlıştır. *Çankırı’da Duygu*, 20 Ekim 1934 tarihli 203. sayısından başlayarak “*Duygu*” adıyla yayın hayatındaki yolculuğuna devam etmiştir. Gazete, tezimizde, 202. sayıya değin olan nüshaları “*Çankırı’da Duygu*”; 203. sayıdan son sayıya kadar ise “*Duygu*” adıyla zikredilmiş; metin içlerinde ve dipnotlarda bu ayırım gözetilmiştir.

Tezimiz, giriş ve iki bölümden oluşmuştur. Tezimizin birinci bölümünde, *Çankırı’da Duygu* gazetesine gelinceye değin erken –Cumhuriyet döneminde Çankırı yerelinde çıkan dergi ve gazeteler kronolojik bir sıra dahilinde, ana hatlarıyla ele alınmış; bunun ardından, *Çankırı’da Duygu* gazetesinin kuruluş süreci, kurucusu A. Talat Onay’ın hayatı, gazetenin teknik özellikleri, yazar kadrosu, yayın politikası ve gazetenin muhtevası *ana çizgileriyle* anlatılmıştır. *Çankırı’da Duygu* gazetesini daha iyi tanıtabilmek ve O’nun *çok yönlü yayın çizgisini* ortaya koyabilmek için “*Çankırı’da Duygu Gazetesinde İktisadi, Kültürel, Dini ve Milli Konular*”, “*Çankırı’da Duygu Gazetesi’nde Dış Politika*” ve “*Çankırı’da Duygu Gazetesi’nde Tarih Ve Edebiyat*” başlıkları altında, gazetenin yayımlamış olduğu yazılardan örnekler verilerek gazetenin tanıtılması hedeflenmiştir. İkinci bölümde ise 1930-1938 yılları arasında *Çankırı’da Siyasal Yaşam* bütüncü altına alınmıştır. Bu bölümde,

¹ Cemal Kurnaz, “*Ahmet Talat Onay*”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, S.30.

dönemin Çankırı valileri ve gazetemiz *Çankırı'da Duygu*'ya yansıyan faaliyetleri, dönemin Çankırı milletvekilleri ve *Çankırı'da Duygu*'ya yansıyan icraatları ile Belediyenin ve Vilayet Umumi Meclisinin gazetemize konu olmuş icraatları ve haberleri üzerinden *dönemin siyasal atmosferi ve iklimi* ortaya konmuştur. Serbest Cumhuriyet Fırkasının Çankırı'da teşkilat kurması ve faaliyetleri de göz ardı edilmemiştir. CHP İl, İlçe, Mahalle ve Nahiye teşkilatlarındaki seçim çalışmaları, organizasyonlar ve *yeni dünya görüşünün* parti teşkilatı içindeki yansımaları da *Çankırı'da Duygu* gazetesi üzerinden okunmaya ve yansıtılmaya çalışılmıştır. Halkevlerinin, dönemin kültürel ve siyasi hayatının şekillenmesindeki etkisinin yadsınamayacağı gerçeği göz ardı edilmemiş ve Çankırı Halkevinin *Çankırı'da Duygu* gazetesine yansıyan faaliyetleri de ele alınmıştır.

Tezimizin hazırlanma sürecinde ana kaynak olarak *Çankırı'da Duygu* gazetesinin 1'den başlayarak 404. sayısına kadar olan tüm sayıları esas alınmıştır. Ayrıca, ilgili dönemi konu edinen tez, makale ve kitaplardan da yararlanma cihetine gidilmiştir.

Bu tezin sonunda; 1930-1938 yılları arasında Çankırı şehrinin *Çankırı'da Duygu* gazetesi temel alınarak siyasal yaşamı ve bunun yanı sıra kültürel iklimi ortaya konulup araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Tezimizin hazırlanması sürecinde yardımlarını ve yakın ilgisi ile zamanını esirgemeyen değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Osman Sönmez'e; *verdikleri ilhamlar için* Çankırlı şehir tarihçileri Sn. Ömer Türkoğlu ve Sn. Bahattin Ayhan ile Çankırı Turizm Derneği Başkanı Sn. Zeki Tekin'e; incelik göstererek arşivinden yararlanmamı sağlayan "*Fotoğraflarla Çankırı (1893-1969)*" kitabının müellifi, Çankırı araştırmacısı ve aynı zamanda Kırıkkale İl Kültür ve Turizm Müdürü olan *ismiyle müsemma* Sn. Aydın Demiröz'e; görüş ve önerileri ile çalışmamıza büyük katkılar sunan Edebiyatçı dostum Şair Mehmet İştin'e; tezin tashihini üstlenen sevgili Satılmış Öztürk'e ve O'nlardan çaldığım zaman için gösterdikleri anlayış ve verdikleri destekten dolayı, kıymetli eşim Derya ile çocuklarım Cihangir ve Deniz'e teşekkürü bir borç bilirim.

Uğur CENGİZ
KONYA -2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Adı Soyadı	Uğur CENGİZ
Numarası	084202052005
Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih Anabilim Dalı/ Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Bilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tez Danışmanı	Dr. Öğretim Üyesi Osman SÖNMEZ
Tezin Adı	Çankırı'da Duygu Gazetesi'ne Göre (1930 – 1938) Çankırı'da Siyasal Yaşam

Özet

Bu çalışmada, 1930-1938 yılları arasında 404 sayı olarak yayımlanmış olan Çankırı'da Duygu Gazetesi temel alınarak ilgili dönemdeki Çankırı'da Siyasal Yaşam konusu incelenmiştir. Tezimizde, 1'den başlayarak, 404.sayısına kadar olan bir tarihi süreçte Çankırı'da Duygu gazetesinde kendine yer bulmuş olan siyasal içerikli olaylar ve gelişmeler, içerik taraması yapılmak suretiyle ortaya konmuş ve tarihsel bağlamı içinde ele alınmıştır. Duygu gazetesinde yer bulmuş yerel nitelikli olaylar kadar Türkiye ve Dünya gündemini meşgul eden olayların da gazete sayfalarında karşımıza çıkması, ele aldığımız dönemi tarihsel bütünlüğü içinde kavramamızı da kolaylaştırmaktadır.

Çalışmamızda; Duygu gazetesinin, edebiyata, tarih ve kültüre ve de dış politikaya gösterdiği yakın ilgi ve çok yönlü yayın politikasını yansıtırken ilerleyen sayfalarımızda ise valiler, belediyeler ve yerel meclisler ile dönemin siyasetçilerinin şehre yönelik icraatları ve genel anlamda siyasal atmosferi yansıtmaya çalıştık. Böylece; tarihsel seyri içerisinde, 1930'lu yıllardaki Çankırı şehrinin, yeni kurulan Cumhuriyet rejimi ve onun kurumları ile toplumsal ve siyasal aktörleri ile olan ilişkisini de Duygu gazetesi üzerinden tanıma ve değerlendirme imkânını bulmuş olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: A. Talat Onay, Çankırı, Çankırı'da Duygu, Gazete, Duygu, Siyasal Yaşam.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Adı Soyadı	Uğur CENGİZ
Numarası	084202052005
Ana Bilim / Bilim Dalı	Tarih Anabilim Dalı/ Atatürk İlkeleri Ve İnkılâp Tarihi Bilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
Tez Danışmanı	Dr. Öğretim Üyesi Osman SÖNMEZ
Tezin Adı	Political Life İn Çankırı According To (1930-1938) Duygu Newspaper, Çankırı

Summary

In this study, the issue of political life in Çankırı was examined based on the Duygu Newspaper published in Çankırı, which was published in 404 issue between 1930-1938.

In our thesis, in the historical process from the 1st to the 404th issue, the events and developments in the political context, which were mentioned in the newspaper Duygu in Çankırı, have been examined and the historical context has been examined. In Duygu newspaper includes topics not only local agenda issues but also Turkey's and worldwide issues publishing in our newspapers, it also facilitates our understanding of the period in which we deal with historical integrity.

In our study; Duygu newspaper reflects the close attention and multifaceted publication policy to literature, history, culture and foreign policy. In the following pages, we tried to reflect the actions of the governors, municipalities and local councils and the politicians of the period towards the city and the political atmosphere in general. Thus; In the historical course, we have found the opportunity to recognize and evaluate the Çankırı city in the 1930s, the newly established Republican regime and its institutions and its social and political actors through the Duygu newspaper.

Key Words: A. Talat Onay, Çankırı, Duygu in Çankırı, Duygu, News Paper, Political Life.

İÇİNDEKİLER

Bilimsel Etik Sayfası	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu.....	ii
ÖN SÖZ	iii
Özet	v
Summary.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Çankırı'nın Kısa Tarihçesi	1
1.2. Yerel Basın.....	3
BİRİNCİ BÖLÜM	6
1. ERKEN-CUMHURİYET DÖNEMİNDE ÇANKIRI BASINI VE ÇANKIRI'DA DUYGU GAZETESİ.....	6
1.1. ERKEN- CUMHURİYET DÖNEMİNDE ÇANKIRI BASINI.....	6
1.1.1. Erken -Cumhuriyet Döneminde Çankırı'da Çıkan Gazete ve Mecmualar.....	6
1.1.1.1. Kengiri (Çankırı) Gazetesi	6
1.1.1.2. Necat Gazetesi.....	7
1.1.1.3. Halk Yolu Mecmuası	7
1.1.1.4. Çankırı'da İncegeliş Gazetesi.....	8
1.2. ÇANKIRI'DA DUYGU GAZETESİ	9
1.2.1. Çankırı'da Duygu Gazetesi'nin Kuruluşu.....	9
1.2.2. Gazetenin Kurucusu Ahmet Talat Onay	9

1.2.3. Çankırı'da Duygu Gazetesinin Kadrosu	13
1.2.4. Çankırı'da Duygu Gazetesinin Teknik Özellikleri ve Ekonomik Kaynakları	14
1.2.5. Çankırı'da Duygu Gazetesinin Yayın Politikası	19
1.2.6. Çankırı'da Duygu Gazetesinde İktisadi, Kültürel, Dini ve Milli Konular.....	21
1.2.7. Çankırı'da Duygu Gazetesinde Tarih ve Edebiyat.....	25
1.2.8. Çankırı'da Duygu Gazetesinde Dış Politika	28
İKİNCİ BÖLÜM.....	32
2. ÇANKIRI'DA DUYGU GAZETESİNE GÖRE (1930-1938)	
ÇANKIRI'DA SİYASAL YAŞAM.....	32
2.1. Dönemin Çankırı Valileri ve Faaliyetleri.....	32
2.2. Çankırı'da Duygu Gazetesinde Siyasal Propaganda ve Etkileri Bakımından Halkevleri ve Çankırı Halkevi Örneği.....	44
2.3. Yerel Yönetimler.....	54
2.3.1. Çankırı Vilayet-i Umumi Meclisi ve Faaliyetleri.....	56
2.3.2. Belediye Faaliyetleri.....	71
2.4. Çankırı'da Serbest Cumhuriyet Fırkası Deneyimi	89
2.5. CHP İl –İlçe İdare Heyetlerinin Faaliyetleri	94
2.6. Çankırı Milletvekilleri.....	109
3.6.1. Siyasi Faaliyetler ve Seçimler	111
SONUÇ	124
KAYNAKÇA.....	126
EKLER	131
EK-1: Çankırı'da Duygu Gazetesi 9 Birinci Teşrin 1930 Tarihli ve 1. Sayısı	131
EK-1.1: Çankırı'da Duygu Gazetesi Sayı-1 Sayfa: 2.....	132

EK-1.2: Çankırı'da Duygu Gazetesi Sayı-1 Sayfa: 3.....	133
EK-1.3. Çankırı'da Duygu Gazetesi Sayı-1 Sayfa: 4.....	134
EK-2. Çankırı'da Duygu Gazetesi 16 Birinci Teşrin 1930 Tarihli ve 2. Sayısı.....	135
EK-3. Çankırı'da Duygu Gazetesi 7 Mart 1931 Tarihli ve 21. Sayısı.....	136
EK-4. Çankırı'da Duygu Gazetesi 29 Birinci Teşrin 1933 Tarihli ve 155. Sayısı.....	137
EK-5. Çankırı'da Duygu Gazetesi 7 Nisan 1934 Tarihli ve 176. Sayısı.....	138
EK-6. Çankırı'da Duygu Gazetesi 19 İkinci Teşrin 1938 Tarihli ve 404. Sayısı.....	139
EK-7. 1930'lu Yılların Çankırı'sından Bir Kesit (Aydın Demiröz Arşivi).....	140
EK-8. 1930'lu Yıllarda Çankırı Tren Garı (Aydın Demiröz Arşivi).....	140
EK-9. 1930'lu Yıllarda Çankırı Halkevi Binası (Aydın Demiröz Arşivi).....	141
EK-10. Çankırı Tren Garı (Aydın Demiröz Arşivi).....	141
EK-11. Çankırı'da Tenezzüh Trenleri (Aydın Demiröz Arşivi).....	142
EK-12. Çankırı'ya <i>Şimendiferin</i> Gelişi (Aydın Demiröz Arşivi).....	142
EK-13. Çankırı Vali Konağının Olduğu Cadde (Çankırı Çayboyu Şosesi - Aydın Demiröz Arşivi).....	143
EK-14. 1930'lu Yıllar Çankırı'sından Panoramik Bir Manzara (Aydın Demiröz Arşivi).....	143
EK-15. Çankırı'da 1933 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (Aydın Demiröz Arşivi).....	144
EK-16. Çankırı Memleket Hastanesi (Aydın Demiröz Arşivi).....	144
EK-17. Çankırı Yapraklı CHP İlçe Teşkilatı (Aydın Demiröz Arşivi).....	145
EK-18. 1930'lu Yıllar Çankırı'sında Sandık Seçim Kurulu (Aydın Demiröz Arşivi).....	145

EK-19. Yaran Ekibi Su Deposu Ağaçlandırma alışmaları (Aydın Demiröz Arşivi)	146
EK-20. Su Deposu Ağaçlandırma alışmaları (Aydın Demiröz Arşivi).....	146
EK-21. Kastamonu Caddesi'nden Görünüm (Aydın Demiröz Arşivi).....	147
EK-22. Bademlik'ten ankırı'ya Bakış (Aydın Demiröz Arşivi)	147
EK-23. Ahmet Talat Onay (Kaynak: Cemal Kurnaz, "Ahmet Talat Onay" Kültür Bakanlığı Yayınları Ankara, 1990)	148
EK-24. Ahmet Talat Onay'ın Gazeteci Kimlik Belgesi (Kaynak: Cemal Kurnaz, "Ahmet Talat Onay" Kültür Bakanlığı Yayınları Ankara, 1990)	149
ÖZGEÇMİş	150

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1: 1929 - 1939 Yılları Arasında Çankırı Valileri	32
Tablo 2: Halkevi Kollarına Yönelik Başkan ve Aza Seçimleri.....	49
Tablo 3: Halkevi Başkanları Ve Görev Yaptıkları Yıllar	54
Tablo 4: Vilayet Encümen Daimi Azalığı Seçimi	58
Tablo 5: 1927-1939 Yılları Arasında Çankırı Milletvekilleri.....	109
Tablo 6: Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan Seçilmiş Olan Saylav İkinci Kerte Seçicilerinin Listesi	115

KISALTMALAR

a.g.e.:	adı geçen eser
a.g.m.:	adı geçen makale
a.g.t.:	adı geçen tez
BCA:	Başbakanlık Cumhuriyet arşivi
Bkz.:	bakınız
c.:	cilt
CHF:	Cumhuriyet Halk Fırkası
CHP:	Cumhuriyet Halk Partisi
s.:	sayfa
SCF:	Serbest Cumhuriyet Fırkası
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK:	Türk Dil Kurumu
TTK:	Türk Tarih Kurumu

1. GİRİŞ

1.1. Çankırı'nın Kısa Tarihçesi

Çankırı tarihi M.Ö.3000'lere kadar uzatılabilirse de şehrin bilinen tarihi M.Ö.3.asra dayanmaktadır. Çankırı bölgesinde çeşitli kazılar yapılmış olsa da Çankırı'nın yazılı tarih öncesi hala karanlıkta kalmaya devam etmektedir. Ama buna rağmen Çankırı bölgesinin ilk sakinlerinin Anadolu halkları arasında telakki edilen Arzavalılar, Luviler ve Hattiler olduğu araştırmacılar tarafından genel kabul görmüş durumdadır.²

Sonradan Ege adalarına göç eden Akalar, M.Ö:3000-2400 yılları arasında yapılan kazılardan anlaşıldığına göre, izleyen asırlarda *Paflagonya* adını alacak olan Çankırı ve çevresini de kapsayan bölgede kalmışlardır. Yaşanan dönemi, *Ege Göçleri* ve sonrasında ortaya çıkan *Büyük Deniz Kavimleri Göçü* takip etmiş, bölgeye Avrupa ve Trakya güzergâhını izleyerek gelip Mısır'a doğru yönelen çok sayıda halk olmuştur.

Çankırı ve onu çevreleyen bölgeye M.Ö.1100'lü yıllarda Deniz Kavimleri Göçünün karmaşası içinde Paflagonlar gelip yerleşmişler; Herodot, Paflagonya'nın da Perslere vergi ödeyen satraplıklar (eyalet) arasında adını saymaktadır.³ M.Ö.1.asrın sonlarına doğru o devirdeki adıyla *Gangrı* ve tüm Paflagonya Roma İmparatorluğunun Galatya eyaletine bağlanmıştır.⁴

1071 yılında Sultan Alparslan zamanında Malazgirt Zaferi ile başlayan Anadolu'nun fethi çerçevesinde, Çankırı ve çevresini Emir Karategin fethetmiş ve böylece, bölgenin Türkleşmesi ve İslamlaşması süreci başlamış olmaktadır. 1097 yılında İznik'i ele geçiren Haçlı ordularının ilerlemeleri ile Çankırı bir süre işgale

² Tayip Başer, "*Dünkü ve Bugünkü Çankırı*", İstiklal Matbaası, Ankara 1956, s. 9-11.

³ J. H., Mordtmann, "*Çankırı*", İslam Ansiklopedisi, M.E. B Basımevi, Cilt III, İstanbul, 1993, s. 357-359.

⁴ Başer, a.g.e., s.9-11

uğramışsa da Danişmentli Beyi Emirgazi Gümüştigin, Çankırı'yı Haçlı-Bizans işgalinden kurtarmıştır.⁵

Çankırı bölgesi, Anadolu Selçukluları zamanında Sultan II. Kılıçarslan'ın oğlu Melik Muineddin Mesud (1192-1203) tarafından yönetilmiş; bu dönemin ardından evvela Candaroğlu Beyliği ve 1464 yılında da Osmanlı hâkimiyetine girmesi ile Anadolu Eyaletine bağlı bir sancak merkezi haline getirilmiştir.⁶

Çankırı Sancağı 1846 yılında Kastamonu Vilayetine bağlanarak içinde Merkez kaza ile beraber 3 kaza (Çankırı, Kalecik ve Çerkeş), 7 nahiye ve 714 köy sahibi durumuna ulaşmıştır.⁷

1867 yılında Çankırı Sancağına Kalecik ve Çerkeş'e ilaveten bu kez İskilip de katılmış ve böylece Çankırı Sancağı, 4 kaza sahibi olmuştur.⁸

1867'yi izleyen yıllarda İskilip kazası Çorum'a, Kalecik kazası da Ankara'ya bağlanmış ve Çankırı'nın elinde yalnızca Çerkeş kazası kalmıştır. Ilgaz (Koçhisar) nahiyesinin 1922 yılında kaza haline getirilmesiyle Çankırı'ya bağlı kaza sayısı da böylece 2'ye çıkmıştır.⁹

Evvelce *Kengiri* adıyla anılırken *Çankırı* isminin benimsenmesi de Cumhuriyete geçişle beraber 1925 yılında, dönemin mebusları Mehmet Rifat, Yusuf Ziya ve Ahmet Talat beylerin TBMM'deki önerileriyle gerçekleşmiştir.¹⁰

Cumhuriyet'in erken döneminde Çankırı'ya, Merkez kazası dışında Ilgaz (Koçhisar) ve Çerkeş kazaları bağlı olup merkez kazaya bağlı Şabanözü, Yapraklı (Tuht) ve Orta nahiyeleri vardır. Ilgaz'a bağlı nahiye bulunmazken Çerkeş'e bağlı tek nahiye ise Mecidiye'dir. Çankırı vilayetinin toplam yüzölçümü 8665 kilometrekare olup bunun 4145 kilometrekaresini Merkez kazası teşkil etmektedir.

⁵ J.H.Mordtmann a.g.e, s.357-359.

⁶ J.H.Mordtmann., a.g.e., s.357-359.

⁷ Ömer Türkoğlu (Hazırlayan), *Salnamelerde Çankırı, Kastamonu Vilayeti Salnamelerinde Çankırı (Kengiri) Sancağı (1869- 1903)*, Çankırı Valiliği, Çankırı, 1999, s.XII.

⁸ Türkoğlu, a.g.e. S. XII.

⁹ İlhan Şahin, Çankırı, DİA, VIII, İstanbul 1998, s. 216.

¹⁰ <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d02/c017/b099/tbmm020170990215.pdf>
ErisimTarihi:23.04.2019

Çankırı Merkez kazasına 70, Çerkeş'e 57, Ilgaz kazasına ise 75 köy bağlı bulunmaktadır.¹¹

1.2. Yerel Basın

Yerel basın; ulusal-yaygın basından görece daha dar bir alanda, sınırları belli bir coğrafi ve idari bölge dahilinde, o bölge eksenli yayımlar yapan, habercilik yaparak halkın haber alma hakkına hizmet eden kuruluşlardan oluşur. Gerek yerel basın gerekse de ulusal-yaygın basın, daha genel ifadeyle söylenecek olursa, kitle iletişim araçları bu vazifeyi yerine getirirken hem belli görüşler ve bakış açıları çerçevesinde bir gündem ve kamuoyu oluşmasına vesile olmakta hem de bu duruma bağlı olarak dönemin karar ve yön verici aktörleri arasında yer almaktadır.

Halkın, hayatın içinden akıp giden olaylardan haberdar edilmesi, doğru ve tarafsız olarak bilgilendirilmesi her dönem için basından beklenen en temel kriter olmuştur. Basın, hele de yerel basının, yerel ölçekte yapmış olduğu yayınlarla bölge halkının kaynaşmasına ve bölgede aidiyet ve hemşehrilik duygusunun ve bilincinin pekişmesine de hizmet ettiği yadsınamaz bir gerçektir. Diğer yandan, toplumu oluşturan farklı grup ya da kümelerin seslerini duyurabilecekleri bir düzlem ve bölgesel sorunların dile getirileceği bir platform olması hasebiyle de yerel basın, siyasal karar alma mekanizmaları üzerinde *demokratik bir baskı aracı* olmuştur.

Gülhanım Küçükalkan yerel basının işlevi konusunda şunları söylemektedir:

“Bölgesel kamuoyu tartışmalarına zemin olması, yerel meselelerin gündeme getirilmesi, ulusal basında yer alamayacak ikincil derecede olaylara daha dar bir alana hitap etmesinden dolayı yer verebilmesi, küçük grupların veya teşkilatlanmaların sesini duyurabilmesi gibi sebeplerle yerel basın, bölgesellik yaşamının önemli bir unsurudur. Yerel basın, coğrafi olarak birbirine yakın bireylerin, bölgeden haberdar olmasının yanı sıra mevcut idari sınırlar içindeki

¹¹Ahmet Kemal Üçok, “Çankırı Coğrafyası”, Okuyan Adam Yayınları, Ankara, 2002.s.106-107

yöneticilerle halk arasında köprü görevi görmektedir. Dolayısıyla hem yönetimin icraatlarının anlatılmasında hem de iktidarın denetlenmesinde bir araçtır”¹²

Çankırı’da, yerel basının önemli bir kilometre taşı olan ve çalışmamızın esasını oluşturan *Çankırı’da Duygu* gazetesine değin, *Kengiri* gazetesi, *Necat* gazetesi, *Halk Yolu Mecmuası* ve yalnızca 1 sayı çıkabilen *Çankırı’da İnceleş* gazetesi yayımlanmıştır.¹³

Duygu’nun yayın hayatının sonlanmasından (19 Kasım 1938) sonraki yıllarda ise Çankırı’da kuruluş tarihlerine göre şu yayınlar çıkmıştır: ¹⁴ Birlik (1942), Kurşun (1951), Devrim (1952), Halkyolu (1953), Toprağın Sesi (1953), Yeni Çankırı (1954), Çankırı (1954), Demokrat Çankırı (1954), Eskipazar Postası (1954), Yeşil Ilgaz (1955), Doğruyol (1956), Güneş (1958), Çerkeş (1959), Ilgaz (1961), Hakikat (1963), Açıksöz (1964), Karatekin (1969), Çankırı’nın Sesi (1969), Milliyeçi Ilgaz (1970), Demokratik (1970), Çerkeş Express (1972), Şirin Çerkeş (1973), Ülkücü İşçiler (1974), Çerkeş (1975), Hakikat (1977), Yaylabaşı (1978), Öğretmen (1981), Bizim Çankırı (1984), Çankırı Birlik (1986), Teknik Tarım (1988), Gündüz Postası (1989), Ilgaz (1989), Ilgaz’ın Sesi (1991), Yapraklı İlkbahar (1991), Şabanözü’nün Sesi (1991), Büyük Çankırı (1992), Tek Ses (1993), Şapka (1998), Duygu (1999), Çankırı Cemiyet (2002), Çankırı Araştırmaları (2006), Çankırı Türk Ocağı (2007), Çankırı’da Yeni Gün (2007), Paylaşım (2007), Çankırı Postası (2008), Çerkeş Gelişim (2009).

Çankırı’da Duygu gazetesi örneği üzerinden de görülebileceği gibi iletişim potansiyeli ve yeteneği güçlü olan bir yerel gazete, bölgesel sorunları kaynağında dile getirerek çözüm yollarının geliştirilmesine ön ayak olmak gibi bir misyondan dolayı *bölgesel ölçekte demokrasi fikrinin gelişmesine de hizmet etmektedir.*

¹²Gülhanım Küçükalkan, “*Kültürel Aktarımda Yerel Basının Rolü: Erzincan İli Örneği*” Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE) IX-II: 55-62 [2016] (<https://dergipark.org.tr/download/article-file/263256>Erişim Tarihi:23.04.2019)

¹³ Erdem Taşdemir-Aytaç Burak Dereli, “*Kengiri’den Günümüze Çankırı Basını*”, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi - Sayı 44 / Bahar 2017, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Süreli Elektronik Dergi*, s.166-167 (https://www.academia.edu/34072913/Kengiriden_G%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCe_%C3%87ank%C4%B1r%C4%B1_Bas%C4%B1n%C4%B1_%C3%87ank%C4%B1r%C4%B1_Press_From_Kengiri_To_Present Erişim Tarihi:20.03.2019)

¹⁴Taşdemir- Dereli, a.g .e.. s.166-167

Ayrıca 404 sayıdan oluşan *Çankırı'da Duygu* gazetesinin koleksiyonunun bize 1930'lu yıllar Çankırı'sına ilişkin tarihsel, siyasal, kültürel, edebi ve de folklorik unsurlardan oluşan geniş ve derin bir *sivil bellek-kolektif hafıza mirası bırakmış olması, eşine az rastlanır bir kültürel zenginliktir.*

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ERKEN-CUMHURİYET DÖNEMİNDE ÇANKIRI BASINI VE ÇANKIRI'DA DUYGU GAZETESİ

1.1. ERKEN- CUMHURİYET DÖNEMİNDE ÇANKIRI BASINI

Türkiye’de 1919 yılının Mayıs ayı ile 1938 yılının sonu arasındaki dönemde 600’e yakın gazete yayımlanmıştır. Bu gazetelerin 176’sı İstanbul’da, 400’ü aşkını ise Anadolu’nun muhtelif yerlerinde çıkmıştır. Anadolu’da yayımlanan gazetelerin illere göre dağılımı ise şöyle olmuştur: İzmir (54), Trabzon(28), Adana(27), Ankara (25), Bursa (24), Samsun (16), Eskişehir (13), Kastamonu (12), Gaziantep (11). Öte yandan, 11 vilayette 1’er gazete çıkarılmışken 10 vilayette ise hiç gazete çıkarılmamıştır.¹⁵

Çankırı’da 1919-1938 döneminde ise 5 gazete ve 1 adet dergi yayını gerçekleştirilmiştir.¹⁶

İl olmadan evvel Kastamonu Sancağına bağlı bir mutasarrıflık olan Çankırı, şehirle ilgili haberleri, bağlı bulunduğu Kastamonu vilayetinin *Vilayet* gazetesinden almaktadır.¹⁷

Osmanlı döneminde 11 Kasım 1831 tarihinde yayımlanan ilk Türkçe gazete olan *Takvim-i Vekayi*’nin yayımlanmasından tam 90 yıl sonra, 1921 tarihinde Çankırı’da ilk yerel gazete olarak, *Kengiri* yayımlanmıştır.¹⁸

1.1.1. Erken -Cumhuriyet Döneminde Çankırı’da Çıkan Gazete ve Mecmualar

1.1.1.1. Kengiri (Çankırı) Gazetesi

1921 tarihinde *Kengiri/Kangırı* adıyla çıkarılmaya başlanan resmi hüviyetli bir gazetedir. Gazetenin adı Mayıs 1924 tarihli 142. sayıdan başlayarak *Çankırı*

¹⁵ http://www.atillagirgin.net/s/2170/i/Yerel_Basin_2009.pdf.ErişimTarihi.02.05.2019, s.92

¹⁶ Taşdemir-Dereli, a.g. e., s.166-167

¹⁷ aynı yer

¹⁸ aynı yer

olmuştur.¹⁹ *Kengiri* vilayetinin ismi de Kengiri Mebusu Ahmet Talat Bey ve arkadaşlarının Haziran 1925 tarihinde verdikleri bir önerge ile *Çankırı* olarak değiştirilmiştir.²⁰

Gazetenin künyesinde “*Salı Kuni Neşrolunur, Vilayetin Resmi Gazetesidir*” yazmaktadır. “*İdarehanesi: Çankırı ve Ayet Matbaası*” ifadesinin yer aldığı künyede “*halkın menafine hadim yazılar ma'al-memnuniye kabul olunur*” ibareleri bulunmaktadır.²¹

1928 yılında gerçekleştirilen Harf İnkılabı'ndan sonra yeni harflerle yayın hayatına devam etmiştir.

1.1.1.2. Necat Gazetesi

Çankırı'da yayımlanan *ilk özel teşebbüs gazetesi* olan *Necat*, 24 Ocak 1925 tarihinde ilk sayısını yayımlayarak yayın hayatına başlamıştır. Perşembe günleri haftada bir kez olmak üzere, iki sayfa olarak çıkan gazetenin künyesinde, “*Perşembe günleri neşrolunur; cumhuriyetçi Türk gazetesidir*” ibaresi bulunmaktadır. Yine, gazetenin künyesinde, imtiyaz sahibinin Mustafa ve başmuharriri ile müdürünün Tahsin Nahid olduğu bilgileri yer almaktadır. Gazetenin idare mahalli olarak ise “*Türk Ocağı'nda daire-i mahsusa*” ibaresi bulunmaktadır.²² Gazete, Anadolu Ajansından elde ettiği haberleri Çankırı halkına ulaştırmıştır.²³

1.1.1.3. Halk Yolu Mecmuası

15 Şubat 1923-28 Şubat 1927 tarihleri arasında yayımlanmış olan dergi, ilk sayısında, “*Din ve milliyet umdelerinin tehdit eylediği çerçeve dahilinde halkımızın haya-ı umumiyesinde irfan ve terakki mefkurelerinin yayılması, gayeyi teşkil etmektedir*” diyerek gücünü ve kuvvetini de halktan aldığını, özellikle

¹⁹ Ömer Türkoğlu, (2007), “*Çankırı Basın Tarihine Dair Kısa Notlar ve İnceleş Gazetesi*”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Sayı. 2, Çankırı, 2007, S.79-91

²⁰ <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d02/c017/b099/tbmm020170990215.pdf>
ErisimTarihi:23.04.2019

²¹ *Çankırı*, 13 Kasım 1928, s.320/1.

²² *Necat*, 30 Temmuz 1341.s.73/1.

²³ Ali, Yüzdemir, “*Çankırı Yerel Basını, Necat ve Çankırı*”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Sayı.3, Çankırı, 2008, S.161-181

vurgulamaktadır. 15 günde bir yayımlanmış olan derginin başta Tahsin Nahid olmak üzere, Ahmet Talat, Kemal Cenap, Ali Kadri, Zeki Orhan, Abdülkadir Bedri, Mehmet Şakir, Asri Baba ve Ömer Faik'in yanı sıra 30'u aşkın yazardan oluşan geniş bir kadrosu vardır. *Halk Yolu Mecmuası* yeni kurulan rejim ve gerçekleştirilen devrimlerin halk tarafından benimsenmesinde Türk milli tarihi ve kültürüne yönelik çok sayıda makale yayımlayarak önemli bir misyon ifa etmiştir.²⁴

1.1.1.4. Çankırı'da İncegeliş Gazetesi

Çankırı'da İncegeliş gazetesi yayın hayatına son veren *Necat* gazetesinin yerine, *onun devamı olmak üzere*, 19 Ağustos 1928 tarihinde ilk sayısını yayımlayarak yayın hayatına başlamıştır. *Necat* gibi bu gazete de *Vilayet Matbaasında* basılmakta olup çıkacağı, bir hafta evvelinden, 7 Ağustos 1928 tarihli *Vilayet* gazetesinde şu sözlerle duyurulmuştur: “*Şehrimizde münteşir Necat gazetesi unvanı bu kere İncegeliş'e tebdil olunarak önümüzdeki haftadan itibaren intişara başlayacaktır.*”²⁵ Eski harflerle, haftada iki kez, pazartesi ve perşembe çıkacağı duyurulan gazetenin imtiyaz sahibi *Necat*'ta olduğu gibi Mustafa'dır. Gazete, slogan olarak kendisine, “*Medeniyet mevhumu içine giren her şeyden bahseder; Cumhuriyetperver halk gazetesidir.*”²⁶ ifadesini benimsemiştir. 11 Eylül 1928 tarihli *Vilayet* gazetesinde, matbaanın yoğun çalışması ile gerekli ve yeterli personelin olmayışı gibi gerekçeler mazeret gösterilerek *Çankırı'da İncegeliş'in*, ilk sayısının ardından, yayın hayatının sona erdirildiği duyurulmuştur.²⁷

²⁴ Demet Cansız, “*Halk Yolu Mecmuası*”, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007

²⁵ Türkoğlu, a.g.m.,s. 79-91

²⁶ *Çankırı'da İncegeliş*, 19 Ağustos 1928, s1/1

²⁷ Türkoğlu,a.g.m.,s.83-86

1.2. ÇANKIRI'DA DUYGU GAZETESİ

1.2.1. Çankırı'da Duygu Gazetesi'nin Kuruluşu

Başlangıçta perşembe günleri, haftada bir olmak üzere dört sayfa olarak çıkan; dördüncü sayıdan başlayarak da cumartesi günleri yayımlanan *Çankırı'da Duygu* gazetesinin ilk sayısı, 9 Birinci Teşrin [Ekim] 1930 tarihine aittir. 19 İkinci Teşrin [Kasım] 1938 tarihli 404. sayıya kadar yayın hayatını sürdüren gazete, yayımlandığı dönem Çankırı'sını siyasi, kültürel ve sosyal yönlerden *derinden etkileyen bir okul gibi* vazife görmüştür.

Gazetenin sahibi olan Ahmet Talat Onay'ın edebi ve siyasi kişiliği, gazeteyi sıradanlığın ötesine taşımıştır. Bu saptamaya, 1930'lu yılların Çankırı'sında meydana gelen rutin ve gündelik olayları sayfalarına taşımanın ötesinde, içermiş olduğu köşeler ve köşe yazıları, edebi ve tarihî nitelikli yazı dizileri, uluslararası ün ve öneme sahip bilim ve fikir adamlarının çeşitli yazılarını okuyucuyla buluşturmuş olmaları dayanak olarak gösterilebilir.

1930'lu yıllar, aynı zamanda, Atatürk tarafından başlatılan ve kökleştirilmeye çalışılan devrimlerin ve *yeni dünya görüşü* ile yaşam tarzının da Anadolu'da tüm geri kalmışlık ve imkânsızlıklara rağmen yaşandığı yıllar olmuştur. Gazeteyi okurken ve incelerken 1930'lu yılların konjonktürü ve kültürel iklimi göz önünde bulundurulduğunda, Ahmet Talat ve arkadaşlarının *Çankırı'da Duygu* gazetesi ile ortaya koydukları uğraşın, Çankırı basın tarihinde eşsiz bir deneyim oluşturduğu ortaya çıkacaktır.

1.2.2. Gazetenin Kurucusu Ahmet Talat Onay

Ahmet Talat 1885 yılında Çankırı'da doğmuştur. Babası Hafız Numan Efendi, annesi ise Afife Hanım'dır.²⁸

Ahmet Talat idadinin orta kısmını Çankırı'da okuduktan (1905) sonra Kastamonu İdadisine devam etmiş (1905-1907); son sınıfın dört ayını ise Ankara

²⁸“Ahmet Talat Onay”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 2007, C.33, s.352-353

İdadisinde okuyarak buradan mezun olmuştur (15 Temmuz 1907). İdadiyi bitirmesinin ardından kaydını yaptırdığı İstanbul Dar'ül Fünunu Edebiyat şubesini 1910'da bitirerek Kastamonu Sultanisinde edebiyat öğretmenliğine başlamıştır.²⁹

Ahmet Talat, Kastamonu Sultanisindeki vazifesi sırasında *yetki ve sorumluluk alanının dışında işlerle uğraşmakta olduğu* gerekçe gösterilerek açığa alınmış; kendi çabaları ve mücadelesi neticesinde, bir süre sonra tekrar görevine başlatılmıştır. Ahmet Talat, memuriyet görevinden açığa alınmasının *Türkçü faaliyetlerine muhalif olan kesimlerin şikâyetleri neticesinde* meydana geldiği kanaatindedir.³⁰

Ahmet Talat'ın Kastamonu'dan sonraki görevi İzmir Sultanisi edebiyat öğretmenliği olmuştur (14 Ekim 1914). İzmir yıllarında bu görevine ek olarak Yüce Hilal Kız Lisesi ve Dar'ül Muallimat Lisesi edebiyat öğretmenliklerinde de bulunmuş; ayrıca, İzmir Milli Kütüphanesi Müdürlüğünün kararı ile Kütüphane İlim Heyetine seçilmiştir (1915).³¹

Ahmet Talat bütün bu işlerinin yanında, İzmir'de yayımlanan *Duygu* ve *Anadolu* gazetelerinin de başmuharrirliğini yapmıştır. Yazdığı yazılarda "*milli hislerin ve milli bilincin güçlendirilmesi yolunda çaba göstermektedir*"³². Ahmet Talat, 20 Eylül 1919 tarihinde İzmir'deki görevinden yeniden Kastamonu Sultanisi edebiyat öğretmenliğine atanarak 2 Temmuz 1920 tarihine değin bu görevde kalmıştır.³³

Ahmet Talat, Kastamonu'da öğretmenlik yaptığı yıllarda *Koroğlu*, *Tiraje* ve *Açıksöz* gazetelerinde yazarlık yapmaya devam etmiş; yazılarında, Mustafa Kemal önderliğinde başlayan Milli Mücadeleyi açıkça destekler bir tutum içinde olmuştur.³⁴

Ahmet Talat Bey, Kastamonu Sultanisindeki görevinin ardından Zonguldak Milli Eğitim Müdürlüğü makamına atanmıştır (9Temmuz 1920). Zonguldak'ı Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü (1 Temmuz 1921) ve ardından Ankara Milli Eğitim

²⁹ Cemal Kurnaz, "*Ahmet Talat Onay*", Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s. 5.

³⁰ Ahmet Talat Onay. "*Nasıl Türkçü Oldum?*", *Duygu*, 16 Mayıs 1936, Sayı. 282, s. 2.

³¹ Kurnaz, a.g.e., s.11.

³² aynı yer

³³ Kurnaz, a.g.e., s.10.

³⁴ Kurnaz, a.g.e., s.11

Müdürlüğü görevleri takip eder (13 Ekim 1922). Ankara'dan sonra, kendi isteği doğrultusunda, evvelce görev yapmış olduğu Bolu Milli Eğitim Müdürlüğü görevine tekrar döner (26 Mart 1923). Ahmet Talat Bolu'da görev yaparken de ilmî ve kültürel faaliyetlerden geri durmamış; "*Bolu Salnamesi*"nin hazırlanmasında görev almış, diğer yandan da "*Dertli*" gazetesinde yazılar yazmıştır.³⁵

Ahmet Talat Bolu'da Milli Eğitim Müdürlüğü görevini ifa ederken Mustafa Kemal Paşa'ya bir telgraf çekerek kendisinden *milletvekilliği için aday gösterilmesini* istemiştir.³⁶

"Ankara Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine,

Türküm,

Darülfünun edebiyat şubesinde mezunum. On üç seneden beri İzmir, Kastamonu, Zonguldak, Ankara, Bolu'da muallimlik, muharrirlik, maarif müdürlüğü ile milletimin teali-i irfanına hizmet ettim.

Benliğimi idrak ettiğim günden beri tahakkukuna çalıştığım Mübeccel umdelerinizin tatbikinde naçiz mevcudiyetimizden istifade me'mul ise, Halk Fırkası namına memleketim Kangırı'dan yahut diğer mahalden namzetliğimin ilanına müsaade-i samileri maruzdur, ferman..."

Bolu Maarif Müdürü Ahmet Talat, bu telgrafa karşılık, yine telgraf yoluyla, şu cevabı alır:

"Mükâleme başında Kangırı Bolu Maarif Müdürü Tal'at Beyefendi'ye; Paşa Karargâhı, no. 533

Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Halk Fırkası namına Kangırı livası mebusluğu için namzedliğiniz ilan edilmiştir. Muvaffakiyet temenni ederim efendim."

*19 Temmuz 1339/1923
Gazi Mustafa Kemal*

³⁵ Kurnaz, a.g. e. s..15

³⁶ Kurnaz, a.g. e. s..16.

Ahmet Talat, bu şekilde başlayan adaylık sürecinden sonra 2. (1923), 3. (1927), 4. (1931) ve 7. Dönemde (1943) Çankırı'dan; 5. (1935) ve 6. dönemlerde (1939) ise Giresun'dan milletvekili seçilerek TBMM'ye girmiştir.³⁷

Ahmet Talat uzun yıllar TBMM üyesi olmasına rağmen, *matbuat ve yazı hayatını ara vermeden devam ettirmeyi* başarabilmiştir. Ahmet Talat'ın çıkarmış olduğu en uzun ömürlü gazete olan *Çankırı'da Duygu* konusunda Cemal Kurnaz şunları söylemektedir: “ *Bu gazete, siyasi yazılar yanında, dil, edebiyat, folklor ve halk edebiyatı ile ilgili yazılara ağırlık vermiş; özellikle dil konusundaki polemikleri yurt çapında yankı uyandırmıştır.*”³⁸

Ahmet Talat; yukarıda sayılanlardan başka; Kastamonu'da *Koroğlu*, Çankırı'da *Halk Yolu* ve *Necat*, Bolu'da *Abant*, İstanbul'da *Eşref ve Muallim*, Ankara'da *Sa'y*, Konya'da *Hüküm*, Bursa'da *Yeni Fikir* gibi birçok gazete ve dergide şiir ve yazılarını yayımlamıştır. Bu makalelerinin bir bölümünde *Süha Zahir* takma adını kullanmış, bazıları ise sahibi olduğu yayının adıyla ya da imzasız yayımlanmıştır.³⁹

Ahmet Talat Onay'ın vermiş olduğu başlıca eserleri şunlardır:⁴⁰

Âşık Dertli: Bolu, 1928.

Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i: İstanbul, 1928 (Cemal Kurnaz tarafından yeniden yayımlandı).

Çankırı Şairleri, Cilt 1, Çankırı, 1931; Cilt 2, Çankırı 1933.

Türk Şiirlerinin Vezni, İstanbul, 1933 (Cemal Kurnaz tarafından yeniden yayımlandı)

Âşık Tokatlı Nuri, Çankırı 1933.

Dastan-ı Ahmet Harami, Çankırı 1933.

³⁷ [http://www.wikizero.com.tr/Ahmet Talat Onay](http://www.wikizero.com.tr/Ahmet_Talat_Onay), Erişim Tarihi:30.04.2019

³⁸ Kurnaz, a..g..e. s.30

³⁹ <http://www.islamansiklopedisi.org.tr/onay-ahmet-talat>.Erişim Tarihi:30.04.2019

⁴⁰ aynı yer

Sarı Çiğdemler (şairler), Hazırlayan: Cemal Kurnaz, İstanbul 1933.

Bir Bilgicin Tenkidini Tenkid, Çankırı 1937

Kızılbaş Şiirinde Sual-Cevap (baskı yeri yok, 1953)

Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı, Hazırlayan Cemal Kurnaz, Ankara 1992.

Milli Mücadele Yazıları, Hazırlayan Cemal-Şefika Kurnaz, İstanbul 1995.

Ahmet Talat Onay Kurtuluş Savaşı'nda göstermiş olduğu hizmetlerden dolayı beyaz şeritli istiklal madalyası ile ödüllendirilmiş; 22 Eylül 1956 tarihinde vefat ederek Ankara'da Cebeci Mezarlığı'na defnedilmiştir.⁴¹

1.2.3. Çankırı'da Duygu Gazetesinin Kadrosu

Çankırı'da *Duygu* gazetesinin sahibi ve başyazarı Ahmet Talat; neşriyat müdürü olarak da Celal Bey bulunmaktadır.

“Görüp İştiklerim”⁴² adlı köşesiyle Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal; “Çankırı Masalları”⁴³ köşesiyle Ali Dehri; aynı zamanda A. Kemal Bey ile kardeş de olan, “Çankırı Tarih ve Halkiyatı Notlarından”⁴⁴ köşesi ile Hacı Şeyhoğlu Hasan; “İyi ve Güzel Şeylere Dair”⁴⁵ ve “Suistimallere Dair”⁴⁶ başlıklı dizi yazılarının da yer aldığı “Köşemden” adlı köşesi ile Mitat Şakir; “Türk Atalarsözü”⁴⁷ başlıklı bir derleme yayımlayan Ahmet Rıza; şiirleri ile “Duygularım”⁴⁸ başlıklı köşesinde numara vererek yayımlamış olduğu yazılarıyla H. Atilla Karahan; aforizmaları andıran

⁴¹ Kurnaz, a.g.e., s.25.

⁴²“Görüp İştiklerim”, *Çankırı'da Duygu*, 29 İkinci Teşrin [Kasım] 1930, Sayı. 8, s.3.

⁴³“Çankırı Masalları”, *Çankırı'da Duygu*, 18 Haziran 1932, Sayı. 87, s.4.

⁴⁴ Hacı Şeyhoğlu Hasan,“Çankırı Tarih ve Halkiyatı Notlarından”, *Çankırı'da Duygu*, 9 İkinci Kanun [Ocak] 1931, Sayı. 65, s.2.

⁴⁵ Mitat Şakir, “İyi ve Güzel Şeylere Dair”, *Çankırı'da Duygu*, 28 Teşrin Evvel [Ekim] 1931, Sayı. 59, s.2.

⁴⁶ Mitat Şakir, “Suiistimaller Dair”, *Çankırı'da Duygu*, 25 Temmuz 1931, Sayı. 41, s.4.

⁴⁷ Ahmet Rıza “Türk Atalar Sözü”, *Çankırı'da Duygu*, 23 Eylül 1933, Sayı. 150, s.4.

⁴⁸ H.Atilla Karahan,“Duygularım”, *Duygu*, 21 Birinci Kanun [Aralık] 1935, Sayı. 263, s.1.

yazıları ile H. H. Kılış; “*Bir Köy Öğretmeninin Hatıra Defteri*”⁴⁹ adlı köşesi ile H. F. Turgal; çeşitli roman tefrikaları ile A. Turgut⁵⁰; hikâye ve şiirleri ile Şükrü Edip⁵¹ başlıca yazarlar arasında yer almaktadır.

Bu isimlerden başka, *Çankırı’da Duygu* gazetesinde, o günlerde yeni tanınmaya başlayan ve sonraları çok ün kazanmış olan şairlerin şiirlerine de rastlamak mümkündür. Bunlar arasında; Yahya Kemal, Faruk Nafiz, Abdülbaki Gölpınarlı, İbrahim Alaattin Gövsa, Zeki Ömer Defne, Orhan Şaik Gökyay, Behçet Kemal Çağlar ve Besim Atalay sayılabilir.

1.2.4. Çankırı’da Duygu Gazetesinin Teknik Özellikleri ve Ekonomik Kaynakları

Çankırı’da Duygu gazetesi Ahmet Talat Onay’ın sahip ve başyazarlığında, ilk sayısını 9 Birinci Teşrin [Ekim] 1930 tarihinde yayımlayarak yayın hayatına başlamıştır. Gazete, 203.sayıya kadar “*Çankırı’da Duygu*” adıyla çıkmaktayken Ahmet Talat *sanki geleceği görmüşçesine* 404 sayı sürecek olan yayın hayatının *tam da ortasında*, 203.sayıdan başlayarak gazetenin adını “*Duygu*” olarak tebdil etmiştir. Başlangıçta, haftada bir kere olmak üzere ve perşembe günleri yayımlanmakta iken 4. sayıdan itibaren cumartesi günleri çıkmaya başlamıştır.⁵²

“*İdarehanesi İmarette*” ibaresinin yer aldığı gazete başlığında, ayrıca, “*Yazı İşleri İçin Başmuharrire Müracaat Edilmelidir*” ifadesi de bulunmaktadır.⁵³

Gazetede 45. sayıya kadar “*Sahibi: Ahmet Talat*” ifadesi bulunurken bu ifade, yerini, 46. sayıdan itibaren “*Sahibi ve Başmuharriri: Ahmet Talat*” ifadesine bırakmıştır.⁵⁴

⁴⁹ H.F.Turgal, “Bir Köy Öğretmeninin Hatıra Defteri”, *Duygu*, 15 Haziran 1935, Sayı. 236, s.3.

⁵⁰ A.Turgut, “Beni Affet”, *Çankırı’da Duygu*, 25 Ağustos 1934, Sayı. 195, s.2.

⁵¹ Şükrü Edip, “Hikâye: Odun Baltası”, *Duygu*, 16 Birinci Teşrin [Ekim] 1937, Sayı. 355, s.3.

⁵² *Çankırı’da Duygu*, 1 İkinci Teşrin [Kasım] 1930, Sayı. 4, s.1.

⁵³ *Çankırı’da Duygu*, 9 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı. 1, s.1.

⁵⁴ *Çankırı’da Duygu*, 29 Ağustos 1931, Sayı. 46, s.1

İlk sayısının yayımlandığı 9 Ekim 1930 tarihinden, yayın hayatının son bulunduğu 19 Kasım 1938 tarihindeki 404. sayısına kadar “Beheri:100 para”dan satılmıştır. “Seneliği 150 kuruş”, “Altı aylığı 100 kuruş” ve “Geçen Nüshalar 5 Kuruş” ibareleri de gazete başlığını çevreleyen bilgiler arasındadır.⁵⁵

Gazete başlığını çevreleyen mevcut ifadelerle, 52.sayıdan başlayarak “Gazeteye Yazılmayan Yazılar Geri Verilmez” ve “İlanların Her Satırından 7 Kuruş Alınır; Tekrar Derci Pazarlığa Tabidir” cümleleri de eklenmiştir.⁵⁶

Yukarıdaki ifadede de belirtildiği üzere, ilan ve reklamlardan alınan (her satırdan 7 kuruş) ücretler ve gazetenin satılması ile elde edilen gelir, gazetenin ekonomik gücünü oluşturmaktadır.

Gazetede yayımlanan ilan ve reklamlar, dönemin Çankırı halkı ve yaşayışı ile dünyaya bakışına ilişkin de ipuçları içermektedir.

Örneğin, gazetede yayımlanmış bir reklâm:⁵⁷

İ L Â N

Çankırı Muhterem ahalisine
Müjdeler

Nimet Bayanlar Biçki ve
Dikiş Dersevi

23 mart 935 günü açılıyor . Ders müddeti 12 ay
aylık peşin 5 Liradır .

En son ve kolay Fransız usuli ile Tuvalet erkek
ve kadın Tayör ve beyaz takımları teferruatile
mükemmel öğretilir .

Mezunlara Maariften musaddak diploma verilir .
Terzihane ve mektep açmağa muvaffak olurlar .

15 Marta kadar kaydi kabul yapilir arzu eden
lerin şeraiti öğrenmek üzere yeni Mahallede 12
Numaralı Bay Mekkinin hanesinde Mektep Mü
dürlüğüne müracaatları .

Nimet

⁵⁵ Çankırı'da Duygu, 9 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı. 1, s.1

⁵⁶ Çankırı'da Duygu, 10 Teşrini Evvel [Ekim] 1931, Sayı. 52, s.1

⁵⁷ Duygu, 2 Mart 1935, Sayı. 222, s.4

Ya da bir ilân:⁵⁸

Aleni teşekür

Uzun senelerdenberi çekmekte olduğum Basur hastalığımı bir maharetli bazikane ile ameliyat ve tedavi eden memleketimiz hasta hanesi operatoru Zeki beyin kudreti feniyesi sayesinde bütüa bütün ıztıraplarımdan kurtulmuş olduğumdan mumaileyhe aleni teşekürler ederim .

Hacı Evliya Zade
Zühtü

⁵⁸ Çankırı'da Duygu, 13 Şubat 1932, Sayı. 70, s.4.

Ya da o dönemden bir başka reklam:⁵⁹

FOTOĞRAFIN

Bayram için
Kutlulama kart vizitleri hazırladı
YEŞİL ÇANKIRI NİN
Güzel göreylerinden 6 X 11 Boyunda
Kart vizitler , ince – Mücellâ – en iyi kâatlara
basıldı .

Bu . . .
Zevke uygun – Ucuz – Güzel – Sevimli – Şık , Çankı-
rının her köşesini gösterir anıları
BÜTÜN . . .
Sevdiklerinizin Bayramını Kutlama Kart viziti olarak
seçiniz !
**ÇEŞİTLERİ ATELYE VİTRİNİNDE
GÖRÜNÜZ**

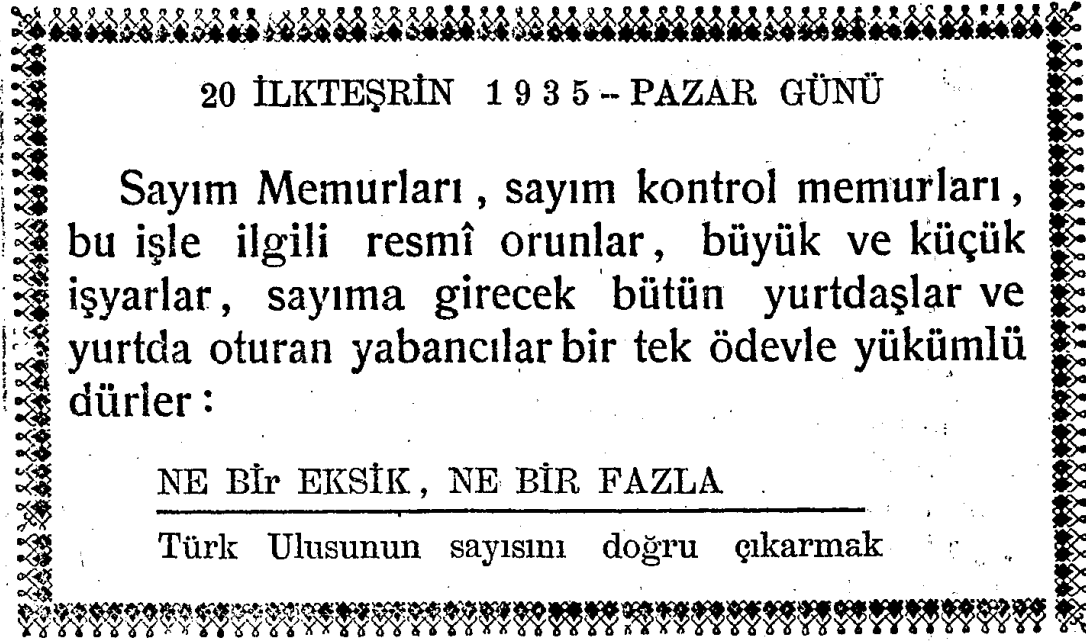
Bayramda
Çektireceğiniz Fotoğraflarda % 25 İndirme
yaptık
Kart postala : Portre – Boy – Grup – Yarı portre ipekli
ve yeşil kartlara Basılacaktır ,
6 X 9 Filim Fotoğrafları 3 Kopya 25 kuruş

**SİPARİŞLER ZEMANINDA VERİLECEKTİR.
GECELERİ ELEKTRİK IŞIĞI İLE FOTOĞRAF
UNUTMADAN FIRSATI
KAÇIMAYINIZ**

FotoĞRAFIN

⁵⁹ *Duygu*, 11 Temmuz 1936, Sayı.290, s.3.

1935 yılı nüfus sayımıyla ilgili yapılan duyuru ve bilgilendirme çalışmalarına *Duygu* gazetesi sayfalarında da rastlanmaktadır.⁶⁰

Dönemin ilan ya da reklamları bize ilk etapta *dönemin dili, anlatım teknikleri, sözcük tercihleri* ile ilgili fikir vermektedir. İçerik olarak büyüteç altına alınırsa da *dönemin yaşayışı, modası, dünya görüşü* ile *sosyolojik ve ekonomik alanlarda* çeşitli çıkarımlar yapmamıza olanak sağlamaktadır.

Çankırı'da Duygu gazetesinin dili anlaşılır olmakla beraber, Dil Devrimi çerçevesinde *dilde özleşme ve arılaşma çabalarına koşut olarak* kelimelerin kullanımında bir değişim gözlenmektedir. Örneğin vali kelimesi yerine yeni türetilen “İlbay”, kaymakam kelimesi yerine “ilçebay”, mebus kelimesi yerine “saylav”, meclis yerine “kamutay” , belediye yerine “uray”, belediye başkanı yerine “şarbay” ya da “urbay” gibi kelimelerin kullanımı tercih edilmiştir.

Öte yandan, yazım ve noktalama kuralları konusunda bazı hatalara rastlanılmaktadır. Örnek vermek gerekirse; “On beş seneye karip bir zemandanberi şehrimiz müftülüğünü...”⁶¹; “*Dil Cemiyeti çalışmasını ilerletmek işinde bütün*

⁶⁰ *Duygu*,31 Ağustos 1935,Sayı.247,s.3

⁶¹ “Ziyai Müessif”, *Çankırı'da Duygu*, 21 Mayıs 1932,Sayı.83,s.1

yurtdaşlaşların düşüncelerini...⁶²; “O yoldan ayrılarak Tanrıya yalvarmak toplantısı evinedeğin olan yolun yapılması”⁶³; “Kendin ışık işlerine gelince saygıardeğer zenginlerimizden Abdurahman Naci Beyin armağanı olan môtörün işletilmesi için ışık işlerine yarar şeylerin Avrupa’dan getirttirilmesi ve ışığın eyileşmesi ve bollaşması için çabalanmakta olduğu...”⁶⁴; “Ramazan yanaştı, susurada dilençilerde bollaştı.”⁶⁵; “Şara kötülükler getirenbu gibi yolsuzluklara engelolacak tedbirler alınmalı paha listeleri bulundurulmasına zor (cebir) etmelidir. Listenintışında para alanlar ağır cezalandırılmalıdır.”⁶⁶ vb. örnekler çoğaltılabilir.

Çankırı’da Duygu gazetesindeki, imla ve noktalama konusundaki bu hatalara ek olarak *anlatım bozuklukları* ve *sözdizimiyle ilgili yanlış kullanımlara* rastlamak da olasıdır. Bu hatalar; kanaatimizce, *dönemin baskı tekniğinden kaynaklı* harf dizimi ya da noktalama yanlışlarından kaynaklı olduğu kadar, *Harf Devriminin henüz tam olarak oturtulup içselleştirilememiş* olmasından dolayıdır. *Gazetenin yayımlandığı dönemin kültürel iklimiyle ilgili daha sağlıklı değerlendirmeler yapılması adına*, çalışmamızda, Çankırı’da Duygu gazetesinden yapılan alıntılarda, *orijinal metne hiçbir şekilde müdahale etmeyip mevcut haliyle aktarılması cihetine* gidilmiştir.

Çankırı’da Duygu gazetesi haber kaynağı olarak Anadolu Ajansından ve ulusal yayın yapan gazetelerden elde ettiği verileri *birkaç gün gecikmeyle* haber paylaşımında bulunmuştur. Dış dünyadaki gelişmelerde ise yine ulusal gazeteler ve Anadolu Ajansı üzerinden paylaşılan haberler, Çankırılı okuyucuyla buluşturulmuştur. Yerel gelişmeler ise *sıcağı sıcağına* okuyucuya aktarılmıştır. Elbette ki Çankırı’da Duygu’nun *haftada bir kere çıktığını* göz ardı etmemek lazım.

1.2.5. Çankırı’da Duygu Gazetesinin Yayın Politikası

Çankırı’da Duygu gazetesi, yazı ve yorumlarında *yeni kurulan rejimle oldukça uyumlu*, hatta, *devrimlerle beraber yeni dünya görüşü ve yaşam biçiminin de inançlı ve ateşli bir savunucusu* olmuştur. Köşe ve dizi yazıları, haberler ve haberlerin

⁶² “Dil Anketi” ,Çankırı’da Duygu,18 Mart 1933,S.124, S.1

⁶³ “Kent İşleri”, Duygu, 17 İkinci Teşrin [Kasım] 1934, Sayı.207, s.1.

⁶⁴ aynı yer

⁶⁵ “Yine Dilenci Bolluğu”, Duygu, 17 İkinci Teşrin [Kasım] 1934, Sayı.207, s. 2.

⁶⁶ “İnsaf Beyahu”, Duygu, 13 Temmuz 1935, Sayı.240, s.1.

veriliş, yansıtılış ve yorumlanış tarzı *hep bu perspektifte* olmuştur. *Devrimlerle başlayan yeni yaşam biçiminin kökleşerek kurumsallaşması için başlatılan seferberliğin Çankırı coğrafyasındaki temsilcisi Çankırı'da Duygu gazetesi* olmuştur.

Çankırı'da Duygu gazetesi; yılların geri kalmışlığına maruz kalmış Çankırı halkını *kültürel olarak bilinçlendirmek, farkındalık yaratmak ve devrimlere bağlı bir nesil yetiştirmek* misyonunu benimsemiştir. *Çankırı'da Duygu, sıradan ve sığ bir taşra yerel gazetesi görünümünden uzak olup* kültürel derinliği ile okuyucuyu tatmin etme düzeyi oldukça yüksek bir gazetedir.

Çankırı'da Duygu'nun gerek Çankırı tarihi gerekse de Türk tarihi ve edebiyatı alanlarında yayımladığı yazılar başlı başına bir okul vazifesi üstlenmiştir.

Çankırı'da Duygu gazetesi, yöresel anlamda da Çankırı coğrafyası, Çankırı folkloru ve Çankırı edebiyatı alanlarında yayımlamış olduğu yazılar, araştırmalar ve incelemeler ile *döneminin önemli bir kültür merkezi* olmuştur. Bunda, Ahmet Talat Onay gibi aydın ve entelektüel bir siyasetçinin, gazetenin sahibi ve başyazarı olması şüphesiz ki çok önemli bir etken olmuştur. A.Talat Onay'ın yanı sıra ismini anmadan geçemeyeceğimiz bir diğer aydın şahsiyet de “*Görüp İştiklerim*” ve “*Çankırı Coğrafyası*” adlı eserleri ile Çankırı tarih ve edebiyatına büyük katkılar sağlayan A.Kemal Üçok'tur. Gazetenin yayın politikasının oluşması ve biçimlenmesinde katkıları yadsınamayacak bir başka aydın şahsiyet de aynı zamanda A. Kemal Üçok'un kardeşi olan Hacı Şeyh oğlu Hasan Üçok'tur (1882-1938). Hasan Üçok, Vilayet Matbaa Müdürlüğü yaparken “*Çankırı Tarih ve Halkiyatı Notları'ndan*” adlı eserini *Çankırı'da Duygu gazetesinde* yayımlamış; aynı zamanda, Çankırı Halkevinde ‘*dil ve tarih şubesi başkanlığı*’ da yapmıştır. “*Çankırı Tarih ve Halkiyatı Notları'ndan*” adlı eser hakkında Prof. Dr. Ali Birinci, “*Türkiye'de hiçbir şehir için bu derece mükemmel bir eser yazılmadığını*” savunmaktadır.”⁶⁷

⁶⁷ http://www.cansaati.org/topluluk/forum_posts.asp?TID=2380&title=al%DD-b%DDr%DDnc%DD-ve-ankiri-k%DDtoplariErişim.tarihi.30.04.2019

1.2.6. Çankırı’da Duygu Gazetesinde İktisadi, Kültürel, Dini ve Milli Konular

Çankırı’da Duygu yalnızca habercilik yapan bir gazete olmayıp ilgi alanında iktisadi, sosyal, kültürel, dini ve milli içerikli konular da bulunmaktadır. Bunlar, kimi zaman tüm ülkeyle, kimi zaman da Çankırı ile alakalı konular olmuştur. Çeşitli köşe başlıkları ile yazı dizileri halinde tefrika edilen bu konular, gazetenin içeriğini zenginleştirdiği kadar gazeteye renklilik de kazandırmıştır.

Örneğin; “*Şaşarım Aklına*” adlı köşede iğneleyici bir dille Çankırı’da yaşanan olaylar *ironik bir dil ve üslupla* ele alınmıştır.

“*Şaşarım Aklına;*

- *Meclisi Umumi intihabatında fazla rey alarak kazanacağını zannedenlerin;*
- *Gece mekteplerine gitmeyip de kahvelerde oyunla vakit geçirenlerin;*
- *Bir meclise aza olduğundan bahisle, bedava gazete isteyenlerin,*
- *İlgaz’da on okka fasulyeyi bulamayıp da mazeret dermeyen eden avukatın;*
- *Orman İdaresi hakkındaki neşriyatımızın devam etmeyeceğini zannedenlerin...⁶⁸*

“*Şaşarım Aklına;*

- *Şehrimiz elektriğinin düzeleceğine inananların;*
- *İçeriden yanıp gelen yüreklerin kar yemekle söneceğine inananların;*
- *Bülbül babanın vereceği ziyafet için midesini bir hafta boş bırakanların;*
- *Fotoğrafçımızın verdiği söze kanıp da yakında fotoğraflarını alacağını ümit edenlerin...’’⁶⁹*

⁶⁸ “*Şaşarım Aklına*”, *Çankırı’da Duygu*, 8 İkinci Teşrin [Kasım] 1930, Sayı 5, s.1.

⁶⁹ “*Şaşarım Aklına*”, *Çankırı’da Duygu*, 16 Mayıs 1931 Sayı 31, s.1

“*Sihhi ve İctimai Sahifeler*” başlığıyla yayımlanan köşede ise halkın sağlıklı yaşam konusundaki bilgilerini artırma yönünde bir çaba harcadığı göze çarpmaktadır. Örneğin; “*Çankırı’da Selhane Ne Halde?*”⁷⁰ ya da “*Çankırı’da Feslikan Bataklığı Nedir?*”⁷¹ gibi yazılarla, Çankırı bölgesindeki, sağlığı tehdit edebilecek potansiyel tehlikelere dikkat çekilmektedir. “*Çankırı’da İçme Suları Ne Halde?*” alt başlığıyla yayımlanan yazıda ise Çankırı’daki mevcut içme sularının niteliği sorgulanmakta ve yetkililerin konuya ilişkin dikkatleri çekilerek halkta da bu hususta bir farkındalık oluşturulmaya çalışılmaktadır.⁷²

Gazetenin bir başka sayısında, “*Çankırı’da Sıtma Mücadelesi*” konulu yazıyla da sıtma hastalığı alanında Çankırı’da yapılanlar ve öneriler gözden geçirilmektedir.⁷³

Halkı kültürel olarak bilinçlendirme konusunda gazetenin bir başka yararlı bölümünün de “*Haftanın Bilgileri-Eğlenceleri*” adlı köşe olduğu görülmektedir. Bu köşede hemen her konuda yararlı ve temel bilgiler verilmekte; köşenin sonu, eğlenceli bir espri ya da bilmecelerle tamamlanmaktadır.⁷⁴

İsmi anılan kültürel içerikli köşelerin varlığının yanında, gazete, birçok sayısında, hem de birinci sayfasında, kültürel içerikli haber-yazılara yer vermekten geri durmamıştır. Bu, kimi zaman güncel gelişmelerle ilintili bir konu olmuş, kimi zamansa güncelliği aşan genel ve kapsamlı bir konu olmuştur. Örneğin, “*Meyvacılık*”⁷⁵ başlıklı yazıda: “*Her şeyden evvel muhtelif cinslerde meyve yetiştirmek artık bir zarurettir. İnebolu’dan her sene Mısır’a en aşağı 50 bin sandık elma sevk olunuyor.*

Karadeniz sahillerindeki fındık mahsulü her sene o memleketlere milyonlar getiriyor. Bir Sapanca, İstanbul ve Ankara’yı meyveye garkederek para çekiyor. Bizim memleketimiz soğuktur; bu cihetle, incir ve nar gibi meyveler olmaz. Fakat

⁷⁰ “Sihhi ve İctimai Sahifeler” *Çankırı’da Duygu*, 17 İkinci Kanun [Ocak] 1931, Sayı 15, s. 1.

⁷¹ “Sihhi ve İctimai Sahifeler”, *Çankırı’da Duygu*, 24 İkinci Kanun [Ocak] 1931, Sayı 16, s. 4.

⁷² “Sihhi ve İctimai Sahifeler”, *Çankırı’da Duygu*, 31 İkinci Kanun [Ocak] 1931, Sayı 17, s. 4.

⁷³ “Sıtma Mücadelesi”, *Çankırı’da Duygu*, 24 İkinci Kanun [Ocak] 1931, Sayı:16, s.1

⁷⁴ “Haftanın Bilgileri-Eğlenceleri”, *Çankırı’da Duygu*, 21 Mart 1931, Sayı 23, s 3

⁷⁵ “Meyvacılık”, *Çankırı’da Duygu*, 10 İkinci Kanun [Ocak] 1931, Sayı.14, , s.1

elma, armut, kiraz, vişne, kayısı, fındık vesaire gibi yaz mahsulleri gibi nefis meyveler vermeye toprağımız müsaittir” denilmekte ve Çankırı’ya meyve ağırlıklı bir tarımsal üretim önerilmektedir. Keza, “Bağlarımız”⁷⁶ başlıklı yazıda, Çankırı’da yapılan üzüm yetiştiriciliğinin mevcut durumu, sorunları ve çözüm önerileri dile getirilmektedir.. “Hayvanatın Islahı Cinsi Üzerinde”⁷⁷ yazısında ise hayvancılıkla ilgili sorunlar ve çözüm önerileri ele alınmaktadır.

“Dinsizlik-Layıklık”⁷⁸ başlıklı yazıda Laiklik kavramının tarihsel gelişimi anlatılmakta; “Öteden beri bir adamın gülüşünden onun terbiyesinin derecesi anlaşılmalıdır. Terbiyeli bir insanla, terbiyeye bigâne bir insanın gülüşleri bir değildir. Vakitsiz, sesli bir kahkaha, insanın terbiyesi hakkında bir fikir verir” görüşlerinin savunulduğu “Kızlara Maaşeret Dersi”⁷⁹ yazısında ise adabı muâşeret konusu işlenmektedir.

“Memleketimiz hayatı iktisadiyesinin geçirmekte olduğu -bütün dünya bünyei içtimaiyesini kemirmekte olduğu gibi- buhrani iktisadi ve bilhassa nakit buhranı dolayısıyla hissedilen iktisadi sarsıntılardan memleketimizin her sınıf halkı müteessir olduğu gibi bilhassa kredi ile iş gören mustahsullarımız daha fazla teessür duymaktadırlar” diye başlayan “Paramızın İstikrarını (Stabilise) Temin Edebilir miyiz?”⁸⁰ başlıklı yazı dizisi; “Cihan iktisat tarihinde büyük bir hadise, bir iki gündür bütün Dünyada çalkalanıyor: İngiliz lirası düşüyor!” diye başlayan ve İngiliz para birimindeki düşüşün diğer para birimleri ve dünya ekonomisi ile Türk ekonomisi üzerindeki muhtemel etkilerini sorgulayan “İngiliz Lirasının Düşmesi: Bu Düşüşün Paramıza Tesiri Var mıdır?”⁸¹ başlığıyla çıkan yazı da gazetenin iktisadi konulardaki haber içerikleri arasında bulunmaktadır.

“İstanbul’un büyük camilerinde meşhur hafızların Türkçe Kur’an-ı Kerim okudukları, camilerin daha birkaç saat evelden lebalep dolduğu, Kur’an’ın Türkçesini dinleyen halkın pek mütehassıs olduğunu ve dünkü cuma günü, Ayasofya

⁷⁶ “Bağlarımız”, *Çankırı’da Duygu*, 10 İkinci Kanun [Ocak] 1931, Sayı.14, s.3

⁷⁷ “Hayvanatın Islah Cinsi Üzerinde”, *Çankırı’da Duygu*, 4 Nisan 1931, Sayı.25, s.4

⁷⁸ “Dinsizlik-Layıklık”, *Çankırı’da Duygu*, 14 Şubat 1931, Sayı.19, s.1

⁷⁹ “Kızlara Maaşeret Dersi”, *Çankırı’da Duygu*, 14 Mart 1931, Sayı.22, s.1

⁸⁰ “Paramızın İstikrarını Temin Edebilir miyiz?”, *Çankırı’da Duygu*, 1 Ağustos 1931, Sayı.42, s.1

⁸¹ “İngiliz Lirasının Düşmesi”, *Çankırı’da Duygu*, 3 Teşrin Evvel [Ekim] 1931, Sayı.51, s.1

Camii'nde 20 kadar hafızın Türkçe Kur'an'dan mukabele okuyacaklarını İstanbul gazeteleri yazmakta idiler" görüşlerini savunan "Türkçe Kur'an"⁸² başlıklı yazı, "Babasız Çocuklar"⁸³, "Türkçe Ezan"⁸⁴"Ahilik ve Fütüvvet"⁸⁵ başlıklı yazılar ve daha niceleri de dini ve milli içerikli konular arasında yer almaktadır.

Çankırı'da *Duygu* gazetesi, devrimlerin halk tarafından benimsenmesi, kavranması ve içselleştirilmesi noktalarında da yeni kurulmuş olan Cumhuriyet rejimine Çankırı coğrafyasında büyük destek olmuştur.

"Vatandaş! Yerli malı kullanmak paramızın değerini korumaktır".⁸⁶

"(Duygu) aziz okuyucularının 23 Nisan bayramını tebrik eder".⁸⁷

"Aziz vatandaş: kurban derilerini Tayyare Cemiyetine veriniz; memleket tayyaresine yardım ediniz".⁸⁸

"Yurttaş: ele geçmiş fırsatı kaçıрма! Ergani madeni şimendifer yolu tahvilatını al! Bu tahvilat her sene yüzde 5 faiz getiriyor. Talihin yardım ederse ikramiyesini de kazanırsın. O vakit, yüzde bin faiz getirmiş olacaktır. Bankaların verdiği gibi yüzde 2 gibi bir faize kanaat etme; kendinin ve çocuklarının istikbalini düşün!"⁸⁹

"Yurttaş... 4 gün sonra tasarruf haftası geliyor unutma!".⁹⁰

"Yurttaş! Yerli malı kullanmak, yurda bağlı olmak demektir".⁹¹

"İmtiyazsız, sınıfsız kaynaşmış bir kitleyiz".⁹²

"Türküm, ne mutlu bana!".⁹³

⁸² "Türkçe Kur'an", *Çankırı'da Duygu*, 6 Şubat 1932, Sayı 69 s. 1.

⁸³ "Babasız Çocuklar", *Çankırı'da Duygu*, 23 Nisan 1932, Sayı 79 s.1.

⁸⁴ "Türkçe Ezan", *Çankırı'da Duygu*, 17 Birinci Kanun [Aralık] 1932, Sayı 112, s.1.

⁸⁵ "Ahilik ve Fütüvvet", *Çankırı'da Duygu*, 14 İkinci Kanun [Ocak] 1933, Sayı 116, s. 1.

⁸⁶ *Çankırı'da Duygu*, 6 Birinci Kanun [Aralık] 1930, Sayı 9, s.1.

⁸⁷ *Çankırı'da Duygu*, 23 Nisan 1932, Sayı 79, s. 1.

⁸⁸ *Çankırı'da Duygu*, 25 Mart 1933, Sayı 125, s.1

⁸⁹ *Çankırı'da Duygu*, 22 Nisan 1933, Sayı 128, , s.1.

⁹⁰ *Duygu*, 8 Birinci Kanun [Aralık] 1934, Sayı 210, s.1

⁹¹ *Duygu*, 15 Birinci Kanun [Aralık] 1934 Sayı 211, s.1.

⁹² *Duygu*, 9 Mayıs 1935, Sayı 231, s.1.

⁹³ aynı yer

Çankırı'da Duygu'nun çeşitli tarihlerde yayımlanmış sayılarından aldığımız yukarda verilen örnekler, gazete sayfalarının en altında, iri puntolarla yer almış ve vatandaşa direkt olarak hitap ederek vereceği mesajı doğrudan iletme istikametine gitmiştir.

1.2.7. Çankırı'da Duygu Gazetesinde Tarih ve Edebiyat

Çankırı'da Duygu gazetesinde habercilik faaliyetlerinin yanı sıra gerek Çankırı tarihi gerekse de Türk ve dünya tarihine dair yazılar, yazı dizileri ya da menkıbeler ve destanlar da yer almıştır.

Gazetenin 59. sayısından başlayarak ismi bilinmeyen bir şaire ait olan “*Dasitani Ahmed Harami*” mesnevisi yayımlanmıştır. 14.yüzyıl Azerbaycan ve Anadolu Türklerinin müşterek malı olarak kabul gören bu eser, aynı zamanda Anadolu ve Azerbaycan Türkçesinin gelişim aşamalarını tarihsel perspektif açısından değerlendirmeye imkân hazırlaması yönüyle de büyük ehemmiyet taşır. Ahmet Talat Onay tarafından metni yayımlanan “*Dasitani Ahmed Harami*” adlı bu eser, toplamda 816 beyitten oluşmaktadır.⁹⁴

“*Türklüğe Dair Musahabeler*” başlığıyla yayımlanan yazılar ise 68. sayıdan başlayarak uzun süre devam etmiştir. “*Türklüğü Sevmek*”⁹⁵, “*Türklüğü Tanımak*”⁹⁶, “*Anadolu'da Türkçe Yazı Nasıl Başladı*”⁹⁷, “*Eski Tarihi-Coğrafi İsimler ve Bazı İstilahlar*”⁹⁸, “*Yeni Harfler*”⁹⁹, “*Kızılbaşlar Hakkında*”¹⁰⁰, “*Lisanda Tahavvüller*”¹⁰¹ ve “*Yeni Tutumluluk Hareketi*”¹⁰² gibi başlıklarla Türklük, Türk Tarihi ya da Türkçe ve dil konularında görüşler beyan eden önemli bir köşe olmuştur.

⁹⁴. Serhat Küçük, “*Dastan-ı Ahmed Harami Mesnevisi Üzerine Değerlendirmeler 1*” <https://dergipark.org.tr/download/article-file/181254> Erişim.23.04.2019

⁹⁵ “*Türklüğe Dair Musahabeler*”, *Çankırı'da Duygu*, 20 İkinci Kanun [Ocak] 1932, Sayı.68, s.2.

⁹⁶ “*Türklüğe Dair Musahabeler*”, *Çankırı'da Duygu*, 6 Şubat 1932, Sayı. 69, s.2.

⁹⁷ “*Türklüğe Dair Musahabeler*”, *Çankırı'da Duygu*, 12 Mart 1932, Sayı.74, s.2.

⁹⁸ “*Türklüğe Dair Musahabeler*”, *Çankırı'da Duygu*, 21 Mayıs 1932, Sayı 83, s.2.

⁹⁹ “*Türklüğe Dair Musahabeler*”, *Çankırı'da Duygu*, 28 Mayıs 1932, Sayı.84, s.2.

¹⁰⁰ “*Türklüğe Dair Musahabeler*”, *Çankırı'da Duygu*, 18 Haziran 1932, Sayı.87, s.2.

¹⁰¹ “*Türklüğe Dair Musahabeler*”, *Çankırı'da Duygu*, 25 Haziran 1932, Sayı.88, s.2.

¹⁰² “*Türklüğe Dair Musahabeler*”, *Çankırı'da Duygu*, 30 Temmuz 1932, Sayı.93, s.2.

Yine, gazetenin 65. sayısından başlayarak devam eden “*Çankırı Tarih ve Halkiyatı Notlarından; Toplayan: Hacı Şeyhoğlu Hasan*” başlıklı köşede de Çankırı’nın tarihi, edebiyatı ve folkloruna dair önemli tespit ve ilmî bilgiler okuyucuyla paylaşılmıştır. “*Çankırı’da Ahi Teşkilatı*”¹⁰³, “*Çankırı’da Sohbet Alemleri*”¹⁰⁴, “*Gezme Alemleri*”¹⁰⁵, “*Mahalli Adetler*”¹⁰⁶ bu kanaate örnek olarak gösterilebilir.

Gazetenin 8. sayısından başlayarak yayımlanan “*Görüp Eşittiklerim*” başlıklı köşe ise Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal tarafından uzun zaman devam ettirilmiş; kimi zaman Dünya tarihiyle ilgili tafsilatlı bilgiler ve ilmî gerçekler, kimi zaman da Osmanlı ya da Selçuklu Tarihleri ile ilgili yazılar yayımlanmıştır.¹⁰⁷

“*Hikâyeci*” imzası ile yayımlanan “*Kıssadan Hisse*”¹⁰⁸ köşesi ise okuyucuya fıkralar anlatmak suretiyle, *güldürürken düşündürme* tarzında bir vazife görmüştür.

“*Hikaye-i Şifayi ve Selvihan*”¹⁰⁹, “*Esman ve Zeycan*”¹¹⁰ “*Çankırı Masalları: Yılan Bey*”¹¹¹ ve “*Hürü*”¹¹² başlıklı yöresel masalları ve hikayeleri bir dizi halinde *Çankırı’da Duygu* gazetesi sayfalarında okuyucuyla buluşturan Ali Dehri, bir diğer önemli köşe yazarıdır.

A.Talat Onay, gazetesinde yayımlanan masal ve hikâye dizileri ile ilgili şunları söylemektedir: “*Duygu ile neşrettiğimiz manzum Dasıtani Ahmet Harami, manzum ve mensur Şifayi ve Selvihan, Esman ile Zeycan ve Yılan Bey hikâyelerinin halk edebiyatı ve kültür meraklılarınca ehemmiyetle takip edilmesi daha bir takım milli ve*

¹⁰³ Hacı Şeyhoğlu Hasan, “Çankırı Tarih Ve Halkiyatı Notlarından”, *Çankırı’da Duygu*, 9 İkinci Kanun [Ocak] 1932, Sayı. 65, s.2.

¹⁰⁴ Hacı Şeyhoğlu Hasan, “Çankırı Tarih Ve Halkiyatı Notlarından”, *Çankırı’da Duygu*, 20 Şubat 1932, Sayı. 71, s.2

¹⁰⁵ Hacı Şeyhoğlu Hasan, “Çankırı Tarih Ve Halkiyatı Notlarından”, *Çankırı’da Duygu*, 18 Haziran 1932, Sayı. 87, s.2.

¹⁰⁶ Hacı Şeyhoğlu Hasan, “Çankırı Tarih Ve Halkiyatı Notlarından”, *Çankırı’da Duygu*, 9 Temmuz 1932, Sayı. 93, s.2.

¹⁰⁷ Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, “Görüp Eşittiklerim”, *Çankırı’da Duygu*, 29 İkinci Teşrin [Kasım] 1930, Sayı. 8, s.3.

¹⁰⁸ “Kıssadan Hisse”, *Çankırı’da Duygu*, 17 İkinci Kanun [Ocak] 1931, Sayı:15, s.4.

¹⁰⁹ Ali Dehri, “Hikaye-i Şifayi ve Selvihan”, *Çankırı’da Duygu*, 16 Nisan 1932, Sayı. 78, s.4.

¹¹⁰ Ali Dehri, “Esman ve Zeycan”, *Çankırı’da Duygu*, 22 Birinci Teşrin [Ekim] 1932, Sayı 104, s.4.

¹¹¹ Ali Dehri, “Çankırı Masalları”, *Çankırı’da Duygu*, 18 Haziran 1932, Sayı. 87, s.4.

¹¹² Ali Dehri, “Hürü”, *Çankırı’da Duygu*, 19 Nisan 1933, Sayı. 129, s.4.

fakat milli hikâyelerin en doğru şekilde neşri için bahsi teşvik oldu. Peyderpey neşredeceğimiz hikâyeler arasında matbu olmayanlar ve bilhassa Çankırı muhitinde nakledilenler ekseriyeti teşkil etmekte ise de matbu olup da noksan olanlar ve bu noksanlar gerek Çankırı ve mülhakatındaki rivayetlerle, gerek kütüphanelerde tesadüf edilen yazma nüshalarla ikmal edilenler de vardır".¹¹³

"Türk Atalarsözü" başlığı altında uzun zaman boyunca atasözlerini gazete sayfalarında okuyucuyla buluşturan bir yazar olan Ahmet Rıza da karşımıza çıkan bir diğer isimdir.

Gazete, Türk dilinde yapılan devrime kapsamlı bir destek vermiş; bunu, sayfalarında çeşitli tarihlerde yayımladığı köşe ve yazı dizileriyle göstermiştir:

"Dil Encümenine Göre Türkçemiz"¹¹⁴; "Türkçe Nasıl Islah Edilir?"¹¹⁵; "Bir İlim Encümeninde Cehil"¹¹⁶; "Ediplerimize Göre Dil Encümeni"¹¹⁷; "Dil Encümeninin Çıkardığı Her Kelime Kaça Malolmuştur?"¹¹⁸ gibi yazılar, bunlardan bazıları arasındadır.

"Osmanlıcadan Türkçeye Karşılıklar Kılavuzu"¹¹⁹; "Dil Gavgası"¹²⁰; "Dil Kurultayına Giderken"¹²¹; "Büyük Dil Anketi"¹²² gibi yazılar ve yazı dizileri de gazetenin dil ve Türkçe konusunda göstermiş olduğu büyük gayretin birer göstergeleridir.

Çankırı'da Duygu'nun, Türk dili alanında göstermiş olduğu çaba, gayret ve halkı bilinçlendirmesi, meyvesini vermiş; gazete, 121. sayısında bu gelişmeyi şöyle duyurmuştur: "Gazetemiz muharrirlerinden Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal Bey'in Türk Dili Tetkik Cemiyeti Merkez Umumisi (İstılah, Lenkuistik, Gramer, Filoloji)

¹¹³ "Hürü Hikâyesi", *Çankırı'da Duygu*, 29 Nisan 1933, Sayı. 129, s.4.

¹¹⁴ "Dil Encümenine Göre Türkçemiz", *Çankırı'da Duygu*, 23 Mayıs 1931, Sayı. 32, s.1.

¹¹⁵ "Türkçe Nasıl Islah Edilir?", *Çankırı'da Duygu*, 27 Haziran 1931, Sayı. 37, s.1.

¹¹⁶ "Bir İlim Encümeninde Cehil" *Çankırı'da Duygu*, 13 Haziran 1931, Sayı. 35, s.1.

¹¹⁷ "Ediplerimize Göre Dil Encümeni", *Çankırı'da Duygu*, 4 Temmuz 1931, Sayı. 38, s.1.

¹¹⁸ "Dil Encümeninin Çıkardığı Her Kelime Kaça Mal olmuştur?" *Çankırı'da Duygu*, 11 Temmuz 1931, Sayı. 39, s.1.

¹¹⁹ "Osmanlıcadan Türkçeye Karşılıklar Kılavuzu" *Duygu*, 30 Mart 1935, Sayı. 225, s.3.

¹²⁰ "Dil Gavgası", *Çankırı'da Duygu*, 15 Ağustos 1931, Sayı. 44, s.1.

¹²¹ "Dil Kurultayına Giderken" *Çankırı'da Duygu*, 10 Eylül 1932, Sayı. 98, s.1.

¹²² "Büyük Dil Anketi", *Çankırı'da Duygu*, 11 Mart 1933, Sayı. 123, s.1.

*kolu azalığına intihab edildiğini memnuniyetle haber aldık. Kemal Bey, lisan ve gramer sahasında vukufundan istifade kabil olan kıymetli mütefekkirlerimizdendir”.*¹²³

Veled Çelebi İzbudak’ ın “*Yeni Şive ile Kitabı Dede Gorkut*”¹²⁴; Ahmet Talat Onay’ın “*Nasıl Türkçü Oldum?*”¹²⁵ ve “*Çankırı Tarihi Vesikaları*”¹²⁶ başlıklı yazı dizileri ve incelemeleri de *Duygu*’nun Türk dili ve Türk tarihi konusundaki çabalarından örnekler sunmaktadır.

1.2.8. Çankırı’da Duygu Gazetesinde Dış Politika

Çankırı’da Duygu’nun, dünyada meydana gelen olayları sayfalarından okuyucularına duyurmaya çalışarak Çankırı halkında önemli hadiselerle ilgili bir kültürel bilinç ve gündem yaratma uğraşı içinde olduğu görülmektedir.

Örneğin “*Hicaz Kralı Bağdat’a mı gidecek?*” başlıklı yazıda şunlar yer almaktadır:

“*Bağdat’tan Great Britain And The East dergisine yazılan mektupta deniliyor ki:*

*Buranın resmi mahfillerinde dolaşan kuvvetli bir şayiaya göre Hicaz ve Necid Kralı Abdülaziz ibni Suud önümüzdeki aylar içinde Bağdat’a bir ziyaret yapmayı tasarlamaktadır. Bu ziyaret iki memleket arasında yapılan ittifak müzakerelerinin muvaffakiyetle bitmesinin bir neticesi ve Hicaz Kralının Irak’a karşı beslediği dostça duyguların bir tezahürü gibi telakki edilmektedir.”*¹²⁷

Yine aynı tarih ve sayıda yayımlanan başka bir yazıda , “*Son zamanlarda Filistin’de baş gösteren ve kolay kolay da yatışacak gibi gözükmeyen kargaşalıklar*

¹²³ “Dil Cemiyeti Azalığı”, *Çankırı’da Duygu*, 25 Şubat 1933, Sayı.121., s.1.

¹²⁴ Veled Çelebi İzbudak, “Yeni Şive İle Kitabı Dede Gorkut”, *Duygu*, 14 Ağustos 1937, Sayı. 355, s.2.

¹²⁵ Ahmet Talat Onay, “Nasıl Türkçü Oldum?”, *Duygu*, 11 Haziran 1936, Sayı. 277, s.2.

¹²⁶ Ahmet Talat Onay, “Çankırı Tarih Vesikaları”, *Duygu*, 21 Birinci Kanun [Aralık] 1935, Sayı.263, s.3.

¹²⁷ “Hicaz Kralı Bağdat’a mı Gidecek?”, *Duygu*, 20 Haziran 1936, Sayı 287, s.3.

Irak'da birçok gösterilere sebep olmuş ve halk, Filistin Araplarına büyük bir sempati göstermekte bulunmuştur” ifadeleri yer almaktadır.¹²⁸

Gazetenin bir başka sayısında, “*Fransa'da Bütçe Açığı Nasıl Kapatılacak?*”¹²⁹ başlığı ile yayımlanan yazıda: “*Bütçedeki on buçuk milyar açığın kapatılması için faydasız birtakım memuriyet ve vazifeler ilga edilecektir. Aynı zamanda vasıtalı ve vasıtasız birtakım vergiler ihdas edilecektir. Sanayi ve ticarete muamele vergileri de artırılacaktır.*” denmektedir. Böylece, o yıllarda Fransa'da yaşanan mali bunalımı da, okuyucuları, *Çankırı'da Duygu* sayfalarından öğrenmiş olmaktadır.

Gazetenin aynı sayısında, yan sütunlarda ise, “*Yunanistan'da Çakmak Vergisi*”¹³⁰, “*Cihan İktisat Konferansı'na Hazırlanılıyor*”¹³¹, başlıklı haberlere rastlanmaktadır.

Bir başka sayıda, 5 Haziran 1936 tarihli *Daile Mail* gazetesinde yayımlanan: “*İngiliz Politikası Ne olmalı?*”¹³² başlıklı yazı *Çankırılı* okuyucuyla paylaşılmıştır. “*İspanyada Rejimler Mücadelesi ve İnsanlık*”¹³³, “*Balkan Paktı ve Dünya Siyaseti*”¹³⁴; “*Bir Belçika Gazetesinin Yazısı: İngiltere Aşya Paktına Müzaheret Etmektedir*”¹³⁵; “*Yükselen Bir Memleket: Meksika*”¹³⁶; “*Şimali Çin'de Japonların Baskısı Gittikçe Artıyor*”¹³⁷ gibi yazılar ise başka örnekler arasındadır. “*Mussoli'nin Cevapları: Faşizmin on birinci yılı dolayısıyla “Vu” gazetesi fevkalade bir nüsha çıkararak İtalya başvekili M. Musssoli'nin iktidar mevkiine geldiğinden beri bu memlekette her sahada meydana gelen değişiklikleri sırasıyla sütunlarına geçirmiştir. Bu değişikliklere dair yaptıkları araştırmaların neticelerini birer makale ile tesbit eden Vu'nun muharrirleri başvekile birçok sualler sormuşlar ve M. Mussolini bunlara cevaplarını vermiştir. Bu sual ve cevapları okuyucularımız için*

¹²⁸ “Filistin Hadiseleri ve Iraklılar”, *Duygu*, 20 Haziran 1936, Sayı 287, s.3.

¹²⁹ “Fransa'da Bütçe Açığı Nasıl Kapatılacak”, *Çankırı'da Duygu*, 14 İkinci Kanun [Ocak] 1933, Sayı:116, s.4

¹³⁰ “Yunanistan'da Çakmak Vergisi”, *Çankırı'da Duygu*, 14 İkinci Kanun [Ocak] 1933, Sayı.116, s.4

¹³¹ “Cihan İktisat Konferansına Hazırlanılıyor”, *Çankırı'da Duygu*, 14 İkinci Kanun [Ocak] 1933, Sayı.116, s.4

¹³² “İngiliz Politikası Ne Olmalı”, *Duygu*, 20 Haziran 1936, Sayı.287, s.3.

¹³³ “İspanyada Rejimler Mücadelesi ve İnsanlık”, *Duygu*, 11 Eylül 1936, Sayı.299, s.2.

¹³⁴ “Balkan Paktı ve Dünya Siyaseti”, *Duygu*, 3 Temmuz 1937, Sayı.340, s.1.

¹³⁵ “Bir Belçika Gazetesinin Yazısı”, *Duygu*, 10 Temmuz 1937, Sayı.341, s.2.

¹³⁶ “Yükselen Bir Memleket: Meksika”, *Duygu*, 10 Temmuz 1937, Sayı.341, s.2.

¹³⁷ “Şimali Çin'de Japonların Baskısı”, *Duygu*, 24 Temmuz 1937, Sayı 343, s.4.

*alıyoruz*¹³⁸ başlık ve açıklamasıyla İtalya’da yapılmış olan röportajı da Çankırılı okuyucularla paylaşarak *dünya gündemindeki gelişmelerden halkı haberdar etme* misyonunu ifa etmiştir.

Diğer taraftan gazete, *Hatay meselesine* özel bir ilgi ve duyarlılık göstermiş ve yayınlarında sık sık bu konuyu işlemiştir. “*Suriyeliler, Hatay’ın kendilerinden olmadığını çok iyi ve kati bir şekilde bildikleri halde, benimsemek ve temessül etmek isterler. Tarihte tecrübeleri bu yolda bir değil, birçoktur*” görüşlerinin savunulduğu “*Hatay ve Suriye*”¹³⁹ başlıklı yazı; “*Antakya Türkleri*”¹⁴⁰; “*Türklerin Alzas-Loren’i Antakya-İskenderun’dur. “Kırk Asırlık Türk Yurdu Düşman Elinde Esir Kalamaz. Antakya Türkleri 470.000’dir*” alt başlığıyla çıkan “*Antakya-İskenderun*”¹⁴¹ başlıklı yazı dizisi; “*Hatay Ülkesi*”¹⁴²; “*Hatay Türklerine Karşı Tazyik Bütün Şiddetile Devam Ediyor*”¹⁴³; “*Hatay Gençlerinin Ödevi*”¹⁴⁴; “*Hatay Hükümetinin Hududu ve Fransız-Alman Bilginlerinin Şahadetleri*”¹⁴⁵; “*Hatay’ın Kurtuluş Tezahüratı Halkevinde*”¹⁴⁶ başlıklı yazılar ile “*Tarihte Hatay*”¹⁴⁷ adlı yazı dizisi; “*Hatay’dan Bir Mektup*”¹⁴⁸; “*Hatay ve Suriye*”¹⁴⁹; “*Hatay ve Suriye’de Vaziyet*”¹⁵⁰ başlıklı haber ve yorumlar ve daha niceleri, bu hususta örnek olarak gösterilebilir.

“*Bir büyük Alman Hava Sefinesi İstanbul’a 15 Kişi Getirdi*”¹⁵¹; “*İtalya Nüfusu*”¹⁵²; “*İngiliz Bütçesi*”¹⁵³; “*Paris Belediye Bütçesi*”¹⁵⁴ gibi haberler dış politika alanındaki başka örnekler arasında gösterilebilir.

¹³⁸ “Mosoli’nin Cevapları”, *Çankırı’da Duygu*, 19 Ağustos 1933, Sayı.145, s.2.

¹³⁹ “Hatay ve Suriye”, *Duygu*, 1 Mayıs 1937, Sayı 331, s.2.

¹⁴⁰ “Antakya Türkleri”, *Duygu*, 17 Birinci Teşrin [Ekim] 1936, Sayı.304, s.1.

¹⁴¹ “Antakya Türkleri”, *Duygu*, 14 İkinci Teşrin [Kasım] 1936, Sayı.307, s.1.

¹⁴² “Hatay Ülkesi”, *Duygu*, 28 İkinci Teşrin [Kasım] 1936, , Sayı.309, s.1.

¹⁴³ “Hatay Türklerine Karşı Tazyik Bütün Şiddetile Devam Ediyor”, *Duygu*, 5 Birinci Kanun [Aralık] 1936, Sayı.310, s.1.; Gazete koleksiyonunda ‘309.’ olarak gözüken, birbirini izleyen 2 sayı bulunmaktadır. 5 Birinci Kanun 1936 tarihli gazete nüshası yanlışlıkla 309 olarak adlandırılmış olup gerçekte 310.sayıdır. Bunu izleyen 311.sayı ise mevcut değildir.

¹⁴⁴ “Hatay Gençlerinin Ödevi”, *Duygu*, 9 İkinci Kanun [Ocak] 1937, Sayı.315, s.1.

¹⁴⁵ “Hatay Hükümetinin Hududu ve Fransız-Alman Bilginlerin Şahadetleri”, *Duygu*, 16 İkinci Kanun [Ocak] 1937, Sayı.316, s.1.

¹⁴⁶ “Hatay’ın Kurtuluş Tezahüratı Halkevinde”, *Duygu*, 6 Şubat 1937, sayı.319, s.2.

¹⁴⁷ Antakyalı Ş.O.Alpkaya,“Tarihte Hatay” *Duygu*, 27 Mart 1937, Sayı326, s.2.

¹⁴⁸ “Hatay’dan Bir Mektup”, *Duygu*, 10 Nisan 1937, Sayı.328, s.3.

¹⁴⁹ “Hatay ve Suriye”, *Duygu*, 1 Mayıs 1937, Sayı.331, s.2.

¹⁵⁰ “Hatay ve Suriye’de Vaziyet”, *Duygu*, 11 Eylül 1937, Sayı.350, s.1.

¹⁵¹ “Bir Büyük Alman Hava Sefinesi”, *Çankırı’da Duygu*, 16 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı.2, s.4.

Görüldüğü üzere, *Duygu* gazetesi sayfalarında, Türkiye ile doğrudan ilgili Hatay meselesine *milli bir refleksle* büyük bir ilgi ve duyarlılıkla yaklaşmış, doğrudan Türkiye'yi ilgilendirmeyen dış politik gelişmeler de ilgi konusu olmuş; bu gelişmeler, gazete sayfalarında gündem olarak yer almış, Çankırılı okuyucunun dünyada olup biten olaylardan haberdar olması amaçlanmıştır.

¹⁵² “Harici Haberler”, *Çankırı’da Duygu*, 9 İkinci Kanun [Ocak] 1931, Sayı.65, s.1.

¹⁵³ aynı yer

¹⁵⁴ aynı yer

İKİNCİ BÖLÜM

2. ÇANKIRI'DA DUYGU GAZETESİNE GÖRE (1930-1938) ÇANIKIRI'DA SİYASAL YAŞAM

2.1. Dönemin Çankırı Valileri ve Faaliyetleri

Tablo 1: 1929 - 1939 Yılları Arasında Çankırı Valileri

Vali	Görev Yaptığı Dönem
Adil GÜVEN	06/11/1929 – 05/01/1933
Hazım TEREĞÜN	09/02/1933 – 06/12/1933
A. Muhtar ACAR	20/01/1934 – 21/08/1934
D. Hüsnü UZGÖREN	25/08/1934 – 28/05/1939

(Kaynak: Çankırı Valiliği İnternet Sitesi).

Çankırı'da Duygu gazetesinin faaliyet gösterdiği döneme tekabül eden Çankırı Valileri Adil Güven, Hazım Teregün, Muhtar Acar ve Hüsnü Uzgören olmuşlardır. Bu bölümde aktarılacak haberlerden anlaşılacağı üzere Çankırı insanı, valiliğe vekaletle atanan kişilerin ya da deyim yerindeyse *emanetçi valilerin şehrin sorunlarına odaklanamadıklarından ve inisiyatif kullanabilecek durumda olmadıklarından* yakınmaktadır. Çankırı'nın Ankara'ya çok yakın bir vilayet olmasına rağmen, bu yakınlığı cazibe merkezi olma mertebesine taşıyamamış olması, bölge insanında derin bir hayal kırıklığı ve umutsuzluk yaratmıştır.

Ancak, “*şimendiferin*” Çankırı'ya uzanması ile beraber, Ankara-Çankırı arasında hem yük hem de insan taşımacılığının başlamasıyla ve “*tenezzüh trenleri*” adıyla maruf gezinti amaçlı tren seferleri sayesinde ulaşımın kolaylaşması sonucu günübirlik ya da yatılı-konaklamalı ziyaretçilerle Çankırı halkında bir *turizm heyecanı ve seferberliği* baş gösterecektir.

Çankırı'da Duygu gazetesi sayfalarından görüleceği üzere, şimendiferin Çankırı'ya uzanarak ulaşım ve yük taşımacılığına açılmasının Çankırı halkında yarattığı heyecan ve sevinç dalgasıyla beraber, ekonomik ve toplumsal yansımaları da başlı başına bir inceleme konusudur.

Çankırı'da Duygu gazetesinin ilk sayısında, Vali Adil Bey'in rahatsızlığından bahsedilerek yerine eski Mülkiye Müfettişlerinden Fazıl Bey'in vekâlet edeceği belirtilen haberde, ayrıca Fazıl Bey'in çalışkanlığından Çankırı'nın da istifade etmesi temenni edilmektedir.¹⁵⁵

Vali vekili Fazıl Bey göreve başlar başlamaz, Başmühendis Fehmi Bey'le beraber Çankırı vilayeti dahilindeki yolları teftişe çıkmışlar; diğer yandan gazete, hastalığı yüzünden izinli olan Vali Adil Bey'in yakınlarına yazmış olduğu mektuba dayanarak bir haftaya kadar Çankırı'ya döneceğini belirtmektedir.¹⁵⁶

Çankırı Valiliği görevine vekâlet eden Mülkiye Müfettişi Fazıl Bey, beraberinde yine Başmühendis Fehmi ve Sıhhiye Müdürü Atıf beyler olduğu halde, cuma günü Ilgaz'a giderek yolları ve ilçenin sıhhat işlerini incelemişler ve yeniden vilayet merkezine dönmüşlerdir.¹⁵⁷

Dahiliye Vekâletine hitaben, *Çankırı'da Duygu* imzasıyla bir açık mektup yayımlanmıştır. Mektupta, Çankırı'nın vilayet olmasından bu yana 8 yıl geçtiği fakat bu kadar kısa süre zarfında beş asil vali ve bir o kadar da vekil değiştirildiğinden şikâyet olunmakta, bu sıklıkta vali değiştirmenin asayiş ve bayındırlık gibi geniş sahalarda verimli olunmasına imkân bırakmayacağından yakınılmaktadır. Mektupta, bir valinin yetişmesinin zorluğundan bahsedilerek yüksek idare kabiliyetine haiz, bilgili ve vasıflı kişilerin bu göreve getirilmeleri gerektiği vurgulanmakta ve Çankırı'nın bu bağlamda *ihmal edilen bir vilayet olduğu* savunulmaktadır.

Daha evvel bahsi geçen Çankırı Valisi Adil Bey beş aydır hasta olduğu için evvelâ Mülkiye Başmüfettişi Fazıl, ardından da Çerkeş Kaymakamı Nuri Bey Çankırı Valiliğine vekâlet etmişlerdir. Gerçekte, vilayet makamı boş kalmış gözükme de *vekâletle vilayet yönetilmesinin mahsurları* ana hatlarıyla şu şekilde sıralanmaktadır:

¹⁵⁵ "Vali Vekili", *Çankırı'da Duygu*, 9 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı.1 s.2.

¹⁵⁶ "Vali Adil Bey" *Çankırı'da Duygu*, 16 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı.2, s.1.

¹⁵⁷ "Gelenler-Gidenler", *Çankırı'da Duygu*, 22 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı.3, s.1; Gazetenin bu sayısı, gerçekte 23 Birinci Teşrin 1930 tarihine tekabül etse de belli ki ,sehven, bu tarih, 22 Birinci Teşrin olarak gazetede yer almış gözükmektedir.

- i. Çankırı'ya gelen vali vekilleri geçici bir zaman için gelmiş olduklarından, beraberlerinde ailelerini de getirmemişlerdir. Bu durum zihinsel açıdan Çankırı'ya yoğunlaşmalarını ve şehirle bütünleşmelerini zorlaştırmaktadır.
- ii. Vali vekilleri, vekil olmalarından mütevellit inisiyatif almaktan imtina ediyorlar; evvelce yarım kalmış bir işe devam hususunda ya da yeni bir işe başlama konusunda tereddüt etmektedirler.
- iii. Valiliğe vekâlet eden şahıs, eğer aynı vilayetin kaymakamlarından biri ise bu defa da asıl vazife bölgelerini ihmal etmektedir.

Bu durumda, şayet Vali Adil Bey'in tedavisi uzayacaksa, valilik görevine Fazıl ya da Nuri beylerden birinin ya da bunların dışında bir başka zatın asaleten atanması dileği mektupta ifade edilmekte ve yakın zamanda Meclisi Umumi seçiminin yapılacağı hatırlatılarak böyle hassas bir zamanda *tam salahiyetli ve şehrin sorunlarına vakıf bir valinin bulunması zarureti*, Dahiliye Vekâletinin dikkatine sunulmuştur.¹⁵⁸

On dört ayı aşkın bir süredir İstanbul'da tedavi görmekte olan Çankırı Valisi Adil Bey, ailesiyle beraber nihayet Çankırı'ya dönmüş ve vazifesine başlamış olup Adil Bey'e *Çankırı'da Duygu* gazetesi sayfalarından sıhhat ve afiyet dileklerinde bulunulmuştur.¹⁵⁹

Cumhuriyet'in ilk yıllarında başlatılan “*yurdu demir ağlarla örme*” seferberliği çerçevesinde Ankara-Zonguldak hattının yapımına 1926'da başlanmış, tamamlanması ise 1937'yi bulmuştur.¹⁶⁰ Bu hat, “*kömür hattı*” diye anılmakta olup hattın önemli bir kısmının, güzergâhı üzerindeki Çankırı ve ilçelerinden geçmesi, Çankırı vilayeti için önemli kazançlar sağlamıştır. Ankara-Zonguldak hattı üzerinde bulunan Çankırı tren hattının 1931 yılında Ankara'dan Çankırı'ya uzanarak faaliyete geçmesi dolayısıyla Çankırı'da büyük sevgi gösterileri ve tezahüratlar arasında yapılan törenle “*şimendifer hattı*” Çankırlıların hizmetine sunulmuştur. Reiscumhur Gazi Mustafa Kemal, şimendifer hattı dolayısıyla kendisine şükran duygularını ileten bölge milletvekillerine cevaben, aşağıda yer alan telgrafi göndermiş; bu gelişmeler,

¹⁵⁸ “Vali Meselesi”, *Çankırı'da Duygu*, 8 İkinci Teşrin [Kasım] 1930, Sayı. 5, s.1.

¹⁵⁹ “Valimiz Geldi”, *Çankırı'da Duygu*, 1 Ağustos 1931, Sayı. 42, s.2.

¹⁶⁰ Başer, a.g.e.,s.49.

Çankırı'da Duygu gazetesinde de coşku ve heyecan dolu satırlarla kendine yer bulmuştur :¹⁶¹

“Büyük Gazi, Çankırılıların Sururuna İştirak Buyuruyorlar

Şimendöfer hattının Çankırı'ya kadar temdidi ve ilk lokomotifin geçen cuma günü Çankırı afakında tanin endaz olması münasebetile Reisi Cumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin mebuslarımız tarafından tebrik ve tazim telgrafına cevaben keşide buyurdıkları telgraf suretidir.

No:4-47

Çankırı, Kastamonu Meb'usları Talat, Ziya, Rifat Cemal beyefendilere;

“Antalya-C10-2-931 Demiryolunun Çankırı'ya varması, memleketimizin umran hayatında hayırlı bir hadisedir. Muhterem Çankırılıların bundan mütevellit sürurine iştirak eder ve hakkımda izhar buyurulan necip hislere teşekkür ederim efendim.

Reisi Cumhur Gazi Mustafa Kemal

Şimendiferin Çankırı'ya gelmiş olması, TBMM Reisi Kazım Bey, Başvekil İsmet ve Dahiliye Vekili Şükrü Beyler tarafından da kutlanacaktır :¹⁶²

“Duygu Gazetesi Müdüriyetine

İzhar olunan hissiyata teşekkür ederim efendim”.

TBMM Reisi Kazım

“Duygu Gazetesi Müdüriyetine

Güzel Çankırı'ya şimendiferin vasıl olması münasebetile izhar olunan hissiyata teşekkür eder, memleketinize umran ve saadetler dilerim efendim. “

Başvekil İsmet

¹⁶¹ “Büyük Gazi”, *Çankırı'da Duygu*, 14 Şubat 1931, Sayı. 19, s.1.

¹⁶² aynı yer

“Duygu Gazetesi Müdüriyetine

C6-2-931 tele hissiyatınızı memnuniyetle karşılar ve teşekkür ederim efendim.

Dahiliye Vekili Şükrü

Trenin, en nihayetinde Çankırı'ya gelmiş olması, Çankırı halkında büyük bir sevinç yaratmış, adeta bir bayram havası içinde coşku ve heyecan seli yaşanmıştır. Bu duygu ve hissiyatı, *Çankırı'da Duygu* gazetesinde yayımlanan aşağıdaki satırlar daha iyi ifade eder niteliktedir:

“Bir haftadan beri sabırsızlıkla beklenen şimendöfer, nurlar saçarak, dün saat ondörtte onbini müteceviz halkın yürekden kopan büyük tezahüratı arasında şehrimize girdi... dört gündür iki kişi bir araya gelse, ilk suali, “tren nerededir?”

Çankırı'da tren görünür görünmez, otomobillerde düdükler ötmeye başlamış, bu muazzam halk kütesinin alkışları arasında, makineler düdüklarını çala çala, aheste aheste istasyondaki takın önüne gelmiş, taka bağlı olan kurdele kesilerek, takı geçer geçmez belediye tarafından tedarik olunan koçlar kesilmeye başlanmıştır.

Belediye Meclisi azasından Rifat Bey, senelerden beri memleketin hamle i zdırabında belleri bükülen halka, böyle saadet güneşi gösteren aziz cumhuriyetimizin büyük reisi Gazi Hazretleri'ne ve İsmet Paşa Hükümeti'ne Çankırı'nın minnet ve şükran borçlarını söyleyerek “yaşasın millet” sözleri arasında sözünü bitirmiş ve merasime hitam verilmiştir.”¹⁶³

Tren yolunun Çankırı'ya gelmesi ile Çankırı'nın başkent Ankara ile ulaşımı daha da hızlanıp kolaylaşacak; böylece, Çankırı halkı ekonomik yönden rahatlayacaktır. Köylünün ürettiği sebze ve meyveleri, Ankara başta olmak üzere, çevre vilayet ve yerleşim yerlerine de tren yolu ile ulaştırması ve dolayısıyla pazarlama imkânları da kolaylaşacaktır.¹⁶⁴

¹⁶³ “Onbinlerce Halkın Coşğun Tezahüratı Arasında Dünki Gün Tren Şehrimize Girdi “, *Çankırı'da Duygu*, 7 Şubat 1931, Sayı.18, s.1.

¹⁶⁴ Çankırı İl Yıllığı, 1967, s.61.

Vali Adil Bey'in yokluğunda bir buçuk yılı aşkın bir süredir Çankırı Valiliğine vekâlet eden Çerkeş Kaymakamı Nuri Bey'in Ayancık Kaymakamlığına tayini çıkmıştır. Açıkta bulunan Vilayet Mektupçuluğuna da Akdağmadeni Kaymakamı Şemsi Bey'in tayin olduğu haberi gazete sayfalarında yer bulmuş, Nuri Bey'e bir buçuk yıllık vekâlet görevi için teşekkürle beraber, hayırlı yolculuklar temennisinde de bulunulmuştur.¹⁶⁵

Vali Adil Bey İstanbul'dan dönüp de vazifesine başlayınca, Çankırı Milletvekillerinden Ziya ve Ahmet Talat ile Demiryolları İdare Meclisi üyelerinden Cemal ve Mühendis Tiryaki beyler ile beraber demiryolları inşaatı (8, 7) kısımlarını ziyaret etmişlerdir. İnşaatın yedinci kısmında bulunan Ildızım İstasyonu'nda biraz dinlendikten sonra sekizinci kısma giderek Filyos yönündeki tünel hafriyatını incelemişler, inşaatın hızlı bir tempoyla devam etmesinden memnun kalarak bölgeden ayrılmışlardır.¹⁶⁶

Aynı zamanda iyi de bir sporcu olarak tanınan Çankırı Valisi Adil Bey'in himayelerinde 5 Ekim Pazartesi günü sinema binasında bir müsamere gerçekleştirilmiştir. Sadece mektepli gençlere değil tüm vatandaşa hitap eden bir anlayışla sahnelenen “*Canavar*” adlı söz konusu oyun, şair Faruk Nafiz Bey'e aittir. Kurulalı henüz bir ayı geçmediği halde, Çankırı Spor Kulübünün genç üyeleri, başarılarını tiyatro sahasında da göstermişlerdir.¹⁶⁷

12 Aralık Cumartesi günü başlayan *İktisat Haftası* için Çankırı'da da kutlama hazırlıklarına başlanmıştır. Bu amaçla İktisat Cemiyeti azalarından Rıfat ve Hasan ile Maarif Müdürü Fazıl ve Vilayet Matbaası Müdürü Hasan Beyler tarafından hazırlanan program, Vali Adil Bey tarafından da onaylanarak hayata geçirilecektir. Buna göre, Halk Fırkası önünde toplanıldıktan sonra, “*tasarruf ve iktisadın, milletlerin yaşayışlarındaki tesirleri*” hakkında Fazıl Bey tarafından bir nutuk irat edilecektir. Nutku müteakip, esnaflar tarafından dükkânlarda teşhir edilen yerli malları sergileri gezilecektir. Bu etkinlikler vesilesiyle *Çankırı'da Duygu* gazetesi, ilgili habere Vali Adil Bey'in bir fotoğrafını koyarak altına da şu notu düşmüştür:

¹⁶⁵ “Vali Vekili”, *Çankırı'da Duygu*, 5 Eylül 1931, Sayı. 47, s.3.

¹⁶⁶ “Tetkik Seyahati”, *Çankırı'da Duygu*, 12 Eylül 1931, Sayı. 48, s.1.

¹⁶⁷ “Vilayet Haberleri: Müsamere”, *Çankırı'da Duygu*, 10 Teşrin Evvel [Ekim] 1931, Sayı.52, s.2.

“Şehrimiz Tasarruf ve İktisat Cemiyetinin hedef ve gayesi uğrunda büyük bir azmle çalışan muhterem Valimiz Adil Beyefendi...”¹⁶⁸

Vali Adil Bey’in Şubat 1933’te tayini çıkmış, yerine ise Ankara Vali yardımcılarında Hazım Bey getirilmiştir. Çankırı’nın yeni valisi Hazım Bey’in Çarşamba treni ile Çankırı’ya geleceğini haber alan bütün memur, Umumi Meclis ve Belediye Meclisi azaları ile kalabalık bir halk kitlesi, yeni valilerini karşılamak üzere istasyonda toplanmışlardır. Gösterişli ve coşkulu bir karşılama merasiminin ardından yeni Vali Hazım Bey, o geceyi Halk Fırkası binasında kendisine ayrılan bölümde geçirerek perşembe günü vazifesine başlamıştır.¹⁶⁹

Yeni valinin göreve başlamasının şerefine, gösterişli bir karşılama merasimi düzenlenmiş olmasının yanı sıra, 18 Şubat günü Spor Kulübünde, saat 16. 30’da bir çay ziyafeti de tertip edilmiştir.¹⁷⁰

Çankırı Valisi Hazım Bey, maiyetinde Evkaf Memuru Sadık ve Ziraat Memuru Fuat beyler olduğu halde, 5 Ağustos Cumartesi günü Çerkeş’e gitmişlerdir. Çerkeş’ten, Çankırı Umumi Meclis üyesi 2 kişiyi de yanlarına almak suretiyle, Bolu ile Çankırı illeri arasındaki sınırı tespit edeceklerdir. Söz konusu sınır tespit çalışmalarına Bolu Valisi ile Bolu Umumi Meclisine mensup 2 üye de eşlik edeceklerdir.¹⁷¹

“Esasen bir şehirci olarak tanınmış olan muhterem Valimiz Hazım Bey, velvelesiz bir çalışma ile vilayet dahilinde her gün bir ümran eserinin temelini kurmaktadır” cümleleriyle başlayan *“Vilayet Haberleri”* köşesinde, 30 Eylül 1933 tarihli gazetede çıkan yazıda, Vali ve Belediye Başkanından övgüyle bahsedilmekte ve devamında, şu görüşlere yer verilmektedir: *“On sene sonra şehrin vaziyetini anlayabilmek için şehrin bugünkü vaziyetinin fotoğraflarını almak lazımdır. Zira şehri bilmeyenlere ve yeni yetişenlere mazi ile hali mukayese edebilmeleri için böyle bir vesika verebilmek şehrin ümran tarihi itibarile çok*

¹⁶⁸ “Vilayet Haberleri”, *Çankırı’da Duygu*, 12 Birinci Kanun [Aralık] 1931, Sayı.61, s.1.

¹⁶⁹ “Valimiz Hazım Bey”, *Çankırı’da Duygu*, 11 Şubat 1933, Sayı. 119, s.1.

¹⁷⁰ “Çay Ziyafeti”, *Çankırı’da Duygu*, 18 Şubat 1933, Sayı. 120, s.1.

¹⁷¹ “Vilayet Haberleri”, *Çankırı’da Duygu*, 5 Ağustos 1933, Sayı.143, s.1.

mühimdir. Hele bugünkü umranı yaratanların büyük himmetleri gelecek nesiller tarafından takdir olunmak için her halde fotoğraflar alınmasına lüzum vardır. Vali Hazım Beyefendi olduğu halde şehrin umranına hasrı mesai ve atfı himmet eden zevatin belediye salonunda birer fotoğrafları bulundurulması bir kadirşinaslık eseri olur. Bu hususta aziz Çankırılıların hissiyatına tercüman olduğumuzu sanıyoruz.”¹⁷²

Ayrıca, bahsedilen yazının içeriğine Vali Hazım Bey ile Belediye Başkanı Sait Bey’in birer fotoğrafları konmuş ve başlık olarak da şu cümle göze çarpmaktadır: “Çankırı Umranına Büyük Varlıklar Sarfeden İki Sima: Muhterem Valimiz Hazım Beyefendi ve Muhterem Belediye Reisimiz Sait Beyefendi.”¹⁷³

Çankırı’da Duygu gazetesi, “10 ay gibi kısa bir süre görev yapmasına rağmen Çankırı’nın imar ve kalkınmasında büyük varlıklar gösteren” Vali Hazım Bey’in İçel Valiliğine tayininin çıktığını 28 Aralık 1933 tarihli sayısında duyurmuştur.¹⁷⁴

Gazete; Vali Hazım Bey’in yüksek meziyetlerinden dolayı, Çankırı ahalisinin şiddetli soğuğa rağmen, trenin hareketinden bir saat evvel, kadın-erkek altıyüze yakın kişinin istasyonu doldurarak valilerini hüzünlü bir havada İçel’e yolcu ettiklerini yazmaktadır.¹⁷⁵

Ağır Ceza Reisi Hasan Tahsin Bey, Hazım Beyefendi’nin çok değerli ve vasıflı bir memur ve memleket evladı olduğunu söyleyerek kendilerinin Çankırı’da çok kısa bir süre kalarak ayrılmalarının Çankırı için bir talihsizlik olduğunu belirten bir konuşma yapmış ve uğurlama törenine katılanların duygu ve düşüncelerine tercüman olmuştur.¹⁷⁶

Vali Hazım Bey’in yerine Erzincan Valiliğinden Çankırı Valiliğine Ahmet Muhtar Bey atanmıştır. Yeni Vali Muhtar Bey’in Çankırı’ya gelişini haber alan halk, devlet memurları ve resmi kurumların temsilcileri havanın soğuk olmasına aldırmadan, tren istasyonunu doldurarak yeni valilerini karşılamışlardır. Ahmet

¹⁷² “ Vilayet Haberleri”, *Çankırı’da Duygu*, 30 Eylül 1933, Sayı 151, s.1.

¹⁷³ aynı yer

¹⁷⁴ *Çankırı’da Duygu*, 28 Birinci Kanun [Aralık] 1933, Sayı 163, s.1.

¹⁷⁵ “Vali Hazım Bey Büyük Bir Galebelikle Teşyi Edildi”, *Çankırı’da Duygu*, 30 Birinci Kanun [Aralık] 1933, Sayı.164, s.1.

¹⁷⁶ aynı yer

Muhtar Bey katılımcıların ellerini tek tek sıkarak ayağının tozuyla hastane ve belediyeyi ziyarete yönelmişlerdir.¹⁷⁷

Daha evvel Çankırı Valiliği yapmış olan İçel Valisi Hazım Bey'e Çankırı Belediye Meclisi, müttefikane aldığı bir kararla, fahri hemşehrilik vererek Hazım Bey'in Çankırı nüfusuna kaydını da gerçekleştirmiştir.¹⁷⁸ Söz konusu karar, Hazım Bey'in Çankırı hakkında şükran vesilesi olan hizmetlerine karşılık olarak verilmiştir.¹⁷⁹

Belediye Meclisinin ilgili kararı Reis Sait Bey tarafından kendilerine bildirilen Vali Hazım Bey, bu karara karşılık, Sait Bey'in şahsında tüm Çankırlılara duyduğu sevgi ve şükranlarını içeren aşağıdaki telgrafi kaleme almışlardır:

“Sait Beyefendi, Belediye Reisi /Çankırı

*Samimi duygularla bağlı olduğum Çankırı'nın fahri hemşehriliğine kabulüm sureti ile gerek zat-ı alilerinin gerekse de şehir meclisi muhterem azasının hakkımda göstermiş oldukları teveccüh ve muhabbete şükranlarımı arz ederken, muhterem şahsiyetinizde hürmetle selamladığım tekmil hemşehrilerime derin sevgi ve saygılarımı sunarım efendim. İçel Valisi Hazım ”.*¹⁸⁰

Çankırı Valisi Muhtar Bey bu makamda çok uzun kalmamış, atanmasından 7 ay sonra Dahiliye Vekaleti emrine alınmıştır. Muhtar Bey'den boşalan Çankırı Valiliği vekâletine ise Ilgaz Kaymakamı Sadık Bey atanarak Valilik makamının kısa bir süre boş kalmasından dolayı ödenemeyen memur maaşları ivedilikle ödenmiştir.¹⁸¹

¹⁷⁷ Vali Bey Geldi”, *Çankırı'da Duygu*, 12 İkinci Kanun [Ocak] 1934, Sayı. 167, s.1.

¹⁷⁸ aynı yer

¹⁷⁹ “Vilayet Haberleri”, *Çankırı'da Duygu*, 10 Şubat 1934, Sayı. 169, s.1.

¹⁸⁰ “Hazım Beyfendi Hemşerimiz Oldu”, *Çankırı'da Duygu*, 10 Şubat 1934, Sayı. 169, s.1.

¹⁸¹ “Vali Vekâleti”, *Çankırı'da Duygu*, 8 Eylül 1934, Sayfa.197, s.1.

Ilgaz Kaymakamı Sadık Bey'in vekâlet görevi çok uzun sürmemiş, Mülkiye Müfettişlerinden Derviş Hüsnü Uzgören'in Çankırı Valiliği görevine vekaleten tayin olduğu *Çankırı'da Duygu* gazetesi sayfalarından duyurulmuştur.¹⁸²

Derviş Hüsnü Bey'in Çankırı Valiliği görevine *asaleten* atanması haberi de yine *Duygu* gazetesi sayfalarında yer bulmuştur: “Sayın Vali vekilimiz Bay H. Uzgören'in vilayetimiz valiliğine *asaleten* tayin kılındıklarını sevinçle eşittik. Dört aya yakın buldukları vekâlet müddetince nezihane muameleleri ile herkese sevdirmişlerdir kendilerini. Kutlularız.”¹⁸³

CHP 4. Büyük Kurultayı ile *Cumhuriyet Halk Partisi İl Başkanlıklarının valilerin uhdelerine bırakılmasından* dolayı Ankara'ya çağrılan ve oradaki valiler toplantısına katılan Vali Hüsnü Uzgören Çankırı'ya dönerek başkanlığı altında CHP İl Yönetim Kurulunun da ilk toplantısını yapmıştır.¹⁸⁴ Böylece, Çankırı Valisi H. Uzgören, aynı zamanda Çankırı CHP teşkilatının da başkanı olarak *şehirdeki parti faaliyetlerinden de birinci derecede yetkili ve sorumlu* olacaktır. Bu tarihten sonra Vali Hüsnü Uzgören, *parti-devlet bütünleşmesinin Çankırı'daki temsilcisi* olacaktır.

Vali Hüsnü Uzgören, gayretli çalışmaları neticesinde Tosya yolunda pusu kurarak Yapraklı yolcularını soyan 3 kişinin yakalanması ve tutuklanmaları hususunda gösterdiği başarıdan dolayı İçişleri Bakanlığınca takdirname ile ödüllendirilmiştir.¹⁸⁵

Kasım 1937'de Ankara'da düzenlenen “*El ve Ev İşleri Sergisi*”ne katılarak başarı kazanan Çankırlı hanımlar Hacer Sedefoğlu, Fatma Şehirli ve Nebile Üçok'un, sergi jürisi tarafından 20 lira nakit para ve madalya ile taltif edilmelerine karar verilmiştir. Söz konusu ödül töreni için Çankırı Halkevinde çok kalabalık bir kitlenin katılımıyla toplanılmıştır. Konuşma kürsüsüne gelen *Urbay* (belediye başkanı) Ömer Atasoy, bütün Çankırlıların göğüslerini kabartan bu başarılarından dolayı ödül kazanan bayanları kutlamıştır. Vali ve CHP İl Başkanı olan Hüsnü

¹⁸² “Derviş Hüsnü B.”, *Çankırı'da Duygu*, 15 Eylül 1934, Sayı.198, s.1.

¹⁸³ “Vilayet Haberleri”, *Duygu*, 15 Birinci Kanun [Aralık] 1934, Sayı.211, s.2.

¹⁸⁴ “İlbay Geldi”, *Duygu*, 27 Haziran 1936, Sayı. 288, s.1.

¹⁸⁵ “İlbay Takdir Edildi”, *Duygu*, 21 İkinci Teşrin [Kasım] 1936, S. 308, s.1.

Uzgören ise kürsüde yaptığı konuşmasını şöyle tamamlamıştır. “Sayın arkadaşlar, Küçük Sanatlar Müsabakası’na Çankırı’ımızdan vücuda getirdiği el emeklerini gönderenler yalnız madalya ve mükâfatı nakdiye kazanan Hacer Sedef, Nebile Üçok, Fatma Şehirli değildir. El işleri gönderen bu hemşerilerimizden başka muhtelif sanatlar erbabından birçok vatandaşlarımız göz nuru ile ve el emeği ile vücuda getirdikleri eserlerini bu müsabakada da teşhir etmişlerdir. Bunların mükâfat almamaları, bu işlerin kıymetsiz ve değersiz olmasından değil, belki diğer beldelerimizde ve şehirlerimizde bu eserlerin daha iyisi yapılması ve teşhire arz edilmesidir. Kıymetli eserlerini, bu suretle devletin kurduğu bir meşherde teşhir ettiklerinden dolayı kendilerine teşekkür eder ve sanatlarında daha çok muvaffak olmalarını diler ve onların da gelecek müsabakalarda böyle iftihara değer mükâfata nail olmalarını öz yürekten temenni ederim.”¹⁸⁶

Ankara- Kastamonu yolunun Çankırı merkez kazasından geçen kısmının paket taşı olarak tabir edilen taşlarla yeniden döşenmesi için Büyük Köprü’den Orduevine kadar olan mesafe için muhtelif boyutlarda elli beş bin adet taş satın alınacağı *Duygu* gazetesinde haber olarak verilmektedir. Bu sebeple, Vali H. Uzgören Başmühendis Nusret’le beraber taşları ile ünlü Ildızım köyüne giderek taşlarla ilgili incelemelerde bulunmuşlardır. Yapılacak olan söz konusu taş döşeme işiyle ilgili ihalenin hazırlıklarına da başlanılmıştır.¹⁸⁷

Bir ayı aşkın bir süredir Çankırı Valisi H.Uzgören’in, Sıhhiye Müdürü Atıf Bey’in, Hükümet Doktoru Şefik Bey’in ve Yüzbaşı Ali’nin muhtelif zamanlarda verdikleri konferanslar yoluyla halkın bilinçlenmesine yönelik gösterdikleri yoğun gayret ve alaka, keza Dr. Rasim Ali’nin de aynı minvaldeki çabalarının Çankırı halkı nezdinde şükranla karşılandığı haberi, *Duygu* gazetesi sayfalarında yer bulmaktadır.¹⁸⁸

Vali Hüsnü Uzgören; Çankırı vilayeti dahilindeki köylere telefon tesisatı çekilmesi hususunda evvelce başlatılan çalışmaları devam ettirerek 13 köye daha telefon konulması için gerekli adımları atmış ve 3 telefon makinesinden başka 5 adet

¹⁸⁶ “Dünkü Tören”, *Duygu*, 6 Mart 1937, Sayı. 323, s.1-2.

¹⁸⁷ “Yol İş”, *Duygu*, 17 Nisan 1937, Sayı.329, s.1

¹⁸⁸ “Gaz Kursu”, *Duygu*, 1 Mayıs 1937, Sayı. 331, s.1.

santral ve 300 km de tel alınması emrini vermiştir. Böylece Çankırı vilayeti dahilindeki telefon hatları yeni tesisatla beraber 1000 km'yi aşmış bulunmaktadır.¹⁸⁹

Çankırı Valisi Hüsnü Uzgören'in gayretli çalışmaları Maliye Vekâletince de takdirname ile taltif edilmiştir. Vali Uzgören'in her alanda olduğu gibi devlet gelirlerinin artırılması ve korunması yolunda aldığı tedbirler ile göstermiş olduğu gayretler ve Çankırı'nın gelişmesi konusundaki çabalarından dolayı Maliye Vekaleti tarafından samimi duygularla tebrik edilmiş, kendisine muvaffakiyet dilenmiştir.¹⁹⁰

Atatürk'ün Çankırı'ya gelişlerinin hatırasını yaşatmak üzere Çankırı şehir meydanına bir Atatürk abidesi yapılması kararlaştırılmış, binlerce kişinin katılımıyla soğuk hava koşullarına rağmen, halkın coşkulu tezahüratları arasında temel atma töreni yapılmıştır. Törende kurbanlar kesilmiş, inşaatın hatırası olarak temele bir şişe içinde muhtelif Cumhuriyet dönemi madeni paralarından konulmuş, Vali ve CHP İl Başkanı H. Uzgören halka hitaben şu konuşmayı yapmışlardır: “Sevgili Çankırlılar, ulu önderimiz Atatürk, beşer kudretinin yetişemeyeceği bir dereceye varan yüksek azim ve iradesi ile tamam 16 sene Türk Ulusunu egemenliğe kavuşturduktan sonra milletin inkişafı ve ilerlemesi yolunda saymakla tükenmez inkılâplar yaratıyor. Diğer inkılâplar gibi ulusumuza medeni ve milli varlığını veren şapka iksası kanunu da bu inkılâpların başlarında bulunuyor. İşte bu kanunun neşrinden daha evvel Atamızı yanlarında kendisiyle beraber vatanın kurtulması uğrunda canla ve başla çalışan diğer büyüklerimiz de olduğu halde ve kudretli ve iradeli başlarında bugün hepimizin seve seve giydiğimiz şu milli ve medeni serpuşla Çankırı'da görüyoruz. Çankırı halkı kendilerini sevinç deryaları içinde karşılıyor. Birçok gençlerimiz ve yurttaşlarımız derhal kendilerine uyararak milli ve medeni serpuşumuzu başlarına alıyorlar. Buradan otomobille Kastamoni'yi teşrif buyuruyorlar. Ve bu seyahatlerinde Çankırlılara ortamektep binasında bir gün misafir olmak şerefini bahşediyorlar. Bu şerefli gün 23 Ağustos 1925 tarihine tesadüf etmektedir. Bizim için altın yazı ile hak edilmeye değer bu kıymetli ve tarihi günü Çankırı halkı unutmamış ve Atamızın elinde başında milli ve medeni serpuşumuz ile ansızın görüldüğü şu bulunduğumuz mevkilerde yüzlerce

¹⁸⁹ “Vilayet Dahilindeki Telefon Tesisatı Genişliyor”, *Duygu*, 15 İkinci Kanun [Ocak]1938, Sayı. 366, s.1.

¹⁹⁰ “Valimizin Takdirname İle Taltifi”, *Duygu*, 29İkinci Kanun [Ocak] 1938, Sayı. 368, s.1.

ve binlerce halk kütlesi ile her sene tes'it edilmekte bulunmuştur. Sayın Çankırı halkı bununla da iktifa etmemiş, kalplerimizde ebediyete kadar yaşayacağı tabii olan bu şerefli günün hatırasını bir de abide rekzile taçlandırmaya karar vermiştir.

İşte şimdi burada, bu kıymetli hatıranın temel atma merasimi için sevinçle toplanmış bulunuyoruz.

Bu vazife ve şeref bana nasip olduğu için duyduğum şu anda haz ve sevinci tarif edemem. Bu eseri, kıymetli yardımlarınızla, Çankırı'da bulunduğum üçbuçuk seneden beri vücuda getirmeye muvaffak olduğum naçiz hizmetlerimin en başında saymakla daima iftihar duyacağım. Ulu önderimiz daha yıllarca ve kalplerimiz en derin köşesinde olduğu halde Türk ulusu ve toprağı, ebediyete kadar payidar olsun. (sürekli alkışlar...)"¹⁹¹

2.2. Çankırı'da Duygu Gazetesinde Siyasal Propaganda ve Etkileri Bakımından Halkevleri ve Çankırı Halkevi Örneği

1931 yılında yapılan Cumhuriyet Halk Partisi 3. Büyük Kongresi ile *Kemalizm* olarak adlandırılan ve "Altı Ok" ile sembolize edilen ilkeler, nihai şeklini almıştır. Bundan sonraki süreçte ise Kemalist ideoloji, geniş halk kitlelerine yayılmak ve benimsenmek için çeşitli yöntemler geliştirme istikametine gidecektir.

Atatürk, Türk halkının kendi imkân ve kabiliyetiyle Kurtuluş Savaşını kazanmasından sonra giriştiği devrimlerde, halkın öz gücünün kültürel ve toplumsal bir tabana oturtulup yeni rejimin de bu sayede kökleşerek kurumsallaşmasını hedeflemekteydi.¹⁹² Bu amaç doğrultusunda, CHP 3.Büyük Kongresi'nde Halkevlerinin kuruluş kararı alınmış, Türk Ocaklarının kendini lağvetmesiyle, onun yerine ikame edilmek üzere Halkevleri kurulmuştur.¹⁹³

Siyasal açıdan bakıldığında Halkevleri, halkçılıkla desteklenmiş ve tahkim edilmiş milliyetçi ideolojinin halk tarafından benimsenmesine yardımcı olmak üzere

¹⁹¹ "Atatürk Anıtı.", *Duygu*, 2 Nisan 1938, Sayı.376, s.1.

¹⁹² Anıl Çeçen, "*Atatürk'ün Kültür Kurumu Halkevleri*", Tarihçi Kitabevi, İstanbul 2018, s. 23.

¹⁹³ Neşe G. Yeşilkaya, "*Halkevleri*", "*Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: "Kemalizm"*", İletişim Yayınları, İstanbul 2009, C:2, S.113.

kurulan halk eğitim merkezleri olup CHP ile de güçlü organik bağları bulunmaktadır. Zira, Halkevi başkanları faaliyet gösterdiği yerdeki il ya da ilçe CHP İdare Heyeti üyeleri arasından seçilmiştir. Halkevleri, yılda iki kere olmak üzere CHP Genel Sekreterliği makamına bilgi ve faaliyet raporu göndermek zorundadır.¹⁹⁴

Türkiye’de 19 Şubat 1932 tarihinde 14 Halkevi şubesinin açılmasıyla başlayan süreç, Halkevlerinin kapatıldığı 1950 tarihine kadar 478 şube ve 4322 Halkodasına ulaşmıştır.¹⁹⁵ Çankırı’da ise 1949 yılı itibariyle Halkevi sayısı 4, Halkodası sayısı ise 44’ü bulmuştur.¹⁹⁶

Bir yörede Halkevi açılabilmesi, gösterit (tiyatro); sosyal yardım; ar (güzel sanatlar); spor; müze ve sergi; dil, tarih, edebiyat; halk dersaneleri ve kurslar; köycülük; kitapsaray ve yayın şubelerinden *en az üçünde faaliyet gösterilmesi şartına* bağlanmıştır. Az nüfuslu kırsal yörelerde, köy, bucak ya da nahiyelerde Halkevi açılabilmesine olanak tanıyacak gerekli şartların bulunmaması üzerine, 1940 yılında bu gibi küçük yerleşim yerlerinde *Halkodaları* açılarak sayıları 1950 yılına kadar 4322’ye ulaşmıştır.¹⁹⁷

Kemalist ideolojinin yalnızca siyasi alanda değil, *toplumsal hayat üzerinde de etkili ve belirleyici olma çabası*, Halkevlerinin kuruluş ve çalışma felsefesidir. Halkevleri, yayımladıkları dergiler, düzenledikleri konferans ve konserler, sahneledikleri piyesler, kurslar ve eğitici faaliyetlerle toplumun kültür düzeyinin yükselmesine çalışmış; bir yandan da *CHP’nin kontrolündeki kamusal alanın genişleyerek devrimlerin halk tarafından içselleştirilmesini* kendine hedef tutmuştur.¹⁹⁸

¹⁹⁴ Yeşilkaya, a.g.e. s.113.

¹⁹⁵ Yeşilkaya, a.g.e.,s.114.

¹⁹⁶ Zeki Arıkan, ”*Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi*”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi,1999,Cilt 6, sayı.23, s.280.

¹⁹⁷ Yeşilkaya, a.g.e,s.114

¹⁹⁸ aynı yer

Değişik nitelgeler ve benzetmelere de konu olan Halkevleri, “Kemalizmin Halk Okulları”, “Halk Üniversiteleri”, “Gençlik Kültür Dernekleri”, “Gönüllü Halk Okulları” ve “Halk Toplanacağı” gibi isimlerle de anılmıştır.¹⁹⁹

19 Şubat 1932 tarihinde açılan Halkevlerinin kuruluş talimatnamesinde kuruluş gerekçeleri şu sözlerle açıklanmaktadır:

*“Partimizin program temelleri; cumhuriyetçilik, ulusçuluk, halkçılık, devletçilik, laiklik ve devrimciliktir. Programımız bu ana ve temel prensiplerin egemenliği ve sonsuz olması için bu sıfatlarda kuvvetli vatandaşlar yetiştirilmesini, milli seciyenin Türk tarihinin ilham ettiği derecelere çıkarılmasını, güzel sanatların yükseltilmesini hedefler. Halkevlerinin amacı, bu uğurda yetişecek ülküli vatandaşlar için toplayıcı ve birleştirici yurtlar olmaktır”.*²⁰⁰

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu ise Halkevlerinin eğitici yönüne eğilmiş; Halkevlerinin örgün eğitim kurumu değil, okulu tamamlayıcı nitelikte olduklarının altını çizerek şunları söylemektedir:

*“Halkevleri her şeyden önce kültür yaşama yerleridir. Gayesi, öğretmekten önce yaşamaktır. Orada milli kültürün bütün çeşitleri yaşanmalıdır. Sözün kısası Halkevleri Türk kültür aşısının vurulduğu yer olmalıdır. Halkevlerinin ilk mühim vazifesi her alanda gerilikle savaşımdır: ahlakta, sanatta, muaşeretle, musikide, tiyatrodaki, mimaride gerilikle savaşmak... Halkevi, milli yaşayışın evi olmalıdır.”*²⁰¹

Çankırı’da Halkevinin açılması, 1932 yılında açılışı yapılan Afyon, Ankara, Aydın, Bolu, Bursa, Çanakkale, Denizli, Diyarbakır, Eminönü, Eskişehir, İzmir, Konya, Malatya ve Samsun’dan sonraki ikinci açılış dalgası ile gerçekleşecektir.

Çankırı’da Duygu gazetesi; 1933 yılı içerisinde Adana, Aksaray, Balıkesir, Çankırı, Çorum, Erzincan, Gümüşhane, Isparta, Kars, Manisa, Mersin, Muğla, Niğde, Sivas ve Tokat vilayetleri ile Bafra, Boyabat, Alanya, İnebolu, Urla ve Nazilli

¹⁹⁹ Serap Taşdemir, “Türkiye’de Tarih Bilincinin Oluşmasında Halkevlerinin Rolü”, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir 2000, s.9.

²⁰⁰ “CHP; CHF Halkevleri Talimatnamesi, Hâkimiyeti Milliye Matbaası, Ankara, 1932.

²⁰¹ İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, “Halkın Evi”, Ulus Basımevi, Ankara, 1950, s. 32-33.

kazalarında Halkevleri açılacağını belirten haberinde, şubat ayı içinde Çankırı'ya açılacak olan Halkevi için Halk Fırkası binasında Vali Hazım Bey öncülüğünde konuyla alakalı kişilerden oluşan bir heyetin toplanarak program doğrultusunda açılış merasimi düzenlenmesine karar verildiğini yazmaktadır. Buna göre, söz konusu program şu esaslardan oluşmaktadır.²⁰²

- Açılış ve İstiklal Marşı
- Halkevlerinin kuruluş gayesi hakkında yapılacak olan konuşmalar.

Çankırı'da Halkevi bünyesinde şimdilik 5 şube açılacağı belirtilen haberde, bu şubelerin, köycülük, tarih ve neşriyatçılık, dil ile spor ve sosyal yardım olacağı belirtilmektedir.²⁰³

Bu haberi müteakip günlerde, Çankırı Halkevi bünyesinde teşekkül eden şubeler, toplantılar yaparak kendi komitelerini seçmişlerdir:

- Köycülük şubesi: Baytar Salih, İlkemektepler Müfettişi Hikmet, Dolmacıyade Rıfat beyler... -Spor Şubesi: Dr. Ziya, Belediye Fen Memuru Nizamettin ve Muallim Hamdi beyler.
- Dil, Edebiyat ve Tarih şubesi: Duygu gazetesi Mes'ul Müdürü Celal, Maarif Müdürü Fazıl, Hacı Şeyh oğlu Hasan beyler...
- İçtimai Yardım şubesi: Sıhhiye Müdürü Atıf, Hükümet Doktoru Şefik, Belediye Doktoru Kadri beyler...
- Dil Şubesi mümessilliğine Maarif Müdürü Fazıl Bey,
- İçtimai Yardım şubesi mümessilliğine Dr. Şefik Bey,
- Köycülük mümessilliğine Baytar Salih Bey,
- Spor şubesi mümessilliğine de Dr. Ziya Bey seçilmişlerdir.
- Çankırı Halkevi İdare Heyeti Başkanlığına da belediye reisi ve aynı zamanda Halk Fırkası reisi de olan Sait Bey seçilmiştir.

Çankırı Halkevi İdare Heyeti, Sait Bey'in başkanlığında Halk Fırkası binasında toplanarak şubelerde görülecek işler hakkında fikir alışverişinde bulunmuştur. Her

²⁰²“Halkevleri ”, *Çankırı'da Duygu*, 18 Şubat 1933, Sayı. 120, s.1.

²⁰³ aynı yer

şube kendi alanına giren konularda bir talimatname düzenlemiş, şubelerin üye sayılarının da günden güne artmakta olduğu belirtilmiştir.²⁰⁴

Çankırı'da Halkevinin kurulmasıyla beraber şehrin sosyal hayatında görülen etkinliklerin de sayısı artmıştır. Halkevi tarafından 17 Mart tarihinde tertip edilen, Halk Fırkası binası salonunda, ortamektep muallimi Atıf Bey tarafından “*Aile Hayatı*” başlıklı ilk konferans, hatibin büyük alkışlar arasında konuşmasını tamamlamasıyla son bulmuştur.²⁰⁵

Çankırı Halkevi tarafından halkı bilgilendirmek, eğitmek ve aydınlatmak maksatlarıyla her hafta verilmesi kararlaştırılan konferanslardan ikincisi sinema binasında tertiplenmiş; Hükümet Doktoru Şefik Bey, *kızıl, kızamık ve hummalı hastalıklar* konularında halkın bu hastalıklardan korunması ve hastalık bulaştığında ilk uygulanacak korunma usulleri hakkında bilgiler vermiştir. Bu konferansa, haberdan de anlaşılacağı üzere, her kesimden halk katılım göstermiş, konferansın bitiminde katılımcılara ücretsiz sinema gösterimi yapılmıştır.²⁰⁶

Aynı şekilde, daha açılalı bir ay bile olmadığı halde Çankırı Halkevinin düzenlemiş olduğu etkinlikler müsamere alanında da devam etmektedir.

Bu meyanda, bayram vesilesiyle, adı “*İkizler*” olan bir piyes hazırlanmıştır. Geç gelenlerin yer bulamadığı, yoğun katılımın yaşandığı piyes, İstiklal Marşı'nın okunmasının ardından başlamış ve büyük beğeni toplamıştır.²⁰⁷

Çankırı Halkevinde düzenlenen bir başka konferansta Binbaşı Yakup Bey, muhnik (boğucu), zehirli ve savaşlarda da kullanılan gazları tasnif ederek bu tip gazların tarihsel süreç içerisindeki evrimlerini misafirlere anlatmıştır.²⁰⁸

Çankırı Halkevi Dil-Edebiyat şubesi azalarından Hacışeyhoğlu Hasan Bey tarafından sinema binasında bütün halka yönelik olarak “*Halk Edebiyatı*” konulu bir konferans verilmiştir. Konferansa, o esnada Çankırı'da misafir olarak bulunan Naci

²⁰⁴ “Halkevleri Teşkilat”, *Çankırı'da Duygu*, 11 Mart 1933, Sayı. 123, s.1.

²⁰⁵ “Konferans”, *Çankırı'da Duygu*, 18 Mart 1933, Sayı. 124, s.3.

²⁰⁶ “Konferans”, *Çankırı'da Duygu*, 15 Nisan 1933, Sayı. 127, s.4.

²⁰⁷ “Müsamere”, *Çankırı'da Duygu*, 15 Nisan 1933, Sayı. 127, s.4.

²⁰⁸ “Binbaşı Yakup Bey...”, *Çankırı'da Duygu*, 16 Eylül 1933, Sayı. 149, s.3.

Sıtkı Paşa da maiyetiyle beraber katılmıştır. Sinema binası tamamen dolmuş, yine her zaman olduğu üzere konferans sonrasında halka ücretsiz film gösterimi gerçekleştirilmiştir.²⁰⁹

Şubat ayı içinde, iki yılda bir yapılan, Halkevi kollarına yönelik aza seçimleri yapılmış; seçimler sonucunda aşağıda yer alan kişiler, ilgili kollara üye olarak ayrılmışlardır:²¹⁰

Tablo 2: Halkevi Kollarına Yönelik Başkan ve Aza Seçimleri

Sosyal Yardım Komitesi	
Başkan	Ruhi Turan
Üye	Etem Yalçın Alp
Üye	Eczacı Mümtaz
Köycülük Komitesi	
Başkan	Münür İnandık
Üye	Ekrem Kansu
Üye	Halim Ünür
Dil-Tarih Komitesi	
Başkan	Hasan Üçok
Üye	Fethi Tansuk
Üye	Salim Büyükdoluca
Spor Komitesi	
Başkan	Fehmi Gökşen
Üye	Avni Sakaryalı
Üye	Halit Şehirli
Üye	Mustafa Keresteci
Üye	Abdurrahman Sakarya
Ar Komitesi	
Başkan	Şükrü Dölen
Üye	Hilmi Somer
Üye	Muharrem Akaydın
Gösterit Komitesi	
Başkan	Fazıl Kuzey
Üye	Öğretmen Mustafa
Üye	Raşit Perkel

(Kaynak: *Duygu*, 27 Şubat 1937)

²⁰⁹ “Konferans”, *Çankırı’da Duygu*, 17 Mart 1934, Sayı. 174, s.1.

²¹⁰ “Halkevi Seçimi..”, *Duygu*, 27 Şubat 1937, Sayı. 322, s.1

Çankırı Halkevi konferans salonunda Dr. Rasim Ali Ülgen tarafından 1 aydır verilmekte olan “*hava saldırılarından ve zehirli gazlardan korunma*” konulu kurslar sona ermiş ve katılımcılar sınavdan geçirilerek muvaffak olanların tasdiknameleri verilecektir. Kurs sonucunda birinci sınıf tasdikname alanlar, “*hava saldırılarından ve zehirli gazlardan korunma*” konulu kurslarda eğitimlik yapabilecekler; ikinci sınıf tasdikname sahibi olmaya hak kazananlar ise yalnızca kendilerini koruyabilecek kadar bilgi ve donanım sahibi olmakla iktifa edeceklerdir.²¹¹ Halkevinde açılan bu kurslara 3 devrede 235 kişi devam etmiş; neticede 63 kişi konferans verebilecek, 172 kişi ise zehirli gazlardan korunma ile ilk yardım ve tedavi usullerini öğrenecek düzeye gelmişlerdir. Kurslara katılanlar ekseriyetle memur ve müstahdem olmakla beraber, ayrıca 23 kadın ve 1 erkek sivil şahıs da katılım sağlamışlardır.²¹²

Duygu gazetesinin aynı sayısında Çankırı Halkevi tarafından açılıp 3 aydan beri Şadiye Uğuz tarafından verilmekte olan “*Kadınlar halk dersaneleri okumaları*”nın sona erdiği; yapılan sınav neticesinde, katılımcı kadınların % 95 (yüzde doksan beş) muvaffakiyet gösterdikleri belirtilmektedir. Söz konusu ders yılında 100’den fazla kadına diploma verildiği de haberin devamında göze çarpmaktadır.²¹³

Çankırı Halkevi periyodik hale getirdiği konferanslar dizisinde bu defa da “*Laik ve Modern Terbiye*” konusunu belirlemiştir. Çankırı Halkevi Dil ve Tarih Komitesi tarafından tertip edilen bu dördüncü konferans, Öğretmen Bayan Feride Günay tarafından verilmiştir.²¹⁴

Çankırı Halkevi tarafından verilmekte olan konferanslardan bir başkası da yine Dil ve Tarih Komitesi tarafından gerçekleştirilmiş; “*Ege Medeniyeti ve Menşeleri*” konulu etkinlik, Halkevi salonunda Öğretmen Hüseyin Avni tarafından verilmiştir.²¹⁵

²¹¹ “Gaz Kursu”, *Duygu*, 1 Mayıs 1937, Sayı. 331, s.1.

²¹² “Zehirli Gaz”, *Duygu*, 22 İkinci Kanun [Ocak] 1938, Sayı. 367, s.1.

²¹³ “Halkevi Tarafından”, *Duygu*, 1 Mayıs 1937, Sayı. 331, s.1.

²¹⁴ “Konferans”, *Duygu*, 15 İkinci Kanun [Ocak] 1938, Sayı. 366, s.1.

²¹⁵ “Konferans”, *Duygu*, 22 İkinci Kanun [Ocak] 1938, Sayı. 367, s.1.

Çankırı Halkevi Dil ve Tarih komitesi tarafından tertip edilen konferanslar serisinin altıncısı Halkevi salonunda ortamektep Türkçe Öğretmeni Muammer Bey tarafından “*Güneş-dil teorisi*” konulu olacaktır.²¹⁶

Duygu gazetesi sayfalarında Çankırı Halkevinin faaliyetlerinden övgüyle bahsedilmektedir. Her cumartesi akşamı Halkevinde yaşatılmakta olan “*Dil-Tarih ve Edebiyat Geceleri*”ne halkın yoğun rağbetinden dolayı oturacak yer dahi bulunamadığından bahsedilerek Halkevi İdare Heyetinin bu geceden başka ayrıca “*Aile Gecesi*” adıyla bir başka etkinlik daha planlayacağı haberi *müjde olarak* verilmektedir.²¹⁷

Halkevleri tarafından bir süredir verilmekte olan konferansların yedincisi “*Köycülük ve Köy Mektepleri*” üzerine olmuş ve konferansı Öğretmen Rahmi vermiştir.²¹⁸

Halkevlerinin kuruluş yıldönümü *Duygu* gazetesinde geniş yer bulmuş; bu münasebetle, gazetede, bütün yurt gazetelerinin bu hususta gösterdiği ilgi ve duyarlılık övülmektedir. Özellikle Ulus gazetesinin çıkarmış olduğu “*Halkevleri*” ilavesinin, Halkevlerinin ne kadar mühim bir müessese olduğu konusunda halkı aydınlatmaya hizmet edeceğinden bahsedilmektedir. Haberin devamında Dahiliye Vekili Şükrü Kaya’nın, “*bir yıl içerisinde Halkevlerine devam eden yurttaş sayısının 6 milyonu aştığını*” söylediğini aktaran gazete, bu kadar çok kişinin Halkevlerinin etkinliklerine katılarak faydalı işlerle uğraştığını belirtmektedir. Ayrıca, Atatürk’ün açtığı bu yolun yakın zamanda tüm yurdu aydınlatacağı ve Türk gençliğinin bu uğurda, içinde yaşattığı vatanseverlik duygularının gereklerini yerine getirdiği dile getirilmektedir.²¹⁹

²¹⁶ “Konferans”, *Duygu*, , 29 İkinci Kanun [Ocak] 1938, Sayı. 368, s.1.

²¹⁷ “Halkevi Geceleri”, *Duygu*, 29 İkinci Kanun [Ocak] 1938, Sayı. 368, s.1.

²¹⁸ “Konferans”, *Duygu* 19 Şubat 1938, Sayı. 370, s.1.

²¹⁹ “Halkevleri Çalışmaları”, *Duygu*, 26 Şubat 1938, Sayı. 371, s.1.

Halkevlerinde verilmesi mutlak hale gelen konferansların sekizincisinin Başöğretmen Mustafa tarafından verileceği, konferansın konusunun ise “Etiler” olarak belirlenmiş olduğu, gazeteye yansıyan bir başka haber olmuştur.²²⁰

Çankırı Halkevi Köycülük Komitesinin köy gezilerine başlamak üzere olduğuna ilişkin bir haber, ilk defa olmak üzere, havaların izin verdiği takdirde Yapraklı nahiyesine gidileceğini duyurmaktadır. Bu geziye Çankırı'daki bütün ilkokullardaki öğretmenler ve Köycülük Komitesi tarafından Halkevi kolbaşıları ile köylerin ziraat, sıhhat ve baytar işleri ile alakadar olan uzmanların hepsinin davet edildiği belirtilmektedir. Gazete, sabah 8'de Halkevi önünden hareketle başlayacak olan gezinin akşam tamamlanacağını bildirmektedir.²²¹

Çankırı Halkevi Sosyal Yardım Komitesi; kliniğinde, *fakir fukara insanlara yönelik olarak yürüttüğü faaliyetler çerçevesinde*, muayene gün ve saatlerini *Duygu* gazetesi sayfalarından ilan etmiştir. İlanda, ilgili kişilerin bu hizmetten yararlanmaları istenilmektedir:²²²

"Muayene Gün ve Saatleri:
 Pazartesi: Dahiliye ve cilt hastalıkları: Hükümet
 Doktoru B Şefik: 11-12
 Salı: Cerrahi Hastalıklar: Op. Dr. İsa Ruhu Koray:
 15-16
 Cuma: Dahiliye ve Çocuk Hastalıkları; dahiliye
 uzmanı Dr. Rasim Ülgen: saat 15-16 arası..."

Çankırı Halkevi örneğinden de anlaşılacağı gibi, Halkevi bünyesindeki şubeler yoluyla yürütülen faaliyetlerle beraber, “halk ile devlet” ve “halk ile CHP”

²²⁰ “Konferans”, *Duygu* 12 Mart 1938, Sayı. 373, s.1.

²²¹ “Halkevi Köycülük Şubesi”, *Duygu*, 2 Nisan 1938, Sayı. 376, s. 1.

²²² “Çankırı Halkevi”, *Duygu*, 19 İkinci Teşrin [Kasım] 1938, Sayı. 404, s. 4.

arasında *sıkı bağlar kurulması* amaçlanmıştır. Atatürk bu doğrultuda, 1935 yılında CHP 4. Büyük Kurultayı açılış nutkunda şöyle demiştir:

“Partimizin Halkevleri ile bütün yurttaşlara kucağını açması, vatanda sosyal ve kültürel bir devrim yaptı”.²²³

Nihai olarak, Halkevlerinin yürütmekte olduğu etkinliklerle; yeni kültürün, yeni anlayış, düşünüş ve yaşayış biçimlerinin tüm yurda yayılarak *devrimlerin benimsenmesi ve içselleştirilmesi* hedeflenmiştir.

İsmet İnönü ise bir başka hususa dikkat çekmiş, Halkevlerinin halkın kültür ve eğitim alanındaki eksikliklerinin giderilmesi ile vatanperverlik ilişkisi hususunda önemli bir vazifeyi ifa ettiğini vurgulayarak şunları söylemiştir: *“Vatanperverliği, Halkevlerinin terbiye etmek için belli başlı uğraşacakları, dikkat edecekleri ve takip edecekleri bir mevzu addetmeliyiz ve her vesile ile anlatmalıyız. Zamanın vesaiti ne kadar ilerlerse ilerlesin, memleketin zenginlikleri ne kadar çoğalırca çoğalsın, bir memleketin emniyeti için başlıca vasıta, esaslı vasıta ve tek vasıta evlatlarının vatanperverliği ve fedakârlığıdır. Diğer her malzeme, diğer her vasıta ve silah olarak kullanılacak her şey vatanperverliğin ve fedakârlığın yanında yüzüne bakılmaz, bayağı bir şeyden ibarettir. Ancak milletlerin, fertlerin memleketi korumak için memleketin yüksek, sağlam ve bilhassa masun yaşaması için icabında gösterebilecekleri fedakârlığın hudutsuz olduğunun bilinmesi, o memleketi yaşatacak olan tek çaredir”*.²²⁴

Dönemin siyasetçi ve eğitimcilerinden olan Nafi Atuf Kansu ise Halkevlerinin önemini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Halkevlerinde, ulusal ve sosyal hayatın temelleri terbiye suretinde, öğretim suretinde, konuşma suretinde mütemadiyen kurulmalıdır, bunu iltizam ediyoruz. CHP'nin Halkevleri vasıtasıyla memleket içinde güttüğü kültür politikası, bu vasıta

²²³ “Şarımızda Kurultay”, *Duygu*, 9 Mayıs 1935, Sayı. 231, s.4.

²²⁴ İsmet İnönü, *“İkinci Söylev”, Söylevler (1932-11942)”*, CHP Genel Sekreterliği Halkevleri ve Halkodalarının Onuncu Yıldönümü Yayınları, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara 1942.

ile ilim ve fenni, güzel sanatları yaymak, bu memleketin siyasası, ekonomisi hakkında en yeni ve en doğru malumatı ortaya dökmektir".²²⁵

Halkevleri, faaliyet gösterdiği yerlerde, bölge insanında milli değerlerin yeni nesillere aktarılması, vatandaşlık eğitimi ve karakter gelişimi açılarından da önemli işlevler üstlenmiştir. Halkevleri, öğretmenlerin de bu süreçte etkin olarak rol almalarına olanak sağlamış olduğundan *bölge insanı ile öğretmenlerin de etkileşimi ve kaynaşmalarına* hizmet etmiş olmaktadır. *Güzel sanatlar eğitimi ile Türk dilinin güzel ve incelikli kullanılması hususlarında da* insanların bilinç düzeyini yükseltmiştir. Halkevleri bünyesinde açılan çeşitli kurslar yoluyla okuma yazma oranı artırılmıştır. Yeni kurulmuş Cumhuriyet rejiminin ve devrimlerin halk tarafından benimsenmesi ve içselleştirilmesinde de büyük rol oynamış olduğu inkâr edilemez.²²⁶

Duygu gazetesinin faaliyet göstermiş olduğu döneme tekabül eden Çankırı Halkevi başkanları ve görev yaptıkları yıllar da şu şekildedir:²²⁷

Tablo 3: Çankırı Halkevi Başkanları ve Görev Yaptıkları Yıllar

Sait Bey	06 /03/ 1933 – 17/ 07/ 1934
Mustafa Bayram	17 /07/ 1934– 02 /09/ 1936
Ömer Atasoy	02/ 09/ 1936 – 03/ 10/ 1938
Halim Altay	03/ 10/ 1938 – 17 /01/ 1941

(Kaynak: Gönül Türkan Demir, "*Halkevlerinin Eğitim Tarihimizdeki Yeri ve Çankırı Halkevi*")

2.3. Yerel Yönetimler

Yerel yönetim ya da diğer deyişle mahalli idareler, bir başka adıyla da yerinden yönetim birimleri, merkezin karşılayamadığı ya da karşılamakta güçlük yaşadığı kamu hizmetlerini bölge halkına götürmek için kurulmuşlardır. Yerel yönetim mekanizmaları; bir ihtiyacı ya da hizmet beklentisini karşılamamanın yanı sıra, yöre

²²⁵ Nafi Atuf Kansu, "*Birinci Söylev (1), Söylevler 1932-1942*" CHP Genel Sekreterliği Halkevleri Ve Halkodalarının Onuncu Yıldönümü Yayınları, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara, 1942, s. 125-126.

²²⁶ Gönül Türkan Demir, "*Halkevlerinin Eğitim Tarihimizdeki Yeri ve Çankırı Halkevi*", Berikan Yayınevi, Ankara 2018, s. 102-103.

²²⁷ Demir,a.g.e.,s.119

halkının, il ve ilçe meclisleri ve muhtarlıklar yoluyla, şehir ve dolayısıyla ülke yönetimine katılmasına da aracılık etmektedirler.

Yerel yönetimler aracılığıyla yaşadığı şehrin siyasi ve toplumsal karar alma mekanizmalarına katılan insanlar, ülkesi ve milleti ile de daha sağlam bağlar kurmakta, siyasal katılımın temel unsur olduğu demokrasi rejiminin de kökleşip devam etmesinde rol oynamaktadırlar.

Yerel yönetim olgusunun Türkiye'deki tezahürleri o dönemdeki adıyla Vilayeti Umumi Meclisi ve Belediyeler olmuştur. Vilayeti Umum Meclisleri bugünkü adıyla İl Özel İdaresi ve dolayısıyla İl Genel Meclisleri; ilçe bazında seçilerek gelen azaların oluşturduğu, vilayetin kalkınma, bayındırlık ve planlamasıyla meşgul olan bir karar ve icra makamıdır.

Osmanlı Devleti'nde ilk İl Özel İdaresi, “*Vilayet Umum Meclisi*” adıyla Tuna Vilayetinde 1864 yılında kurulmuştur.²²⁸ Fakat henüz bu tarihte Vilayet Umum Meclisleri özerk bir yerinden yönetim birimi olmaktan ziyade bir danışma organı vazifesi görmüştür. Temelde müslüm ve de gayrimüslim tebaanın bu meclisler sayesinde yönetime katılmaları yoluyla merkezi idarenin güçlendirilmesi amacı öncelenmiştir.²²⁹

1921 yılında kabul edilen Teşkilat-ı Esasiye Kanunu ile İl Meclislerine geniş yetkiler verilmesinin yanı sıra *yerel yönetimlerin asliliği* ile iller ve bucaklara da özerk bir statü ve tüzel kişilik tanınmıştır.²³⁰

1924 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanununda ise yerel yönetimlerin yetki ve görevlerine yer verilmeyip yerel yönetimlerin tüzel kişiliğe sahip olduğu ve yerinden yönetim ilkesi doğrultusunda yönetilecekleri ifade edilmiştir.²³¹

²²⁸ Bekir Parlak, “*Tarihi Perspektifte Ve Reform Sürecinde İl Özel İdareleri*”, Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar I Reform, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005, s.175-200.

²²⁹ Buket Bıçaklı, “*Türkiye’de İl Özel İdarelerinin Gelişimi ve Dönüşümü*”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek.Lisans Tezi, Isparta, 2009, s.5.

²³⁰ Gönül Türkan Demir, “*Tarihsel Süreçte Vilayet Meclis-i Umumileri Ve Çankırı Örneği Üzerine Bir Değerlendirme*”, Karatekin Üniv: Edebiyat Fakültesi Dergisi(KAREFAD), 4(1), s.65.

²³¹ Demir, a.g.e., s.66.

Türkiye’de, 1924 Anayasası’ndan sonra da İl Özel İdarelerini ilgilendiren kanunlar çıkarılmaya devam edilmiştir. *542 sayılı Yol Mükellefiyeti Kanunu* (1925), *1525 Sayılı Şose ve Köprüler Kanunu* (1929) ve daha sonraki tarihlerde çıkarılan kanunlarla İl Özel İdareleri ve meclisleri şekillendirilmeye devam edilmiştir.²³²

2.3.1. Çankırı Vilayet-i Umumi Meclisi ve Faaliyetleri

Vilayeti Umum Meclisleri *yılda bir defa, genellikle 40 gün süren* toplanma dönemleriyle, *ilçeleri temel almak suretiyle seçilerek gelen azalardan* oluşmuştur. Bu meclisler, vali başkanlığında yapmış oldukları müzakereler ve almış oldukları kararlarla; köyler, bucaklar, nahiyeler ve kazalarla beraber vilayetin gidişatına yön veren karar mekanizması olmuşlardır.

Çankırı’da da diğer vilayetler gibi Vilayeti Umum Meclisi yıllık toplanma dönemlerinde Çerkeş, Ilgaz ve Merkez kazasını temsil eden azaların katılımlarıyla şehrin sorunlarını masaya yatırıp çözüm yollarını müzakere ederek Çankırı’nın gidişatına yön vermiştir.

Çankırı’da Duygu gazetesi, Vilayet Meclisinin toplanma dönemlerinde görüşülen konuları ve alınan kararları olabildiğince okuyucularıyla paylaşma çabası içinde olmuştur. Böylece, Vilayet Meclisinin gündeminden halkın haberdar olması sağlanarak *şehirde belli düşünceler ve ülküler etrafında bir kamuoyu oluşturma fikri* de yaşama imkânı bulmuştur.

Örneğin, *Çankırı’da Duygu* gazetesinin üçüncü sayısında, *İdare-i Hususiyenin* müteahhitlere olan borçlarını vermediği; 300 lira ödeme imkânı olmadığı halde, vilayet için yeni bir otomobil satın alınacağına haber alındığı kaydedilerek söz konusu tutum eleştirilmekte ve bunun israftan başka bir şey olmadığı kaydedilmektedir.²³³

Vilayeti Umumi Meclisinin 19 Ocak 1931 Perşembe günü açıldığı, seçim yeni yapıldığı için adayların mazbataları okunarak başkan tarafından üyelere başarı

²³² Mustafa Gündoğan, “*İl Özel İdareleri*”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 1998, s.19-23.

²³³ “Vilayet Otomobili”, *Çankırı’da Duygu*, 23 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı. 3, s.2

dileklerinde bulunulduğu, gazetenin 16. sayısında haber olarak verilmektedir. “*Meclisi Umumi’den Recalarımız*” başlıklı söz konusu haberde, paranın bir ülkede gerçekleşecek yatırımlar ve kalkınma için ne kadar vazgeçilmez olduğu, fakat para olsa bile işbilmez memurlar elinde bunun çok anlam ifade etmediği vurgulanmaktadır. Ayrıca, Çankırı çevresindeki Kenbağ bölgesi bahçelerinin 4 mıntıkaya ayrılarak tayin edilecek bekçiler ile muhafazası önerilmekte ve Umumi Meclisten şu isteklerde bulunulmaktadır:²³⁴

- i. *“Hükümet Konağı ile Askerlik Şubesinin bahçelerinde bu sene ilkbahardan itibaren bir fidanlık tesis edilerek, gelecek senelerde bu fidanların ahaliye tahsis edilmesi,*
- ii. *Feslikan Ovası’nın bu seneden itibaren kurutulması. Bunun için de arazi sahiplerinin hendekler açmaya zorlanması.*
- iii. *Büyük-küçük derbentlere birkaç set yaptırılarak sel tahribatının önüne geçilmesi,*
- iv. *Şehrin garp tarafındaki sırtlara palamut, akasya gibi ağaçlar diktirilerek orman tesis edilmesi,*
- v. *Umumi cetvelin bütçeden ayrılacak küçük bir ödenekle yapılması,*
- vi. *Şehir su tesisatının bir an evvel ikmali için yardımın kesilmemesi,*
- vii. *Çankırı-Çerkeş şosesi önemli bir ihtiyaç olup bu konuya ödenek ayrılması,*
- viii. *Çerkeş ve Ilgaz’ın susuzluk derdine çare bulunması.”*²³⁵

Çankırı’da *Duygu*, yapmakta oldukları gazeteciliğin, yalnızca bir vatan hizmeti olduğunu savunmaktadır. Ayrıca Vilayet Matbaası’nda basılması ve kâğıt temini konusunda Vilayeti Umumi Meclisinde, kendilerine yardım kararı alınması üzerine, “*gazetemiz hakkında gösterilen lütfeye alenen teşekkür ederiz*” ifadeleriyle açık bir teşekkür yazısı yazılmıştır.²³⁶

Vilayeti Umumiye Meclisi toplantısının 10 Mart Salı günü biteceği belirtilen Çankırı’da *Duygu* gazetesinin bir başka tarihli haberinde, 1931 yılı bütçesinin

²³⁴ “Meclisi Umumi’den Recalarımız”, *Çankırı’da Duygu*, 21 İkinci Kanun [Ocak] 1931, Sayı. 16, s.3

²³⁵ aynı yer

²³⁶ “Meclisi Umumi”, *Çankırı’da Duygu*, 14 Şubat 1931, Sayı. 19, s.2

belirlendiği, söz konusu bütçenin toplamının net 475 bin lira olduğu belirtilmektedir.²³⁷

55 gündür “*hal-i içtima*”da olan Çankırı Umumi Meclisi, aşağıda yer alan isimleri ve aldıkları oy miktarları belirtilen şahısları Vilayet Encümen Daimi Azalığı’na seçerek Ocak ayının 15’inde toplanmak üzere dağılmıştır.²³⁸

Tablo 4: Vilayet Encümen Daimi Azalığı Seçimi

Oy Adedi	Asil Azalar
14	Celal Bey – Çerkeş
13	Tayyar Bey – Ilgaz
11	Halim Bey – Çankırı
10	Etem Bey - Çankırı

Oy Adedi	Yedek Azalar
7	Eski Orman Memuru Ahmet Bey - Çankırı
5	Hamdi Bey – Çankırı
4	Ali Bey – Çankırı
3	Sait Bey – Ilgaz
2	İbrahim Bey – Çerkeş
1	Nuri Bey – Ilgaz
1	Gökmen Bey – Çerkeş

(Kaynak: *Çankırı’da Duygu*, 14 Mart 1931)

“*Vilayet Haberleri*” başlığıyla *Çankırı’da Duygu* gazetesinde yayımlanan bir başka haberde; Umumi Meclisin açıldığı duyurularak memleket menfaatlerine yönelik kararlar vereceği hususunda inançlarının tam olduğu kaydedilmiş, bu seneki bütçenin (1931) , geçen yılın bütçesiyle hemen hemen aynı olacağı belirtilmiştir.²³⁹

23 Ocak 1931 tarihli gazetenin “*Vilayet Haberleri*” başlığıyla yayımlanan haberinde ise Umumi Meclisin toplanarak Vali Adil Bey’in başkanlığında müzakerelerine başladığı; İkinci Başkanlığa Sait Bey, Kâtipliğe Etem ve Cevdet beylerin seçildikleri duyurulmaktadır. Meclisin şimdilik her cumartesi günü öğleden sonraları toplantılarını yapması, diğer günlerde de encümenlerin çalışması usulü benimsenmiş; Umumi Meclis tarafından verilen bu karar sonrasında, Meclisin

²³⁷ “Vilayeti Umumi”, *Çankırı’da Duygu*, 7 Mart 1931, Sayı. 21, s.2

²³⁸ “Encümeni Daimi İntihabı”, *Çankırı’da Duygu*, 14 Mart 1931, Sayı. 22, s.2

²³⁹ “Umumi Meclisin. Açılması”, *Çankırı’da Duygu*, 16 İkinci Kanun [Ocak] 1932, Sayı. 66, s.1

“*hissiyatı tazimkaranesi*” Gazi hazretlerine, Başvekil İsmet Bey’e, TBMM Başkanı Kazım Paşa’ya ve Dahiliye Vekiline teşekkür arz edilmiştir.²⁴⁰

Kırk günlük kanuni süresi içinde faaliyetlerini tamamlayamayan, toplanma süresini 15 gün daha uzattığını duyuran Çankırı Umumi Meclisi; Maarif teşkilatı için yeniden dört muallim tahsisatı ilave ederek inşaat hariç olmak üzere Maarif bütçesini 125 bin lira olarak belirlemiş, iki muallimin de maaş zammını kabul etmiştir.²⁴¹ Ayrıca; vatandaşlardan, tarih, edebiyat ve sosyal alanlarda telif eser ve dergi yayımlayanlara yardım ve destek kabilinden 500 lira ödenek ayrılmasını da kabul etmiştir.²⁴²

1932 yılı devresinde 55 gündür toplanma halinde olan Çankırı Umumi Meclisi, toplanma devresine son vererek su yollarının yaptırılması için 17 bin lira; köy mekteplerine harcanmak üzere Köy Sandıklarına 7.500 lira; Çankırı Halkevine yardım için 1000 lira tahsisat ayırmıştır. Ayrıca, fakir ahaliye verilmek üzere 500 lira, mevcut telefonların tamirâtı için 700 lira, Ankara’da yapılacak Vilayetler Konağı için 4.000 lira ayrılmasını da karara bağlamıştır. 1932 yılı faaliyetlerine son veren Umumi Meclis Daimi Encümen Azalıklarına da Celal, Etem, Halim ve Tayyar beyler seçilmişlerdir.²⁴³

1933 devresinde Şubat’ın birinci günü açılması kararlaştırılmış olan Umumi Meclisin ilk toplantısında daha evvel olduğu üzere TBMM Başkanına, Başvekil ve Dahiliye Vekiline “*hissiyatı tazimkaranesinin arzına*” karar verilmiştir. Daha sonra seçimlere geçilerek İkinci Başkanlığa Belediye Başkanı Sait, katipliklere de Etem ve Cevdet beyler seçilmişlerdir. Meclisin şimdilik haftada bir gün toplanmasına karar verilmiştir.²⁴⁴

Toplanma döneminde bulunan Çankırı Umumi Meclis azaları, 16 Şubat 1933’te Halk Fırkası binasında toplanarak 1933 yılı bütçesi üzerinde genel bir değerlendirmede bulunmuşlardır. Mecliste yürütülen müzakereler neticesinde,

²⁴⁰ “Vilayet Haberleri”, *Çankırı’da Duygu*, 23 İkinci Kanun [Ocak] 1932, Sayı. 67, s.1

²⁴¹ “Umumi Meclisin Faaliyeti”, *Çankırı’da Duygu*, 27 Şubat 1932, Sayı. 72, s.1.

²⁴² “Umumi Meclisimizin Şayanı Takdir Bir Kararı”, *Çankırı’da Duygu*, 5 Mart 1932, Sayı. 73, s.2.

²⁴³ “Vilayet Haberleri”, *Çankırı’da Duygu*, 12 Mart 1932, Sayı. 74, s.1.

²⁴⁴ “Umumi Meclis”, *Çankırı’da Duygu*, 4 Şubat 1933, Sayı 118, s.1.

Maliyenin vaziyeti gerekçe gösterilerek maaşlara zam yapmama kanaati hasıl olmuştur.²⁴⁵

50 gündür toplanma durumunda bulunan Umumi Meclis, 1933 senesi bütçesini 345 bin lira olarak belirlemiştir. Bunun 130 bin lirası Maarife, 70 bin lirası Nafiaya, 40 bin lirası Sıhhiyeye, 14 bin lirası Sanat Okulu ve yatılı mekteplere, 7.500 lirasının da Ankara’da yapılan *Vilayetlerevine* tahsisat olarak ayrılması kararları alınmıştır. Daimi Encümen Azalıkları için yapılan seçimde ise sabık azalar Celal, Etem, Tayyar ve Halim beyler ekseriyetle seçilmişlerdir. Bu kararlardan sonra, Özel İdare namına orta mekteplerde okutturulan öğrencilerden sınıflarını geçemeyenlerin ödeneklerinin kesilmesine karar veren Umumi Meclis dağılmıştır.²⁴⁶

1934 yılı Umumi Meclisi, Şubat ayının 1’inde, Perşembe saat 15’te açılmıştır. Meclisin ilk toplantısında, “*hissiyatı tazimkaranesi*”nin Gazi hazretleri ile “*recali memleket*”e arzına karar verilerek seçimlere geçilmiştir. Seçim neticesinde İkinci Başkanlığa Sait Bey, kâtipliklere de Cevdet ve Gökmen beyler seçilmişlerdir. Etem ve Celal beylerin vefatları üzerine yerlerine gelen Hacı Osman ve A. Ziya beylerin mazbataları okunmuş; perşembe günleri haftada bir kere olmak üzere genel toplanmaya, diğer günlerde de encümenlerin çalışmasına karar verilmiştir.²⁴⁷

Umumi Meclis, masraf bütçesinin birinci ve ikinci kısımlarını kabul edip onaylayarak son toplantısında seçimlere geçmiştir. Seçimlerde Nafizzade Ali, Binbaşızade Halim Beylerle Çerkeşli Hafız İbrahim ve Ilgazlı Tayyar Beyler çoğunluk kazanarak Daimi Encümen Azalıklarına seçilmişlerdir.²⁴⁸

Umumi Meclisin Ilgaz azası olan Tayyar Bey’in Ilgaz Belediye Başkanlığına seçilmesinden ve Çerkeş azası olan Hafız İbrahim Bey’in ölümünden dolayı boşalan Daimi Encümen Azalıklarına Cevdet ve Gökmen beyler çağrılmışlardır.²⁴⁹

²⁴⁵ “Umumi Meclis”, *Çankırı’da Duygu*, 18 Şubat 1933, Sayı.120, s.1.

²⁴⁶ “Vilayet Haberleri”, *Çankırı’da Duygu*, 25 Mart 1933, Sayı. 125, s.4.

²⁴⁷ “Umumi Meclis”, *Çankırı’da Duygu*, 3 Şubat 1934, Sayı. 168, s.2.

²⁴⁸ “Encümen Azalıkları”, *Çankırı’da Duygu*, 31 Mart 1934, s.174, s.1.

²⁴⁹ “Encümen Azalıkları”, *Duygu*, 17 İkinci Teşrin [Kasım] 1934, S. 207, s.1.

Vilayetler İdaresi Kanunu mucibince, süreleri dolan Umumi Meclis Daimi Encümen Azalıkları için yeni meclis açılana kadar Belediye Meclisi azaları tarafından yapılan seçimde, mevcut azalardan Ali, Halim. Cevdet ve Hancı Emir oğlu Akif seçilmişlerdir.²⁵⁰

1935 yılı yeni dönem Umumi Meclis üyesi seçimlerinin sayılab seçimlerinin bittiği gün, yani 9 Şubat 1935'te yapılacağı duyurulurken son kanuni düzenlemeye göre de Çankırı Merkez kazasının 1 üye eksik çıkaracağı kaydedilmektedir²⁵¹

Daha evvel duyurulduğu üzere, Çankırı Vilayeti Meclisi Umumi üyeliği seçimleri yapılmış; eski üyelere Halim Altay, Cevdet Dengi ile *Şar Kurultayı* (Belediye Meclisi) üyelerinden Hasan Dağlar, Rıfat Tolun ve Münir Ekinci; Çerkeş kazası tarafından Atiye Üçok, Abdullah Gökmen, İhsan Bey; Ilgaz kazasınınca da Şadiye Uğuz, Hasan ve Sabri Mustafa beyler Umumi Meclis üyeliklerine seçilmişlerdir.²⁵²

Duygu gazetesi, söz konusu seçim sonuçlarını, “Yeni üyelerimizi kutlarken, dört senelik çalışmalarında yarar işlerini görmeye güvenç duyacağız” sözleriyle duyurarak seçilen şahısları kutlamaktadır.²⁵³

23 Şubat 1935 tarihinde *Vilayet Genel Kurultayı*nın (Vilayet Meclisi Umumi) Mart ayının 3'üncü günü toplanacağı duyurulmuş, üyelere bu yönde davetiye yazıldığı belirtilmiştir.

Vilayet Genel Kurultayında Başkan Vali Hüsni Uzgören'in vermiş olduğu söylev de *Duygu* gazetesi sayfalarında yer bulmuştur:²⁵⁴

²⁵⁰ “Yeni Encümen Azaları”, *Duygu*, 19 İkinci Kanun [Ocak] 1935, Sayı. 216, s.1.

²⁵¹ “Genel Kurultay”, *Duygu*, 2 Şubat 1935, Sayı.218, s.1.

²⁵² “Vilayet Genel Kurultayı Üyesi Seçimi”, *Duygu*, 9 Şubat 1935, Sayı.219, s.2.

²⁵³ aynı yer

²⁵⁴ “Genel Kurultayda Başkan Sayın Valimiz H.Uzgören'in Söylevi”, *Duygu*, 9 Mart 1935, Sayı. 223, s.3; *Duygu* gazetesinin 9 Mart 1935 tarihli 223.sayısı yanlışlıkla 221 olarak adlandırıldığı için gazete koleksiyonunda 2 adet 221 gözükmektedir. Oysa, gerçek 221.sayı, 23 Şubat 1935 tarihlidir.

“Sayın üyeler;

Malumunuz olduğu veçhile, 1329 tarihinde mevkii meriyete giren İdarei Umumiyei Vilayet Kanunu maddeleri; teşkilatı, vilayetlere ve müstakil mutasarrıflıklara bağlamıştır. Bu sebeptendir ki vilayetimiz idarei hususiyeyi vilayet kanununun neşri tarihi olan 1329 tarihinden 1337 tarihine kadar Kastamonu vilayetinin mülhak bir mutasarrıflığı halinde kalması hasebi ile Vilayet Umumi Meclisi kıymetli huzurlarınızda on beşinci içtima toplanmasını bugün yapıyor.

Filhakika, arzdan müstanidir ki mefsuh Kanuni Esasi'ye göre dört dereceye ayrılan idare teşkilatında mülhak mutasarrıflıkların mahalli idareler noktai nazarından bir mevkii olmayup vilayetın umur ve hususi menfaatlerini görmek ve muhafaza etmek ve onu temsil eylemek ve icrai selahiyete bağlı bulunduğu vilayet valisi ile Umumi Meclise ait idi. Ve onun ne umumi bir meclisi ne de bir bütçesi var idi. Mukadderatı bağlı bulunduğu vilayetın Umumi Meclisi'nin elinde idi.

Mesela eski teşkilata göre Bursa vilayetine merbut olan Balıkesir mutasarrıflığı ile yine Bursa vilayetine bağlı olan Kirmasti kaymakamlığının – şimdiki adı Mustafa Kemal Paşa'dır- mahalli teşkilat olarak yekdiğerinden hiçbir farkı yoktu.

Ancak TBMM Hükümeti'nin teşekkülünden sonradır ki 1337 tarihine kadar Kastamonu vilayetine bağlı olan Çankırı mülhak mutasarrıflığı da müstakil bir mutasarrıflık haline gelmiş ve ondan sonra kendi başını kendisi bağlamaya başlamıştır.

Ve 1340 tarihinde mevkii mer'iyete giren Teşkilatı Esasiye Kanunu, eski idare teşkilatını temelinden bozmuş, şimdi ne müstakil ve ne de mülhak mutasarrıflık kalmıştır.

Hepinizin malumu olan bu mukaddemeyi yapmaktan maksadım, eski vilayet ve müstakil mutasarrıflıklarda Umumi Meclislerin içtima devreleri 22 yaşına girdiği halde, tarihi bir kıymeti olan ve eski mülki teşkilata göre kimsenin hatırlayamayacağı bir zamandan beri liva ve mutasarrıflık halinde yaşayan şimdiki

Çankırı Vilayeti'nin mahalli işlerde kendi yağıyla kavrulmaya başladığı günlerin başlangıcını ihya ve hatırlatmaktan ibarettir.

Kıymetli arkadaşlar;

Beşeriyet yaradılışında akliselim gibi en mümtaz hassasiyetle düşünen ve tefekkür eden kadın ve erkek birbirine bağlı iki kütleden müteşekkil olduğu halde bunlardan kadının siyasi hukuku asırlarca ihmal edilmiş, kendisinden esirgenmiş idi.

Türkiye cumhur hükümetinin en son yaptığı kanunlarla Türk kadınına da saylav olma hakkı verildiği gibi vilayetlerin hususi idare kanununda yaptığı tadilat ile Umumi Meclislere üye olmak hakkı verilmiş ve bu suretle yüksek kabiliyetine rağmen bütün meşgalesi yalnız evinin idaresine münhasır kalan kadınlarımızın göğsünde yaşadığı toprağının her türlü siyasi ve idari işlerine de karışması temin edilmiş ve hak yerine gelmiştir.

Binaenaleyh, bu defaki Meclisiniz on beş seneden beri gelip geçen Umumi Meclislerden daha çok kuvvetlidir. Çünkü, memleketin tam ve hakiki mümessilleridir. Ve bittabi ittihaz edecekleri mukarreratın da eski senelere göre iki katlı semereli olacağına şüphe yoktur.

Bu intihaptan dolayı sayın iki kadın üyemiz başta olduğu halde hepinizi kutlular ve saadetler getirdiniz derim ve kıymetli kararlarınız neticeleri ile muvaffakiyetlerin tez elden birbirini arkalaması ve vilayetimizin bir başından o bir başına kadar imran ve irfan çiçeklerle bezenmesini dilerim.”

1935 yılı devresinde 3 Mart'tan beri toplanma halinde olan Umumi Meclisin çalışmaları neticesinde 1935 yılı bütçesinin birinci ve ikinci kısımlarını oluşturan Hususi Muhasebe ile Nafia teşkilatlarının bütçeleri Encümen tarafından kabul edilmiştir. Maarif, Baytar, Sağlık ve Zirai İşler bütçeleri görüşülerek kabul edilmeyi beklemektedir. Umumi Meclis toplantısında memur maaşlarına zam yapılmayacağı gibi yeniden memuriyet ihdas edilmeyeceği, tasarrufa riayet edileceği kararları alınmıştır. Bu doğrultuda, Umumi Meclis Azası yevmiyelerinin 10 liradan 8 liraya, Daimi Encümen Azalarının tahsisatı da 125 liradan 90 liraya düşürülmüştür. Öte

yandan, kamu menfaatleri ve yol işleri kabilinden işlerle daha fazla alakadar olunduğu, yol tahsisatının geçen yılın yarısından daha çok artırıldığı, kurumlara yardımların artırılarak devam ettirildiği, sağlık işlerinde çok titiz davranıldığı ve o şartlarda çok elzem görünen Hastane Pavyonu inşaatının 1935 yılı bütçesinden ayrılacak parayla yapılacak olması da *Duygu* gazetesinin okuyucularıyla paylaştığı gelişmeler arasında yer almaktadır.²⁵⁵

Çankırı Vilayeti Umumi Meclisinin 1935 yılı toplanma devresinde alınan kararlar, *Duygu* gazetesinde “memlekete çok yararlı kararlar verildiği” şeklinde duyurulmakta, haberin devamı şu şekilde yer almaktadır: “*Bu kararlar arasında başta fidanlıklar, çocuk bahçeleri, Atatürk’ün heykelinin yerinin ihzari, spor istimlâk işlerinin bitirilmesi, hastaneye bir kat daha eklenmesi, Rontkenin yenilenmesi, ihtiyacı olan yerlerin su yollarına yardım edilmesi, yeni mektepler yapılması, telefonların ıslahı, binicilik-atıcılık mükâfatları, haşerat mücadeleleri gibi vesaireye tahsisat konulduğu gibi Umumi Meclis ve Encümen Azaları yevmiye ve tahsisatından mühim miktarda da tenzilat yapmıştır. Bu günlerde de 5 senelik mesai programını tanzim etmektedir. 1935 bütçesi tutarı 325 bin liraya varmaktadır. Yol parası da geçen senekinin aynı olarak, 5 liradır.*”²⁵⁶

1935 yılı toplanma devresini tamamlayan Umumi Meclis, 45 günlük bir çalışmadan sonra dağıldığını *Duygu* gazetesi sayfalarından duyurmaktadır. Vilayetin özel bütçe tutarının 327 bin liraya yakın olduğu, geçmiş yıllara oranla daha verimli işlerde kullanılmak üzere tahsisatlar ayrıldığı belirtilen haberde, 1936 yılı toplanma döneminin Şubat ayının 1’inde başlayacağı da kaydedilmektedir. Haberinin devamında Daimi Encümen Azalıkları için yapılan seçim sonuçları da duyurulmaktadır. Bu bağlamda, Halim Altay ve Cevdet Dengi’nin Çankırı’dan, Gökmen Bey’in Çerkeş’ten, Sabri Özer’in ise Ilgaz’dan seçildikleri; Şadiye Uğuz, Rıfat Dolun, İhsan Zeynel ve Mustafa Akman’ın ise yedek azalığa ayrıldıkları belirtilmektedir.²⁵⁷

1936 yılı Umumi Meclis toplantı devresinin başlamış olduğu *Duygu* gazetesinde “*Şehir kurultayı*” başlığıyla duyurulurken “*Toplantıda Bulunan İl Genel*

²⁵⁵“Genel Kurultay”, *Duygu*, 30 Mart 1935, Sayı. 225, s.1.

²⁵⁶“Umumi Meclis”, *Duygu*, 13 Nisan 1935, Sayı.227, s.1.

²⁵⁷“Umumi Meclis”, *Duygu*, 20 Nisan 1935, Sayı. 228, s.1.

Kurultayından Dilek” başlığı altında Umumi Meclisten beklentiler, gazetenin birinci sayfasında yer almıştır:

“Çankırı'nın devlet teşkilatının darlığı ve köylerin kaza ve vilayet merkezine on, on beş, yirmi beş saat gibi uzaklığı yüzünden köylülerin gördüğü zararlar pek çoktur. Bunun bir iki misali olarak şunu zikretmekle iktifa edeceğiz. Kızılcahamam ilçesi hududunda bulunan Bayındır köyü, vilayet merkezine 15 saattir. Gerçi, arada Şabanözü ve Orta nahiyeleri varsa da bu nahiyelerin hiçbir teşkilatı havi bulunmamasından dolayı köylüler tapu, vergi nüfus gibi vesaire işleri için tam 15 saatlik yol gelmeleri yüzünden bu muamelelerini yaptıramayarak yüzüstü kaldığı, hatta aralarında gerek miras ve gerek alım-satım işlerini eski tarzda adi birer senetle yapmakta oldukları, bu senetleri ihtiyar heyetinin tasdiki ile tapu senedi yerinde kullandıkları görülmektedir.

Nüfus işlerinin yürümediği de son tahrirde bize ikinci bir hakikati göstermiştir. Nüfusu fazla çıkan köyler arasında Vilayet kaza merkezinden ne kadar uzak ise bu sayımda nüfusu çok çıkan yerleri, buralar teşkil etmiştir.

Vilayet ve kaza merkezlerine uzak olan yerlerde devlet kanunlarının neşr ve tamimi ve devlet otoritesinin temini için vilayet dahilinde ehemmiyetli mülkiye teşkilatına ihtiyaç vardır.

Bugün 180 bine yakın nüfusu olan Çankırı vilayeti 7 nahiyeye, 1'i merkez olmak üzere ancak 3 kaza ile döndürülmektedir. Merkez kazasının 90 bin, Çerkeş kazasının 50 bine yakın nüfusu olduğu gibi, Orta nahiyesinin 16 bin, Şabanözü, Yapraklı nahiyelerinin de 14'er bin nüfusları olduğu son sayımdan anlaşılmıştır.

Kaza ve nahiyeye merkezlerine onar, on beşer saat mesafesi ve yüzlerce köyü ile 50 bine yakın nüfusu olan Çerkeş kazasının 2; yine sekizer, onar saat mesafesi ve 14-16 bin nüfusları olan Orta, Şabanözü ve Yapraklı nahiyelerinin birer müdürle idaresi imkân haricindedir.

Anın için, Vilayet içinde mülki teşkilatın çoğalması ve köylerin ihtiyaçlarının yakın mesafeli kazalarda tedviri, Cumhuriyet kanunlarının kolayca tatbiki için bu

nahiyelerin çevresindeki kazalardan alınacak köylerle birer kaza haline ifrağı maslahatın iktizasındandır.

Kurşunlu nahiyesi ile Orta nahiyesi arasında beş-altı saat mesafe olmasına ve her ikisinin 30 bine yakın nüfusu bulunmasına göre, bu iki nahiyeden müteşekkil bir kaza; Şabanözü nahiyesine merkez kazadan bazı köyler de verilerek 20 bin nüfuslu bir kaza, bugün 80'den çok köyü ve 15 bin kadar nüfusu olan Yapraklı nahiyesinin de keza bir kaza haline ifrağı ile vilayet dahilinde yeniden 3 kazanın teşkili suretile köylünün ve devlet idare işlerinin kolaylıkla temini için halk mümessillerinin bu talebi göz önünde tutacağını şüphesiz görerek sütunlarımıza dercini muvafık bulduk. Bundan başka da Çerkeş, Ilgaz kazalarında birer ikişer nahiye ve iki binden çok nüfuslu olan Korgun, Dümelli köyleri ile Topuzsaray köylerine birer-ikişer saat yakınındaki köylerin de ilhakile beşer-altışar bin nüfuslu birer nahiye teşkili lazımdır.

Bu dileğimizin dikkat nazara alınacağını umarız.”²⁵⁸

1936 yılı Vilayeti Umumi Meclisi bütçesinin müzakerelerine başlanıldığı haberi *Duygu* gazetesi sayfalarından okuyucularına aktarılmaktadır. Bütçenin yekûnunun 350 bin lira tuttuğu belirtilen haberde, bütçenin kısıtlı olmasından dolayı *öğretmenlerden başkalarına zam yapılmadığı*, çok elzem işlerden artakalacak paranın memleketin önemli işlerine harcanacağı, Hastalar Yurdu inşaatının bu yıl içinde tamamlanacağı ve yol işlerine azami ehemmiyet verileceği, Umumi Meclis görüşmelerinde üzerinde durulan ve benimsenen hususlar olmuştur.²⁵⁹

Kırk gündür toplanma halinde olan Vilayet Umumi Meclisi faaliyetlerine son verirken 1936 yılı bütçesini 376 bin lira olarak belirlemiş; bunun 130 bin lirasının kültür, 40 bin lirasının sağlık, 70 bin lirasının da yol işlerine ayrılması esası benimsenmiştir.²⁶⁰

²⁵⁸ “Toplantıda Bulunan İl Genel Kurultayından Dilek”, *Duygu*, 8 Şubat 1936, Sayı. 269, s.1.

²⁵⁹ “Genel Kurultay”, *Duygu*, 14 Mart 1936, Sayı. 273, s.1.

²⁶⁰ “Genel Meclis”, *Duygu*, 21 Mart 1936, Sayı.274, s.4.

1936 bütçesinde yardım kalemi olarak Halkevine ayrılan 9 bin lira vardır. Haziran ayında başlayacak olan arazi tahriri masrafı olarak ise 27 bin lira öngörülmüştür.²⁶¹

Vilayet Umumi Meclisinin son toplantısında yapılan seçimler neticesinde; Halim Altay, Cevdet Dengi, Gökmen Erdoğan ve Sabri Özer Daimi Encümen Azalıklarına seçilmişlerdir. Rıfat Dolunay, Atiye Üçok, İhsan Zeynel ve Mustafa Akman ise yedek üye olarak belirlenmişlerdir.²⁶²

Öte yandan, 1936 yılı Haziran ayında yazılacak olan arazi vergisi tahriri için kanun mucibince Umumi Meclisten seçilmeleri lazım gelen azalıklara Merkez kazası için Cemal Dolunay, Tahir Şehirlioğlu, Ali Nafiz Boyacıoğlu ve Mustafa Yüzbaşıoğlu; Çerkeş kazası için Mehmet Doğdu, Fehmi Sarıbakkaloğlu ve İsmail Çevik; Ilgaz kazası için ise Şevket Zencircioğlu ve Ali Rıza Tekaütyüzbaşıoğlu seçilmişlerdir.²⁶³

1937 yılı Umumi Meclis toplanma devresi olarak 11 Ocak tarihi belirlenmiştir.²⁶⁴

1937 yılı Umumi Meclisinin toplanacağı haberi yine *Duygu* gazetesinde duyurulmuştur. Söz konusu haberde, içinde bulunulan ayın 15'inde Genel Meclisin açılacağı, bütün devlet dairelerinin şu an bununla meşgul olduğu ve Meclise sunulacak raporların hazırlanmakta olduğu belirtilmektedir.²⁶⁵

Duygu gazetesinin “*İl Duyumları*“ başlıklı köşesinde ise Umumi Meclisin 26 Şubat'ta açılacağı duyurulmakta²⁶⁶ ise de Umumi Meclis 1 Şubat tarihinde açılmıştır.²⁶⁷

²⁶¹ aynı yer

²⁶² “Daimi Encümen”, *Duygu*, 21 Mart 1936, Sayı.274, s.4.

²⁶³ aynı yer

²⁶⁴ “Genel Meclis”, *Duygu*, 21 Mart 1936, Sayı. 274, s.4.

²⁶⁵ “Genel Meclis”, *Duygu* 2 İkinci Kanun [Ocak] 1937, Sayı. 314, s.1.

²⁶⁶ “İl Duyumları”, *Duygu*, 16 İkinci Kanun [Ocak] 1937, Sayı. 316, s.1.

²⁶⁷ “Genel Meclis”, *Duygu*, 6 Şubat 1937, Sayı. 319, s.1.

Yeni açılan Umumi Meclis, dönemin ifadesiyle *İlbay* (Vali) Hüsnü Uzgören başkanlığında ve toplantıya katılan erkânın yapmış oldukları çalışmaların ittifakla kabul edilmesinden sonra müzakerata başlamıştır.

Çerkeş azalarından İhsan Zeynel ile Abdullah Doğdu'nun vefatıyla boşalan Meclis azalığı için Reşit Hendek'in ekseriyetle seçilmesinin ardından müzakerata devam edilmiştir.²⁶⁸

1937 yılı toplanma devresinde olan Çankırı Umumi Meclisi tarafından Daimi Encümen Azalıkları için de seçim yapılmış; seçim sonucunda, Halim Altay, Münir İnadık, Gökmen Erdoğan ve Sabri Özer azalıklara seçilmişlerdir.²⁶⁹

Kırk gündür toplantılarına devam etmekte olan 1937 dönemi Çankırı Umumi Meclisi, 1937 yılı Vilayet bütçesini tanzim ve tasdik ederek çalışmalarına nihayet vermiştir.

Duygu gazetesinin aktarmış olduğu bilgilere göre bütçenin varidat ve masrafları, toplamda 350.300 lira olmuştur. Bunun 115 bin lirası Kültür Direktörlüğüne, 90 bin lirası Nafiaya, 35 bin lirası sıhhat işlerine ayrılmakla beraber, ziraat ve hayvancılık alanlarına da önemli miktarda tahsisat ayrılmıştır. Kızılay ve Çocuk Esirgeme Kurumu gibi kuruluşlara yardım edildiği gibi Çankırı Halkevine de 13 bin lira destek ödeneği ayrıldığı belirtilmektedir. Ayrıca, Atatürk'ün Çankırı'ya gelişlerinin hatırasını yaşatmak için bir Atatürk anıtı yapılması kararlaştırılarak bunun için de 5 bin lira ödenek ayrılmıştır.²⁷⁰

Bütün bu sayılan işlerin dışında, Çankırı vilayetinin kalkınma ve medenileşmesi yolunda, ayrıntıları hakkında detay verilmeyen, 5 yıl içinde kullanılmak üzere, 500 bin liraya yakın bir tahsisat ayrılmasının benimsendiği bir program tanzim edilmiştir.²⁷¹

²⁶⁸ aynı yer

²⁶⁹ aynı yer

²⁷⁰ 937 Bütçesi", *Duygu*, 20 Mart 1937, Sayı. 325, s.1.

²⁷¹ aynı yer

Duygu gazetesinin aynı tarihli sayısında yayımlanan “*Vilayetler Nezdinde Temenniyat*” başlıklı yazı ise şöyledir:

“*Umumi Meclis tarafından vilayetin muhtaç olduğu işler arasında Kızılırmak ve Devrez arasında birer köprü inşası ile Kızılırmak’ın kanallaştırılması, sıtma mücadelesinin tevsii, Çankırı’da bir silo yapılması, umumi bir telefon şebekesi ihdası, merkezde bir sanayi fabrikası yapılması ve bir doğumevi açılması, memlehanın kapusunun Çankırı’dan açılmasının da bulunduğu... vekâletler nezdinde temenniyatta bulunulmasına karar verildiği işidilmiştir*”.²⁷²

1938 yılı Çankırı Vilayet Umumi Meclisinin 1 Şubat’ta açılacağı *Duygu* gazetesi sayfalarından duyurulmuş; buna göre, ilgili devlet daireleri, toplanacak olan Meclis için hazırlıklara başlamışlardır. 1938 yılı Çankırı vilayet bütçesinin bir evvelki yıl bütçesinden 100 bin lira fazla olduğu, bu fazlalığın da vilayetin ihtiyaçları doğrultusunda kültür, sağlık ve yol işlerine ayrıldığı belirtilmektedir.²⁷³

Evvelce 1 Şubat’ta açılacağı duyurulan Umumi Meclis, İlbay Hüsnü Uzgören’in kısa ama veciz bir söylevi ile açılmış; ilk toplantıda Cevdet Dengi’den boşalan üyeliğe İsmail Dümelli oy çokluğuyla seçilmiş ve mazbatası okunarak üyeliğe kabul edilmiştir.²⁷⁴

Umumi Meclis Başkan Vekilliğine Halim Altay; Şadiye Uğuz ve Sabri Özer ise kâtipliklere seçilmişlerdir. Meclis, 3 encümenine ayrılarak Bütçe-Hesap Encümenine Halim Altay, Rıfat Dolunay, Hasan Fehmi Dağlar, Ahmet İhsan Zeynel ve Mustafa Akman; Mülkiye-Nafia ve Maarif Encümenine Şadiye Uğuz, Gökmen Erdoğan, Sabri Özer ve Münir İnandık; Ziraat-Baytar-Sıhhiye Ecümenine ise İsmail Dümelli, Atiye Üçok, Hasan Öğüt ve Raşit Hendek seçilmişlerdir.²⁷⁵

²⁷² “Vekâletler Nezdinde Temenniyat”, *Duygu*, 20 Mart 1937, Sayı. 325, s.1.

²⁷³ “Meclisi Umumi”, *Duygu*, 22 İkinci Kanun [Ocak] 1938, Sayı. 367, s.1.

²⁷⁴ Umumi Meclis”, *Duygu*, 5 Şubat 1938, Sayı. 369, s.1.

²⁷⁵ aynı yer

Meclis, ilk toplantısında “*hissiyatı tazimkaranesi*”ni bildirdiği Atatürk’ten gelen cevabî telgrafnâmeyi ayakta dinlemiş ve “*alkışlarla hıfzına*” karar vermiştir.²⁷⁶

Bu gelişmeden sonra, TBMM Başkanı olan Abdülhalik Renda ve Başvekil Celal Bayar ile Dahiliye Vekili ve CHP Genel Sekreteri olan Şükrü Kaya’nın cevabî telgrafnâmeleri okunmuş; İlbay Hüsnü Uzgören’in okuduğu izahnâme oylamaya sunulmuş ve oybirliğiyle onaylanmıştır. Umumi Meclise sunulan 1938 yılı Vilayet bütçesinin ise 422.500 lira olduğu belirtilen hususlar arasındadır.²⁷⁷

Duygu gazetesi sayfalarında 1938 yılı Çankırı Vilayeti Meclisi Umumisi şu şekilde betimlenmektedir : “*Bu yılın kışı gibi Umumi Meclis toplantısı da sakin ve sakit geçti. Bazı günler sıfırın altında on beş derece gibi soğuk geçmiş, Meclisin bazı toplantısı da sıfırdan yukarı çıkmak istemiş ise de terletici hararet göstermemiştir. Yeşil masalar etrafına dizilen koltuklara kurulanların manzarai muhibi, biraz bir şeyler koparmak için keşkül bedesti istirhamla arzı endam edenlerin hali merhamet sözü, emeline nail olanların vechi, şatarat aludleri ve muvaffak olamayanların mahzun manzaraları arasında günler geçmiş ve Meclis de muvaffakiyetle işini başarmıştır. Delik büyük, yamalık küçükdü. Köyünden tutun da kaza ve nahiyeye merkezlerine kadar hepsi ilerilemek istiyor. Kimisi zirai, kimisi sinai, o birisi sıhhi, ötekisi içtimai velhasıl saymakla tükenmez ihtiyaçların teminine çalışıyordu. Ve bu istekler de hep haklıdır ve yerindedir. Fakat hepsinin birden olmasına imkân yoktur. Birçok sözlerden, konuşmalardan ve anlaşmalardan sonra 411.000 liralık bir bütçe doğdu. Bu yavru, yıllar geçtikçe büyüyecek ve büyüdükçe memlekete nafi işler görecektir. Bunun için ehimmi mühime tercih etmek zarureti hasıl olmuş ve iş de bu suretle halledilmiştir.*”²⁷⁸.

1938 yılı devresinde; geride bırakılan 1937’ye oranla 60 bin liralık bir bütçe fazlası bulunduğu, bu fazlanın 25 bin lirasının yeni yapılacak Halkevi binasına, 17 bin lirasının yapılmakta olan Hastanenin tamamlanmasına, 10 bin lirasının ise yeni yapılacak Nafia garajına ve geriye kalan miktarın muhtelif hayır işlerine harcanacağı

²⁷⁶ aynı yer

²⁷⁷ aynı yer

²⁷⁸ “Umumi Meclis”, *Duygu*, 12 Mart 1938, Sayı. 373, s.1.

belirtilmektedir.²⁷⁹ Böylece, “*CHP il binasının bir köşesinde faaliyet göstermek zorunda kalan, çok nafi işler görmekte iftihar edilebilen*” Çankırı Halkevinin, kendine ait bir bina ihtiyacı bu suretle giderilebilecektir.²⁸⁰

Halkevi binasının inşaatının keşif bedelinin 40 bin liranın üzerinde olduğu; bununla birlikte, Halkevinin mevcutta 10 bin lira olan parasını da eklemek suretiyle Çankırı’ya modern ve beklentilere cevap verebilen bir Halkevi binası kazandırılacağı vurgulanmaktadır.²⁸¹

Hastane ve garaj inşaatlarının tamamlanmalarıyla da Umumi Meclisin elinde 60 bin lira gibi bir tahsisat olması beklenmektedir. Son yapılan arazi tahririnde ortaya çıkacağı umulan 30-40 bin lira gibi bir fazlalık da bu rakama eklenince, gelecek yıllarda Çankırı’nın kalkınması için 70-80 bin liralık bir kaynak bulunacaktır.²⁸²

Duygu gazetesi, söz konusu haberi şöyle tamamlamaktadır: “*Çankırı’nın gelişmesi, kalkınması, güzel mektepler ve yeni konaklarla donatılması ile yirminci asrın en şirin ve güzel şehirleri arasına girme hedefine de bir adım daha yaklaşılabilecektir.*”²⁸³

2.3.2. Belediye Faaliyetleri

Türkiye’de Cumhuriyet döneminde belediyecilik anlayışı 1930’lu yıllarda arka arkaya çıkarılan kanunlarla şekillenerek bugünlere gelmiştir. Bunlar, *1580 sayılı Belediyeler Kanunu* (3 Nisan 1930), *1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu* (24 Nisan 1930), *201 sayılı Belediyeler Bankası Kuruluş Kanunu* (1 Haziran 1933), *2256 Sayılı Okturuva Vergisinin Kaldırılarak Gümrük Vergilerine Yüzde 10 Eklenmesine İlişkin Kanun* (31 Mayıs 1933), *2290 Sayılı Belediyeler Yapı Ve Yollar Kanunu* (21 Haziran 1933), *2497 Sayılı Belediyeler İstimlâk Kanunu* (9 Haziran

²⁷⁹ aynı yer

²⁸⁰ aynı yer

²⁸¹ aynı yer

²⁸² aynı yer

²⁸³ Umumi Meclis Kırk Günlük Toplantısı Bugün Sona Erdiyor”, *Duygu*, 12 Mart 1938, Sayı 373, S.1.

1934), 2763 Sayılı Belediyeler İmar Heyeti Kuruluş Kanunu (7 Haziran 1935) ile 1930'lu yılların ve hatta günümüz belediyeciliğinin çerçevesi oluşturulmuştur.²⁸⁴

1929 Dünya Ekonomik Bunalımı Türkiye'yi de derinden etkilemiş ve yeni politikalar ile karşılaşılan zorluklara ilişkin olarak da çözüm arayışlarına girişilmeyi zorunlu kılmıştır. Bu arayış, CHP Üçüncü Büyük Kongresi sonucunda “altı ok” ile sembolize olmuş ilkeler ve *devlet- parti bütünleşmesini ihtiva eden* bir “tek parti” anlayışını uygulamaya sokacaktır. Bu durum, merkezi yönetimin yanı sıra yerel yönetim mantalitesi ve politikalarını da belirleyerek yön verecektir.

İsmet İnönü, dönemin belediyeçilik anlayışına bakışını şu sözlerle ifade etmektedir: “*Türkiye'nin bayındırlığı, vatandaşların düzgün belediye yönetimi altında medeniyet yaşayışı görmeleri, belediyelerimizin yükselmesine bağlıdır. Her şeyin başında düzgünlük ve finans düzgünlüğü. Bu, para bolluğu meselesi değildir. Bu, anlayış ve dölen meselesidir.*”²⁸⁵

Dönemin belediyeçilik hizmet ve uygulamalarına yön veren temel faktörler *halkçılık, devletçi ekonomi anlayışı ve CHP parti teşkilatı ile devletin iç içe geçerek bütünleşmesi* anlayış ve uygulamaları belirleyici olacaktır.²⁸⁶

Şehirleşme ve belediye faaliyetleri de “*muasır medeniyetler seviyesine ulaşma*” hedefinden ayrı tutulmayıp bu hususu Atatürk şöyle ifade etmiştir: “*Türk'e ev bark olan her yer sağlığın, temizliğin, güzelliğin, modern kültürün örneği olacaktır. Devlet kurumları yanında, doğrudan doğruya bu işlerle ilgili olan urbayların bu görüş ve düşünüşle çalışmalarını istiyoruz.*”²⁸⁷

1930'lu yıllarda Çankırı'da da diğer Anadolu şehirleri gibi gelişme çabaları hız kazanmış, belediyeler de modern şehir yaşamını hedef alma yoluna gitmiştir. Bu bağlamda şehrin fiziksel açıdan güzelleştirilmesi, çağdaştırılması, altyapı ve kanalizasyon-su şebekesi faaliyetleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu doğrultuda

²⁸⁴ İlhan Tekeli, “*Cumhuriyetin Belediyeçilik Öyküsü*” (1923-1990), Tarih Vakfı-Yurt Yayınları, İstanbul, 2012, s.13.

²⁸⁵ “*Belediyeler Dergisi*” Sayı:1, Ankara, Haziran 1935, s 23-34.

²⁸⁶ Tekeli, a.g.e..s.14.

²⁸⁷ “*Belediyeler Dergisi*”, Sayı.5, Ankara, Ekim1935, s.8-12.

yapılan temel işler ise yeni yollar açmak, mevcut yolları parke taşları ile kaplayarak kalitesini yükseltmek, parklar ve çay bahçeleri açmak suretiyle şehri görsel açıdan daha yaşanılır hale getirmek olmuştur. Elektrik aydınlatması ile içme suyu şebekesini yaygınlaştırmak da başta gelen icraatlar arasında olmuştur. Bunların dışında klasik belediye faaliyetleri arasında sayabileceğimiz diğer konular; fidanlık dikimi ya da mevcut fidanlıkların genişletilerek zenginleştirilmesi, sebze-meyve hali ve mezbaha açılması, bataklıkların kurutulması, semt pazarları, dispanserler, düğün ya da müsamere salonları yapılması, hamamlar, zabıta faaliyetleri, gayrisihhi müesseselerin açılması ve denetlenmeleri olmuştur.

Bu bölümde, Çankırı Merkez kazası belediyesi ile Çerkeş kazası ve Ilgaz kazası belediyeleri de icraatları ile *Çankırı'da Duygu* gazetesi sayfalarına yansıyan haberler üzerinden incelenmiştir. *Çankırı'da Duygu* gazetesi sayfalarında Çerkeş ve Ilgaz'dan daha ziyade Çankırı Merkez belediyesinin yer bulmuş olduğu, gazete sayfalarında yapmış olduğumuz taramalar sonunda açıkça görülmektedir.

Belediye Meclisi toplantıları, toplantıların ne zaman yapılacağı, müzakere edilen konular ve şehrin gündemine ilişkin diğer konu başlıkları bu bölümün içeriğini oluşturan unsurlar olmuştur.

Çankırı Belediye Meclisinde ele alınan konular da aşağı-yukarı bütün şehirler için geçerlidir: fidanlığın bakımı ya da genişletilerek zenginleştirilmesi, bataklıkların kurutulması, kaldırım yapılması ya da mevcut kaldırımların taşla kaplanarak niteliğinin iyileştirilmesi, yeni caddeler açılması ya da mevcut caddelerin genişletilmesi...

Çankırı'da, incelediğimiz dönem içerisinde Hacı Şeyhzâde Sait Bey (1928-1934) yılları arasında; Dedeoğlu Ömer Bey (Atasoy) (1934-1938) ve Rıfat Dolunay (1938-1943) yılları arasında belediye başkanlığı görevinde bulunmuşlardır.²⁸⁸

Çankırı'da Duygu gazetesinin belediye faaliyetleri ile ilgili ilk haberi, 15 günden beri toplanma durumunda bulunan Çankırı Belediye Meclisinin mesaisine son vermesi ile ilgili olmuştur.²⁸⁹

²⁸⁸ <http://www.cankiri.bel.tr/sayfa-26/eski-baskanlar.php>.ErişimTarihi.25.04.2019

Öte yandan, Çankırı Belediye Meclisi toplantısında, şehirde bir fenni mezbaha yaptırma kararı alınmıştır. Belediye Fen Komisyonu tarafından yapılan plan doğrultusunda, şehrin güney taraflarında yapılması öngörülen mezbaha, müteahhide ihale olunmuş, yapımı hususunda ilk adım da atılmıştır.²⁹⁰

Toplanmaya davet edilen Çankırı Belediye Meclisinin toplandığı ve altı aylık mesaisinin tetkik edileceği de “*Vilayet Haberleri*“ başlığıyla yayımlanan köşeden öğrendiğimiz bir başka haber olmuştur.²⁹¹

Nisan ayı başından bu yana toplanma devresinde bulunup üçüncü ve son toplantısını yapan Çankırı Belediye Meclisi, evvelce 12 metre üzerinden açılması öngörülmüş olan İstasyon Caddesi’ni revize ederek söz konusu caddenin 10 metre üzerinden açılmasını kararlaştırmıştır.²⁹²

İstasyon Caddesi’nin 12 metreden 10 metreye düşürülmesinde, Belediye bütçesinin istimlâk bedellerini ödemekte zorlanacağı endişesi ile caddenin bu şekliyle memleketin o günkü şartlarına cevap verebilecek nitelikte olduğu düşüncesinin etkili olduğu savunulmaktadır.²⁹³

“*Ankara-Kastamonu yolunun bile 5 metre olduğu bir durumda, İstasyon Caddesi’nin 10 metre olmasının yeterli olacağı kanaati*”²⁹⁴ Belediye Meclisinde ekseriyet kazanmış; söz konusu caddenin inşasında, evvelce şimendifer yol-köprü ve istasyon binaları inşaatlarında kullanılan zengin bir rezerve sahip olan İldızım İstasyonu civarındaki taş ocaklarından istifade edilmesi konusu da Belediye Meclisinde müzakere edilen bir diğer husus olmuştur.

Belediye Meclisinin aynı toplantısında, *Çankırı’nun sahip olduğu iki büyük maden* varlığından bahsedilerek *bunlardan ilkinin taş, diğerinin ise alçı* olduğu ve

²⁸⁹ “Şehrimiz Belediye Meclisi Bugün Dağılıyor”, *Çankırı’da Duygu*, 15 İkinci Teşrin [Kasım] 1930, Sayı 6, s.2.

²⁹⁰ “Fenni Mezbaha”, *Çankırı’da Duygu*, 25 Temmuz 1931, Sayı. 41, s.3.

²⁹¹ “Belediye Meclisi”, *Çankırı’da Duygu*, 21 Teşrin Sani [Kasım] 1931, Sayı. 58, s.2.

²⁹² “Belediye Meclisi Tatili Faaliyet Ediyor”, *Çankırı’da Duygu*, 30 Nisan 1932, Sayı. 80, s.1.

²⁹³ aynı yer

²⁹⁴ aynı yer

bunlardan yeterince yararlanılmadığı dile getirilen bir başka konu başlığı olmuştur.²⁹⁵

Belediye Kanunu mucibince kasım ayında mutata toplantısını yapması gereken Çankırı Belediye Meclisi, bu toplantısını gerçekleştirmiştir.²⁹⁶

Çankırı Belediyesi, İstasyon Caddesi'nde bulunan eski Bedesten civarındaki arsanın haritasını çizdirerek satmış; buraya inşa edilecek dükkânların Yeni Çarşı'da inşaatı devam etmekte olan dükkânlar gibi betonarme olması şartı getirmiştir. Öte yandan, Tüccar Arastası'nda bulunan 6 dükkânın istimlak edilip yıktırılarak Yeni Çarşı'daki dükkânların tarzında inşaatı kararlaştırılmıştır.²⁹⁷

Çankırı'da Duygu gazetesi, evvelce belediyece olduğunu duyurmuş olduğu Çankırı Valisi Hazım Bey'in hükümet işlerinin yanı sıra belediye işlerine de zaman ayırmakta olduğundan bahisle, Çankırı Belediyesi muhasip ve müfettişini yanına alarak şehrin genel durumunu teftiş ettiklerini haber olarak vermektedir.²⁹⁸

Vali Hazım Bey, Yapraklı Panayırı döneminden kalan dükkânların âtil ve harap bir görüntü arz ettiğini belirterek Mimar Sinan'ın inşa ettiği eserler arasında yer alan Büyük Camii çevresinde çirkin bir manzara oluşturmakta olan ahşap dükkânların istimlak edilmesini istemiştir. Hazım Bey bununla birlikte, mezarlığın nakledilmesi suretiyle çarşının genişletilmesi ve İstasyon Caddesi'nde yapılan Yeni Çarşı içindeki ahşap dükkânların yıkılması emrini de vermişlerdir.²⁹⁹

Çankırı Valisi Hazım Bey; İstasyon Caddesi'nin iki taraftan da kâgir mağazalarla donatılmasına ve kaldırımlarına parke taşı döşettirilmesi için Ildızım Köyü'ndeki taş ocaklarından parke taşı kesilmesi ve kesilen taşların bu bölgeye nakledilmesi hususlarında gereğinin yapılmasına, Nafia dairesinin kira ile oturmakta

²⁹⁵ aynı yer

²⁹⁶ "Belediye Meclisi", *Çankırı'da Duygu*, 5 İkinci Teşrin [Kasım] 1932, Sayı. 106, s.1.

²⁹⁷ "Belediyenin Yeni Teşebbüsleri", *Çankırı'da Duygu*, 5 İkinci Teşrin [Kasım] 1932, Sayı. 106, s.1.

²⁹⁸ "Şehir İşleri", *Çankırı'da Duygu*, 26 Ağustos 1933, Sayı. 146, s.1.

²⁹⁹ aynı yer

olduğu Belediye'ye ait binanın yıkılmasına ve Belediye binasının bir tarafının Nafia dairesine, diğer tarafının da kütüphane hizmetine ayrılmasına karar vermişlerdir.³⁰⁰

Belediyeler Kanunu mucibince şubat ayında toplanması gereken Çankırı Belediye Meclisinin yeni belediye binasında toplandığı, bu toplantıda Çankırı Belediyesi tarafından alınmakta olan vergilerin müzakere edileceği belirtilmektedir.³⁰¹

Aynı şekilde, Çankırı Belediye Meclisinin 1934 yılı Nisan ayının 1'inci günü toplanarak çalışmalarına devam edeceği ve bu toplantıda 1934 bütçesinin müzakere edileceği de yine haber olarak karşımıza çıkan bir başka gelişme olmuştur.³⁰²

Çankırı Belediye Reisi Ömer Bey, 1 Kasım 1934 tarihli Belediye Meclisi toplantısında, 1933 Ekim ayı sonundan 1934 Ekim sonuna kadar olan devrede Çankırı Belediyesinin icraatlarını şu şekilde sıralamıştır:

- “1. *Büyük yıkanma evinin muntazaman tamir edilmesi*
2. *800 metre uzunluğundaki İstasyon yolunun 10 metre genişliğinde açılması, kanalizasyonun yapılması ve parke taşıyla döşenmesi*
3. *Beylik konak karşısındaki pınardan giysi yıkama evine, Dişçi Halit Bey'in atölyesinin olduğu alandaki kanalizasyon ve kaldırımın yenilenmesi*
4. *Gazetemiz baskı evi karşısındaki istasyon yollarının yenilenmesi*
5. *O yoldan ayrılarak Abdülhalik Bey Mahallesi bitinceye değin şosenin yapılması*
6. *O yoldan ayrılarak, Tanrıya Yalvarmak Toplantısı Evi'ne değin olan yolun inşa edilmesi*
7. *Uzun yolun yeniden inşa edilmesi*

³⁰⁰ aynı yer

³⁰¹ “Belediye Meclisi”, *Çankırı'da Duygu*, 3 Şubat 1934, Sayı.168, s.2.

³⁰² “Belediye Meclisi”, *Çankırı'da Duygu*, 7 Nisan 1934, Sayı.176, s.1.

8. Her kişiye açık evlerin çevresinin kapatılması

9. Komşuların yardımı ile Yenimahalle ve Mimar Sinan mahalleleri yanındaki pınarların tamir edilerek kullanıma sokulması

10. Dericilerin alışveriş evlerine yeni bir evin eklenmesi

11. Damlamca Deresi'ndeki büyük su akıntılarının önlerinin gerilmesi

12. Karataş Yıkanma Evi'nin kazanının yenilenmesi

(Duygu; Kent işleri başkanı Ömer Bey bunu söylerken, yıkanma evlerinin kent işlerinin başından atılmaz bir yükü olduğunu ah! çekerek söylemişlerdir. Doğrudur, su ve ateşle savaşmak kolay değildir.)

13. Kentin ışık işlerine gelince... Saygılar değer Abdurrahman Naci Bey'in armağanı olan motorun işletilmesi için ışık işlerine yarar şeylerin Avrupa'dan getirilmesi ve ışığın eyileşmesi ve bollaşması için çabalanmakta olduğu...

14. Su deposundaki ağaçlıkların genişletilmesi ve ağaçların çoğaltılma ve bunları sulamak için 3 pınarın yapılması

15. Ulu Cami çevresindeki bakımsız alışveriş oturaklarının yıkılarak Ulu Cami çevresinin açılması

16. Kentin İmar ve ilerleme planının yapılması, satılması

17. Çayın yanından giden Kastamonu yolunun 500 metrelik yerin genişliğinin 10 metreye çıkarılması

18. Yukarıda sayılan bu işlere 49. 535 lira verildiği...³⁰³

Belediye Reisi Ömer Bey'in icraatlarının Çankırı için taşıdığı önemin çok büyük olduğunu, yukarıda sıralanan işlerden anlaşılması gerektiğini vurgulayan Duygu gazetesi, aynı haberde, sözlerine şöyle devam etmektedir: “Bu işler,

³⁰³ “Kent İşleri”, *Duygu*, 17 İkinci Teşrin [Kasım] 1934, Sayı. 207, s.1.

okunurken çok az görünüyorsa da Çankırı bakımından çok yüksek ve değerlidir. Bu saydığımız işler, Çankırı'da ilerleyiş yolunun en iyi işleridir. Bugünden onbir yıl evvel Çankırı'ya gelenler ne bir oturup gönül eğlendirecek yer ne de yıkanacak bir su bulamazlardı. Bugün, o güzelim Çayboyu'nun ulu ağaçlarının koyu gölgeleri arasında fişkırان bol sular, evler, alış-veriş yerleri aralarındaki paket taşı ile döşenmiş geniş yollar, istasyon, Abdülhalikbey Mahallesi çevresindeki yeni evler Çankırı'nın her gün değiştiğini gösterir birer gözgüdür. Duru yürekden kaynayup gelen isteklerimiz gün geçmiyor ki belirmesin. Tanrının özenerek yarattığı bu eşsiz yurtta yaşayanların gözleri bu işleri gördükçe her gün parlamaktadır. Yeşillik bizde, su bolluğu bizde, bayındırlık yolu bizde. Bunlarla Çankırlılar öğrenmektedir. Ne mutlu Çankırı'yı görenler. Gözü çıksın kötü gözle görenlerin, dili kurusun kötüdür diyenlerin.”³⁰⁴

Çankırı Belediye Meclisinin 1935 yılı içinde yapacağı toplantılardan ilki *Duygu* gazetesinin 30 Mart tarihli 225. sayısında duyurulmuştur. Belediye Meclisinin toplanma evresi bir ay olup bu bir aylık süre zarfında 1935 mali yılı içinde yapılacak işler için belirlenecek olan bütçe müzakere edilecektir. Gazetenin elde etmiş olduğunu ifade ettiği duyumlara göre, Çankırı Belediyesinin bütçesinin 50 bin lira olduğu da belirtilen hususlar arasında yer almıştır.³⁰⁵

Çankırı Belediyesinin şehrin süslenmesi ve güzelleşmesi hedefi doğrultusunda çarşı ve umumi yollar ağaçlandırılmış, mevcut ağaçların bakımı ve budaması yapılmış ve Çayboyu'nda bir çay bahçesi yaptırılmıştır.³⁰⁶

Çankırı'da bu gelişmeler olurken Çerkeş ilçesinin bir süredir açık bulunan belediye başkanlığı makamına, Çerkeş Belediye Meclisi azaları arasından Abdullah Doğdu seçilmiştir.³⁰⁷

Duygu Gazetesi, sayfalarında, dönem dönem Ilgaz kazasına dair de haberler paylaşmaktadır. Ilgaz Belediye Başkanı Tayyar Bey'in faaliyetlerine ilişkin “*Ilgaz'da*

³⁰⁴ “Kent İşleri”, *Duygu*, 17 İkinci Teşrin [Kasım] 1934, Sayı. 207, s.1.

³⁰⁵ “Belediye Meclisi'nin Toplantısı”, *Duygu*, 30 Mart 1935, Sayı. 225, s.1.

³⁰⁶ “Kent İşleri”, *Duygu*, 17 İkinci Teşrin [Kasım] 1934, Sayı. 207, s.1.

³⁰⁷ “Çerkeş Belediye Reisliği”, *Duygu*, 11 Nisan 1936, Sayı. 277, s.4.

Su İşleri ve Radyo” başlıklı şöyle bir haber karşımıza çıkmaktadır: “İlgaz ilçe beyliği çalışan şar bakanı Bay Tayyar geçen gün Ankara’ya gitmiş ve yapılmakta olan su şebeke inşaatını gözden geçirmek üzere su mühendisi getirmiş ve bir de radyo almıştır. Şarın ilerlemesinde gün geçtikçe faydalı işler gören Bay Tayyar’ın ileride daha güvenli işler başaracağı işkilsizdir.”³⁰⁸

Çankırı Belediye Meclisi, nisan ayı içerisinde, Belediye Kanunu mucibince mutat toplantısını yaparak 1936 yılı bütçesini de belirlemiştir. 1936 yılı bütçesinde giderler kalemi 46.960 lira olarak öngörülmüş, bu paranın 4000 lirası yeni yapılmakta olan kaldırıma ve 800 lirası da yeni yapılacak olan saat kulesine ayrılmıştır. Su parası olarak ise metreküpü 5 kuruştan işlem yapılması kararlaştırılmış; *belediye gelirlerinin izin verdiği ölçüde işlerin tedricen yürütülmesi* esasını benimsenmiş ve bütçe, müzakereler neticesinde kabul edilmiştir.³⁰⁹

Çankırı’nın sorunları konusunda *Duygu* gazetesi Belediyenin dikkatini çekmekten, ona öneriler sunmaktan da geri durmamıştır. Örneğin, *”Belediye’nin Dikkat Nazarına”*³¹⁰ başlıklı yazıda şu görüşlere yer verilmektedir: *“Otların bolluğu hayvan sahiplerinin kış ihtiyaçlarını şimdiden tedarik etmelerine sebep olmakta ve bu yüzden evlerde çok miktarda kuru otlar biriktirildiği görülmektedir. Mahalle aralarında ve evlerde kuru otlar bulundurulması yüzünden pek çok acılar yaşanmaktadır. Yangın tehlikesinin önünü almak için evlere ot yığılmasının önüne geçilmesini belediyeden dileriz.”*

Evvelce *Duygu* gazetesi sayfalarından, çizileceği duyurulan Çankırı şehir haritası, *Bay Avni* tarafından çizilerek Ankara İmar Direktörlüğüne incelenmek üzere Belediye Başkanı Ömer Bey tarafından Ankara’ya götürülmüştür.³¹¹ Bayındırlık Vekâletindeki inceleme işlemlerinin ardından Çankırı’ya getirilen İmar Planı, tasdik edilmek üzere Belediye Encümenine iade edilmiş; *Duygu* gazetesi bu konuda şu yorumu yapmıştır: *“Eşittiğimize göre şehir planı düz caddelerin icap eden*

³⁰⁸ “İlgaz’da Su İşleri ve Radyo”, *Duygu*, , 29 Haziran 1935, Sayı. 238, s.2.

³⁰⁹ “Belediye Meclisi”, *Duygu*, 2 Mayıs 1936, Sayı.280, s.1.

³¹⁰ “Belediyenin Dikkat Nazarına”, *Duygu*, 13 Haziran 1936, Sayı.286, s.1.

³¹¹ “Şehir Haritası”, *Duygu*, 3 Ağustos 1935, Sayı.243, s.1.

yerlerinde kırmalar, kavisler yapılmış ve muhtelif yerlere parklar ve yeşillik işaretleri konulmuştur.”³¹²

Reisi Cumhur Mustafa Kemal Atatürk’ün Çankırı’yı ziyaretlerinin on ikinci yıldönümü anısına 23 Ağustos günü Çankırı’da bir tören yapılmış, tören dolayısıyla Belediye Reisi Ömer Atasoy tarafından Atatürk’e aşağıdaki telgraf çekilmiştir: “Bugün on iki yıl gerimizdeki mes’ut hatıramızı şehir, bütün bir coşkunluk içinde kutluluyor. Büyük Atamızı tekrar aramızda görmek ümidi bile sevincimizi göklere çıkaran benzersiz bir kuvvet oluyor. Bu vesile ile Çankırılıların saygı ve candan bağlıklarını yüce katınıza bir daha ulaştırmakla derin ve anlatılmaz bir saadet duyuyorum.”³¹³

Çankırı ili dahilindeki belediyeler, kanun mucibince Kasım ayının 1’inci gününden beri mutat toplantılarına başlamışlardır. Son dönemde Çankırı Belediyesi yoğun bir imar ve bayındırlık faaliyetlerine girişerek şehir haritasının tasdik ve tatbikine başlamış ve ilk olarak da çarşının düzenlenmesi işine girişmiştir.³¹⁴

Bu doğrultuda, ilk olarak geçmiş yıllarda yörede nam salmış olan Çankırı Panayırı’nın Halep Acem Çarşısı adıyla anılan, şimdilerde ise metruk halde bulunan dükkânların yıktırılması işine başlanılmıştır.³¹⁵

Uzun süredir bir türlü istikrara ve düzene kavuşturulamamış olan Çankırı’nın şehir elektrik şebekesi sorununu çözmek için Ankara’ya Nafia Vekâletine temaslarda bulunmak için giden Belediye Reisi Ömer Bey, sorunun çözülmesi için 48.000 lira ödenek gerektiğini, mevcut tesisatın bu rakamdan düşüldüğünde, 30.000 liraya elektrik şebekesinin düzenleneceğini söylemiştir. Ömer Bey, yeni elektrik teşkilatının mazotla değil de maden kömürüyle çalışan makinelerle teçhiz edileceğini de sözlerine eklemiştir.³¹⁶

³¹² “Şehir Haritası”, *Duygu*, 27 Haziran 1936, Sayı..288, s.1.

³¹³ “Ulu Önder”, *Duygu*, 29 Ağustos 1936, Sayı.297, s.1.

³¹⁴ “Belediye Meclisi”, *Duygu*, 7 İkinci Teşrin [Kasım] 1936, Sayı.306, s.1.

³¹⁵ “Belediye Faaliyeti”, *Duygu*, 7 İkinci Teşrin [Kasım] 1936, Sayı.306, s.1.

³¹⁶ “Elektrik İşleri”, *Duygu*, 30 İkinci Kanun 1937 [Ocak], Sayı.318, s.1.

Nisan ayının 1'inden beri toplantı halinde bulunan Çankırı Belediye Meclisi 1937 yılı bütçesini müzakere etmekte olup *gazetenin elde ettiği duyumlara göre* 1937 yılı bütçesinin 1936 yılı bütçesinden 15 bin lira daha fazla olduğu, yani 65 bin lira üzerinden teklif edildiği haberi, *Duygu* gazetesi sayfalarında yer almıştır.³¹⁷

Ömer Atasoy'un Çankırı Belediye Başkanlığı görevinden istifa ettiği *Duygu* gazetesinde duyurulurken Ömer Bey'in istifasının sebebi ile ilgili olarak ne Ömer Bey ne de *Duygu* gazetesi tarafından bir açıklama ya da yorumda bulunulmuştur. İstifa üzerine, yeni başkan seçilinceye kadar Belediye Meclisi üyelerinden Rıfat Dolunay, Valilik makamı tarafından belediye başkanlığı görevine atanmıştır.³¹⁸

Rıfat Dolunay, yaklaşık üç aydır vekâleten yürütmekte olduğu Çankırı Belediye Başkanlığı makamına 15 Nisan 1938 tarihli Belediye Meclis toplantısında müttefikan alınan kararlarla asaleten atanmıştır.³¹⁹

Haziran ayının ilk haftası başlaması beklenen Ankara-Çankırı arasında gidip gelen *tenezzüh trenleri* konusu *Duygu* gazetesi sayfalarında gündeme taşınmış, bu konunun önemine binaen "*Belediyenin Dikkat Nazarına*" başlıklı bir yazı kaleme alınmıştır. Yazıda, *tenezzüh trenleri*yle Ankara'dan Çankırı'ya gezmek-görmek için çok sayıda insanın gelerek Çankırı ekonomisine katkıda bulunduğunu, fakat alınacak tedbirler ve yapılacak düzenlemelerle Ankara'dan Çankırı'yı gezmeye gelen kişi sayısının artış göstereceğinin savunulduğu yazıda, Çankırı Belediyesine şu önerilerde bulunmaktadır:

"1. *Tenezzüh trenleri* biletlerini cumartesi günü öğleden pazartesi günü sabahına kadar, yani otuz beş saat muteber olması için lazım gelen makamat nezdinde temenniyatda bulunulması.

2. Belediye Meclisi tarafından üç kişilik bir heyet ayrılarak, bahçe köşklerinden birer katını aylık hesabı ile kiraya vereceklerin isimlerini tesbit ederek

³¹⁷ "Belediye Bütçesi", *Duygu*, 24 Nisan 1937, Sayı. 330, s.1.

³¹⁸ "Belediye Reisliği", *Duygu*, 26 Şubat 1938, Sayı. 371, s.1.

³¹⁹ "Belediye Riyaseti" *Duygu*, 16 Nisan 1938, Sayı.378, s.1.

ailesi ile birlikte bir kaç ay bahçede oturacaklar için ehven kira ile mahaller ihzar etmek.

3. Gerek tenezzüh ve gerekse birkaç aylık oturacaklar için lazım gelen teşkilatı bu heyetler vasıtası ile yaptırmak.

4. Bahçelerin güzellikleri ve turizm heyetinin müteşekkil olduğunu ve geleceklerin bu heyete müracaatları hakkında devamlı reklamlar yapmak.”³²⁰

Görüldüğü üzere, *turizmin bir şehrin gelişmesi ve kalkınmasında taşıdığı ehemmiyetin daha o dönemden farkında olan Duygu gazetesi, Çankırı'nın gelişmesi ve tanıtılması konularında siyasetçilere yön vermekte ve yaratıcı önerilerde bulunmaktadır.*

Duygu gazetesinin hem kamuoyu oluşturma hem de toplumu bilgilendirme ve aydınlatma işlevlerini layıkıyla yerine getirmiş olması, gazetecilik faaliyetlerinin etkisini ve önemini daha da arttırmıştır. Bölgesinde, yayımlandığı dönemdeki tek yerel gazete olması, saydığımız vasıflarından dolayı, *Duygu*'nun, dönemi için vazgeçilmez bir haber kaynağı olmasını sağlamıştır.

2.3.2.1. Çankırı'da Belediye Seçimleri

Türkiye'de, *1930 yılında kadınlara tanınan belediye seçimlerinde oy kullanabilme hakkı* ile kadınlar siyasal yaşama *sınırlı da olsa* katılma hakkı kazanmışlardır. O yıllarda milletvekilliği seçimleri iki dereceli yapılmaktayken bu uygulama belediye seçimlerinde geçerli olmayıp belediyelerde tek dereceli seçim esası yürürlükte olmuştur.

Belediye seçimleri de *Duygu* gazetesinin ilgi alanında yer almış, bu konuda yaşanan gelişmeler okuyuculara duyurulmuştur. Gazete, 2. sayısında, geride bırakılan hafta yapılan *Belediye intihabının* CHP adaylarının çoğunluk

³²⁰ “Belediyemizin Dikkat Nazarına”, *Duygu*, 16 Nisan 1938, Sayı.378, s.1.

kazanmalarıyla sonuçlandığını ve Belediye Meclisinin asil ve yedek üyeliklerinin de aşağıdaki kişilerden oluştuğunu duyurmaktadır.³²¹

1930 Yılı Belediye Seçimleri Asil ve Yedek Azalar:

Asil Azalar:

Hacı Şeyh oğlu Sait Bey

Dedezade Ömer Bey

Camgöz oğlu Memet Bey

Hacı Bayram oğlu Mustafa Bey

Nafiz oğlu Ali Bey

Yiğitbaşı oğlu Hasan Bey

Derviş oğlu Hacı Osman Bey

Hancı Emir oğlu Münür Bey

Dolmacı oğlu Rıfat Bey

Hacı Kütükoğlu Ahmet Bey

Dodur oğlu Ahmet Bey

Yüzbaşı oğlu Hamdi Bey

Emir Süleyman oğlu Ahmet Bey

Dağlar oğlu Hasan Bey

Derviş Efendi oğlu Sabit Bey

Dabağ oğlu Şükrü Bey

Hacı Dede oğlu Hilmi Bey

Eczacı Osman Bey

Zencirci oğlu İsmail Bey

Yedek Azalar:

Sancakdar oğlu İsmail Bey

Elmalı oğlu Abdullah Bey

Abbas oğlu Ethem Bey

Demirci oğlu Hüseyin Bey

³²¹ “Vilayet Haberleri”, *Çankırı’da Duygu*, 16 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı.2, s.1.

Şih bey oğlu Hüseyin Bey
 Köpürlü oğlu Ahmet Bey
 Gürcü oğlu Ahmet Bey
 Takyacı oğlu Hüseyin Bey
 Toruş oğlu Mustafa Bey
 Yozkatlı oğlu İsmail Bey
 Molla Hüseyin oğlu Memet Bey
 Yılık oğlu Memet Bey
 Kavukçu oğlu Abdurrahman Bey
 Kara Hacı oğlu Asım Bey
 Tabak Satılmış oğlu İsmail Bey”

Bazı çevreler tarafından, Çankırı’da en son yapılan belediye seçimlerinin şaibeli olduğu, *hükümetin bu seçimde halka baskı yaparak* seçimin güvenilirliğini zedelediği savunulmaktadır. Bu husus, *Çankırı’da Duygu* gazetesi sayfalarında da yer almıştır.³²²

Çankırı’da Duygu gazetesi, “Her gün Bir Yalan!” başlığıyla yayımlanan yazısında, *Son Posta gazetesi* Çankırı muhabirinin son zamanlarda çektiği bir telgrafta Çankırı belediye seçimlerine *devlet otoritesinin müdahalesi* ve halka, *CHP istikametinde oy kullanması* konusunda baskı yaptığından bahsederek söz konusu muhabirin “her gün bir yalan uydurduğu” iddia edilmektedir. Gazete, haberin devamını şöyle tamamlamaktadır: “Oysa ki muhabirin Serbest Cumhuriyet Fırkası namzetlerinin seçimin son gününe kadar oylarını her hangi bir baskı ya da müdahale olmaksızın kullanmış oldukları herkesin malumu iken “elli oy verilmiştir; müdahale vardır!” sözleri apaçık bir yalan ve çarpıtma haberden ibaretir.”³²³

Öte yandan, aynı haber kapsamında *Son Posta* muhabirine, “*muhalefet yapacağım*” diye, uydurma haber vermek suretiyle, Çankırı ahalisinin haysiyet ve şerefiyle oynanmaması tavsiye edilmektedir.³²⁴

³²² “Her Gün Bir Yalan”, *Çankırı’da Duygu*, 16 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı. 2, s.3.

³²³ aynı yer

³²⁴ aynı yer

Son seçimlerle teşekkül etmiş olan Çankırı Belediye Meclisi 17 Ekim Pazartesi günü ilk toplantısını gerçekleştirmiştir. Meclisin bu ilk toplantısında, halk iradesini temsil eden üyelerin özgürce seçme ve inisiyatifte bulunabilmeleri amacıyla, gerek başkanlığa gerekse de Encümen üyeliklerine Halk Fırkasınca herhangi bir aday gösterme cihetine gidilmemiştir.³²⁵

Çankırı Belediye Meclisinin en yaşlı üyesi olan Derviş oğlu Hacı Osman Efendi'nin başkanlığı ve Dolmacıoğlu Rıfat ve Emir Süleyman oğlu Ahmet Efendilerin kâtip üyeliklere ayrılmalarıyla, Belediye Meclisi de yeni çalışmalarına başlayarak aza seçimini yapmıştır. Oyların tasnifi sonucu sabık reis Hacı Şeyh oğlu Sait Bey'in oybirliğiyle başkanlığa; Nafiz oğlu Ali Bey'in oybirliğiyle, Dedeoğlu Ömer ve Yüzbaşıoğlu Hamdi Beylerin ise oyçokluğuyla Encümen azalıklarına seçimleri gerçekleştirilmiş, bir dahaki toplantıya kadar birleşime ara verilmiştir.³²⁶

Bu vesile ile *Çankırı'da Duygu* gazetesi de şu sözlerle Belediye Meclisini kutlamıştır:

*“Memleketimizin namuskâr ve muteber simalarından olan Belediye Meclisi azalarına ve yeni heyetine muvaffakiyetler dileriz”.*³²⁷

Çankırı'da Duygu gazetesi aynı tarihli sayısında, Çerkeş belediye seçimlerini de sayfalarına taşımıştır. Habere göre, Çerkeş halkının her daim Cumhuriyet Halk Fırkası'na *“muhabbetkar”* olduğu savunularak Çerkeş halkının Halk Fırkasına oy verdiği, aksi istikamette yapılan menfi propagandalara halkın itibar göstermeyerek Halk Fırkasının yeni yapılan seçimleri kazanmakta olduğu vurgulanmaktadır. Bu meyanda, söz konusu seçimde *500 kadar hanım seçmenin de oy kullanma işlemine katılmış olması* takdir edilmekte, yeni seçilen belediye heyetine muvaffakiyetler dilenmektedir.³²⁸

³²⁵ “Belediyemizde”, *Çankırı'da Duygu*, 22 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı.3, s.2.

³²⁶ aynı yer

³²⁷ aynı yer

³²⁸ “Çerkeş İntihabı”, *Çankırı'da Duygu*, 22 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı. 3, s.2.

Çerkeş'te yapılan seçimleri ittifaka yakın bir ekseriyetle Halk Fırkası adaylarının kazandığının belirtildiği haberde, yeni seçilmiş olan Çerkeş Belediye Heyeti şu isimlerden oluşmaktaydı:³²⁹

- Reis: Hoca oğlu Ahmet Ziyaettin Bey
- Aza: Zeynel oğlu Ahmet Bey
- Aza: İsmail Ağa oğlu Hacı Abdullah Bey
- Aza: Bey oğlu Halil Bey
- Aza: Hacı Himmet oğlu Niyazi Bey
- Aza: Handekli oğlu Reşit Bey
- Aza: Haznedar oğlu Gökmen Bey
- Aza: Hidayet Bey oğlu Mahmut Bey
- Aza: Hacı Vahit oğlu İzzet Bey
- Aza: Hacı Memuş oğlu Şavkı Bey
- Aza: Aydınlı oğlu İbrahim Bey
- Aza: Sopacı oğlu Mustafa Bey.

Çankırı'da 1934 yılında yapılan belediye seçimleri neticesinde, seçilenler arasından çekilen kura sonucunda, aşağıda ismi yer alan şahıslar *seçim heyeti encümenine* ayrılmışlardır.³³⁰

- Hacı Şeyh oğlu Ahmet Efendi
- Dümelli oğlu İsmail Efendi
- Dabağ oğlu Behçet Efendi
- Sipahi oğlu Hasan Efendi
- Müftü oğlu İsmail Efendi
- Saraç Hacı Ali oğlu Ziya Efendi
- Lelebici oğlu Hakkı Efendi
- Köse Ali oğlu Ahmet Efendi
- Çoban Hasan oğlu Yaşar Efendi
- Server oğlu Abdullah Efendi.

³²⁹ aynı yer

³³⁰ "Belediye İntihabı", *Çankırı'da Duygu*, 15 Eylül 1934, Sayı. 198, s.1.

Seçimler neticesinde, yeni seçilen Belediye Meclisi, en yaşlı üye sıfatıyla Eczacı İsmail Bey'in başkanlığında toplanarak içlerinden bir başkan ve Encümen daimi azalarını seçmişlerdir. Belediye Başkanlığı makamına oybirliği ile Ömer Bey; Daimi Encümen azalıklarına ise oy çokluğuyla Rıfat ve Münür Beyler seçilmişlerdir.

Böylece, Çankırı vilâyeti dahilindeki 1934 yılı belediye seçimleri tamamlanmış; seçimleri Halk Fırkası adayları ekseriyete yakın bir şekilde kazanmışlardır.³³¹

1934 yılı seçimleri neticesinde, Dümeli köyü belediye seçiminde *Zöhra Hanım adında bir kadın oybirliğiyle aza seçilmeyi başarmıştır*. Çerkeş kazası Belediye Başkanı Ahmet Ziya Bey yeniden başkan seçilirken Ilgaz kazası Belediye Başkanlığına Umumi Meclis Daimi Encümen Azasından Tayyar Bey seçilmişlerdir.³³²

1938 yılında yapılacak olan belediye seçimlerine yönelik yapılan hazırlıklar *Duygu* gazetesi sayfalarında, “Çankırı Belediye Riyasetinden” başlığı ile şöyle yer almıştır:

“Çankırı Belediye Riyasetinden;

1. *Belediye Kanunu'nun 35. maddesi mucibince belediye intihap defterleri 8 Eylül 1938 günü saat 8'de asılacaktır.*

2. *İntihap defterleri 14 Eylül 1938 Çarşamba günü saat 18'de kaldırılacaktır.*

3. *Belediye Kanunu'nun 36. maddesi mucibince defterlerin asılı kaldığı 6 gün zarfında müntehiplerin isimleri ve hüviyetleri ile ilgili deftere yanlış veya mükerrer veya hiç yazılmamış olduğunu ileri sürerek yapılacak itirazlar bu müddet zarfında kabul olunacak; bu müddetten sonra itiraz kabul olunmayacaktır.*

³³¹ “Belediye Seçimi”, *Duygu*, 20 Birinci Teşrin [Ekim] 1934, Sayı. 203, s.1.

³³² aynı yer

4. İntihap, 1 Teşrini Evvel 1938 Cumartesi günü saat sekiz buçukta aşağıda gösterilen sırayı takiben başlayıp devam edecek, 8 Teşrini Evvel 1938 Cumartesi günü saat 17'de hitam bulacaktır. Bu müddetten sonra reyler kabul olunmayacaktır.

A. Cumartesi: Saray, İmaret/ Şehrimizde 6 aydan beri ikamet edenler Halkevi salonunda

B. Pazartesi: Alibey, Karataş, Tabahhan / Alibey Camii 'nde

C. Salı: Tathısu/ Tathısu Camii 'nde

D. Çarşamba: Yenimahalle/ Yenimahalle Camii 'nde

E. Perşembe: Perdedar, Alacamescit, Buğdaypazarı, Hoca Elvan/ Perdedar Camii 'nde

F. Cuma: Yoğurtçu, Tefikiye, Yapar, Taşmescit, Çermikebir, Şeyh Osman, Çetinçe, Hoca İbrahim / Yeni Camii 'de

G. Cumartesi: Mirahur, Hali Ağa/ Mirahur Camii 'nde. .

İntihap günleri reylerini vermeyenler, diğer yerlerde reylerini istimal edebilirler.”³³³

Evvelce, yapılacağı duyurulan ve bu yolda yoğun hazırlıklar yapılan Çankırı belediye seçimlerine Çankırı Halkevi binasında törenle başlanmıştır.

Oy sandıkları Çankırı Valisi ve aynı zamanda CHP İl Başkanı da olan Hüsnü Uzgören'in hazır bulunduğu bir halde ve seçim heyetinin nezaretinde, ilgili mahallelere yerleştirilmiştir. Kalabalık bir kadın ve erkek ahaliden müteşekkil insanlar, Çankırı Halkevi bandosunun çaldığı İstiklal Marşı'nı müteakiben oylarını kullanmaya başlamışlardır. ³³⁴

³³³ “Çankırı Belediye Riyasetinden ”, *Duygu*, 10 Eylül 1938, Sayı. 394, s.4.

³³⁴ “Belediye İntihabı”, *Duygu*, 1 Birinci Teşrin [Ekim] 1938, Sayı. 397, s.1.

Çankırı’da, belediye seçimleri ile ilgili bu son haberle beraber Çankırı Belediye Başkanlığına yeniden Rıfat Dolunay seçilecektir.³³⁵

2.4. Çankırı’da Serbest Cumhuriyet Fırkası Deneyimi

Serbest Cumhuriyet Fırkasının teşkilatlanması, diğer vilâyetler gibi Çankırı’da da söz konusu olmuştur. Bu amaçla, Serbest Fırkanın Çankırı teşkilatlanmasını başlatmak üzere Niğde Mebusu Galip Bey Çankırı’ya gelmiştir. Çankırı’da dört gün kalan Galip Bey’in yapmış olduğu çalışmalar neticesinde, Çankırı Serbest Fırka il teşkilatı şu isimlerden oluşmuştur.³³⁶

Başkan:	Raif Bey (Sulh hakimliğinden emekli)
Katip:	Erzincanlı Siirtli Ethem Efendi
Vezne:	Şekerci esnafından Hasan Efendi
Aza:	Yüzbaşı oğlu Mustafa Efendi
Aza:	Binbaşı oğlu Mustafa Efendi
Aza:	Emir Süleyman oğlu Hilmi Efendi
Aza:	Yüzbaşı oğlu Ali
Aza:	Müftü oğlu Hüseyin Efendi
Aza:	Dereli oğlu Haşim Efendi

Serbest Cumhuriyet Fırkasının Çankırı’da teşekkülü ile beraber şehirde birçok spekülasyon da baş göstermiştir: yeni fırkaya girenler arasında Halk Fırkasından kovulan, orada istenmeyen, barınamayan kişilerin bulunduğu; Galip Bey’in eski Hürriyet ve İtilaf Fırkası mensuplarını, mahkûmları ve ahlaki yönden mazbut olmayan insanları yeni teşekküle zarar gelmemesi hasebiyle kabul etmediği ve Çankırı’da bulunduğu dört gün zarfında kendisi ile temasa geçen kişilerin buldukları taleplerden Galip Bey’in hiç hoşnut kalmadığı, konuşulan konular arasındadır.³³⁷

³³⁵ aynı yer

³³⁶ “Şehrimizde Serbest Fırka “, *Çankırı’da Duygu*, 9 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı.1, s.4

³³⁷ aynı yer

Çankırı’da çalışmalarını tamamlayan Galip Bey, yeni fırkaya parti binasının tefrişatı için 300 lira göndereceğini vaat ederek Çankırı’dan ayrılmıştır.³³⁸

Bu bağlamda *Çankırı’da Duygu* gazetesi, Galip Bey’in Çankırı’ya gelerek yeni fırka teşkilatlanması hususunda mesaide bulunmasını, şu sözlerle yorumlamaktadır:

“Yeni fırkanın şehrimizde de açılmasını temin için eski Hürriyet ve İtilafçularla aslen Türk olmayan birkaç şahsın çalıştıkları, hatta Ankara’ya da adam gönderdikleri işitilmiştir.

Çankırı gibi ahalisi halis Türk olan bir muhitte taraftar bulup bulamayacaklarını tahkik etmeden Niğde Mebusu Galip Bey’i teşkilatlanma için ahiren buraya göndermişlerdi. Parti teşkilatlanması, nihayetinde, yukarıdaki gibi teşekkül edebilmiştir.”³³⁹

İstanbul gazetelerinin ise aynı günlerde Serbest Fırka’nın Rum, Ermeni ve Yahudilerden aday göstermiş olmasını *“acı bir lisanla tenkit ettiği”* *Çankırı’da Duygu* gazetesi sayfalarında yer bulmaktadır.³⁴⁰

Çankırı’da Duygu gazetesinin, bu istikamette, *“Yeni Fırkanın İstanbul Namzetleri”* başlığıyla verdiği haber şu şekilde olmuştur:

“Yeni Fırkanın İstanbul Namzetleri

Yeni fırka tarafından İstanbul belediye azalığı için gösterilen namzetler arasında eskiden Halk Fırkası’na mensup iken İngiliz Muhipler Cemiyetine mensup oldukları için fırkadan çıkarılan bazı kimseler oldukları gibi şu isimler de vardır:

<i>Orfanidis Efendi</i>	<i>Rum</i>
<i>Panciri Efendi</i>	<i>Rum</i>
<i>Marko Naum</i>	<i>Yahudi</i>
<i>Avram Naum</i>	<i>Yahudi</i>
<i>Vegleri Efendi</i>	<i>Rum</i>

³³⁸ aynı yer

³³⁹ aynı yer

³⁴⁰ “İstanbul Gazeteleri”, *Çankırı’da Duygu*, 9 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı. 1, s.4.

<i>Pandazidis Efendi</i>	<i>Rum</i>
<i>Arpacioğlu Nikolaki</i>	<i>Rum</i>
<i>Herant Efendi</i>	<i>Ermeni</i>
<i>Kazancıyan Efendi</i>	<i>Ermeni</i>
<i>Keresteciyan Efendi</i>	<i>Ermeni</i>
<i>Halepli oğlu Yuvan</i>	<i>Rum</i>
<i>Yani Volos</i>	<i>Rum</i>

*Bu listede, vakti ile Çankırı'da katibi mes'ullük yapmış olan, malum, sağır Cemal Uğuz Bey de vardır.*³⁴¹

Diğer taraftan, Serbest Fırkanın İzmir'de de istediği sonucu alamamış olduğu yönündeki haberlerin yoğunluk kazandığı, “birbir istifalar vukua gelmektedir”, “yeni fırkaya girmiş olan İzmir kunduracıları iki gün evvel kâmilen istifa etmişlerdir”³⁴² gibi cümlelerle duyurulmuştur.

Çankırı'da Duygu gazetesi, İzmir'de yaşanan durumu, “bu istifaların başlıca sebebi, İzmir'in tabiatında Yahudilerin ve Türk olmayanların belediye azalıklarına namzed gösterilmiş olmasıdır”³⁴³ şeklinde yorumlamaktadır.

Serbest Fırkanın teşekkülünün, “yeni ve daha cazip vazife ve memuriyetler kaparız ümidiyle, gizli gizli alkışlayanların şaşarım aklına!” şeklinde alay ve yergilere konu olması da gazete sayfalarında aynı günlerde karşımıza çıkmaktadır.³⁴⁴

Çankırı'da Duygu gazetesi, Serbest Fırka konusunda yalnız Çankırı'da olup bitenleri değil, özellikle İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerdeki gelişmeleri de sayfalarına taşımıştır. Bu meyanda; Antalya, Denizli, Adapazarı ile Bartın seçimlerinde, “Serbest Fırka taraftarlarının çıkardıkları tüm gürültüye rağmen”³⁴⁵ Halk Fırkası adaylarının kazandıkları belirtilmektedir.

³⁴¹ “Yeni Fırkanın İstanbul Namzetleri”, *Çankırı'da Duygu*, 9 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı. 1, s.4.

³⁴² “İzmir'de Yeni Fırka Dağılıyor”, *Çankırı'da Duygu*, 9 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı.1, s.4.

³⁴³ aynı yer

³⁴⁴ aynı yer

³⁴⁵ “Halk Fırkası”, *Çankırı'da Duygu*, 22 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı. 3, s.4.

İstanbul belediye seçimlerindeyse Halk Fırkası adaylarının 46.204 oy almasına karşılık, Serbest Fırka adaylarının ancak 12.313 oyda kaldıkları belirtilerek ilgili haber, şöyle tamamlanmaktadır:

*“Serbest Fırkanın intihabı kazanmak için 7.000 lira sarf ettiğine nazaran aldığı her oy, kendisine iki liraya yakın bir paraya malolmuş demektir”.*³⁴⁶

Aynı günkü gazetede, İstanbul seçimlerinde *Serbest Cumhuriyet Fırkasına en çok oyun Yahudi nüfustan geldiği* de savunulan düşünceler arasında olmuştur.³⁴⁷

Çankırı’da Duygu gazetesi, İzmir’de yayımlanmakta olan *“Hürriyet”* adlı bir gazetenin verdiği bir haberi sayfalarına taşımaktadır. Haberde, *“Eskiden Anadolu’da yaşayan, mübadele neticesinde Sakız Adası’na yerleştirilmiş olan Rumların, Türkiye’de seçimleri Serbest Cumhuriyet Fırkasının kazanarak iktidara geldiği ve ilk iş olarak evvelce gönderilen Rumların tekrar Anadolu’ya dönmelerine müsaade edileceği”* iddia edilmektedir. Gazete, bu haberi; halkın, *“zito!”* diye bağırarak sevinçle karşıladığını aktarmaktadır.³⁴⁸

İzmir’de yapılan seçimler de *Çankırı’da Duygu* gazetesinin dikkatinden kaçmamıştır. Gazete, İzmir’de belediye seçimlerinde Halk Fırkası adaylarının 14.624, Serbest Cumhuriyet Fırkası adaylarının ise *“tüm yaygaralara rağmen”, “o derece ümit bağlanmasına rağmen”* 9600 oy almış olduklarını belirtmektedir.³⁴⁹

Serbest Cumhuriyet Fırkasının Çankırı’daki faaliyetleri *Çankırı’da Duygu* gazetesi tarafından *iyiden iyiye küçümsenerek* okuyucuya *alaycı bir üslupla aktarılmaktadır*. Örnek vermek gerekirse; bayram gecesi tüm şehrin, türlü şekillerde süslenmiş ve donatılmış olduğu, buna mukabil Serbest Fırka binasının aynı heyecan ve şenlik duygusundan uzak olduğu alay konusu edilmektedir:

“Şehrimizdeki Serbest Fırkacılar, elektrik santralinin tam ittisalinde olduğu halde kapu üzerinde bulunan levhanın etrafına bir-iki çam dalı ile dört adet kâğıt

³⁴⁶ “İstanbul İntihabı”, *Çankırı’da Duygu*, , 22 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı. 3, s.4.

³⁴⁷ “Yahudiler”, *Çankırı’da Duygu*, , 22 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı. 3, s.4.

³⁴⁸ “Serbest Fırka’ya Zito!”, *Çankırı’da Duygu*, 22 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı. 3, s.4.

³⁴⁹ “İzmir’de”, *Çankırı’da Duygu*, 22 Birinci Teşrin [Ekim] 1930, Sayı. 3, s.4.

*fener asmak suretiyle, bayram ve şehrayine eşlik etmişlerdir. Ara sıra rüzgârın tesiri ile fenerleri yakmak tehlikesinden kurtarmak için sakallı bir zatın çalıştığı görülmekte idi. Nihayet yatsıya kadar mumları yandıktan sonra fenerler kaldırılmıştır.*³⁵⁰

Çankırı'da Duygu gazetesi Serbest Fırkanın Çankırı dışındaki durumuyla da ilgilenerek sayfalarında bu istikamette haber, dedikodu ya da çeşitli spekülasyonları vermeye kendi yorumlarını da katarak devam etmektedir. İzmir'de yayımlanmakta olan Yeni Asır gazetesinin başyazarı İsmail Hakkı Bey'in Serbest Firkadan ayrılarak Halk Fırkasına gireceği yönündeki söylenti buna bir örnektir.³⁵¹ Öte yandan, "Serbest Fırkanın İzmir İl başkanı olan Ekrem Hayri Bey'in partisinden istifa ettiği, fakat Müştak Lütfü Bey'in ricası üzerine istifasını durdurduğu"³⁵²; "Bozdağı kazası gençlerinin Serbest Cumhuriyet Fırkasından istifa ederek yeniden Halk Fırkasına alınmaları yönünde Halk Fırkası yönetimine telgraf çektikleri" yönündeki haber de diğer örnekler arasında gösterilebilir.³⁵³

98 günlük siyasi ömrünün ardından Serbest Fırkanın fesih beyannamesi de Çankırı'da Duygu gazetesinde haber olarak yer almıştır: "Acaba Serbest Fırka niçin fesholundu ve ileri gelen rüesası neden buna lüzum gördüler?" şeklindeki sorulara yanıtlar bulma çabası, gazete sayfalarında göze çarpmaktadır: "Bunun sebebini layıkı ile anlamak için lider Fethi Bey'in arkadaşlarıyla beraber kararlaştırıp neşrettiği beyannameyi tahlil etmek münasiptir. Beynamede diyor ki Fethi Bey : 'Büyük gazimiz M. Kemal hazretlerinin teşviki ve tasvipi ile S.C.F. tesis etmiştir. Kanaatimce bu teşvik ve tasvip, teşkil edeceğim fırkanın Gazi hazretlerine karşı siyasi bir mücadeleye girmek ihtimalini bertaraf ediyordu. Esasen, bu karar haricinde siyasi bir teşekküle vücut vermek mesuliyetini almayı hatırıma getirmemişim".³⁵⁴

Aynı yazıda, Gazi'nin, "Ben Halk Fırkasındanım. Halk Fırkası zayıflasa, iktidar mevkiinden düşse bile O'nun başında kalacağım" şeklindeki sözlerinin

³⁵⁰ "S.F.Bayramı", Çankırı'da Duygu, 1 İkinci Teşrin [Kasım] 1930, Sayı. 4, s.2.

³⁵¹ "İzmir'de", Çankırı'da Duygu, 1 İkinci Teşrin [Kasım] 1930, Sayı. 4, s.4.

³⁵² aynı yer

³⁵³ aynı yer

³⁵⁴ "Liderin Beyannamesi", Çankırı'da Duygu, 22 İkinci Teşrin [Kasım] 1930, Sayı. 7, s.1.

Serbest Cumhuriyet Fırkasının siyasi alanda başarılı olma ihtimallerini hüsrana uğrattığı değerlendirilmekte ve yorum, şu şekilde devam etmektedir:

*“Çünkü Fethi Bey malum seyahatleri ile gittiği yerin ayak takımını ayaklandırmış; irtica taraftarlarını ve hükümetten memnun olmayanları ümitlere yöneltmiş; hariçte ve Mecliste, nutukları, gazetelere beyanatları ile efkârı teşevvüşe düşürmüştür. Bunun neticesi olarak, Halk Fırkasına karşı zafer ümidinde bulunmuş iken bütün ümitleri boşa çıkmış ve ancak birkaç serseri ve sersemin alkışlarının manasızlığını anlamıştır. Hele cumartesi günü Meclis'teki istizah müzakerelerinde hatiplerden ve Dahiliye vekilinden yediği darbeler, SCF'yi bir daha belini doğrultamayacak, mağlup bir hale getirmiştir. O gece Meclisteki halini fütür ile tasvir eden bir muhalif gazetecinin anlattığı gibi, yeise düşen Fethi Bey, nihayet fırkasının lağvı ile bu beladan kurtulmak istemiştir. İşte lağvın feshine sebep bu hallerdir”.*³⁵⁵

Serbest Fırka teşebbüsünün hüsrarla sonuçlanması, Çankırı'da Duygu gazetesinin “Şaşarım Aklına” başlığı ile yayımlanan alaycı ve ironik değerlendirmelerinden de nasibini almıştır:

“- Serbest Fırkanın feshi haberini eşidince daire daire dolaşıp tahkikatta bulunan münafıkın...

- Serbest Fırkanın dağıldığını eşidüp de, “baba yine encümen azası, belediye reisi olamayacaksın” dediği için oğlunu tokatlayanların...

*- Serbest Fırka'ya girmedigine hamdü sena ederek Halk Fırkasına tekrar yanaşmak isteyenlerin...Şaşarım aklına...!’*³⁵⁶

2.5. CHP İl –İlçe İdare Heyetlerinin Faaliyetleri

Çankırı'da, Cumhuriyetin ilanından 1949'a kadar olan süre içerisinde CHP, Çankırı Merkez kazasının yanı sıra Çerkeş ve Ilgaz'da da teşkilatlanmış; nahiyeler ve köylerde ise *ocak teşkilâtları* kurulmuştur. Diğer taraftan, Çankırı'da bulunan 21

³⁵⁵ aynı yer

³⁵⁶ “Şaşarım Aklına”, *Çankırı'da Duygu*, 22 İkinci Teşrin [Kasım] 1930, Sayı. 7, s.1.

mahalleye ait olan 21 Ocak sayısı 6'ya indirilerek ocak faaliyetleri bu sayı ile devam ettirilmiştir.³⁵⁷

Cumhuriyet Halk Partisi Parti Müfettişliklerinin ilga edilmesi ve Vilayet Mutemetlerinin unvanının *idare reisliğine tebdil edildiği*, *Çankırı'da Duygu* gazetesi baskıya girerken haber alınmış ve söz konusu gelişmeler gazete sayfalarında haber olarak yer almıştır.³⁵⁸

1930 yılı Eylül ayında TBMM'nin olağanüstü toplantısında Halk Fırkasına mensup mebuslar, Fırka hususunda çeşitli alanlarda reformlar yapmak amacıyla 40 kişilik bir heyet oluşturmuşlar; bu heyet, yürüttüğü düzenli ve periyodik toplantılar ile *Halk Fırkasının taşra teşkilatını güçlendirmek ve yeniden düzenlemek* amaçlarıyla müzakereler yapmıştır. 40 kişilik bu heyete başka mebuslar da eklenerek muhtelif vilayetlere dağılmışlar ve halkın nabzını tutma gayretine girmişlerdir. Yapılan müzakereler sonucunda, C.H.Fırkası tarafından benimsenen yeni teşkilatlanma esasları ve kararları şu şekilde olmuştur:³⁵⁹

i. Parti müfettişlikleri ve mutemetlikleri ilga edilmiştir.

ii. Bütün memleket sathında kongreler yapılacak ve her kongre, üst yönetimin idare heyetini seçecektir.

iii. Her vilayet ve kaza, kendi adaylarını kendi içlerinden gösterecek; idare heyetleri, muhtarlıklar, Meclisi Umumi azalığı gibi teşekküller için eskiden olduğu üzere CHP genel merkezinden aday gösterilmeme usulü devam ettirilecektir.

iv. Her ocak, nahiyelerin idare heyetlerini; her nahiyeye, kazaların; her kaza ise vilayetlerin idare heyetlerini seçecekler; yakınlarda yapılacak olan Meclisi Umumi seçimlerinde her kaza kendi adaylarını ayırarak vilayet merkezine bildirecekler ve adayların kazanmaları uğrunda çalışmalar yapacaklardır.

³⁵⁷ Erhan Metin, “1930-1949 Cumhuriyet Halk Fırkası Raporlarında Çankırı”, Çankırı Araştırmaları Dergisi, Yıl:1, sayı:1, Çankırı, 2006, S.19-35.

³⁵⁸ “Yeni Fırka Teşkilatı”, *Çankırı'da Duygu*, 29 İkinci Teşrin [Kasım] 1930, Sayı. 8, s.1.

³⁵⁹ aynı yer

Eski Hürriyet ve İtilaf ile Terakkiperver ya da Serbest Fırkacıların akıbetleri de aynı yazıda söz konusu edilmektedir: “*Her vatandaşın kanaati Halk Fırkasınca muhteremdir. Eğer bu fırkalara mensup kimseler arasında lekelenmemiş, vatana hıyanet eylememiş ve istikbalinde kendilerinden vatan için faide umulan kimseler var ise her yerde Halk Fırkası bu gibi vatandaşlara kapısını ve ağışunu açacaktır. Ancak, seciye, namus ve hukuku siyasiyenin sahibi olmak şarttır. Dönekler, kalleşler, harisler, namussuz ve seciyesizler Halk Fırkasında asla yer bulamayacaklardır!*”³⁶⁰

Halk Fırkasının yeni teşkilatlanma esasları hususunda almış olduğu kararlar *Çankırı'da Duygu* gazetesinde şu şekilde yorumlanmıştır: “*Memlekette vatani kurtarmış olan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin mevlüdü olan Halk Fırkası, memleketin fevkalade kuvvetli bir fırkası olarak yaşayacaktır. Memleketin münevverleri, lekesiz ve seciyeli insanları dahil olacağı için, yeni teşekkül edecek herhangi bir fırka, kendisine pek az taraftar bulabilecektir.*

*Siyasi bir fırka mahiyet itibari nizamnamesine, fırka disiplinine göre harekete mecburdur. Şimdiye kadar bazı ile bir terbiye-i siyasi ocağı olduğuna göre mektep ve kışladan farksızdır. Binaenaleyh fırka efradı da ancak fırka nizamnamesine göre harekete mecburdur. Bazı yerlerde görüldüğü gibi herhangi bir intihapta: ‘Ben filanı sevmiyorum, reyimi vermeyeceğim!’ demeye hakkı yoktur.”*³⁶¹

Erzurum Mebusu Nafi Atuf Bey, CHP teşkilat gezilerine çıkmış, yanında fırka mensuplarından Hamdi ve Ali beyler olduğu halde, ilkin Şabanözü ve Orta nahiyelerine uğrayarak Çerkeş’e varmışlardır.

Halk Fırkası teşkilatının takviye edilip köy ve mahalle ocaklarından başlayarak vilayetin her tarafında büyük bir çaba ve ilgi ile Vilayet Halk Kongrelerinin coşkulu ve serbest bir ortamda yapıldığını duyuran *Çankırı'da Duygu* gazetesi, söz konusu haberi şöyle tamamlamaktadır:

³⁶⁰ aynı yer

³⁶¹ aynı yer

“İstihbaratımıza nazaran bu hafta sonlarında kazalardan vurut edecek halk mümessilleri toplanarak müşarileyhin riyasetinde vilayet halk kongresi icra edileceği muhtemeldir. Bu kongrenin nef’i kararlarını gazetemizde ayrıca karilerimize arz edeceğiz”.³⁶²

Aynı gün Çankırı Merkez ile Ilgaz kazasına bağlı olan nahiyelerin Halk Kongreleri tamamlanmış, kazalara gidecek olan temsilciler belirlenmiştir.

CHP Çankırı merkezine bağlı olan nahiyelerde ocak teşkilatlanmasını gerçekleştirmek için Encümen azasından Etem Hancı, Emirzade Münür ve Hacıdedezade Ömer Beyler Dümeli’ye; Çivi Köyü’nde nahiye teşkilatlanması için de Çankırı’da Duygu gazetesi Mes’ul Müdürü Mustafa ve Dolmacızade Rıfat Beyler Çivi Köyü’ne gitmişlerdir.³⁶³

Cumhuriyet Halk Fırkası binasında her gece geç saatlere kadar mahalle teşkilatlanması için meşguliyet içinde olduğu, halkın bu toplantılara çok büyük bir alaka gösterdiği, şu sözlerle ifade edilmektedir:

“Bu gece içtimada 400’e yakın Halk Fırkası azasının iştirak ettiği ve üç mahalle ocağı heyeti idaresi intihap olunarak merkez mahallat intihabı hitam bulmuş ve bu gece mahalle mümessilleri nahiye heyeti idaresini intihap edecekleri ve kaza kongresine iştirak edecek nahiye mümessilleri seçileceği haber alınmıştır”.³⁶⁴

Çankırı’da Duygu gazetesinin aynı günkü sayısında “Gazi Hazretleri Trabzon’da Mühim Bir Nutuk Söylediler” başlığıyla bir haber yer almış; haberde, Gazi hazretlerinin Trabzon seyahati söz konusu edilmiştir. Gazi, CHP binasına teşrifıyla beraber Fırka azalarını kabul ederek memleket işleri ve umumi meseleler üzerinde onlarla uzun müddet görüşmüş ve aşağıda yer alan hususları vurgulamıştır:

“Karşımızda bir çok fırkalar varmış gibi her gün daha büyük bir faaliyetle çalışmak, fikirlerimizi halk kütlelerinin içine yaymak ve köylere kadar götürmek mecburiyetindeyiz. Her an, tarihe karşı, cihana karşı harekâtımızın hesabını verecek

³⁶² “CHF’ında”, Çankırı’da Duygu, 6 Birinci Kanun [Aralık] 1930, Sayı. 9, s.2.

³⁶³ aynı yer

³⁶⁴ aynı yer

*bir vaziyette bulunmak lazımdır. Tasavvur ve faaliyetlerimize bu kadar hassas ve müteyakız bulunmak suretile muhalif bir fırkanın mahzurlarını bertaraf etmiş oluruz. Bidayetten beri beraber çalıştık, nihayete kadar hep beraber çalışacağız.”*³⁶⁵

Gazi'nin, yapılmakta olan devrimlerin halk nezdinde benimsenerek kalıcı olması uğrunda CHP'ye büyük görev düştüğünün altını çizdiği bu demeci, parti mensuplarını da *muhtemel bir rehavete ya da tembelliğe karşı ikaz* niteliğindedir.

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın mutat kongrelerine başladığı, nahiye ve kaza ocakları kongrelerinin ise bitmek üzere olduğu, bunun sonucunda da vilayet kongresinin açılacağı *Çankırı'da Duygu* gazetesinde belirtilmektedir. Haberde, kongre faaliyetleri için Vilayet Matbaasınca basılan defterlerin nahiye ocaklarına gönderilerek nahiye ocağı azalarının yenilenmesi işlemlerinin halkta büyük bir istek ve coşku uyandırdığı savunulmaktadır.³⁶⁶

Cumhuriyet Halk Fırkası *yalnız siyasetle uğraşmakla kalmayıp kültürel ve sanatsal faaliyetler yoluyla da halk ile bağ kurma çabası içinde olmuştur*. Bu meyanda, CHP Çankırı Şubesi Spor Kulübü tarafından düzenlenen bir klasik müzik konseri, Halk Fırkası salonunda saat 15'te kadın ve erkek izleyicilerden oluşan kalabalık bir davetli topluluğunun beğenisine sunulmuştur. Konseri, ortamektep Müzik Öğretmeni Viyolonist Şükrü Bey vermiş, konser, izleyicilerden büyük beğeni toplamıştır.³⁶⁷

Konser programı aşağıdaki gibidir:³⁶⁸

“Kısım 1:

- 1. Rüya: Schumann*
- 2. Ben-i İsrail mabetlerinde (Dua)/ Max Rub*
- 3. Bir Musiki Anı/ Schubert*
- 4. Aşk ve Hülya/ Serge Brot Kiewiez*

³⁶⁵ “Gazi Hazretleri Trabzon'da Mühim Bir Nutuk Söylediler”, *Çankırı'da Duygu*, 6 Birinci Kanun [Aralık] 1930, Sayı 9, s. 2.

³⁶⁶ “Fırka Kongreleri”, *Çankırı'da Duygu*, 21 İkinci Kanun [Ocak] 1931, Sayı.16, s. 1.

³⁶⁷ “Konser”, *Çankırı'da Duygu*, 12 İkinci Teşrin [Kasım] 1932, Sayı. 107, s.1.

³⁶⁸ aynı yer

5. *Bir Rüyadan Sonra/ G:Fauret*

6. *İspanyol Geceleri*

7. *Müzet Offen / Bach*

Kısım 2:

9. *Ninni/ B. Cadard*

10. *Köy Şarkısı/ D. Poppe*

11. *Şehrazat (Arap Şarkısı)/ Rimsky Korsakowsky*

12. *Geçen Güzel Günler/ D. Popper*

13. *Melodi (Çöl Geceleri)*

14. *Pies Habenera/ Mauris Ravel*

15. *Gavatte/ D. Popper... ”*

Konser bittikten sonra Spor Kulübü adına Dr. Ziya Bey, “*Sporculuk ve Çocuk Büyütmek-Yetiştirmek*” konulu bir konferans vermiştir.

Çankırı'da Duygu gazetesinde Nahiye ve Kaza Ocak Kongrelerinin tamamlanarak Vilayet Kongresi azalarının seçildiği ve Vilayet Kongresinin 29 Aralık tarihinde yapılacağı duyurulmuştur. CHP Vilayet Kongresi münasebetiyle Çerkeş ve Ilgaz Belediye Reisleri Ahmet ve Nuri beylerin Çankırı'ya geldiklerinin belirtildiği haberde, 2 gün süren kongre neticesinde sabık idare heyetinin onaylandığı, umumi kongre için de Meclis azasından Celal ve Tayyar beyler ile Belediye Reisi Sait Bey'in murahhas olarak seçilmiş oldukları kaydedilmektedir.³⁶⁹

Cumhuriyet Halk Fırkası, *köylünün gelişimini sağlayıp donanımının artırılması* maksatları ile yeni bir *duvar gazetesi* çıkarmaya karar vermiş; ilk sayısı Cumhuriyet Bayramında çıkacak olan gazetenin köylere ikişer adet olarak dağıtılacağı ve isminin de “*Yurt*” olduğu, *Çankırı'da Duygu* gazetesinde verilen haberler arasındadır.³⁷⁰

³⁶⁹ “Fırka Kongresi”, *Çankırı'da Duygu*, 4 Şubat 1933, Sayı. 118, s.1.

³⁷⁰ “Köylü İçin Gazete”, *Çankırı'da Duygu*, 21 Birinci Teşrin [Ekim] 1933, Sayı. 154, s.1.

Çankırı’da bir süredir açık bulunan Halk Fırkası ve Halkevi Reisliklerine Fırkanın idare heyeti tarafından yapılan seçimler neticesinde azalar arasından Hacibayramzade Mustafa Bey seçilmişlerdir.³⁷¹

Duygu gazetesi, *Cumhuriyet Halk Fırkası üyeliklerine kadınların da girmelerini* savunmaktadır. Kadınları; kendilerine verilen siyasi hakları Fırka faaliyetlerine katılmaları hususunda da kullanmaları için, Halk Fırkasına üye olmaya ve yapılmakta olan kongrelere katılmaya çağırılmaktadır.³⁷²

Evvelce yapılan çağrılar ve faaliyetlerin bir neticesi olarak Halk Fırkası Kongresi için Ilgaz ve Çerkeş kazalarından seçilen üçer kişi ile Çankırı Merkez kazası nahiye ocaklarından oluşan Vilayet Kongresi, Halk Fırkası binasında toplanmıştır. Kongreyi müteakip, Vilayet İdare Heyeti azaları ile Büyük Kongreye gidecek olan murahhaslar seçilmişlerdir.³⁷³

Buna göre, CHP Büyük Kongresine murahhas olarak Fırka Reisi Mustafa Bayram, Belediye Reisi Ömer Dede ve Çerkeş Belediye Reisi Ziya Aydemir seçilmişlerdir. CHP Vilayet İdare Heyetine ise aşağıdaki 9 kişi seçilmişlerdir:³⁷⁴

Mustafa Bayram
Halim Altay
Ömer Dede
Ahmet Dodur
Münür İnandık
Hasan Dağlar
Halim Ünür
Sait Üçok
Rıfat Dolun

Yeni seçilen CHP Vilayet İdare Heyeti, müttefikan, Mustafa Bayram’ı başkanlığa seçmiştir.³⁷⁵

³⁷¹ “İntihap”, *Çankırı’da Duygu*, 14 Temmuz 1934, Sayı. 189, s.1.

³⁷² “Halk Fırkası”, *Duygu*, 15 Birinci Kanun [Aralık] 1934, Sayı. 211, s.2.

³⁷³ “Halk Fırkası”, *Duygu*, 9 Mart 1935, Sayı. 223, s.3.

³⁷⁴ aynı yer

45 gün süren Çankırı Vilayet Umumi Meclisi toplanma devresinin sona ermesi dolayısıyla, 16 Nisan Salı akşamı Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından Umumi Meclis üyeleri şerefine bir ziyafet verilmiş; ziyafette Çankırı Valisi ve Umumi Meclis üyeleri hazır bulunmuşlar, “*çok samimi musahabelerle*” vakit geçirmişlerdir. Ziyafeti müteakiben, katılımcı zevata sinema filmi gösterilmiş; ziyafet esnasında, Halkevi dil-tarih şubesi komitesinden Avukat Şükrü Uğuz kısa bir söylevde bulunmuştur.³⁷⁶

Yakın zamanda yapılmış olan vilayet kaza ve nahiye kongrelerini müteakiben CHP'nin 4.Büyük Kurultayının 9 Mayıs 1935 tarihinde Ankara'da toplanacağı haberi *Duygu* gazetesi sayfalarında da yer bulmuş; gazete, kurultaya çağrı niteliğindeki aşağıda yer alan ilan metnini yayımlamıştır:³⁷⁷

“Cumhuriyet Halk Partisi Dördüncü Büyük Kurultayı”

Mayıs'ın dokuzunda, Perşembe günü Ankara'da, Kamutay kurağında Cumhuriyet Halk Partisi dördüncü kurultayı toplanacaktır.

Bu kurumda saygılarımız, yurdun her yönünden seçilen parti erlerimiz bulunacaktır.

Bu toplantıda 600'den çok kişi birleşip gelecek, Dört yıl içinde ulusal aydınlıkları onaracaktır.

Müdafaai Hukuk Cemiyeti adı ile Sivas'ta birinci kurultay toplantısını yaptı. Kurumun ilk işi, elbirliği ile çalışılarak yurdun düşmanlardan temizlenmesi oldu.

Yurtta medeni kanunlar yaptı, taasubu yıktı. Ulusal makineler kuruldu, yurdun dört yönü demir yolu ile bağlandı.

Köylüyü yıkan aşarı kaldırdı. Askerlik yılını indirdi. Yurdun korunmasını yükseltti, daha neler yapılmadı. Bu kuruluş dolayısıyla yazmakla tükenmez eyiliklerini anmayı borç bilerek gelecek sayımızda (Gelecek sayımız 9 Mayıs Perşembe günü çıkacaktır) tarihçesini yazacağız.

³⁷⁵ aynı yer

³⁷⁶ “Halk Fırkası'nın Ziyafeti”, *Duygu*, 20 Nisan 1935, Sayı. 228, s.1.

³⁷⁷ “CHP”, *Duygu*, 4 Mayıs 1935, Sayı. 230, s.2.

Müdafai Hukuk Cemiyeti'nin attığı temeller üzerine kurulan Cumhuriyet Halk Partisi 17 yıldır yurdun aydınlığını ilerletti, şenletti. Anın için seviniyoruz ve şenlikler yapacağız.”

Yillardır cumartesi günleri yayımlanmakta olan Duygu gazetesi, Cumhuriyet Halk Partisi 4.Büyük Kurultayının toplanacağı perşembe günü yayımlanmış ve “Bugün Halk Partisi Dördüncü Büyük Kurultayı Açılıyor; Duygu, Saygılarla Yurttaşlarına Bu Günü Kutlar ”³⁷⁸ manşetiyle çıkmıştır.

Gazetenin aynı günkü sayısının 4.sayfasında ise “*Şarımızdaki Kurultay Şenlikleri*” başlıklı haberi yer almıştır. Haberde, Ankara’da açılmakta olan Halk Fırkasının 4. Büyük Kurultayı münasebeti ile 3-4 günden bu yana Halk Partisi tarafından, gereken organizasyonun yapıldığı belirtilmektedir. Haberde; her tarafın bayraklar ve elektrikle donatıldığı ve bütün mekteplerde Cumhuriyet Halk Partisi Kurultayı hakkında öğrencilere yönelik konuşmalar yapılacağı, akşam saat 20.00’de Halkevi salonunda davetli zevata yönelik konferans ve konser verileceği duyurulmaktadır.³⁷⁹

Dördüncü Büyük Kurultay için Çankırı vilayetini temsilen, murahhas olarak Ömer Dede, Mustafa Bayram ve Çerkeş Belediye Başkanı Ziya Aydemir’in Ankara’ya gittikleri de verilen haberler arasındadır.³⁸⁰

Cumhuriyet Halk Partisi 4. Büyük Kurultayı 9 Mayıs tarihinde Ankara’da büyük ve gösterişli bir merasimle toplanmış; Atatürk, kurultay salonuna dinmek bilmeyen alkışlar arasında girerek delegelerin arasında, orta sıralarda bir yere oturmuşlardır.³⁸¹

Kurultayı İsmet Paşa açmış, Kurultay Başkanlığına, TBMM Başkanı da olan Çankırı Milletvekili Abdülhalik Renda seçilmiştir.³⁸²

³⁷⁸ “Bu Gün:”, *Duygu*, 9 Mayıs 1935, Sayı.231, s.1.

³⁷⁹ “Şarımızda Kurultay Şenlikleri”, *Duygu*, 9 Mayıs 1935, Sayı. 231, s.4.

³⁸⁰ aynı yer

³⁸¹ “Atatürk’ün Büyük Parti Kurultayında Söylevi”, *Duygu*, 18 Mayıs 1935, Sayı.232, s.1.

³⁸² aynı yer

Atatürk, coşkulu alkışlar ve tezahüratlar arasında çıktığı kürsüye; “*Kurultayın sayın üyeleri; karşılarında bulunmakla haz duyduğum delege arkadaşlarımı selamlarken yüce ulusumuzu saygı ile anarım.*” sözleriyle Kurultayın açılışını yapmıştır. Atatürk; “*Başarılan İşler*”, “*Dört Yılın Başlıca İşleri*”, “*Maden*”, “*Dış Siyasamız*”, “*Demiryolu Siyasamız*”, “*Balkan Paktı*”, “*İran ve Afganla Münasebatımız*”, “*Türkiye Cumhuriyeti’nin Amacı*”, “*Partimizin Esas Düşünceleri*” başlıklarından oluşan uzun söylevini şöyle tamamlamıştır:

“Sevgili arkadaşlar, CHP’nin esas düşünce ve dileği, vatandaşları her türlü ayrılıktan korumak, onları kendileri ve büyük Türk Ulusu için faydalı kılmaktır.

Programımızda, işbölümlerinin her birinde bulunan yurtdaşların özel ve genel aşığuları ve genlikleri; arsız göz önünde tutulmuştur. Bu hakikatin bütün yurttaşlarca yalın olarak bilinmesi çok önemlidir. Bunu, yurttaşlara anlatmak ve bu suretle onların sevgilerini ve güvenlerini kazanmak, parti üyelerinin kutsal ödevidir.

Türk Ulusu kendisine hizmet edenleri, süreli bir suretle değerlemiş ve onlara ön vermiştir. (Alkışlar...)

Son saylav seçiminde, Partimizin Ulusun güvenini kazanması, bize çalışmamızda yeniden büyük şevk ve kuvvet vermiştir.

Ulusa hizmet yolunda bütün varlığımızla çalışmak, parti üyelerinin bozulmaz andıdır. (şiddetli ve devamlı alkışlar...)”³⁸³

CHP 4.Büyük Kurultayının ardından Çankırı CHP teşkilatı rutin çalışmalarına dönmüş; şehirde, *Halkevi ile eşgüdüm içinde yürüttüğü çalışmalarına* bir yenisini ekleyerek *Duygu* gazetesi sayfalarında aşağıda yer alan ilanı yayımlamıştır:

“ CHP İl Başkanlığından;

Halkevleri; malul ve kimsesizlerin, şehit aile ve çocuklarının dertlerini dinleyecek ve kanuna uyan işlerini kolaylaştıracaktır. Bu gibi kimselerin, her Salı

³⁸³ “Atatürk’ün Büyük Parti Kurultayında Söylevi”, *Duygu*, 18 Mayıs 1935, Sayı. 232, s.1.

*günü, öğleden akşama; çarşamba günleri, sabahtan akşama kadar Çankırı Halkevine başvurmaları ilan olunur.*³⁸⁴

Çankırı’da bunlar olurken 18 Haziran 1936 tarihinde Başvekil ve aynı zamanda Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkan Vekili olan İsmet İnönü tarafından bir beyanname yayımlanmış; beyannamede yer alan fevkalade mühim kararlar, *Duygu* gazetesinin ilk sayfasında yer bulmuştur³⁸⁵:

“ Beyanname

Cumhuriyet Halk Partisinin memleketin siyasi ve içtimai hayatında güttüğü yüksek maksatların tahakkukunu kolaylaştırmak ve partinin inkişafını arttırmak ve hızlandırmak için bundan sonra Parti faaliyeti ile Hükümet idaresi arasında daha sıkı bir yakınlık ve daha ameli bir beraberlik temin edilmesine Genel başkan tarafından karar verilmiştir.

Bu maksatla,

1. Dahiliye Vekili genel yönetim kurul üyeliğine alınmış ve kendisine Partinin genel sekreterlik vazifesi verilmiştir.

2. Bütün vilayetlerde, vilayet parti başkanlığına vilayetin valisi memur kılınmıştır.

3. Umumi müfettişler, mntıkaları dahilinde bütün devlet işlerinin olduğu gibi parti faaliyet ve teşkilatının da yüksek murakıp ve müfettişidirler.

4. Vilayetlerde il yönetim kurulunca intihap edilmiş bulunan başkanlar üye durumunu almış ve mansup veya mahallince müntehap mebus başkanların başkanlık vazifeleri hitam bulmuştur.

5. Bu beyannamenin icaplarını Parti genel sekreteri olmuş bulunan Dahiliye Vekili takip ve tanzim edecektir.

³⁸⁴ “İlan”, *Duygu*, 29 Haziran 1935, Sayı. 238, s.2.

³⁸⁵ “Beyanname”, *Duygu*, 20 Haziran 1936, Sayı. 287, s.1.

6. Yukarıdaki maddeler, bütün parti teşkilatına, vilayetlere ve umumi müfettişliklere tebliğ olunmuştur.

18.06.1936
Başvekil ve C.H. Partisi Genel Başkan Vekili
İSMET İNÖNÜ

Bu beyannameye görüldüğü üzere, “parti-devlet modeli” benimsenmek suretiyle, *devletin siyasi sahada etkinliğini ve varlığını güçlendirmek* hedeflenmiştir.

Bu beyanname ile Dahiliye Vekili CHP genel sekreteri olurken illerde ise valiler parti başkanlığını üstlenerek parti faaliyetlerinden sorumlu hale gelmekteydiler.

Bu beyanname ile beraber, 1927 yılında başlanmış olan Umumi Müfettişlik uygulamasına 1936 yılında da devam edilerek Bingöl, Tunceli ve Elazığ illerini içine alan 4. *Umumi Müfettişlik mıntıkası* kurulmuştur.³⁸⁶ Bu tasarrufta, ülke topraklarının -özellikle başkent Ankara’ya uzak kalmış olan yerlerin- Ankara’yla bağlantısını güçlendirmek, asayişini sağlamak ve kalkınmayı tüm yurda yaymak konusunda yaşanan sıkıntıları gidermek amaçlanmıştır. Yurdun belli yerlerine kurulmuş olan ve merkezi hükümeti yani Ankara’yı temsil eden, *valiliklerden daha geniş yetkilerle mücehhez olan* Umumi Müfettişlikler, bu amaca ek olarak, bu beyanname ile parti işlerinde de yetkili kılınmaktaydılar.

Parti ile devletin bütünleşmesine yönelik ilk kararlar 1935 yılında yapılmış olan CHP’nin 4.Büyük Kurultayı’nda alınmış olsa da uygulanması ve hayata geçirilmesi 1936 yılında olmuştur. 1937 yılında da CHP’nin ilkelerini sembolize eden 6 Ok’un Anayasaya girmesiyle, parti-devlet bütünleşmesi yeni bir boyut kazanacaktır.

Bu beyanname Çankırı’da da yansımalarını göstermiştir. Yeni seçilen Halk Partisi yönetim kurulunun, ilk toplantısını Vali H. Uzgören’in başkanlığında yaptığı *Duygu* gazetesinde duyurulurken³⁸⁷ yeni yapılacak kongrelerin yıl içinde Eylül

³⁸⁶ Engin Çağdaş BULUT, “*Devletin Taşradaki Eli: Umumi Müfettişlikler*”, CTAD, Yıl:11, sayı: 21 (Bahar 2015), s. 94.

³⁸⁷ “Parti Yön. Kurul”, *Duygu*, 27 Haziran 1936, Sayı. 288, s.1.

ayından Aralık sonuna kadar olmak üzere dört ay süreceği, ocaklardan başlayan kongre sürecinin il kongresinin yapılmasıyla tamamlanacağı belirtilmektedir.³⁸⁸

Yapılacağı, evvelce *Duygu* gazetesi sayfalarında da duyurulmuş olan Cumhuriyet Halk Partisi Köy ve Nahiye Ocakları Kongrelerine Kasım ayının 1'inden itibaren Çankırı Merkez kazasının köy ve nahiyelerinden başlanılmıştır. Kongrelere başkanlık etmek üzere il yönetim kurulundan beş kişi görevlendirilerek nahiye ve köylere gönderilmiştir.³⁸⁹

Toplanmakta olduğu iki hafta evvel yine *Duygu* gazetesinde duyurulan Çankırı Ocak Kongreleri tamamlanarak Mahalle Kongrelerine başlanmış; Vali ve CHP İl Başkanı olan H. Uzgören, *Uray* Ömer Atasoy ve Encümen azalarından Halim Altay'dan oluşan bir heyet, Şabanözü ve Orta nahiyelerine, parti işleri için yapmış oldukları bir ziyaretin ardından Çankırı il merkezine dönmüşlerdir.³⁹⁰

Öte yandan, Merkez nahiyesinin kongresini toplamak üzere köy ocakları delegeleri Çankırı'ya çağrılmış ve delegelerin katılımlarıyla Merkez nahiyesi İdare Heyeti üyeliklerine Cevdet Dengi, Hilmi Ersunan, Hidayet Yiğit, Mustafa Akgün ve Akif İnandık müttefikan seçilmişlerdir. Aralık ayının 4'ünde Ilgaz, 6'sında Çerkeş, 9'unda Merkez ilçe kongrelerinin toplanarak seçimlerinin gerçekleştirileceği *Duygu* gazetesinde haber olarak duyurulmaktadır.³⁹¹

Köy Ocakları Kongreleri dolayısıyla Çankırı Merkez kazasına gelmiş bulunan parti delegeleri şerefine, 25 Kasım tarihinde CHP İl yönetimi tarafından bir ziyafet verilmiş, ziyafetin ardından parti salonunda katılımcılara radyo dinletilmiştir.³⁹²

22 Aralık 1936 tarihinde sona eren CHP İl Kongresi sonunda, kongrenin '*hissiyatı tazimkaranesi*' Reisicumhur Atatürk'e, Başvekil İsmet İnönü'ye, TBMM Başkanına ve CHP Genel Sekreterliğine, CHP İl Başkanı ve Vali H. Uzgören tarafından arz edilmiş; buna mukabil, teşekkür cevapları alınmıştır. Kongrede,

³⁸⁸ "Parti Kongreleri", *Duygu*, 12 Eylül 1936, Sayı. 299, s.1.

³⁸⁹ "Halk Partisi", *Duygu*, 7 İkinci Teşrin [Kasım] 1936, Sayı. 306, s.1.

³⁹⁰ "Parti İşleri", *Duygu*, 28 İkinci Teşrin [Kasım] 1936, Sayı 309, s.1.

³⁹¹ aynı yer

³⁹² "Ziyafet", *Duygu*, 28 İkinci Teşrin [Kasım] 1936, Sayı. 309, s.1.

Başvekil İsmet İnönü, ilkbaharda şereflendirmeleri için, müttefikan ve alkışlarla Çankırı'ya davet edilmiş; bu öneri, alkışlarla kabul edilmiştir.³⁹³

Cumhuriyet Halk Partisi Kongresi için Çankırı Merkez, Çerkeş ve Ilgaz kazalarından seçilen delegeler ise şu kişilerden oluşmuştur.³⁹⁴

Çankırı Merkez:

Şadiye Uğuz
Tahir Şehirli
Ali Sayar
Etem Yalçınalp
Cevdet Dengi
Hasan Öğüt
Hilmi Ersunan
İsmail Soydaş Yapraklı
Halim Bayram

Çerkeş:

Vehbi Polat
Gökmen Erdoğan
Mustafa Küçük
Memet Güven
Kamil Şen
Vahid Tekin
Ahmet Taşkın

Ilgaz:

Tayyar Demir
Ahmet Kesgin
Sabri Özer
Memet Yavuz

³⁹³ "Parti Kongresi", *Duygu*, 26 Birinci Kanun [Aralık] 1936, Sayı.313, s.1.

³⁹⁴ aynı yer

CHP Büyük Kurultay delegeliklerine Belediye Reisi Ömer Atasoy ile Çerkeş CHP İlçe Başkanı Vehbi Polad seçilmişler; İl Yönetim Kurulu üyeliklerine ise Sait Üçok, Mustafa Bayram, Ömer Atasoy, Ahmet Dodur, Halim Ünür, Münür İnandık, Halim Altay ve Ali Sayar oybirliğiyle seçilmişlerdir.³⁹⁵

Kongrenin tamamlandığı günün akşamında delegeler şerefine bir ziyafet verilmiş; ziyafette, delegelerin yanı sıra Ankara Saylavı Rıfat Araz ve bütün daire temsilcileri ile partililer de hazır bulunmuşlardır. Davette, CHP İl Başkanı Hüsnü Uzgören, “*Particilik Faaliyetleri*” ile Halk Partisi’nin sembolü olan “*Altı Ok*” hakkında bir söylev vermiştir.³⁹⁶

CHP Çankırı şube teşkilatı ile Çankırı Halkevinin çalışmalarını yerinde incelemek amacıyla, aynı zamanda yazar da olan Isparta milletvekili Kemal Ünal Çankırı’ya gelmiş, şehirde iki gün kalarak Parti ve Halkevi işlerini tetkik etmiştir. İki gün içinde çalışmalarını tamamlayan Kemal Ünal, Vali Hüsnü Uzgören ile beraber Ilgaz ve Çerkeş kazalarında yaptıkları incelemelerin ardından, Safranbolu üzerinden Bolu’ya geçmişlerdir.³⁹⁷

CHP tüzüğü gereğince, partiye yeni giren üyelerin 3 ayda bir yapılmakta olan *duhul merasimi* 20 Temmuz Salı akşamı CHP binasında saat 20.00’de büyük bir törenle yapılmıştır. Törene parti salonunu dolduran yüzlerce köylü ve şehirli parti mensubunun katılımları ve bandonun İstiklal Marşı’nı çalmasıyla başlanmış; İstiklal Marşı’nı müteakiben parti başkanı Hüsnü Uzgören’in “*Cumhuriyet İdaresi*”, “*Parti ve Particilik*” ile “*Partinin Maksat ve İlkelerini*” izah eden söylevi büyük tezahürat ve alkışlar arasında son bulmuştur. Söylevin ardından parti bahçesine geçilerek bandonun çaldığı çeşitli parçalar dinlenmiş, hazır bulunan zevata şekerler ve çeşitli ikramlarda bulunulmuş, geç vakte kadar radyo dinlenilmiştir.³⁹⁸

CHP Nahiye Kongreleri 18 Kasım 1937 tarihinden itibaren bütün vilayet dahilinde toplanmış ve ertesi gün toplantısını tamamlamıştır. Bu doğrultuda, Çankırı

³⁹⁵ “Büyük Kurultay”, *Duygu*, 26 Birinci Kanun [Aralık] 1936, Sayı.313, s.1.

³⁹⁶ “Parti Kongresinin Büyüklerimize Arzı Tazimatı”, *Duygu*, 26 Birinci Kanun [Aralık] 1936, Sayı. 313, s.1.

³⁹⁷ “Parti ve Halkevi”, *Duygu*, 26 Haziran 1937, Sayı. 339, s.1

³⁹⁸ “Yeni Partililerin Partiye Giriş Töreni”, *Duygu*, 24 Temmuz 1937, Sayı. 343, s.1.

Merkez kazasına bağı nahiyelelerin delegeleri şehre gelerek parti binasında toplanmışlar, gündemi değerlendirip Kaza İdare Heyetini de seçmişlerdir.³⁹⁹

Çankırı siyasetinde CHP'nin büyük ağırlık taşımaya rağmen bölge halkının mevcut milletvekillerine çok yakınlık duymadıkları Bolu bölgesi Müfettişi ve aynı zamanda Denizli Milletvekili de olan Abidin Ege'nin CHP Genel Sekreterliğine sunmuş olduğu 1949 tarihli raporuna göre, milletvekilleri, *halkla yeterince güçlü bağlar kuramamaktadırlar*. 1949 yılına gelindiğinde CHP'ye muhalif olarak ortaya çıkan Demokrat Parti ile Millet Partilerinin Çankırı'da da siyaset sahnesine çıktıkları görülmüştür.⁴⁰⁰

2.6. Çankırı Milletvekilleri

Tablo 5: 1927-1939 Yılları Arasında Çankırı Milletvekilleri

III. Dönem (1927 – 1931)
Mustafa Abdülhalik Renda
Rıfat Ünür Saraçoğlu
Yusuf Ziya Esen (İsfendiyaroğlu)
Ahmet Talat Onay
IV. Dönemi (1931 – 1934)
Mustafa Abdülhalik Renda
Rıfat Ünür Saraçoğlu
Yusuf Ziya Esen (İsfendiyaroğlu)
Ahmet Talat Onay
V. Dönem (1935 – 1939)
Yusuf Ziya Esen (İsfendiyaroğlu)
Mustafa Abdülhalik Renda
Rıfat Ünür Saraçoğlu
Fazıl Nazmi Örkün
Hatice Özgener
Hüseyin Cahit Yalçın
Mustafa Önsay
Sami Çölgeçen

(Kaynak: TBMM Albümü)

³⁹⁹ “Parti Kongreleri”, *Duygu*, 20 İkinci Teşrin [Kasım] 1937, Sayı.360, s.1.

⁴⁰⁰ Metin, a.g. m., s.25

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi Abdülhalik Renda uzun yıllar TBMM’de Çankırı’yı temsil etmiştir. Renda, 2. 3. 4. 5. 6. 7.ve 8. dönemlerde Çankırı’dan milletvekili seçilmiştir. 1 Mart 1935 ile 5 Ağustos 1946 tarihleri arasında TBMM Başkanlığı yaparak *en uzun süre görevde kalan TBMM Başkanı* olma sıfatını taşımaktadır.⁴⁰¹

Abdülhalik Renda Mülkiye Mektebini bitirdikten sonra Rodos İdadisinde yaptığı öğretmenliğin ardından Mülkiye teşkilatına geçmiş, Ege adaları ve Yanya ili maiyet memurluğu ve çeşitli Rumeli kazalarında yaptığı kaymakamlıkların ardından Çamlık, Ergeri ve Siirt Mutasarrıflıkları ile Bitlis, Halep ve Bursa Valiliklerine atanmıştır. İstanbul’un işgalinden sonra Malta’ya sürülmüş; Malta dönüşünde 4 Ocak 1922 tarihinde İktisat Vekâleti Müsteşarlığına, 20 Ocak 1922 tarihinde Dahiliye Vekaleti Müsteşarlığına, 29 Nisan 1922 tarihinde Konya Valiliğine atanmıştır. 19 Eylül 1922 tarihinde ise *İzmir’in yeni Türk devleti adına ilk valisi* oldu.⁴⁰²

Renda, Ocak 1924 tarihinde, 1.İsmet İnönü Hükümetinde Maliye Bakanlığına getirildi. 2. İsmet İnönü Hükümetinde de 21 Mayıs 1924 tarihine kadar aynı görevini sürdürdü. 3. İsmet İnönü Hükümeti’nde 3. kez Maliye Bakanlığını üstlendi. 4. Ve 5. İsmet İnönü Hükümetlerinde Milli Savunma Bakanlığı yaptı. 25 Aralık 1930 tarihinde 4. kez Maliye Bakanlığına atandı. *Atatürk’ün ölümünde 1 gün süreyle Cumhurbaşkanlığına vekalet etmiştir.*⁴⁰³

Abdülhalik Renda, TBMM’de bulunduğu süre boyunca, başından sonuna kadar *27 yıl boyunca Çankırı milletvekilliği yaparak en uzun süre Çankırı Milletvekili seçilen kişi* olmuştur. Milletvekilliği boyunca ne sıklıkta Çankırı’ya gelmiş olduğu bilinmese de Çankırı’nın sorunları ve çözüm yollarıyla yakından ilgilenmiştir. Örneğin, Çankırı’ya demiryolunun getirilmesi, su ve elektrik şebekesinin iyileştirilmesi ve yenilenmesi gibi konularda mühim katkıları olmuştur.⁴⁰⁴

⁴⁰¹ <http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=346>ErişimTarihi:29.04.2019.

⁴⁰² aynı yer

⁴⁰³ <http://www.biyografya.com/biyografi/19527>ErişimTarihi:28.04.2019.

⁴⁰⁴ Gönül Türkan Demir, “*Mustafa Abdülhalik Renda (1881-1957)*”, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2015, s.125.

Abdülhalik Renda'dan başka Yusuf Ziya Esen ve Rıfat Ünür de uzun yıllar TBMM'de Çankırı'yı temsil eden siyasetçiler arasındadır. Ahmet Talat Onay ise ikinci (1923), üçüncü (1927), dördüncü (1931) ve yedinci dönemlerde (1943) Çankırı'dan; beşinci (1935) ve altıncı dönemlerde (1939) ise Giresun'dan milletvekili seçilerek TBMM'ye girmiştir.⁴⁰⁵

Çankırı'nın ilk kadın milletvekili olan Hatice Özgener ise 1936 yılında yapılan ara seçimde Hüseyin Cahit Yalçın'la beraber Çankırı'yı temsil etmek üzere TBMM'ye girmişlerdir.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin egemen olduğu tek parti dönemi süresince yapılan milletvekilliği seçimlerinde TBMM'deki sandalyeler için gösterilecek aday listeleri, isteklilerin parti genel başkanı ve genel sekreteri tarafından değerlendirilmelerinden sonra parti kongresinde onaylanarak aday listeleri son şeklini almıştır. Bu dönemde *iki dereceli seçim sistemiyle* milletvekilleri belirlenmiştir.⁴⁰⁶

3.6.1. Siyasi Faaliyetler ve Seçimler

Milletvekillerinin öteden beri yaptıkları üzere halkın arasına girerek kaynaşma ve onların dertlerini dinleme amacıyla, *Çankırı'da Duygu* gazetesinde, Çankırı Milletvekilleri Rıfat ve Talat beylerin Çankırı vilayetine bağlı bütün yerleri ziyaret ederek mahalli ihtiyaçları tetkik etmek için bir seyahate çıkacakları duyurulmaktadır.⁴⁰⁷

Öte yandan Vali Adil Bey, Çankırı Mebusları Ziya ve Talat beyler ile Demiryolları Meclisi İdare azasından Cemal ve Mühendis Tiryaki beyler şimendifer inşaatı (8, 7) kısımlarını ziyarete çıkmışlar, Ildızım İstasyonu'nun ardından Filyos hattına doğru ilerlemek suretiyle hafriyatı incelemişlerdir.⁴⁰⁸

⁴⁰⁵ Kurnaz, a.g.e., s.22.

⁴⁰⁶ Erik Jan Zürcher, "*Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*", İletişim Yayınları, İstanbul.2009, s.263.

⁴⁰⁷ "Tetkik Seyahati", *Çankırı'da Duygu*, 12 Eylül 1931, Sayı. 48, s.1.

⁴⁰⁸ aynı yer

17 Eylül Perşembe günü Talat, Ziya ve Rıfat beyler *Çankırı'da Duygu* gazetesi sayfalarında evvelce duyurulduğu üzere, Ilgaz'a hareket etmişlerdir. Ilgaz'ın ardından Kurşunlu nahiyesi, Çerkeş kazası ve Eskipazar nahiyesine gitmişlerdir. Mebuslar, dönüşlerinde Orta ve Şabanözü nahiyelerini ziyaretten sonra Çankırı Merkez kazasına gelecekler, akabinde de Yapraklı ve Irmak nahiyelerine uğramak suretiyle tetkik seyahatlerini tamamlayacaklardır.⁴⁰⁹

1931 yılı içinde yapılacak seçimlerle ilgili seçmen kütüğü defterlerinin birleştirilerek Teftiş Heyetine verilmesi ve ilgili hafta içinde onaydan çıkması, Çankırı'nın genel nüfusuna göre de 4 milletvekili çıkarması esasları benimsenmiş; ancak henüz hiçbir aday, milletvekilliği için ortaya çıkmış değildir.⁴¹⁰

1931 seçim döneminde yapılacak milletvekilliği seçimlerine yönelik olarak Çankırı Merkez kazasından 195, Çerkeş'ten 113 ve Ilgaz'dan da 71 olmak üzere 379 *müntehibi sani* [ikinci seçmen] seçilmesi esası öngörülerek CHP idaresince müntehibi sani adayları belirlenmiştir. Müntehibi sani adayları arasında “*yüksek meslek sahibi gazeteciler*” de vardır.⁴¹¹

Bir haftadan beri devam eden Çankırı ve çevresini kapsayan müntehibi sani seçimleri son bulmuş; seçim neticesinde CHP'nin gösterdiği adaylar oybirliğiyle kabul olunmuştur.⁴¹²

1931 yılı seçimlerini de üçüncü dönemde olduğu gibi yine aynı şahıslar kazanarak dördüncü dönem TBMM'de Çankırı'yı M. Abdülhalik Renda, Rıfat Ünür Saraçoğlu, Yusuf Ziya İsfendiyaroğlu ve *Duygu* gazetesi kurucusu ve başyazarı Ahmet Talat Onay temsil edeceklerdir.

1 Aralık 1934 tarihli haberinde *Duygu* gazetesi, Çankırı milletvekilleri Talat Bey'in *Onay*; Ziya Bey'in *Esen*; Rıfat Bey'in de *Ünür* soy isimlerini aldıklarını belirtmektedir⁴¹³. Aynı günkü gazetede Soyadı Kanununa değinen Talat Onay,

⁴⁰⁹ “Muhterem Mebuslarımız”, *Çankırı'da Duygu*, 26 Eylül 1931, Sayı. 50, s.2.

⁴¹⁰ “İntihap İşleri”, *Çankırı'da Duygu*, 14 Mart 1931, Sayı. 22, s.2.

⁴¹¹ “İntihabat”, *Çankırı'da Duygu*, 28 Mart 1931, Sayı.24, s.1

⁴¹² “İntihap İşleri”, *Çankırı'da Duygu*, 11 Nisan 1931, Sayı. 26, s.1.

⁴¹³ “Vilayet Haberleri”, *Duygu*, 1 Birinci Kanun [Aralık] 1934, Sayı.209, s.2.

yazısını şu sözlerle bitirmektedir: *'En büyük Türk Kemal Atatürk'ten en yoksul bir sığırtmaca kadar her Türk yalnız adı ile anılacağı ve sanlar atıldığı için demokrasiye doğru en geniş bir adım atılmış demektir.'*⁴¹⁴

1935 seçimleri öncesinde 22 Aralık 1934 tarihinde 2631 sayılı *Seçim Kanunu*'nda yapılan düzenlemeyle *kadınlara seçme ve seçilme hakkı* verilmiş, daha evvel 20.000 erkek seçmen 1 milletvekili seçiyorken, *bu kanunla 40.000 erkek ve kadın seçmenin 1 milletvekili seçme esası da benimsenmiştir*. Nitekim, kadınlara verilen seçme-seçilme hakkı Ilgaz kazasındaki kadınlardan takdir ve destek görmüş, Ilgazlı bir grup kadın, TBMM Başkanlığına bir telgraf göndererek şunları söylemişlerdir: *"B. M. M. Yüksek reisliğine.. Sosyal hakkımızı tanıyan yüksek meclisinize teşekkür eder ve arzı tazimat eyleriz. Ilgaz kadınları namına: Fahriye Nazmiye"*⁴¹⁵

Seçimlerde daha evvel uygulandığı gibi iki dereceli sisteme devam kararı alınıp seçmen yaşı ise 18'den 22 'ye çıkarılmıştır. İkinci seçmenlerin miktarları da bu kanunla düzenlenmiş ve *400 birinci seçmenin, 1 ikinci seçmeni belirlemesi esası benimsenmiştir*.⁴¹⁶

1935 yılı milletvekilliği seçimleri Türkiye'de *kadınların da seçme ve seçilme haklarını kullandıkları ilk seçim olması açısından* ayrı bir önem taşımaktadır. Diğer taraftan, 1931 seçimlerinde de uygulanmış olan bağımsız milletvekilliği seçimi uygulamasına da devam edilmiş, ayrıca *bu seçimle ilk defa olarak azınlıklardan da milletvekilleri seçilmiştir*. Bu doğrultuda, bağımsızlara ayrılmış olan kontenjanlardan Afyon adayı Berç Türker Keresteciyan, Ankara adayı Dr.Nikola Taptas, Niğde adayı Dr.Abravay ve Eskişehir adayı İstemat Zihni milletvekili seçilmeyi başarmışlardır.⁴¹⁷

Mehmet Ö. Alkan'ın şu tesbiti, ilgiye değer görünmektedir: *"Cumhuriyet, yurttaşlar arasında seçmen kültürünü küçük yaştan itibaren yerleştirmeyi önemsiyordu. Bu amaçla, 1935 seçimlerinde ilkokul öğrencileri sınıflar halinde*

⁴¹⁴ "Atatürk", *Duygu*, 1 Birinci Kanun [Aralık] 1934, sayı.209, s.1.

⁴¹⁵ "Ilgaz Kazası Kadınlarının Saygıları", *Duygu*, 8 Birinci Kanun [Aralık] 1934, sayı.210, s.4

⁴¹⁶ www.atam.gov.tr/wp-content/uploads/01-kenan-olgun-1.pdf.01.05.2019

⁴¹⁷ Esat Öz, *"Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım"(1923-1945)*, Gündoğan Yayıncılık, Ankara, 1992, s.174

seçim yerlerine götürülmüş ve seçim sürecine doğrudan tanık olmaları sağlanmıştır."⁴¹⁸

1935 yılı başında yapılacak olan milletvekilliği seçimlerine yönelik olarak Çankırı Milletvekilleri Talat, Ziya ve Rifat beylerin, beraberlerinde Halk Fırkası Reisi Mustafa Bey olduğu halde, müntehiplerle görüşmek üzere Çankırı vilayetine bağlı bulunan Şabanözü ve Orta nahiyelerine gitme niyetleri *Çankırı'da Duygu* gazetesi aracılığıyla halka duyurulmuştur. Milletvekilleri, Çerkeş kazası ve ardından Eskipazar nahiyesine ulaşıp oradan Ilgaz'a vararak görüşmelerini bir hafta sürecek bir seyahatle sonlandırmayı planlamışlardır.⁴¹⁹

1935 dönemi milletvekilliği seçimleri için yapılacak olan seçimlerde Mart ayına kadar nüfus dairesinden seçmen defterlerinin çıkarılmasına başlanmış, on gün içerisinde bu defterlerin hazır edilerek Belediyeye teslim edileceği belirtilmiştir. Çalışmalar sonunda söz konusu yazımlar tamamlanmış ve Çankırı'dan 5 saylav çıkacağı belli olduğu için yakın zamanda seçmen listeleri askıya çıkmaya başlayacaktır.⁴²⁰

1935 seçimlerinde saylav adaylığı için CHP Genel Başkanlığı makamına ya da Genel Sekreterliğine, milletvekilliğine aday olacak şahısların aday olma taleplerini bir dilekçe ile bildirmeleri, bunun yanı sıra 2 adet vesikalık fotoğraflarını iletmeleri, evvelce adaylık talebinde bulunanlardan fotoğraf vermeyenlerin de bu eksiklerini gidermeleri, CHP Çankırı İl Başkanlığından duyurulmaktadır.⁴²¹

Yapılması öngörülen saylav seçimlerine ilişkin, CHP'den seçilmiş olan saylav ikinci kerte seçicilerinin [*müntehibi sani*] adları *Duygu* gazetesi sayfalarında yayımlanmış; gazete, bu şahısların seçilmelerini temenni ederken bu kişilerle uzaktan yakından bir alakalarının olmadığını vurgulama gereği hissetmiştir. *Duygu*'nun

⁴¹⁸ Mehmet Ö. Alkan, "*Osmanlı'dan Günümüze Seçimlerin Kısa Tarihi*", Görüş Dergisi, No:48, Mayıs 1999, s.52

⁴¹⁹ "Muhterem Mebuslarımız", *Çankırı'da Duygu*, 8 Eylül 1934, Sayı. 197, s.1.

⁴²⁰ "Saylav Seçimi..", *Duygu* 22 Birinci Kanun [Aralık] 1934, Sayı. 212, s.1.

⁴²¹ "CHP Riyasetinden", *Duygu*, 5 İkinci Kanun [Ocak] 1935, Sayı. 214, s.1.

“ancak, bu şahısları Atatürk’ün kurumunun belirlediği”ni belirttiği yazı, şu şekildedir:⁴²²

“Saylav İkinci Kerte Seçimi

“Cumhuriyet Halk Fırkası’ndan seçilmiş olan saylav ikinci kerte seçicilerinin adlarını aşağıya yazıyoruz. Bütün yurttaşlardan dileğimiz, bunların seçilmesidir. Seçileceklerle de ilişkimiz yoktur. Çünkü, bunları Atatürk’ün Kurumu ayırmıştır.

Tablo 6: Cumhuriyet Halk Fırkasından Seçilmiş Olan Saylav İkinci Kerte Seçicilerinin Listesi

<i>Mahalle</i>	<i>Müntehibi sani adayları</i>
<i>Alaca Mescit</i>	<i>Cevdet Dengili</i>
<i>Hacı İsmail Ağa</i>	<i>Dr.Kadri</i>
<i>Buğdaypazarı</i>	<i>Rabia Rifat</i>
<i>Perdedar</i>	<i>Halim Bayram</i>
<i>Hoca Elvan</i>	<i>Cemal Dolon</i>
<i>Saray</i>	<i>Hasan Dağlar</i>
<i>Halil Ağa</i>	<i>Ömer Dede</i>
<i>Büyük Çami</i>	<i>Mükrüme Altay</i>
<i>Hoca İbrahim</i>	<i>Ali Boyacı</i>
<i>Şih Osman</i>	<i>İsmail Zincirci</i>
<i>Yapar/ Tefikiye</i>	<i>Makbule Bayram</i>
<i>Taş Mescid</i>	<i>Hilmi Dede</i>
<i>İmarat</i>	<i>Hasan Ünür</i>
<i>Yoğurtçu</i>	<i>Hamdi Yüzbaşıoğlu</i>
<i>Tabakhane</i>	<i>Mustafa Bayram</i>
	<i>Ormancı Raşid</i>
<i>Alibey</i>	<i>Hasan Karahacıoğlu</i>
<i>Karataş</i>	<i>Atiye Üçok</i>
	<i>Eczacı İsmail</i>
<i>Tatlı Su</i>	<i>Mustafa Dodur</i>
<i>Yeni çetince</i>	<i>Şadiye Uğuz</i>

⁴²² “Saylav İkinci Kerte Seçimleri”, *Duygu*, 19 İkinci Kanun [Ocak] 1935, Sayı. 216, s. 2-3.

Köyü	Müntehibi sani adayları
<i>Korgun</i>	<i>Tabak Satılmış O. Kadir</i>
<i>Bigay</i>	<i>Aşık Oğlu İsmail</i>
<i>İkiçam</i>	<i>Vecihe Atıf (Dr. Atıf Atıf karısı)</i>
<i>Bugay</i>	<i>Sülükoğlu Ali Osman</i>
<i>Korgun</i>	<i>Muhtar İbrahim</i>
<i>Bigay</i>	<i>Muhtar Ömer çavuş</i>
<i>Korgun</i>	<i>Diravacioğlu Mustafa</i>
<i>Dikenli</i>	<i>Leblebicioğlu Hakkı</i>
<i>Kisecik</i>	<i>Muhtar Halil</i>
<i>Şihlar</i>	<i>Muhtar Hasan</i>
<i>Dikenli</i>	<i>Muhtar Osman</i>
<i>Ildızım</i>	<i>Fazlı Çavuş</i>
<i>Ildızım</i>	<i>Muhtar Hasan Hüseyin</i>
<i>Apsarı</i>	<i>Ali Çavuş Karısı Ayşa</i>
<i>Karatekin</i>	<i>Emir Oğlu Şükrü</i>
<i>Yenice</i>	<i>Kerişah Oğlu Ali (Apsarı)</i>
<i>Hıcıp</i>	<i>Hıdır Oğlu Ali</i>
<i>Kayı çivi</i>	<i>Sadık Pehlivan</i>
<i>Gedene</i>	<i>Osman Oğlu Yakup Çavuş</i>
<i>Maruf</i>	<i>Emin Çavuş</i>
<i>Çukuran</i>	<i>Gökgöz Oğlu İzzet (Maruf)</i>
<i>Genek</i>	<i>Kamberoğlu Ali (Çukuran)</i>
<i>Genek</i>	<i>Abdiş Oğlu Ali</i>
<i>Genek</i>	<i>Emine Ömer Dede</i>
<i>Genek</i>	<i>Dümelioğlu İsmail</i>
<i>Alva</i>	<i>Usta Oğlu Ahmet</i>
<i>Dümeli</i>	<i>Belediye Reisi Ali</i>
<i>Dümeli</i>	<i>Kandaz Oğlu Hasan</i>
<i>Dümeli</i>	<i>Hatice Münür</i>
<i>Dümeli</i>	<i>Elmalı Oğlu Hasan</i>
<i>Saray</i>	<i>Ali Pehlivan Oğlu Mustafa</i>
<i>Saray</i>	<i>Arap Oğlu Mustafa Pehlivan</i>
<i>Seydi</i>	<i>Şih Oğlu Hüseyin</i>
<i>Seydi</i>	<i>Mahbup Oğlu Kadir Çavuş</i>
<i>Aşağı pelitözü</i>	<i>Akif (İnandık)</i>
<i>Yukarı pelitözü</i>	<i>Kahya Oğlu Abdullah</i>
<i>Fene nahnaz</i>	<i>Gölezli Etem Çavuş</i>
<i>Gölas</i>	<i>Demirci Oğlu Hüseyin Çankırlı</i>
<i>Gölas kayısı</i>	
<i>Karaşih</i>	<i>Hüseyin Şih</i>

Köyü	Müntehibi sani adayları
Akviran	
İnandık	
Germece	<i>Kasım Ağaların Mustafa</i>
Küçük hacıbey	<i>Nakip Oğlu Hürrem</i>
Büyük hacıbey	<i>Hazım (İnandık)</i>
Hisarcık	<i>Münür (İnandık)</i>
Hisarcık kayası	<i>Hatip Oğlu Molla Mustafa</i>
Küçüklü	<i>Ekşi Oğlu Vahit</i>
Bayındır	
Haskakça	<i>Kusucu Hüseyin</i>
Ovacık	<i>Muhtar Ömer Ağa</i>
Çivi	<i>Çayırpınar Muhtarı Bilal</i>
Balıbağı	<i>Çiviköy Muhtarı Bayram</i>
Çayırpınar	
İnaç	
Balıbidik	<i>Emir Süleyman Oğlu Hilmi</i>
Boyalca	<i>Usat Oğlu Şaban</i>
Kavra	
Sürmenli	<i>Seyfi Oğlu Memet</i>
Tuzlu	
Değim	<i>Hamdi Çavuş (Tuzlu)</i>
Tutağaç	
Handırı	<i>Ali Ömer Oğlu Abdulkadir (Handırı)</i>
Urvay	
Anuza	<i>Anuzalı Memet Çavuş</i>
Merzi	<i>Ali Pehlivan (Ahlat Muhtarı)</i>
Ahlat	
Paşa	<i>Hacı Oğlu Molla Mustafa (Merzi)</i>
Yukarı	
Aşağı çavuş	<i>Köşker Oğlu Arif (Aşağı Çavuş)</i>
Ayan	
Akçavakıf	<i>Kara Ali Oğlu Hasan (Akçavakıf)</i>
Büyük	
Küçük	
Hıdırlık	<i>Paşa Memet Oğlu Ali</i>
Karatayı	
Alıca	<i>Takyacı Oğlu Hüseyin</i>
Şarklı	
Dedeli	<i>Alıcalı Hüseyin Kahya</i>

Kızılırmak Nahiyesi	
<i>Yukarı Alegöz</i>	<i>Hasan Üçok</i>
<i>Aşağı Alegöz</i>	<i>Süleyman Kahya Oğlu Ahmet</i>
<i>Bostanlı</i>	<i>Bostanlı Muhtarı Hüseyin</i>
<i>Hacılar</i>	<i>Kemallı Muhtarı Satılmıx</i>
<i>Kemallı</i>	
<i>Saraycık</i>	
<i>Kuzey Kışla</i>	<i>Ahmed Dodur Oğlu</i>
<i>Güney Kışla</i>	<i>Kavlaklı Muhtarı Molla Sadık</i>
<i>Kavlaklı</i>	
<i>Sakarca</i>	<i>Hüseyin Dağlar Oğlu</i>
<i>Cacıklar</i>	<i>Cacıklar Muhtarı Memet Ali</i>
<i>Halaçlı</i>	
<i>Hüseyinli</i>	<i>Hüseyinlili İsmail Çavuş</i>
<i>Kahyalı</i>	<i>Kahyalı Muhtarı Osman</i>
<i>Tumarlı</i>	
<i>Korçullu</i>	<i>Karallılı Kadir</i>

Yapraklı Nahiyesi	
<i>Yapraklı Nahiyeye</i>	<i>Hacı Şeyh Oğlu Sait</i>
<i>Yapraklı Nahiyeye</i>	<i>Nahiyeye Müdürü Avni</i>
<i>Karacaözü</i>	<i>Hatip Oğlu Hasan</i>
<i>Karacaözü</i>	<i>Hasekioğlu İsmail</i>
<i>Karacaözü</i>	<i>Gözüaçık Oğlu İrfan</i>
<i>Akyazı</i>	<i>Şeyh Oğlu Osman (Akyazı)</i>
<i>İğdir</i>	<i>Gözüaçık Oğlu Osman (Yapraklı)</i>
<i>Kavak</i>	
<i>Yüklü</i>	<i>Nasuh Oğlu Mahmut (Bigay)</i>
<i>Yüklü</i>	<i>Gökçe Oğlu Mustafa (Yüklü)</i>
<i>Şih Osman</i>	<i>Sofu Salih (Şeyh Osman)</i>
<i>Şih Osman</i>	<i>Sert Oğlu Mustafa (Doğanbey)</i>
<i>Topuz Saray</i>	<i>Banka Muhasebecisi Mustafa</i>
	<i>Ömer Ağa Oğlu Ahmet (Topuzsaray)</i>
	<i>Karatekin Oğlu Ali</i>
	<i>Hacı Oğlu Kamil (Alaçat)</i>
	<i>Sancakdar Oğlu İsmail</i>

	<i>Akvelioğlu Memet (Bapsa)</i>
	<i>Dodor Ođlu Salim Būgūt Aysekū M.</i>
<i>Topuz Saray</i>	<i>Afife Ūnūr Banka M. Halmi Karısı</i>
<i>Ūnūr</i>	<i>Muhtar İbrahim Oğlu İbrahim</i>
	<i>Zorlu Oğlu Arif (Çağabey)</i>
	<i>Ayşe Ūnūr (B. K. Hasan Karısı)</i>
<i>Beştut</i>	<i>Aşık Oğlu Ali (Beştut)</i>
	<i>İpek Bekir (Yapraklı)</i>
<i>Sarıkaya</i>	<i>Hatip Oğlu Ahmet (Sarıkaya)</i>
	<i>Bademçay Muhtarı Bahri</i>
	<i>Hacıoğlı Ali (Yaka)</i>
<i>Badiğin</i>	<i>Çoruk Oğlu Şaban Ç. Yokarı Badiğin M.</i>
	<i>Memet Ağa Hatip Oğlu</i>
<i>Kullar</i>	<i>Hacı Oğlu Recep (Kullar)</i>
	<i>Muhtar Şavkı (Kır Zeyve)</i>
<i>Ayvalar</i>	<i>Adil Oğlu Bilal (Ayva)</i>
	<i>Sofuoğlu Muhtarı Ahmet</i>
	<i>Ahmet Ağa Yampal Oğlu (Çakırlar)</i>
<i>Müsellim</i>	<i>Memet Oğlu Tayyar (Yapraklı)</i>
	<i>Beli Bedir Muhtarı Memet</i>
<i>Şabanözü Nahiyesi</i>	
<i>Şabanözü</i>	<i>Hacı Hasan Oğlu Bekir</i>
<i>Bulduk</i>	<i>Memet Seyt Oğlu</i>
	<i>Asım Abidin Oğlu</i>
<i>Bulduk</i>	<i>Zehra Dağlar</i>
<i>Karaveran</i>	<i>Halim Ūnūr Bankacı</i>
<i>Çerçi</i>	<i>Zeynel (Karaveran Muhtarı)</i>
<i>Büyükyaka</i>	<i>Büyükyakalı Muhtarı Ömer</i>
<i>Ereğez</i>	<i>Halil Hatip Oğlu</i>
<i>Kamiş</i>	<i>Çapar Kayılı Oğlu</i>
<i>Çaprıayı</i>	<i>Kamiş Muhtarı Hüseyin</i>
<i>Çapar</i>	<i>Hacı Kavas Oğlu (Eregez Muhtarı)</i>
	<i>Uzhiye Esen (Mebus Ziya Karısı)</i>
	<i>Hüseyin Cerrahoğlu</i>
<i>Mart</i>	<i>Osman (İhtiyat Zabiti)</i>
<i>Bakırlı</i>	<i>Mustafa Kara Halil Oğlu</i>
<i>Karakoças</i>	<i>Muhtar İbrahim</i>
<i>Hasibe</i>	<i>Hasibe Solak (H. M. M. Karısı)</i>
<i>Hacer</i>	<i>Hacer Ūnūr (Mebus Rifat Karısı)</i>
<i>Karahacı</i>	<i>Karahacı Akman</i>
<i>Gümerdiğin</i>	<i>Osman Bayram Oğlu</i>
<i>Küçükyakalı</i>	<i>Halim Altay</i>

<i>Gündoğmuş</i>	<i>Hatip Osman</i>
<i>Ödek</i>	<i>Ahmet (Yüzbaşı Müteakidi)</i>
<i>Bulgurcu</i>	<i>Bayram Ahmet Oğlu (Göldağlı)</i>
<i>Göl Dağı</i>	<i>Zehra (Eczacı İsmail Karısı)</i>
<i>Sarısu</i>	<i>Sarısu Muhtarı Memet Ali</i>
<i>Dağ Kalfat</i>	<i>Muhtar Mustafa</i>
<i>Meşelik</i>	<i>Meşeliden Kazım</i>
<i>Kösrelik</i>	<i>Molla Mustafa Sarıoğlu</i>
<i>Oymide</i>	<i>İzzet Tenkilim Oğlu</i>
<i>Karamusa</i>	<i>Abdurrahman Memet Oğlu</i>
<i>Özbek</i>	<i>Molla Memet</i>
<i>Kutluşar</i>	<i>Kadri (İ. Ambarcısı Karısı)</i>
<i>Dalyasan</i>	<i>Hüsametdin Taşkiran Oğlu</i>
<i>Demirci</i>	<i>Baki Güner (Zabıt Katibi)</i>
<i>Çiğdemli</i>	
Orta Nahiyesi	
<i>Orta</i>	<i>Nahiye Müdürü Fehmi (Çankırılı)</i>
<i>Dağdüz</i>	<i>Canbaz Oğlu Akif (Orta)</i>
<i>Hasan hacı</i>	<i>Ayşe Talat Onay(Orta)</i>
	<i>Börekçioğlu Yakup (Orta)</i>
	<i>Müezzın Oğlu Ahmet</i>
<i>Kanlıca</i>	<i>Sofuoğlu Ali Kanlıca (Kanlıca muhtarı)</i>
<i>Eldek</i>	<i>Binbaşıoğlu Hüseyin(Çankırılı)</i>
<i>Salor</i>	<i>Canbaz Oğlu İsmail (Orta)</i>
<i>Kısaç</i>	<i>Ahmet Çavuş Eldek (Eldek muhtarı)</i>
<i>Buğurveran</i>	<i>Ahmet Çavuş Buğurveran (Buğurveran muhtarı)</i>
<i>Bastak</i>	<i>Kürt Ali Oğlu Mustafa</i>
	<i>Kürt Oğlu Seyt</i>
	<i>İmam İsmail (Bastaklı)</i>
<i>Bastak</i>	<i>Rıfat Dolon (Çankırılı)</i>
<i>Elmalı</i>	<i>Sait (Elmalı muhtarı)</i>
<i>Buhya</i>	<i>Muhittin(Buhya muhtarı)</i>
<i>Kayılar</i>	<i>Adil(Kayılar muhtarı)</i>
	<i>Behçet (Gökçeören Muhtarı)</i>
<i>Gökçeören</i>	<i>Çivitçioğlu Etem (Çankırılı)</i>
<i>Yenice</i>	<i>Abdurrahman (Yenice muhtarı)</i>
<i>Büyük</i>	<i>Abdullah(Karaağaç Muhtarı)</i>
<i>Karaağaç</i>	<i>Hatip Hatip (Sancaa)</i>
<i>Kırsakal</i>	<i>Tefik (Kırsakal)</i>
<i>Sancar</i>	

<i>Dumanlı</i>	<i>Süleyman Çavuş Dumanlı (Dumanlı muhtarı)</i>
<i>Avreteli</i>	<i>Ahmet Taşkaracalar</i>
<i>Sünürlü</i>	<i>Tabak Satılmışoğlu Kadir (Çankırlı)</i>
<i>Taşkaracala</i>	<i>Dedeoğlu Memet (Çankırlı)</i>
	<i>Dumanlıdan Aza Muhiddin</i>
<i>Dodurka</i>	<i>Topuzoğlu Şükrü Çavuş(Dodurka Muhtarı)</i>
<i>Dutmaçbayındır</i>	<i>Hatip Yusuf Derebayındır</i>
<i>Ortabayındır</i>	<i>Canbaz Oğlu Hamdi (Orta)</i>
<i>Derebayındır</i>	<i>Börekçioğlu İdris (Orta)</i>
<i>Sakaeli</i>	<i>Bekir Usta(Sakaeli)</i>
<i>Sakarcaveran</i>	<i>Aziz (Sakarcaveran muhtarı)</i>
<i>Kalfat</i>	<i>Zaim oğlu Nuri</i>
	<i>Hacı Memiş(Hacı Memiş oğlu Hasan</i>
<i>Kalfat</i>	<i>Tayibe(Çankırlı)</i>

(**Kaynak:** *Duygu*, 19 İkinci Kanun [Ocak] 1935)

Duygu gazetesinin 218.sayısında, 1935 yılı sayılab seçimlerinin 8 Şubat'ta yapılacağı ve seçimin 1 gün içinde yapılıp bitirilmesi hususunda gereken tedbirlerin alındığı belirtilmektedir. İkinci seçmen seçimine katılmaya kanuni hakkı olanların katılım oranının yüzde 95'i bulunduğu, katılım oranının bu denli yüksek olmasının "inkılâpların halk nezdinde benimsendiğinin de ayrı bir göstergesi olduğu" savunulmaktadır.⁴²³

Duygu gazetesinde aynı gün ve sayıda, 1935 yılı sayılab seçimiyle ilgili yayımlanan haber-yorumda ise şu görüşlere yer verilmiştir: "Halkımızın seçki etrafında göstermiş olduğu alaka, tasnife tabi tutabileceğimiz bir ruh olgunluğunun ifadesi sayılabilir. Aldığımız haberlere ve müşahedelere göre bu seçki işi, memleketimizde sade, resmi faaliyet sınırını aşmış, başlı başına bir inkılâp, ahlak ve hareketleri işi telakki edilmiştir. Seçki müddeti içinde, halk arasında rey vermek için adeta manevi bir kontrol teessüs etmiştir. Nereye gitseniz sorgu ile karşılaşıyordunuz: "Rey verdiniz mi?"Yahut size şöyle hitap ediyorlardı:"-Haydi rey vermeye gidelim."Bu sözlerin ifade ettiği ahlak kontrolü üstün bir gücü ifade eder;bu bir. . Bundan sonra seçki sandıkları başına koşan halk uzun seneler siyasal işlere karışmaktan menolunmuş ve onların siyasal itidatlar elde etmemesi istenmişti. Uzun

⁴²³ "Yurdumuzda Siyasal Haklar", *Duygu*, 2 Şubat 1935, Sayı.218, s.1.

asırlar böylece çalışmış bir yurttta, seçkiye gösterilen bu derin alaka, siyasal olgunluk bakımından da büyük bir anlam ifade eder, bu iki... Siyasal işlere karışanlar ancak inananlardır. Bizde, inanan bir ulus sandık başında yüzde 90'ı aşan bir kitle halinde toplandı, Türk ulusunun siyasal haklarının gösterdiği bu yakınlık, bir inananın, bir inkılâp inananının ta kendisidir. Halkımızın yeni sayılab seçimi için reylerini Atatürk'ün lideri bulunduğu Cumhuriyet Halk Fırkası'na vermekte olduklarını söylemekle de ileri bir şuurun halkımız arasında ne kadar kökleşmiş olduğunu bir kere daha meydana koymaktayız.”⁴²⁴

Evvelce, *Duygu* gazetesi sayfalarında 8 Şubat'ta yapılacağı duyurulan sayılab seçimleri, söylendiği üzere, bu tarihte tamamlanmıştır. Çankırı vilayetini temsilen CHP tarafından namzet gösterilen Abdülhalik, Rıfat ve Ziya beyler ile Sami Çölgeçen ve İstanbul Defterdarı Mustafa Önsay ise bağımsız olarak ittifakla seçilmişlerdir.

Önceki dönem Çankırı Milletvekili olan, aynı zamanda *Duygu* gazetesi sahibi ve başyazarlığını da ifa eden Ahmet Talat Onay ise Giresun'dan milletvekili seçilmişlerdir.⁴²⁵

Atatürk'ün 1935 yılı yeni sayılab seçimleri münasebetiyle yayımlamış olduğu beyanname, *Duygu* gazetesi sayfalarında da yer almıştır.⁴²⁶

“Sevgili yurttaşlar, B.M.M'nin yeni sayılab seçimine girerken geçen 4 yılın işlerini gözden geçirmek faydalı olacaktır” sözleriyle başlayan beyanname, *“Türk vatanını mütemadiyen yükselten ve ilerleten ona siyasalda devam etmek kararındayız. Eğer yüce itimadınızı üzerinden ve önderi bulunduğum Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan esirgemezseniz, gelecek dört yıl içinde ortaya koyacağımız eserlerin de geçenlerden daha çok ve daha verimli olacağına kat'i ve samimi imanımız vardır. Ekonomide, maliyede, nafıada, kültürde ve milli müdafaa ile iç ve dış siyasadada doğruluğu denenmiş gidiş yollarında azmle yürüyeceğiz.”* diyen

⁴²⁴ aynı yer

⁴²⁵ “Sayılab Seçimi”, *Duygu*, 9 Şubat 1935, Sayı. 219, s.2.

⁴²⁶ “Atatürk Yeni Sayılab Seçimi Dolayısıyla Ulusa Şu Beyannameyi Neşretmektedir “, *Duygu*, 9 Şubat 1935, Sayı. 219, s.1.

Atatürk, beyannameyi şu sözlerle tamamlamaktadır:”*Müsbet tohumların temellerine dayanan, güzel sanatları seven, fikir terbiyesinde olduğu kabiliyeti artmış ve yükselmiş olan erdemli, kudretli bir nesil yetiştirmek ana siyasamızın açık dileğidir. Yüce Türk ulusudur, itimat isterim. Yeniden deruhte edeceğimiz ağır vazifeleri yüz akı ile başarmak ve ulusumuza müsbet hesaplarını verebilmek samimi kaygumuzdur. Bu onurlu ve ağır vazifelerin yolda birlik çalışabileceğim arkadaşlarımı yüce seçimimize sunuyorum. Seçim kararımızdan sonra da muvaffakiyetimizin güvenci vasıtası ancak yurttaşlarımızın aramsız yardımları ve ilhamları olacaktır.*”

Çankırı milletvekillerinden Sami Çölgeçen’in 1935 yılında, Mehmet Rıfat Ünür’ün ise 1936 yılında vefat etmeleri üzerine 1936 yılında yapılan ara seçim ile aynı zamanda gazeteci ve edebiyatçı da olan Hüseyin Cahit Yalçın ve Emekli Öğretmen Hatice Özgener milletvekili seçilerek 1939 yılındaki seçime kadar Çankırı’yı temsil edeceklerdir.⁴²⁷ Hüseyin Yalçın bir sonraki dönem olan 6.dönemde de Çankırı’yı temsil edecek; 7 ve 8. dönemlerde İstanbul, 9. dönemde ise Kars’tan milletvekili seçilecektir.⁴²⁸

⁴²⁷https://www.tbmm.gov.tr/TBMM_Album/Yeni%20klas%C3%B6r/Cilt2.pdfErişim Tarihi: 30.04.2019

⁴²⁸ aynı yer

SONUÇ

Çalışmamızın esasını, *Çankırı'da Duygu* gazetesine göre 1930-1938 yılları arasında Çankırı şehrindeki siyasi yaşam oluşturmaktadır. Çankırı'da siyasi yaşam, *Çankırı'da Duygu* gazetesi sayfalarında yer bulabilmiş olaylar temel alınarak incelenmiştir. Dolayısıyla, bir taşra şehrinde yaşanan sıkıntılar, beklentiler, mücadeleler ve geleceğe dair beslenen gelişme ve kalkınma ümitleri ve hayalleri gazetemizin sayfalarından taşıp okuyucuya ulaşmaktadır.

Gazete, sahibi ve başyazarının aynı zamanda milletvekili olması açısından da siyasete, şehir ve ülke gündemine doğrudan müdahale etme merakı ve azminde olmuştur. Ahmet Talat Onay ve arkadaşları Tahsin Nahid, Ahmet Kemal Üçok, Hasan Üçok, Mitat Şakir, H. F. Turgal, Ali Dehri Dilçin, Ahmet Rıza, H. Atilla Karahan, H. H. Kılıkış ve Şükrü Edip; bitmek tükenmek bilmez enerjileri ile *Duygu* gazetesini tüm imkânsızlıklara ve zorluklara rağmen, aşkla ve şevkle 8 yıl sürdürmeyi başarmışlardır.

Çankırı'da Duygu gazetesi Çankırı basın tarihi içinde Cumhuriyetin erken döneminde çıkan ve ait olduğu döneme damga vuran bir gazete olmayı başarmıştır. Okuryazar oranının çok düşük olduğu bir dönemde çıkması, olabildiğince çok insan tarafından okunma ve satın alınma çabası içinde olan gazeteler için büyük bir sorun teşkil etmiştir. Belki de günümüzden farklı olarak *bir ülkünün, bir idealin peşinden kararlı ve romantik adımlarla koşmak*, bu sorunları katlanılır kılmış olmalıdır.

Gazete, yaptığı yayınlarla Vilayet Meclisinin açılacak olmasının heyecanını günler evvelinden duyurup okuyucunun da bu heyecana ortak olmasını sağlamıştır. Vilayeti Umum Meclisinin açık olduğu süre boyunca gündemi şekillendirip önerileriyle Meclisi yönlendirme vazifesi de görmüştür. Aynı işlevi Belediye icraatları için de söyleyebiliriz. Çankırı'nın gelişmesi, bayındır bir şehir olması hedefine odaklanan gazete, eleştirileri ve tavsiyeleriyle belediyeyi de bu amaca uygun hareket etmeye zorlayan yayınlar yapmıştır.

Milletvekillerinin Çankırı'nın sorunlarına sahip çıkmaları ve halkla sıkı ilişkiler kurmaları konusunda da çaba harcamış, onların faaliyetlerini ve seçim gezilerini sayfalarından okuyucularıyla paylaşmıştır.

Çankırı'da hemşehrilik bilincinin gelişmesinde *Çankırı'da Duygu* gazetesinin rolü inkâr edilemez. Yerel gazetelerin, neşriyat yaptıkları coğrafyada oluşturdukları aidiyet havası, *hemşehrilik bilincine* büyük katkı sağlamaktadır. *Şehir hafızasının oluşması*, bu hafızanın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasında yerel gazetelerin üstlenmiş oldukları rol, şehir tarihi açısından paha biçilmez değerdedir.

Bu tez ile *Çankırı'da Duygu* gazetesine yansıyan olay ve gelişmeler temel alınarak bu gelişmeler dolayımında, son tahlilde, 1930'lu yılların ruhu, kültürel ve siyasi iklimi ile *Çankırı şehrinin Türk modernleşmesi sürecindeki pozisyonu* da ortaya konmaya çalışılmıştır. Tezin eksik ya da kusurları şüphesiz ki vardır. Kusursuz bir çalışma olması *akla ziyan bir iddia* olur. Çankırı şehir tarihi ya da basın tarihi alanında çalışacak araştırmacılara ilham kaynağı ve yol gösterici olabilirsek bu mutluluk bize yeter.

KAYNAKÇA

1. RESMÎ KAYNAKLAR

<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d02/c017/b099/tbmm020170990215.pdf> ErisimTarihi:23.04.2019

2. KİTAP VE MAKALELER

Alkan, Mehmet Ö, “*Osmanlıdan Günümüze Seçimlerin Kısa Tarihi*”, Görüş Dergisi, No: 48, Mayıs, 1999, s.48-61

Arıkan, Zeki, “*Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi*”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Cilt 6, Sayı 23, 1999, s. 261-281.

Baltacıoğlu, İsmayıl Hakkı, “*Halkın Evi*”, Ulus Basımevi, Ankara,1950.

Başer, Tayip, “*Dünkü ve Bugünkü Çankırı*”, İstiklal Matbaası, Ankara 1956

Belediyeler Dergisi, Sayı 1, Ankara, Haziran 1935.

Belediyeler Dergisi, Sayı 5, Ankara, Ekim 1935.

Bulut, Engin Çağdaş, “*Devletin Taşradaki Eli: Umumi Müfettişlikler*”, CTAD, Yıl: 11, Sayı 21 (Bahar 2015).s.83-110.

CHP, “*CHF Halkevleri Talimatnamesi*”, Hâkimiyet-i Milliye Matbaası, Ankara,1932.

Çankırı İl Yıllığı, 1967

Çeçen, Anıl, “*Atatürk’ün Kültür Kurumu Halkevleri*”, Tarihçi Kitabevi, İstanbul,2018

Demir, Gönül Türkan, “*Tarihsel Süreçte Vilayet Meclis-i Umumileri ve Çankırı Örneği Üzerine Bir Değerlendirme*”, Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (Karefad), Çankırı, 4 (1).

Demir, Gönül Türkan, “*Halkevlerinin Eğitim Tarihimizdeki Yeri ve Çankırı Halkevi*” ,Berikan Yayınevi, Ankara, 2018.

Demir, Gönül Türkan, “*Mustafa Abdülhalik Renda (1881-1957)*”, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 2015

Demiröz, Aydın, “*Fotoğraflarla Çankırı (1893-1969)*”, Çankırı Belediyesi Kültür Yayınları, Çankırı, 2001

İnönü, İsmet, “*İkinci Söylev*”, *Söylevler (1932-1942)*”, CHP Genel Sekreterliği Halkevleri ve Halkodalarının Onuncu Yıldönümü Yayınları, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara,1942.

Kansu, Nafi Atuf, “*Birinci Söylev (1), Söylevler (1932-1942)*”, CHP Genel Sekreterliği Halkevleri ve Halkodalarının Onuncu Yıldönümü Yayınları, Recep Ulusoğlu Basımevi, Ankara,1942

Metin, Erhan “*1930-1949 Cumhuriyet Halk Fırkası Raporlarında Çankırı*”, Çankırı Araştırmaları Dergisi, Yıl:1, sayı:1, Çankırı, 2006, s.19-35.

Mordtmann, J.H, “*Çankırı*”, *İslam Ansiklopedisi*, M.E.B. Basımevi, Cilt 3, İstanbul,1993 .s.357-359

Öz, Esat, “*Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım (1923-1945)*”, Gündoğan Yayıncılık, Ankara, 1992.

Parlak, Bekir, “*Tarihi Perspektifte ve Reform Sürecinde İl Özel İdareleri, Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar1: Reform*”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2005.

Renda, M. Abdülhalik, “*Hatırat*”, Yayına Haz. Aytaç Demirci-Sabri Sayarı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2018.

Şahin, İlhan, “*Çankırı*”, *DİA*, VIII, İstanbul, 1998.

TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 2007, 33 cilt, s. 352-353.

Tekeli, İlhan, “*Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990)*”, Tarih Vakfı-Yurt Yayınları, İstanbul 2012.

Türkoğlu, Ömer, (Hazırlayan), “*Salnamelerde Çankırı, Kastamonu Vilayeti Salnamelerinde Çankırı (Kengiri) Sancağı (1869-1903)*”, Çankırı Valiliği Yayınları, Çankırı, 1999, s.XII.

Türkoğlu, Ömer, “*Çankırı Basın Tarihine Dair Kısa Notlar ve İncegeliş Gazetesi*” Çankırı Araştırmaları Dergisi, Sayı 2, Çankırı, 2007, s.79-91.

Üçok, Ahmet Kemal, “*Çankırı Coğrafyası*”, Okuyan Adam Yayınları, Ankara, 2002

Yeşilkaya, Neşe G. “*Halkevleri*”, “*Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Kemalizm*”, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, s.113-118.

Yüzdemir, Ali, “*Çankırı Yerel Basını: Necat ve Çankırı*”, *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 3, Çankırı, 2008, s.161-181

Zürcher Erik Jan, “*Modernleşen Türkiye’nin Tarihi*”, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009.

3. TEZLER

Bıçaklı, Buket, “*Türkiye’de İl Özel İdarelerinin Gelişimi ve Dönüşümü*”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, 2009.

Cansız, Demet, “*Halk Yolu Mecmuası*”, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü., Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.

Gündoğan, Mustafa, “*İl Özel İdareleri*”, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale 1998.

Taşdemir, Serap, “*Türkiye’de Tarih Bilincinin Oluşmasında Halkevlerinin Rolü*”, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir, 2000.

4. İNTERNET KAYNAKLARI

http://atillagirgin.net/s/2170/i/Yerel_Basın_2009.pdf.ErişimTarihi.02.05.2019

Ahmet Talat Onay kimdir?, <http://wikizero.com.tr/AhmetTalatOnay>, Erişim Tarihi.30.04.2019

Ahmet Talat Onay kimdir?, <http://islamansiklopedisi.org.tr/onay-ahmet-talat>. (Erişim Tarihi:30.04.2019)

<http://cankiri.gov.tr/gorev-yapmis-valilerimiz>. (ErişimTarihi:30.04.2019)

http://www.cansaati.org/topluluk/forum_posts.asp?TID=2380&title=al%DDb%DDr%1.

DDnc%DD-ve-ankiri-k%DDtaplari(Erişim.tarihi.30.04.2019)

Küçük, Serhat , “*Dastan-ı Ahmed Harami Mesnevisi Üzerine Değerlendirmeler I*” S.303-309,<https://dergipark.org.tr/download/article-file/181254>Erişim.23.04.2019

Küçükalkan, Gülhanım, “*Kültürel Aktarımda Yerel Basının Rolü: Erzincan İli Örneği*”, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZOSDE)*IX-II: s.55-62 (2016) (<http://dergipark.org.tr/download/article-file/263256>) Erişim. 15.03.2019.

Mustafa Abdülhalik Renda kimdir? <http://kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=346> (Erişim Tarihi:29.04.2019)

Mustafa Abdülhalik Renda kimdir? <http://.biyografya.com/biyografi/19527> (Erişim Tarihi. 28.04.2019)

Olgun, Kenan, “*Türkiye’de Cumhuriyetin İlanından 1950’ye Genel Seçim Uygulamaları*” (<http://atam.gov.tr/wp-content/uploads/01-kenan-olgun-1.pdf>) (Erişim Tarihi.01.05.2019)

Taşdemir, Erdem-Aytaç Burak Dereli, “*Kengiri’den Günümüze Çankırı Basını*” İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı: 44, Bahar 2017, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Süreli Elektronik Dergi. S.160-173*
https://www.academia.edu/34072913/Kengiriden_G%C3%BCn%C3%BCm%C3%B Cze_%C3%87ank%C4%B1r%C4%B1_Bas%C4%B1n%C4%B1_%C3%87ank%C4%B1r%C4%B1_Press_From_Kengiri_To_PresentErişimTarihi.20.03.2019

5. SÜRELİ YAYINLAR

Çankırı Gazetesi

Çankırı’da Duygu Gazetesi

Çankırı’da İncegeliş Gazetesi

Necat Gazetesi

EKLER

EK-1: Çankırı'da Duygu Gazetesi 9 Birinci Teşrin 1930 Tarihli ve 1. Sayısı

9 Birinci Teşrin 1930

İdare hanesi <i>İnaretille</i>	Çankırıda	Sahibi <i>Ahmet Talât</i>
Seneligi : 150 Kuruş Altı Aylığı : 100	DUYGU	Yazı işleri için Baş Muharririne müracaat edilmelidir
Beheri 100 para	Perşembe günleri çıkar	Sayı :

Gazi HZ.

Reisi Cümhur Gazi Mustafa Kemâl Hazretleri kendilerine ait bütün evleri ve sahibi buldukları bütün emlak ve çiftlikleri Halk fırkasının büyük kongresinde kendi tesis ettikleri Halk fırkasına bahş eyleyeceğini bildirmişlerdi.

İstanbul gazetelerinin yazdıklarına göre Gazi hazretleri kendi fırkasına olan muhabbet ve teveccühünü göstermek maksadile bu evlerle arazi ve çiftliklerin Halk fırkasına için devri lâzım gelen muamele kanuniyenin yapılmasını emir buyurdıklarından fırka namına tapu senetleri tanzim edilmiştir. Büyük Halâskârın bu yüksek hareketini her Türk daima göz önünde tutmalıdır.

S. C. Fırkası

Bu vatanın Acına cak bir talii, Türk milletinin ağlanacak bir tecellisi var. Yirmi üç seneden beri ne zaman başta bulunan hükümete muhalif bir fırka meydana çıkmış ise mutlaka öz Türklerle asla üyüşmek, barışmak imkânı olmayan unsurlarla birleşmiş, mutlaka türklerin zararına çalışmışlardır.

Temmuz inkılabından sonra ittihat ve terakki hükümetini devirmek için meydana atılan (ahrar) Fırkası hristiyanlar Arap ve Arnavutlarla birleşerek Türklerle hücum etmişlerdi. Bilahere teşekkül eden (Hürriyet ve itilaf) fırkası ise vatanımızı paylaşmak isteyen İngilizler, Fransızlar, İtalyanlarla ve hatta Yunanilerle birleşerek (Hilafet orduları) namı altında Rum, Ermeni, Abaza, ve Çerkeslerden mürekkep bir sürü haşeratı mudafai hukuk cemiyetinin meydana getirdiği kuvete karşı göndermişlerdi.

Başında Büyük (Gazi) nin Baş kumandan ve şimdi ki Baş vekil İsmet Paşanın cephe kumandanı olduğu kuvayı milliyet orduları bu içimizden çıkan türklerin gayri milletlerden mürekkep sefilleri perişan ettiği gibi Yunan ordularını da tarihte misli görülmiyen bir zaferle berbat ve mahvetmişti. Bunlarla birleşen hürriyet ve itilafçılar ya kaçmışlar, yahut bir köşeye sinmişlerdi.

Cumhuriyetin ilanından sonra ise mudafai hukuk cemiyeti (C. H. Fırkası) olmuş ve fekat karşısına başlarında Reuf, Bekir Sami gibi çerkesler bulunan (terakki perver) Fırkası çıkmış ve nihayet bu vatanın halâskârı olan (GAZİ) ye suikast yapacak kadar adilliklere düştüklerinden dağılmışlardı.

Şimdi ise (Gazi) nin Reis bulunduğu (H. Fırkası) na karşı (S Cumhuriyet) Fırkasının çıktığını görüyoruz.

Bir memlekette vatan sevenlerden mürekkep fırkaların bulunması her halde faydalıdır. Fakat asıl hedefin vatan selameti, milletin menfati olmak şarttır. En kara günlerimizde içimizde yaşayan, lâkin dili, dini, dileği öz türklerinkine uymayan anasırın türklerle reva gördükleri hakaret, hepimizin malumudur. Bundan başka bu aslen öz Türk olmayanların şimdiye kadar Türklerle işinamadıkları ise malum bir hakikattir. Bu ciheti pek ala bilen yeni fırka erkânı, mahza Halk fırkasını arkadan tutmak için İstanbul Belediye intihabatı münasebetile gösterdiği namzetlerin ekseriyeti Türklerden almadığı anlaşılmıştır.

Ne garip tecellidir ki yeni fırka İstanbuldaki türk olmayanların reylerini almak için rumlardan (6) ermenilerden (4) Yahudilerden (3) namzet göstermiştir.

Bu halin İzmirde de Yehudilerden vesatir türk olmayanlardan namzet gösterilerek halk fırkasına galebe çalmak istendiğini görmekteyiz.

EK-1.1: Çankırı'da Duygu Gazetesi Sayı-1 Sayfa: 2

Shife 2

Yeni çıkan serbest cümhuriyet fırkasının reisi Fethi beyin Maltada zevk ve sefasında iken bu gün muarızı olduğu İsmet paşa cebbelerinde uykusuz, duraksız harp ediyordu. ve halk fırkası hükümeti en nihayet kendisini maltadan kurtarmıştı. eger Fethi bey o zaman içimizde olsaydı. Türklerin türk olmayan hristiyanlardan ne kadar hakaretler gördüğümüzü görürler ve şimdi böyle türklerin aleyhine varan bir intihap listesi meydana atmazlardı.

Bu hal türkler için bir ibret dersi olmalıdır. Mademki vatandaşın hakiki sahibi türklere, mademki bu vatani kurtaran, kanını döken, evladını feda eden anadolu türklere. Bu vatandaşın kıyamete kadar sahibi olduklarını göstermek için kanı kendilerinden olmayanların peşine düşme, her nevi intihaplarda reylerini daima türk olanlara vermek lâzımdır; vatan buçudur.

Ey türk! dini dileği dili, kanı senden olmayanlarla birleşersen Şeref, Hakimiyetin efendiliğinden gider.

Duygu

Müessesef bir vefat

Mahkeme azasından mütekaat Şehirli zade Hamdi efendi bir müddettir mübtelâ olduğu hastalıktan kurtulamıyarak salı günü vefat etmiştir.

Hamdi efendi : Zarif hoşgü, nükte perdaz ve vefakâr bir zattı. Mevlâ rahmetine gark eylesin.

Kardaşı Tahir ve oğulları Baki ve Halit Beylere uzun ömürler, ailesine sabırlar dileriz.

Gelenler

Ankara meb'usu Halit Ferit, Kastamonu Halk Fırkası Mutemedi Abdullah Beyler şehrimizde bir gece kalarak Kastamonu'ye gitmişlerdir.

Ş Meb'uslarımızdan Ziya ve Talat Beylerle Kastamonu Meb'usu Cemâl B. şehrimize gelmişlerdir.

Şehrimiz tüccarlarından Dodur zade Ahmet, yüzbaşı zade Hamdi, Hacı Cemâl zade Hasan beyler İstanbulda gelmişlerdir.

Vali vekili

Vali Adil Beyin rahatsızlığı hesabına Müllkiye Müfettişlerinden ve eski Valilerden Fazıl bey vekâleti deruhte ederek ayın birinci günü şehrimize gelmişlerdir. Fazıl B. efendinin vukuf ve gayretinden memleketimizin müstefit olmasını dileriz.

Panayir

Meçhul zamanlardan beri her sene kurulmakta olan Çankırı Panayiri dünki çarşamba gününden itibaren başlamıştır.

Havalar

Şehrimizde havalar birdenbire soğumuştur. Dün yine yağmur yağmıştır.

intihap havadisleri

Şehrimizde

Perşembe günü başlıyan intihap pazaritesi akşamı hitam bulunmuş isede ekseriyet hasıl olamadığından bir hafta daha temdit edilmiştir. Verilen reylerden yüzde toksan sekizinin Halk fırkası namzetlerine verildiği muhterem çankırı ahâlisinin reylerini verirken gösterdikleri gayretten anlaşılacaktır.

İlgazda

İlgaz kazasında yapılan Belediye intihabında kahir bir ekseriyetle Halk Fırkası namzetleri kazanmıştır.

Çerkeşte

Çerkeş intihabatında Cumhuriyet Halk Fırkasının kazanacağı halkın fırkaya olan muhabbetinden anlaşılmaktadır.

Halk Fırkası her yerde Galip

Türkiyenin her tarafında yapılan intihaplarda Halk Fırkası daima ittifağa yakın rey almakta, yeni fırkaya ise ancak yüzde beş nisbetinde rey verilmektedir.

Uyduurma haberleri

İstanbulda çıkan (Son posta) gazetesi taşralardan yazılan her nevi yazıların sahiplerini, yalan olup olmadıklarını tahkik etmeksizin ve maliza Halk Fırkasına muhalif olduğu için mal

bulmuş mağrubi gibi gazetesine yazmaktadır.

İstiklâl mahkemesince mahkûm edildiği için hükûmet aliydarı olan son posta sahibi, aleyhdarının yazılarını sah'h gibi yazmakta, böylelikle kari'lerine yalan havadis vermektedir.

Ez cümle ilk çıktığı günden beri Çankırıdan da bir takım yalan havadisler verildiği görülmektedir.

Mezkûr gazetenin Çankırı muhabiri aslen Çankırlı olmadığı ve her şeyi siyah görmeğe alışkın bulunduğu için her gün bir yalan uydurmakta, böylelikle Çankırı halkına lekeler sürmektedir. Meselâ:

Çankırıdan 2 teşrin evel tarihile çekilen bir telgrafta «Müntehipler kilitli bir yere konularak orada rey verdirileceklerdi. Fakat kalabalıktan büna imkân hasıl olmadı. İntihaba müdahale yapıldığı görülünce halk geri döndü.»

Denilmektedirki bundan büyük yalan olmaz.

Kezalik 6 teşrin evel tarihli nüshasında şu telgraf vardır: «İntihabat müdahalelerinde devam ediyor. Serbest fırka mümessili Niğde meb'usu Galip bey şimdi geldi. Halk sevinçindedir»

EK-1.2: Çankırı'da Duygu Gazetesi Sayı-1 Sayfa: 3

Sahifa : 3

Maaş

Teşkilâtı esasiye kanunu mucibince « Hakimiyet, bilâ kaydü sart Milletindir. » Efradı millet hakkı hakimiyetini ferdinden ferda icra etmeyip aralarından seçtikleri Meb'uslar vasıtasıyla icra eder. Bu cihetle (Meb'usan heyeti, millet temsil eder.)

Hakkı hakimiyet: hakkı teşri, hakkı kaza, hakkı icradan ibarettir. Mebusan hakkı teşri'lerini bizzat iyfa eyledikleri, halde hakkı kaza ve hakkı icralarını aralarından seçtikleri « İcra Vekilleri heyeti » ne tevdi ederler.

İcra - Vekilleri ; nazımı ümür vaziyetinde olup masalîhi aimmehin hüsnü cereyanını kanun ve nizamın hakimiyetini - muhtelif derecelere ayrılmış olan - memurlar vasıtasıyla tevmin ederler. İşte hidematı amme uğrunda fikren veya hem fikren ve hem bedenen çalışan küçük, büyük bil'umum memurların almakta oldukları ücretin ismi kanunisi Maaştır. [Bedenen çalışan amele ve işçiler fikren ve fakat muvakkaten çalışan müstahdiminin aldıkları yevmiye veya ücreti maktuğ ma-

Belediye intihabatında şimdiye kadar asla müdahale olmamıştır. Bunu muhaliflerde tasdik etmektedirler.

Hatta Galip bey de bitarafane hareket

aş medlulunda dahil değildir.]

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin bu hususta neşrettiği [Maaş, Barem, Tevkaüt] kanunları ile bunların zeyilleri hakkında vereceğimiz izahatı atıye bırakarak bu günlük ufak bir tarihçe maaş yazmak isteyorum, şöyle ki :

Malum olduğu üzere vasatı Asyadan Anadoluya hicret etmiş o'an Türklerin edvarı hayatiyesini ikiye tefrik etmek lazımdır.

1 - Kablettarih hicret eden Türkler : bunlar ve bunların teşkilâtı medeniye ve esasiyeleri hakkındaki malumat, hiç yok denecek kadar azdır, bu cihetle kendilerini sadet haricinde bırakmak zaruretindeyiz.

2 - Milâdin onuncu asrından sonra hicret eden Türkler, bunlar kendi an'anatı milliyelerine kısmen sadık kalmak şartıyla :

A - Şark medeniyetine tabi olmuşlardır ki bu devre sekiz asır devam etmiştir.

B - On sekizinci asır milâdi evasıtında garp medeniyetine teveccüh ederek seneden seneye tekemmül ile bu günkü seviyeye yükselmiştir.

Bizim bu gün vermek istediğimiz izahat edildiğini beyan etmiştir.

Sonra Galip beyin gelmesi ahali üzerinde hiç bir tesir husule getirmemiştir. Hatta fırka heyet idaresine almadığından dolayı

ecdadımızın kabul ettikleri şark medeniyetine tabiri aherle medeniyeti islâmiyeye aittir.

İslâmiyetin iptidalarında zekât merkeze - yani Medineye - celp olunarak muhtaç olanlara tevzi edilirdi sonraları fütühat çoğaldıkça elde edilen ganayimin beşte biri de merkeze celp edilmiş ve pek büyük mebalîğten ibare olan işbu humsu şer'iler - ilk defa olarak - HZ. Ömer zamanında salıyan - yani senelik - olmak üzere ve neşri islâmiyet hususunda sebk eden hizmetleri itibariyle ashâbı kirama tevzi edilmeğe başlanılmıştır.

Emevîler, Abbasiler zamanında ise ricali hükümet ve memurlara bazı memleketin hasılatı tahsis edilmiştir ki bu usul Rum ve acemlerden alınmıştır.

Selçukiler ile Osmanlılar da bu esasatı maliyeyi kabul etmişlerdir. Ancak asakiri daim usulü ilk defa olarak Osmanlılar tarafından ihdas edildiği cihetle usulü maliyede yeni bir çağır açılmıştır.

(Sonu Var)

Hacı Şeyh oğlu

A. Kemal

muhabir dahi memnun olmamıştır :

(Son posta) gazetesine tavsiye ederiz.

Çankırıda behemehal bir muhabir bulmak lazımsa doğru yaza bir yerli intinap etsin ve atlamasın !

S. C. Fırkası :

Yeni Fırka listeleri renkârenk

İstanbulda Cumhuriyet Halk Fırkası Namzetlerinin esamisini muhtevî rey pusulaları turuncu renktedir. Muhâlif fırka, Halk fırkası pusulalarının (hangi renkte olduğunu bilmedikleri için muhtelif renklere rey pusulaları bastırılmışlardır bu cihetle namzetlerini renkten renge sokmuşlardır.

Yalvarıyorlar

Yeni fırka İstanbul ahalisine hitaben suzişli ve tazlûmkârane bir beyanname neşretmiştir.

Pek firaklı olan bu beyanname « Vatan- daş muhalefete kıyma ! » tazallümü başlamakta ve yana yakılla serbest firkanın « henüz bir bucuk aylık ve mini mini » olduğu söylenmekte ve « bu yavruyu çiyenme ! » hitabile bitmektedir.

Böyle yalvaracaklarına namzetlerini türklere ayırsalardı olmaz mı ?

istifalar

Serbest fırka tarafından Belediye azalığına namzet gösterilen Darülfünun hukuk medresesi müderrislerinden Yussuf Ziya bey meşhûr Dokturlardan küçük Rifat bey kendilerinin Halk fırkasından olduklarını, yeni fırkanın namzetliğini kabul etmediklerini ilân etmişlerdir.

EK-1.3. Çankırı'da Duygu Gazetesi Sayı-1 Sayfa: 4

Sahife : 4

Şehrimizde Serbest Fırka

Serbest fırka teşkiline gelen Niğde Meb'usu Galip Bey Şehrimizde dört gün kaldıktan, bir çok tetkikler yaptıktan sonra nihayet şu suretle bir teşkil yapmıştır :

Reis : Raif B. [Sulh hakimliğinden mütekit]

Kâtip : Ezaaci Sürtüli Ethem Efendi

Veznedar : Şekerci esnafından Hasan

Âza : Yüzbaşı oğlu Mustafa

> : Biraderi Ali

> : Müftü oğlu Hüseyin

> : Emir Süleyman oğlu Hilmi

> : Dereli oğlu Haşim

> : Binbaşı oğlu Hüseyin

Yeni fırkaya girenler arasında Halk fırkasından kovulan bir takım kimselerin de olduğu söyleniyor .

Galip Bey, eski hürriyet ve itilâfçılarla mahkûmları ve ahlaki mazbut olmayanları memleketimiz halkının nefredini celp etmek için almamıştır .

Dört gün zarfında gendisile temas edenlerin vaziyet ve taleplerinden Galip Beyin memnun kalmadığı haber alınmıştır .
Ş Galip Bey yeni fırkaya mefruşat için üç yüz lira gönderceğini vad' etmiştir .

İstanbul Gazeteleri

Serbest fırkanın rum erməni, yahudilerden namzet göstermelerini İstanbul gazeteleri acı bir lisanla tenkit etmektedir .

Ermenilerde istemiyor

Eermeri namzetleri badasar keresteciyan efendi yeni fırkanın namzetliğini kabul etmemiştir .

Cemil Paşa

Damat Feridin Nafia Nazırı ve su'n kongrasında vatanın parçalanmasına çalışan bir murahhası olan ve çerkez Etemin hiyaneti üzerine merku mla münasebat temin ederek Türk ordularını yunan ordularile beraber mahv etmeğe yardım eden Cemil paşanın serbest fırkaca İstanbul namzedi gösterildiği gazetelerde okunmuştur . Bu Cemil paşa hakkında Devlet vazifelerinde aslan kullanılmaması hakkında karar da verilmişti .

(Müdür Mes'ullü Mustafa)

İzmirde yeni

Fırka dağılıyor

İzmirde çıkan (Hizmet) Gazetesi baş muharriri Zevnel Besim gazetesinde yazdığı bir makalede yeni Fırka ile alakası olmadığını Halk Fırkasının programı emeline, gayesine muvafık olduğu halde bazı kanaatleri dolayısıyla ayrıldığını ve şimdi islâhıte başlandığı cihetle bu islâhatin memleket için faydeli olacağı ve diğer bir makalesinden yeni Fırkaya girmediğini halk Fırkasının gavelerine taraftar olduğunu yazmaktadır .

Serbest Fırkanın akşamı taraftarlarından biri olan hizmet gazetesinin ve zeynel Besim peyin yeni Fırkadan ayrılması ve bu suretteki yazıları serbescileri fena haçdesarsdığı ve Fırkandan bir panik başladığı İstanbul gazetelerinde okunmuştur .

İzmirde Serbest Fırkadan bir bir istifalar vukua gelmektedir Ş yeni Fırkaya girmiş olan İzmir kondura-

Yeni Fırkanın İstanbul namzetleri

Yeni fırka tarafından İstanbul Belediye azalığı için gösterilen namzetler arasında eskiden halk fırkasına mensup iken (İngiliz müb'ipleri cemiyeti) ne mensup oldukları için fırkadan çıkarılan bazı kimseler olduğu gibi şu isimler de vardır .

Orfanidis Efendi	Rum
Panciri	>
Marko namu	Yahudi
Avram	>
Vegleri	Rum
Pantazidis	>
Arpacı oğlu Nikolaki	>
Herant	Ermeni
Kazancıyan	>
Keresteciyan	>
Halpli oğlu Yuvan	Rum
Yani Volos	>

Bu liste de vaktile Çankırı'la kâtipi mes'ullük etmiş olan malum sağır Cemal Uğuz Bey de vardır .

cıları iki gün evvel kâmilen istifa etmişlerdir *Duygu* - Bu istifaların başlıca sebeplerinden biride İzmir in tihabatında Yahudilerin Türk olmeyanların belediye azalığına namized gösterilmesinin sebep olduğu şüphesizdir .

Şehrimizde yeni fırka

Yeni fırkanın şehrimizde de açılmasını temin için eski hürriyet ve itilâfçılarla aslan Türk olmayan bir iki kimsenin çalışmaları, hatta Ankaraya da adam gönderdikleri eşidilmişti .

Çankırı gibi ahalsi halis Türk olan bir muhitte taraftar bulup bulmayacaklarını tahkik etmeden niğde meb'usu Galip beyi teşkilât yapmak için ahiren buraya göndermişlerdi . Nihyet yokarıdaki şekilde teşekkâl edebilmiştir

Teşekkür

Gazetemizin intişar edeceğini Muhterem halkımıza tebşir eden

(Çankırı) refikimize gösterdiği meslektaşlık nezaketinden dolayı teşekkür ederiz .

Sünnet
düğünü

Şehrimiz Belediye Reisi Sait Beyin torunları Lütfi bey mahatumu Osman, Doktor Aatif bey mahdumu Turgut, Ziya B. mahatumu Bülent ve biraderleri Ahmet Kemâl B. mahatumu Rüstem Hasan B. mahatumu Orhan beylerin bugün Sünnet cemiyetleri yapmışlardır .

Bu Türk yavrularına sıhhat diler, vatanada hadim birer genç olarak yetişmelerini temenni ederiz .

vefat

Tapu Müdürü sabıka Ali Mihri efendinin mahatumu müteveffa Nuri bey kerimesi Edibe hanım vefat etmiştir .

Ali ef. amucamıza arzı taziyet eder, valedesine sabırlar dileriz .

(Çankırı V. Matbaası)

EK-2. Çankırı'da Duygu Gazetesi 16 Birinci Teşrin 1930 Tarihli ve 2. Sayısı

16 Birinci Teşrin 1930

Çankırıda

Salûbi
Ahmet Talât

Yazı işleri için
Baş Muharrirle müracaat edilür li bir

DUYGU

Beheri 100 para Perşembe günleri çıkar Sayı : 2

Vilâyet Haberleri :

Ş-hrimiz intihabı
Ş-hrimizde Belediye intihabı ahiren C - na-
ilk firkasının ekseriyet kahire kazanmasıyle
ntam bulmuştur . Kazanan zevatin esamisi-

Ash aza

Hacı şeyh oğlu Sait B
Dede zade Ömer >
Cam göz oğlu Memet >
Hacı bayram oğlu Mustafa B
Nafiz oğlu Ali >
Yiyit başı oğlu Hasan >
Derviş oğlu hacı Osman >
Haneî emir oğlu Münür >
Dolmaçî oğlu Rifat >
Hacı kütük oğlu Ahmet >
Dodur oğlu Ahmet >
Yüz başı oğlu Hamdi >
Emir Süleyman oğlu Ahmet >
Dağlar oğlu Hasan >
Derviş efendi oğlu Sabit >
Dabağ oğlu Şükri >
Hacı dede oğlu Hilmi >
Ezzacı Osman >
Zencireî oğlu İsmail >

Yedek aza

Saneakdar oğlu İsmail B.
Elmalı oğlu Abdullâh >
Abbas oğlu İthem >
Demireî oğlu Hüseyin >
Şih bey oğlu Hüseyin >
Köpürü oğlu Ahmet >
Güreî oğlu Ahmet >
Takyacı oğlu Hüseyin >
Taruş oğlu Mustafa >
Yozkatlı oğlu İsmail >
Molla Hüseyin oğlu >
Memet >
Yılık oğlu Memet >
Kavukcu oğlu Abdur- >
rahman >
Kara hacı oğlu Asım >
Tabak satmış oğlu >
İsmail >

Teftiş

Vali vekili Fazıl ,
Ser mühendis Fehmi
beyler vilâyetimiz yo-
llarını teftiş etmişler
dir .

Gelenler**Güç-ler :**

Belediye Reisi Sait B.
bazı hususat için bu-
gün Ankaraya hare-
ket etmiştir .

Ş Uğaz Kaymakamı
Ali Fuat B mezuner
Ankaraya gitmiştir .

Encüme vilâyet aza-
sından Vehbi , Tayyar.
Celâl ve Matbaa Mü-
dürü Hasan beyler
Kastamonuden gelmişlerdir .

otomobil kazası

Evelki gün şehre dört
saat mesafede bir ka-
myon devrilmiş için-

deki yolculardan iki-
si ağır , biri hafif su-
rette yaralanmıştır .
şöför kaçmıştır .

Kardaşını**Boşmuş**

Orta Nahiyesinin Kalfat kö-
yünden Çeri başı oğullarından
(63) yaşında Şekerci Ömer
usta ile kardaşı Mustafa arası-
nda bir harman yeri için
münazaa çıkmakla Mustafa
ile oğlu biçare ihtiyarı boğmak
suretile öldürmüşlerdir .
Caniler Adliyyeye teslim edil-
miştir .

Türk Ocağı

Yeni yapılması mu-
tasavver Türk Ocağı
binasının bağçe divarları
arı ahiren ikmâl edil-
miştir .

Vali Adil B.

Hasta bulunan Vali
Adil Beyden buradaki
ehibbasına gelen mek-
tobunda bir haftaya
kadar geleceğini yaz-
dığı haber alınmıştır .

Orman idare-
sinde müşkilât

Ötedenberi Orman
memualarının odun-
cuları odunların yaş-
lığından bahsile ce-
zaya uğrattıkları ve
odunlarını zabt ettik-
leri söyleniyordu . bu
meyanda kömür mü-
sadere edildiği de ri-
vayet olunuyordu .
Çankırıda bir okka
kömürü on beş kuruşa
kadar sattıran ve yine
kömür bulundurmayan
bu musaderelerden
bizar olan memleket
halkı Makamı Vilâye-
te şikâyetlerde bulun-
muş ve hatta bu şikâ-
yetlerin muhik ve me-
murlar için acı oldu-
ğunu nazarı dikkate
alan sabık Vali vekili
Nuri bey köylülere
meccanen kömür ruh-
satnamesi verileceği-
ni tamim ve dellal va-
sitasile de ilân etmiştir .

Su son günlerde bu
tamim üzerine mür-
caat eden köylülere
« gelecekte hafta gel!
müfettiş gelecek , ve-
remiyeceğiz ! » cevabı
verildiği ve bu yüzden
üç haftadanberi kö-
mür yakan köylerin
ihtiyar heyetleri mer-
keze gelüp gitmeye
meçbur oldukları e sef-
le haber alınmıştır .

Makamı vilâyetin di-
kkatini celb ederiz .

Orman idarcsi hak-
kındaki duyduklarını-
mızı yakında yaza-
cağız .

Göz ü kızmış

Son zamanlarda
siyasî bir mahfel ha-
lini alan bir ticaret-
hanede İstanbul'da
rum , ermeni , yahudilerden serbest firka
tarafından namzet gö-
sterilmesinden bahs
olunurken ticarethane
sahibinin atılarak :-
Bir rum (yani) nin
yerini tutacak kaç tü-
rkünüz varki Türk-
leri müdafaa , yeni
firkayı tahtiye ediyor-
sunuz »

Tarzında sözler sarf
ettiği , fakat oradaki
bulunanlar ve hatta
müfrit bir muhalif
tarafından şiddetle red
ve tahtiye edildiği söy-
leniyor .

Aslen Türk olan bir
efendi değil , siyasî
terbiyesi yerende türk
olmayan bir vatandaş
bile böyle aşikâr bir
küstahlıkta bulunmaz
fakat göz kırgınlığı
insana neler yaptır-
maz !

Mevlâ cümleyi bu
hastalıklıktan muhafaza
etsin .

YOLLARDA

İlgazla Kastamonu
arasındaki yolların
tevsi ve tamir ameli-
yesine başlanmıştır .

Mekteplerde

Mektepler açılmış ,
tedrisata başlanmış is-
ede henüz mektep ki-
tâbları gelmediği için
tedrisatın eski kitâb-
larla yapılmakta ol-
duğu bu cihetle bir çok
kıymetli vakıfların za-
yi edildiği te'essürle
haber alınmıştır .

EK-3. Çankırı'da Duygu Gazetesi 7 Mart 1931 Tarihli ve 21. Sayısı

7 Mart 1931

Çankırı

İdare Hanesi
Lazaretde

Sahibi
Ahmet Tahid
Yazı işleri için
Baş Muharrir Murca'at
edilmektedir.

DUYGU

Sahifeliği : 150 Kuruş
Altı Aylığı : 100

Bcheri 100 para

Cumartesi günleri çıkar

Sayı : 21

Yeni intihap

Üç aydanberi vatanın muhtelif aksamında bir tedkik sayıhatı yapan ve halkın derdini yakından dinleyen Gazi Hükümetleri seyahatlerinden avdet buyurdular. Her sayıhatlarının memleket hayatında büyük tahavvallerin, büyük yeniliklerin doğmasına sebep olduğu gibi bu tedkik sayıhatı da bir çok karanlık kalmış hakikatlerin, gizlenmiş emellerin anlaşılmasına ve memleket için yeni tedbirler alınmasına, yeni kararlar verilmesine müncer olacağı da tahmin edilmekte idi. Bunu Gazi Hz. leri umumî Reisi buldukları C. H. F. sı gurup hey'etine gönderdikleri tezkerelerinde sarahat ve ka'iyetle kayıt ve işaret buyurmuşlardır. Şöyleki:

« SON AYLARDA C. H. F. SININ MEMLEKET İÇİ, B. M. M. S. N. DEKİ VE HÜKÜMETTEKİ İDARİ VE SİYASİ FAALİYETİ ALEYHİNDE BİR HAVA YARATILMAĞA ÇALIŞTIĞI MALUMDUR. »

Bu kısa cümleden anlaşıldığı üzere memlekette yaşanan ve menfaatlarının muhtel olması yüzünden memleketin hayatına kasdetmek isteyen bazı bedbahitler, sırf menfaatlarını te'min için bir sürü hezeyan savurmaktan çekinmemişler; demokrasinin kendilerine bahsettiği hüriyeti süi - istimal ederek e'kâ - si - umumiyeyi zehirlemeye yeltenmişlerdir. Bunlar ıfalkâr hareketleriyle - henüz mazi ile alakalarını kermeyen - bazı zavallı vatandaşlar aldannak bedbahitliğinde bulunmuşlardır. Bu vatansızlar (tarifin asırlara sığdıramadığı) büyük inkılabı ve onun mü'vut neticelerini yanlış tev'il ederek bir kısım zavallıları avlamaya muvaffak olmuşlardır.

Memleket dahilinde gayri memnun bir hava yaratılmaya çalışıldığı görülen Gazi Hz. leri sırf hakikatın tezahuru ve hakkın kendituttuğu yolda olduğunu bildiği için her menfi harekete mü'sahaha etmiş neticede millet meclisinde (muhalif karşı) namı altında bir taazzuvun vücut bulmasını - sırf demokrasinin hakkiyle te'clisi için - teşci etmişlerdir.

Maksatlarının resikâfa geçmek olduğunu ilk hatvede biliperva söyleyen bu teşekkülün etrafını tekke bezirganları, ayet yazıcılar, halife tarikatları, saltanat bendeleri almışlar, henüz kuvvet ve istikrar bulmadan mühterlerinden gizli olan maksatlarını izmir ve Antalya'daki şerkin teşekkülleriyle ihzar etmişlerdir. Bu hal memleket havasını bulandırmak istenibucsinin en canlı bir deşili idi,

Mecliste muhalefetin aldığı vaz'iyeti ve akıbeti malumdur. Onların hakikati gizleyerek millet kü'süsünde gösterdikleri vaziyetler zaten bulantik suda balık avlamak isteyenlerin ekmeğine yağ sürmüştür.

Her şeyi vâid bırakarak ve sırf menfaatlarının tatimini için meydana atılan bu irsanlar arasında vatan perverlikten demvuranlar arasında okadar vatansızlar, ve (150) lik listeye dahil olması lazım gelen hainler vardı, ki bunun ancak vekayı' gösterdi.

Saltanat devirlerinde menfaatları muhtel olanların daima dini elde silah olarak kullandıkları ve bu suretle halkı avladıkları bir hakikatidir. Bu, harekette de muhaliflerin ve bilhassa onların alemdarı olan şeyhlerin şiarında dinin silah olarak kullanılması olmuştur. Ekserisi dinden bihaber olan ve sırf halkın safiyetinden istifade eden bu adamlar, arzularının husul bulması için en şeni' hareketi bile mübâhi sıymaktan çekinmemişlerdir.

Asırlarca ihmal edilen bu vatanın her parçasının bir çok noksan olduğunu şüphe yoktur. (600) senelik hayatı olan Osmanlı İmparatorluğunun ihmal ettiği bu vatan da (6) sene içinde bütün nevâsını ikmaline ve bunun Halk fırkası hükümetinden istenilmesine imkân yoktur. C. H. F. sinin ve onun hükümetinin idare - umuru ele aldığı günden bu güne kadar geçen pek kısa bir zaman zarfında yapılan inkılablar, inkişaf ve terakütler her aklı selimin teslim edeceği bir hakikat olduğu gibi (600) senelik Osmanlı İmparatorluğunun ıcrarı - tiyle kıyas kabul etmeyecek derecede vasi' ve ülvîdir. İskiden sırf saray ve tevabüinin zevki için yapılan ve memleketi ufak bir nefi dokunmayan ve ölenmesi bugünün ve yarının nesillerinin omuzlarına yüklenen istikrazlar cumhuriyet hükümetinde görülmemiştir. Memleketin iktisadi inkişafı için yapılan sınaî, zirai, sîhbi, teşebbüller ve bilhassa denir yolları inşaası bugünün ve yarınki neslin minnet ve şükranını hakkiyle mücip olmaktadır.

Gazi Hz. leri izmir nutuklarında da sarahaten kayıt buyurdıkları vechile (Vatanın her parçasının derdi, yarası vardır. Bu derdin önlenmesine, bu yarannı tedavisininin tedavvur edildiği gibi - birdenbire yapılmasına imkân yoktur.) Mazide olduğu gibi bunları ihmal edilecek değil, bilakis tedricen ve hepsi ihya ve imar edilecektir. Her ferdin yalnız kendi muhtelini görmesi ve orada tesadüf ettiği nevakının izalesini istemesi gayet

Büyük Gazinin mektubu

C. H. F. GURUPU RİYASETİNE

3 - 3 - 931

Şm aylarda C. H. F. sinin memlekette ki, B. M. Meclisindeki ve Hükümetteki idari ve siyasi faaliyetleri aleyhinde bir hava yaratılmaya çalışıldığı malumdur.

Asırlarca muhtel bırakılmış olan bir memlekette ve bir millet hayatında bir çok eksikler ve ihtiyaclar olması tabiidir; bundan başka milleti kurtarıcı esaslı bir siyasetin tabikatinin lazım oluyacağı kimselerin bulunacağı şüphesizdir. Yüksek esasları görmek ve ya görmek istemiyerek milletin bütün düşünce ve duyguları teşvış ve tağlile çalışılmıştır. Bunun için yer yer kullanılmış olan vasıtalar ve vesileler dikkate ve ve itibaha şayandır.

Buna rağmen millet külesinin doğru görüşü ve iyi hissi bozulmamıştır. Üç ayı geçen bir zamanberi hemen bütün memlekette yaptığım te'klilerde bu hakikati yerinde ve yakından gördüm; bunlarla beraber hakikate göz yunanlar ve hakikati olduğundan başka göstermeye çalışınlar da olmuştur.

Fırkanın millet ve memleket için en hayırlı ve istisnâli programı kendî programı olduğuna ve milletin kendisiyle beraber bulunduğuna tam kanaati vardır. Fırkamız, Milletin kendisine olan emniyet ve itimadını en şüpheli ve tereddütlü nazırlar karşısında her zaman isbat edecek vaziyettedir. Bir defa bunun için; bunun hiska önündeki yıllarda tabikini muvafık gördüğü tedbirlerde, milletin iştirak ve mütebakkatı derecesini anlamak için, umumî reisi bulunduğu C. H. F. ni mensup Mebusların intihaplarını yenilemelerini muvafık mü'tale'e ediyorım.

Her türlü teşebbüslerimizle ilhamı ve kuvvet kaynağı olan milletin zihin halkımızdaki itimadı tekrar tecellî educe; milli müfakemiz; yarı memekte dayandığımız temella ne kadar sarfımız olduğu bir daha görülmüş olacağı kanaatindeyim.

C. H. F. UMUMİ REİSİ
GAZİ MUSTAFA KEMAL

tabiidir. Halbuki yekpare bir vücut olan bütün vatanın ihtiyaclarını bir noktada topladığımız zaman bunların hepsinin birdenbire yapılmasının gayri mümkün olduğu pek tabii olarak görülür. Vas'ati beşer fevkinden olan bir şeyi istemek demek onun olmasını dilemekle müsavidir.

Hakikat her zaman olduğu gibi bu hususta da tagyir edilmiştir. o kadar ki milletin kurtarılmasına matuf hareketler, alınan tedbirler hep bu vatansızlar tarafından halka yanlış anlatılmaya çalışılmış, C. H. F. sinin düttüğü doğru yolu - halka yanlış şekilde anlatmaya çalışmışlardır. Bu hareketlerinde bir kısım saf halkı aldatmağa muvaffak olmuşlardır. Halbuki C. H. F. sinin düttüğü yol görüşün parlaklığı kadar hararetili ve şeffaflığı; gayesi memleketin umranı ve halkın refahıdır. Bu hakikati Gazi Hz. leri şu cümleleriyle kayıt buyurmuşlardır.

« ASIRLARCA MÜHMEL BIRAKILMIŞ OLAN BİR MEMLEKETTE VE BİR MİLLET HAYATINDA BİR ÇOK EKSLİKLER VE İHTİYAÇLAR OLMASI TABİDİR; BUNDAN BAŞKA MİLLETİ KURTARICI ESASLI BİR SİYASETİN TABİKATINDAN MEMNUN OL-

MAYACAK KİMSELERİN BULUNACAĞIDA ŞÜPHE SİZDİR YÜKSEK ESASLARI GÖRMEYEREK VEYA GÖRMEK İSTEMEYEREK MİLLETİN BÜTÜN DÜŞÜNCELERİ VE DUYGULARI TEŞVİŞ VE TAGLİTE ÇALIŞILMIŞTIR, BUNUN İÇİN YER YER KULLANILMIŞ VASITALAR VE VE SİLELER DİKKATE İNTİBAHA ŞAYANDIR. »

Bütün bu menfi hareketlere milletin rüşti, siyasi, halkın hakikati anlamak taki kabiliyeti cevap vermiştir. Sırf Türk vatani, Türk halkı içinde çalışan C. H. F. sinin memleket için çalıştığı anlaşılmuştur. Gazi Buna işaretle: « BUNA RAGMEN MİLLET KÜLESİNİN DOĞRU GÖRÜŞÜ VE EYİ HISSİ BOZULMAMIŞTIR. » diyorlar. (Lâfien çeviriniz) »

Şaşarım aktına

Ş Umumi meclise Ava olmadıği halde büyük Millet meclisine. Ava olacağım diye paçaları Şayanların Ş Devlet Bankasından hisseler almayan Şaşarınların; Ş Havanın iyi gittiğine inanarak paltusuz işariya çıkıpta hasta düşenlerin; Ş Çankırı Postasının müntazaman gelüp gideceğine inanmaların;

EK-4. Çankırı'da Duygu Gazetesi 29 Birinci Teşrin 1933 Tarihli ve 155. Sayısı

29 Birinci teşrin 1933

Sakıp ve baş Muharriri

Ahmet Talât

Yazı işleri için baş Muharrire
Müracaat edilmelidir. Gazeteye
yakılmayan yazılar geri verilmez.

Yıl : 4

Çankırıda

DUYGU

İlk çıktığı tarih : Birinci Teşrin - 1930

İdare hanesi

Çankırıda İmarette

Seneliği 150 , Altı Aylığı 100 Kuruş
İflânların her satırından [7] kuruş
alınır ; tekrar dereci pazarlığa tabiidir

Sayı : 155

Beheri 100 para

Geçen mushalar 5 kuruş

Gazi ve Cümhûriyet

« Gece olmuştu . Yemek esnasında (Yarın Cümhûriyrt ilân edeceğimiz) didim . Bütün (Meb'us) arkadaşların zaten ve tabiaten benimle bu hususta bir fikir olduklarına şüphe etmiyordum . »

Büyük Nutuk

« Ey Türk Gençliği !

Birinci vazifen Türk İstiklâlini , Türk Cümhuriyetini , Muhafaza ve Müdafaa etmektir . »

Gazi

Büyük harbin sonunda (1918) Osmanlı İmparatorluğu yıkılmış . Henüz istilâ gürmeyen yerler Mondros mütarekesile düşman işgaline açık bırakılmış ; ordular dağılmış . Silahlar alınmış ve hulâsa : Türk yurdu parçalanmış , Türk milleti esarete mahkûm edilmiş idi .

Vatanın kurtarılması büyük bir mucizeye . Türkün istiklâline kavuşabilmesi mucizeler , harikalar yaratan bir dâhinin zuhuruna bağlı idi .

Hareket ordusunda , Trablusıngarp harbinde , Balkan savaşında , Cihan harbinin her cephesinde ve bilhasna Anafartalar cenginde büyük yararlıkları görülmüş olan *Mustafa Kemal Paşa* , vatanı istilâdan , Türk milletini inkırazdan kurtarmak azmine ve bin tehlike içinde 19 - mayıs - 1919 da Samsuna çıktı .

İstanbuldaki hâin saltanat hükümeti vatanın parçalanmasını , Türklerin esir olmasını kabul ederken *Mustafa Kemal* bir taraftan Anadolu'daki küçük ve techizat noksan askeri kıt'aları teşhit ediyor ; bir taraftan

Türk Vatanını parçalanmaktan , Türk Milletini inkırazdan kurtaran ve Dünyayı hayretlere düşüren Muazzam İnkılâplar yaratan Millî Kahraman , Dahî Reis

GAZİ MUSTAFA KEMAL HAZRETLERİ

da Erzurum ve Sivas kongralarını toplayarak milletini , vatanın kurtulması esaslarını kararlaştırıyor ve aynı zamanda Cenup , Garp ve Şark cepheleri teşkil ve takviye ile istilâyı kıracak kuvvetler yaratıyordu .

Millî reisin irşadiyle her tarafta başlıyan millî hareket sultanla hükümetinin ve düşmanların hainane emellerine uymadığı için

bir taraftan Türkün gayri milletlerden derlenmiş (Hilâfet orduları) Anadolu'ya , millî ordulara karşı sevk olunuyor ; diğer taraftan da fetvalarla Anadolu da düşmana karşı koyan mücahitlerin ve en başta millî kahramanın birer aşı oldukları ilân olunuyordu . Bu hiyanet karşısında ordudaki vazifesinden ve askerlikten istifa ederek « Mil-

letin bir ferdi sıfata » milletinin başına geçen millî rehberin azmü hareketindeki manayı pek eyi anlayan düşmanlar , İstanbulu işgal ederek millet meclisinin dağıtmışlar , bir kısım zevatı Malta'ya sürmüşler ve Anadolu'da her türlü fesat çıkarmak teşebbüsünde bulunmuşlardı .

Padişahın ve hükümetinin hiyaneti yanında düşmanların kahbece hareketi büyük kahrimanı asla fütüre düşürmedi . Bilakis emellerinin tahakkuku hususunda daha azimkâr davranmaya sevk etti . Binaenaleyh verdiği bir emirle yapılan bir intihap üzerine *Türkiye Büyük millet meclisi* 23 - nisan 1920 de Ankara da açıldı .

Türk milletinin bilâ kaydı şart hakimiyetini ve Türk vatanının şaibesiz istiklâlini esas olarak kabul eden bu meclis , *Mustafa Kemal Paşa Hazretleri*'ni kendisine reis intihap etmekle , *Cümhûriyet* e doğru ilk hatveyi atmıştı . Meclisin içinden seçilen (*İera Vekilleri Hey'eti*) adlı hükümet ise artık saltanat idaresininin maziye karıştığına , (Lütfen çeviriniz)

EK-5. Çankırı'da Duygu Gazetesi 7 Nisan 1934 Tarihli ve 176. Sayısı

7 Nisan 1934

Çankırıda

İdare hanesi

DUYGU

İlk çıktığı tarih : Birinci Teşrin - 1930

Çamartesi günleri çıkar

Geçen nushalar 5 kuruş

Beheri 100 para

Sayı : 176

Cankırıda İmarette

Seneligi 150 , Altı Aylığı 100 Kuruş
İlanların her satırından [7] kuruş
alınır ; tekrar derci pazarlığa tabiidir

Sahip ve baş Muhabirini
Ahmet Talât
Yazı işleri için baş Muhabirine
Müraعات edilmelidir . Gazeteye
yazılmayan yazılar geri verilmez.

Yıl : 4

Çankırı Umumi Kütüphanesine bin
ikiyüz ciltten fazla kitap teberru
eden Muhterem Meb'usumuz
Talât Beyefendi

Vahdet Haberleri

Mühim teberru

Gazetemiz sahibi ve meb'usumuz Talât beyin Ankara ve çankırıda ki hususi kütüphanelerinde bulunan bütün kitaplarını şehrimiz umumî kütüphanesine teberru ettiklerini ve bu hafta içinde ilk parti olarak dört büyük sandık ve iki çuval dolu üç yüz cilde yakın kitap gönderdiklerini , diğerlerini de ciltleri yapıldıkça peyderpey göndereceklerini bu kitaplar için kütüphanede ayrıca dolaplar hazırlanacağını haber aldık Memleket kütüphanesinin zenginlenmesine yaradıklarından dolayı Talât beyi tebrik ve himmetlerine memleket irfanı namına teşekkür ederiz .

Ş Bu kitapları kütüphanecilik ilminin son telak

kisimlerini Amerikan usulüne göre tasnifi işini hacı Mehdi oğlu Ahmet Kemal beyin deruhde ettiğini ayrıca eşittik . Memleketimizde kitap tasnifi işini bir ilim halinde olmadığı ve kütüphaneler için Avrupaya talebe gönderildiği düşünülünce bu haberi memnuniyetle karşılamak kabil değildir .

Gelenler gidenler

Muhterem Valimiz Muhtar Bey refakatlerinde Hususi Muhasebe Müdürü Mazhar Varıdat müdürü Kâzım Beyler olduğu halde Ankara'ya gitmişlerdir .

Ş Kastamonu Valisi Fuat bey yanlarında Kastamonu defterdarı Fahri , belediye reisi Hilmi beyler olduğu halde Ankara'ya gitmek üzere şehrimize gelerek bir gün hastane baş doktoru Abdulkadir beyde misafir kaldıktan sonra dünkü gün Ankara'ya gitmişlerdir .

Ş Kastamonu vilayeti polis baş komiseri Cevat bey şehrimize gelerek bir iki gün akrabalarında misafir kaldıktan sonra Kastamonu'ya avdet etmişlerdir .

Ş Bayram münasebeti ile genç Ziraatçilerimizden Almanyada ikmalî tahsil eden Ömer ve gazetemize kıymetli şiirler gönderen Atilla, Kal'acık avukatlarından Sabri Beyler şehrimize gelip gitmişlerdir .

Ş Tohum ve fidan getirmek üzere Ankara ve Bursaya gitmiş olan ziraat memuru Fuat bey gelmiştir .

Vali Vekaleti

Muhterem Valimiz Muhtar Beyin mezuniyeti müddetince Vali vekaletini devretti Maarif Müdürümüz Fazıl Bey ifa edeceklerdir .

Hayrettin bey

Geldi gitti

Safranbolu da çıkan seyyah refikimizin sahip ve baş yazıcısı Hayrettin bey şehrimize gelip Ankara'ya gitmişlerdir .

Belediye meclisi açıldı

Nisanın birinci günü Belediye meclisi açılarak toplantılarına devam etmek tedir .

Bu toplantıda 934 bütçesi yapılacaktır .

Kurban teberruati

Geçen sene olduğu gibi bu senede Orta nahiyesinde muhterem halkı tarafından kurban derilerinden başka canlı olarak otuz beş adet kurban tayyare cemiyetine teberru edilmiştir kurbanlar şehir civarında davul ve zurnalarla tayyare cemiyeti namına karşılanmış ve hemen pazara getirilerek bir an'a satılmıştır . Orta nahiyesinde muhterem halkına ve gayıyur müdürü Fehmi beye vilayet ve tayyare cemiyetleri namına teşekkür edilmiştir .

Ş Haber aldığımız gibi Yapraklı nahiyesinin muhterem halkı da kurban derilerinden başka canlı olarak teberruatta bulunmuşlar .

Farsça

Cümhuriyetin ilânından sonra değil ; devri dilay meşrutiyetten ! ve « Cemiyeti mukaddese » !! nin hüküm sürmeğe başlamasından daha evvel yani istipdadın en koyu bir zamanında ve « Yaveranî Hz. şehriyariden saadetlu Fehim Paşa Hz. ? nin , sarı atlas döşemeli arabası ile Bonmarşenin önünden geçtiği sırada arkasından yalancıkattan atılan Bomba'nın infilakı ile bir kaç zavallı yaralandıktan iki üç gün sonra Beyoğlu'nda bir arkadaşım ile geziyordum . O vakit « Beyoğlu cadde kebirî » Cümhuriyetin şimdiki İstiklal caddesi gibi geniş olmayıp bir çok yerleri yan yana iki araba geçemeyecek kadar dardı .

Akşamları buralardan umuz umuza geçilir ve sel gibi akılırdı .

O gün bizde akıntıya kapılmış ; ağır ezgi , fıstıklı makam gidiyorduk .

Tam Karıman'ın önünde ve cadde kebirin en dar yerinde sert bir umuz vuruşla aramızdan iki kişi geçti .

Biri diğerine : « bir هفته dir haste idim galebelikte rahet yürüyemiyorum » diye bir şeyler anlatıyordu Kıyafetlerine dikkat ettim

Feslerinin dört parmak yeri koyu ve üst tarafı soluk kırmızı idi .

Tecvî'li konuşmalarından , feslerinin iki renk olmasından , kendilerinin tünelden çıkarken Sarıklarnı ceplerine sokmuş bir

EK-6. Çankırı'da Duygu Gazetesi 19 İkinci Teşrin 1938 Tarihli ve 404. Sayısı

ANKARA

19 İkinci teşrin 1938

Şehip ve Baş Muharriri

A. Talât Onay

Yazı işleri için Başmuharrire müracaat etmelidir. Gazeteye Yazılmıyan yazılar geri verilmez

Yıl : 9

İlk çıktığı gün : Birinci Teşrin 1930

İdare hanesi

Çankırıda İmarette

Seneliği 150 Altı aylığı 100 kuruş
İlanların her satırından [7] kuruş
alınır. Tekrarı pazarlığa tabiidir.

Sayı : 404

Beheri 100 para

◀ Cumarlesi günleri çıkar ▶

Geçen nushalar 5 kuruş

Sayın İnönü'nün Nutukuları

Cumhurbaşkanı İnönü

" - Büyük Türk milletinin muhterem vekilleri , Arkadaşlarımızı müftahir olan , şerefli vazifesinde kendi neisi için bahtiyarlık bulan bu arkadaşımıza Devletin en yüksek vazifesini tevdi etmek tesecüllünü gösterdiniz . Sizlere şimdiden çok samimî şükranımı bildirim ederim .

Ömürlerimizde hissettiğim şerh vazifeyi ifa ederken , tek şükranım , büyük Türk milletinin imdadı ve bunun , sizin yardımınıza ve sizi dâhiden takdir edeceğimdir . (Alkışlar , Allah muvaffak etsin sesleri) .

Bu anda Atatürk'ün hatırası şerhli balımsız acılarla dolu olan milletimizin aziz vatanıdır . Atatürk'ün fevkalade hizmetlerini bugünkü Türk devletinin bünyesinde tam ve temiz eserler

olarak teessülüm etmiş görüyoruz . (Alkışlar) Kadir bilen ve büyük evlât yetiştiren milletimizin yutreginde , (Kemal Atatürk) adı , sevgi hürmet içinde ebedi olarak yaşayacaktır (Şiddetli alkışlar) Şükran ve ta'zim hislerimi söylemeye çalışan sözlerinizin sizin muhabbet ve takdir duygularınızda aksettirdiğine eminim . (Alkışlar) .

Muhterem arkadaşlar ; devlet ve milletimizin insanîyet ve medeniyetin asil hedeflerine doğru durmadan ilerleyip yitirileceğine kafî inancım vardır . (Bravo sesleri , sürekli alkışlar)

Büyük ve kahraman bir milletin hizmetinde bulunuyoruz : Türk vatanını bölünmez , hiç bir tecavüze tahammül etmez , hiç bir zor karşısında millî haklarımızdan vaz geçmez mahiyetini ,

her zamandan ziyade taze ve canlıdır . (Alkışlar , bravo sesleri)

Türk milleti devlet kurmak , vatan korumak kudretinde , kendi sevhindeki kıymet ve faziletlere istinat eden yapıcı ve yaratıcı bir millettir . (Alkışlar)

Sulh ve terakki yoluna bütün gayretlerini asil bir surette vakfetmiş olan milletimiz mecbur tolursa , kendisi ve şanlı ordusu geçmiş kahramanların hayranlığını selbedecek yeni kahramanlarla dolu olan fedakâr göğsünü en parlak zaferlerle süslemeye hazırdır . (Her zaman sesleri , şiddetli ve sürekli alkışlar)

Türk milletini az zamanda büyük bir medeniyet seviyesine yükseltmiş , Türk milletine en kısa yoldan temiz cemiyet hayatını , feyizli terakki yollarını açmış olan inkılaplar , kalp ve vicdanımızın en aziz varlıklarıdır . (Alkışlar)

Arkadaşlarımız ; Millet hizmetinde vazifelerin ifa edilmesini emel edinmek başlıca kaygımızdır .

Selâm , istikrar ve emniyet içinde çalışmaktan başka arzusu olmayan milletimizi anarşiden uzak , bütün vatandaşlar için müsavi bir emniyet havası içinde bulundurmuş Cumhurbaşkanımızın en kıymetli nimeti biliyoruz . (Bravo sesleri , alkışlar)

Vatandaşlar arasında muhabbeti genişletmek ve derinleştirmeyi , en şerefli vazife sayıyoruz . (Alkışlar)

Arkadaşlar ; Türk milletinin en feyizli hatırası : Büyük Millet Meclisidir . Geçmişte büyük zorlukları yenmiş olan Türkiye Büyük Millet Meclisi , gelecekte de büyük saadetlerin , zafer ve muvaffakiyetlerin başlıca kaynağı olacaktır . (Allah seni var etsin sesleri , şiddetli ve sürekli alkışlar) .

Vilâyet Haberleri :

Vilâyetimiz Çankırı merkezinde Bir orman fidanlığı açılıyor

Hazineye ait olan ve şehir kenarında , lüzumu kadar suyu dahi mevcut yüz dönümden fazla bir sahaya malik bulunan araziye Ziraat vekâleti orman umum müdürlüğünce orman fidanlığı tesis ediliyor . Vekâletten sureti mahsusada mütehassesta gelmiş ve netice müsbet çıkmıştır . Şimdi toprak tahlihi yapılacak ve bu suretle vilâyetimizde çok faide bir tesis çok kısa bir zamanda vücutta g. tirilmiş bulunacaktır . Bu tesis şüphesiz Çankırının büyük bir zineti olacaktır . Ve bu haber hiç şüphesiz bütün Çankırlıların sevindirecektir .

Çankırıda bazı eserler

Çankırının en azîm köyünde bulunup ahnen Halkevi bahçesine getirilen iki arslan ile költür direktörlüğünde bulunan bir muharip başının Kültür Bakanlığı nakilinde ve müzeler dairemizde yapılan teftihatta arslanların milattan sonra üçüncü asra ait Roma eserleri tip ve tekniğine uygun görüldüğü muharip başının da bir heykelden ziyade bir Trophee ganimele silahlardan kopmuş olması ve milattan önce birinci asır eseri gibi telakki edilmesi mümkün olduğu bildirilmiştir . Netice itibarile eserler eskidir . Bilhassa muharip başının üzerinde ehemmiyetle durmak lazımdır .

Vilâyetimizde eğitimler

Vilâyetimizde bu yıl 49 eğitim verilmiş ve bunlar okulu bulunmayan 49 köyümüze tevzi edilmiştir . Tedrisat yakında başlanacaktır . Eğitimler için Ziraat Vekâletinden 49 puluk ve 5000 kilo temizlenmiş ve ilaçlanmış tohumluk buğday gönderilmiş bunlar da kendilerine köylüye ve köy çocuklarına nüma ziraat dersleri okutulmak üzere dağıtılacaktır .

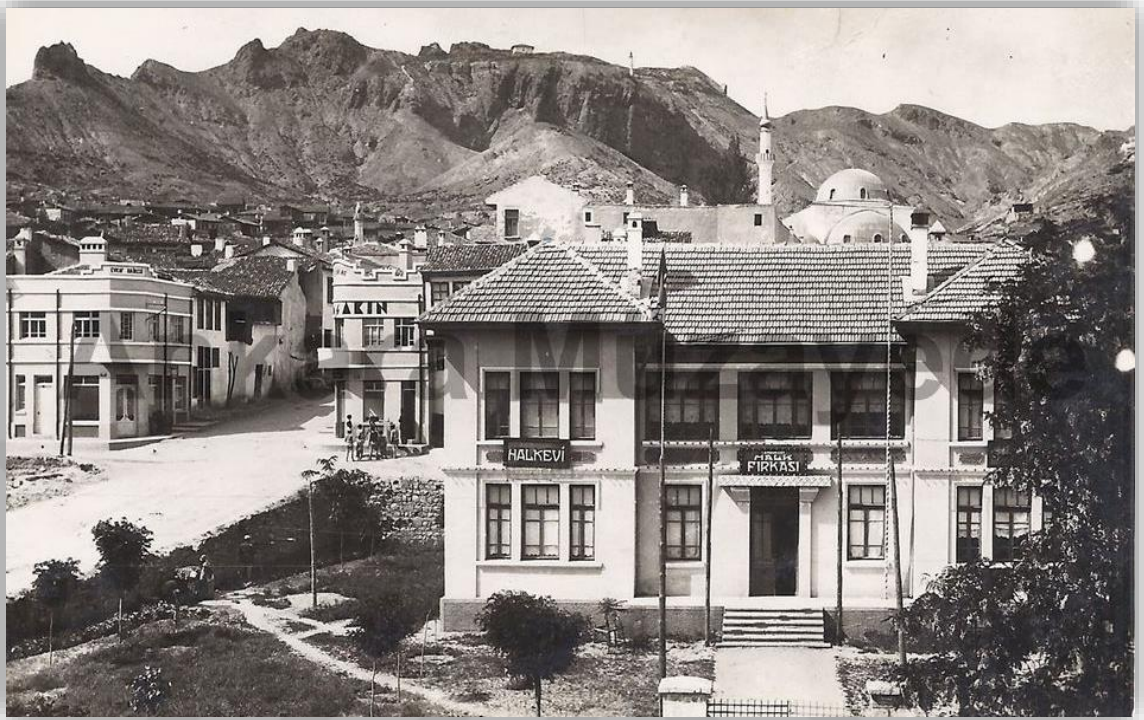
EK-7. 1930'lu Yılların Çankırı'sından Bir Kesit (Aydın Demiröz Arşivi)

EK-8. 1930'lu Yıllarda Çankırı Tren Garı (Aydın Demiröz Arşivi)

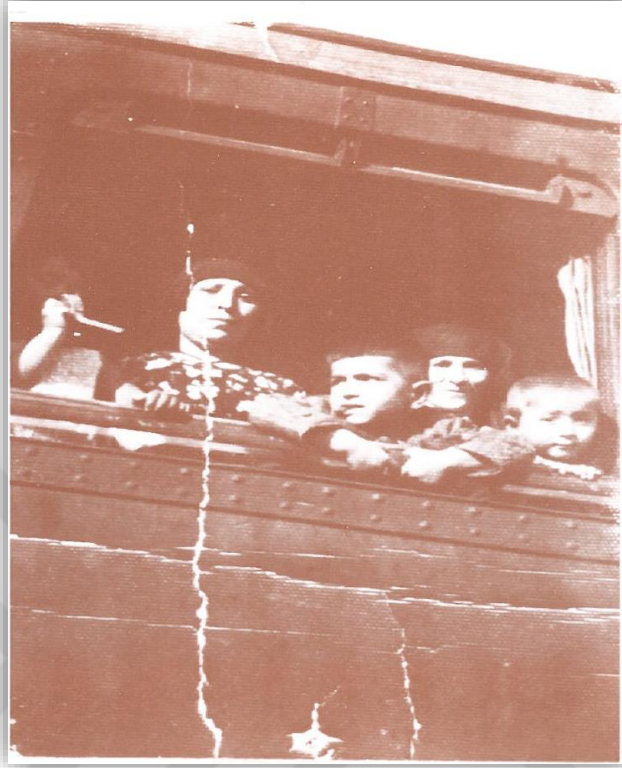
EK-9. 1930'lu Yıllarda Çankırı Halkevi Binası (Aydın Demiröz Arşivi)

EK-10. Çankırı Tren Garı (Aydın Demiröz Arşivi)

EK-11. Çankırı'da Tenezzüh Trenleri (Aydın Demiröz Arşivi)

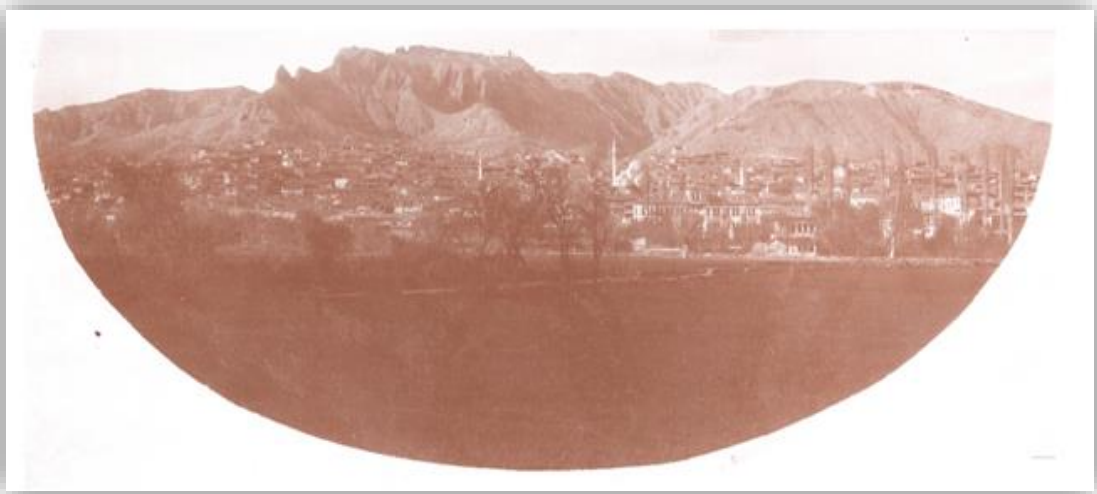
EK-12. Çankırı'ya Şimendiferin Gelişi (Aydın Demiröz Arşivi)

EK-13. Çankırı Vali Konağının Olduğu Cadde (Çankırı Çayboyu Şosesi -Aydın Demiröz Arşivi)

EK-14. 1930'lu Yıllar Çankırı'sından Panoramik Bir Manzara (Aydın Demiröz Arşivi)

EK-15. Çankırı'da 1933 Yılı Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (Aydın Demiröz Arşivi)

EK-16. Çankırı Memleket Hastanesi (Aydın Demiröz Arşivi)

EK-17. Çankırı Yapraklı CHP İlçe Teşkilatı (Aydın Demiröz Arşivi)

EK-18. 1930'lu Yıllar Çankırı'sında Sandık Seçim Kurulu (Aydın Demiröz Arşivi)

- (1) Adil Özkanlı
- (2) Ömer Demir
- (3) Hüseyin Demirci
- (4) Pastırmacı Coşkara
- (5) Tahir Şehirlioğlu'nun Dedesi
- (6) Hamamcı İsmail

EK-19. Yaran Ekibi Su Deposu Ağağlandırma alışmaları (Aydın Demiröz Arşivi)

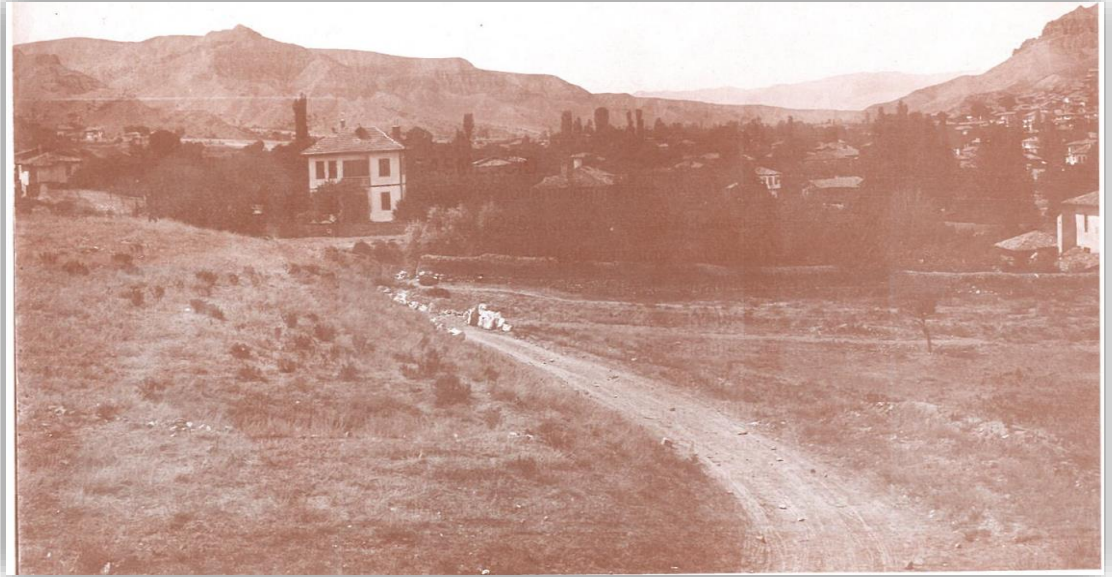
EK-20. Su Deposu Ağağlandırma alışmaları (Aydın Demiröz Arşivi)

EK-21. Kastamonu Caddesi'nden Görünüm (Aydın Demiröz Arşivi)

EK-22. Bademlik'ten Çankırı'ya Bakış (Aydın Demiröz Arşivi)

**EK-23. Ahmet Talat Onay (Kaynak: Cemal Kurnaz, “Ahmet Talat Onay”
Kültür Bakanlığı Yayınları Ankara, 1990)**

EK-24. Ahmet Talat Onay'ın Gazeteci Kimlik Belgesi (Kaynak: Cemal Kurnaz, "Ahmet Talat Onay" Kültür Bakanlığı Yayınları Ankara, 1990)

Türkiye Cumhuriyeti
MATBUAT
Müdüriyeti umumiyesi

— *Saini dir* —

Çankiri de münteşir
Duygu Gazetesi
sahibi ve baş muharriri
Talat Bey Efendinin
hüviyeti tasdik olunur.

Varaka sahibinin adres ve
imzası:

Ankara *29/XI*. 1930

Müdiri umumi
L. Ekrem

No 323

The image shows a black and white portrait of Ahmet Talat Onay, a man with a mustache, wearing a suit and tie. To the right of the portrait is a postage stamp featuring the Turkish flag and a star. The stamp is partially obscured by a circular postmark.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Uğur CENGİZ
Uyruğu : T.C:
Doğum Yeri ve Tarihi : 02.04.1971
Telefon : 0.545.9627839
Faks : -
e-mail : uuncengiz_@outlook.com.tr

EĞİTİM

Derece	Adı, İlçe, İl	Bitirme Yılı
Lise	: Kırıkkale Lisesi	
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi Balıkesir Necatibey Eğitim Fakültesi (1995)	
Yüksek Lisans	: Selçuk Üniv. Sosyal Bil. Enstitüsü Tarih ABD	
Doktora	:	

İŞ DENEYİMLERİ

Yıl	Kurum	Görevi
1995-1997	Akşehir İstanbul Dershaneleri	Öğretmen
1997-2000	Afyon Başarı Dershaneleri	Müdür
2000-2002	Akşehir Yeniçağ Dershaneleri	Öğretmen
2002-2004	Akşehir Tümay Dershaneleri	Öğretmen
2004 -2005	Ankara Metropol Dershaneleri	Öğretmen
2005-2011	Çankırı Birey Dershaneleri	Müdür
2011-....	Serbest ticaret	

UZMANLIK ALANI : Cumhuriyet Tarihi

YABANCI DİLLER : Almanca

YAYINLAR* : *ÖSS-OYS Tarih Soru Bankası*, Metropol Yayıncılık,
 Ankara,2002

ÖSS-ÖYS Tarih Konu Anlatımlı Soru Bankası, Ankara Sınav Merkezi Yayınları,
Ankara,2003

